

Norge i krig (1940-1944)

Erling Mossiges dagbok
Renskriving, redigering og fotnoter ved Hanne Mossige

Erling Mossige

født 16.4.1907, i 1940 ansatt som kontorsjef i det nyopprettede forsyningsdepartementet, nestkommanderende i Nortraship i London under krigen (1940 – 45), deretter sjef for Oslokontoret og ansvarlig for oppgjøret mellom rederne og staten etter krigen. Fra 1957 til pensjonsalder banksjef i Den Norske Creditbank (utenlandsavdelingen).

Hanne Mossige

født 9.11.1913, gift med Erling Mossige, gymnastikklærer, fysioterapeut, fenrik i N.K.K. (Norsk Kvinnekorps, 1942 – 1945), fysioterapeut for funksjonshemmede barn 1946 til pensjonsalder.

Forord

Sommeren 2000 fant jeg ved en tilfeldighet Erlings håndskrevne dagbøker fra krigsårene. Jeg visste ikke at de fantes, og ble naturligvis interessert. De var skrevet med blyant, ikke alltid like tydelig, og var innimellom vanskelig å forstå. Ingen andre ville kanskje brydd seg om å lese dem slik de da forelå. Flere andre skatter har kommet for dagen i etterkant av funnet av dagbøkene. Fotografialbumet kjente jeg, men den spennende scrap-booksom Erling hadde spart på, var jeg ikke klar over!

På ettervinteren 2001 fant jeg ut at jeg ville gjøre noe ut av funnet av dagbøkene. På Tidemandsstuen (Frivillighetssentralen rett rundt hjørnet) hadde de moderne PC-utstyr, et lite takkammer hvor jeg fikk sitte, og et morsomt miljø å være i. Jeg følte nok at oppgaven etterhvert vokste meg over hodet, og spør om jeg ble glad da Frøydis spurte om jeg ville ha hjelp! Dette var nok en forutsetning for at jeg greide å gjennomføre mitt forsett - å lage en bok ut av Erlings etterladenskaper. Tusen, tusen takk skal du ha Frøydis.

Den boken som nå foreligger er stort sett holdt i Erlings språkdrakt fra krigsårene. Jeg har spedd på med fotnoter der jeg har funnet det naturlig å gi kommentarer. Jeg har også skrevet litt om min opplevelse av de tingene han beskriver. Jeg forteller dessuten noe om hva jeg holdt på med under krigen. Det er tatt inn fotografier fra vårt private album og materiale fra scrap-boken".

Erlings føring av dagboken var nokså ujevn. I perioder skrev han daglig, i andre kunne det gå måneder mellom hver gang. Grunnene til dette kunne være forskjellige. Arbeidspress, dårlige krigsrykter, personlige bekymringer. Who knows. Det ville vært interessant å høre om disse dagene også. Dessverre har vi ikke den muligheten, men boken kan jo være interessant og spennende lesning også slik den er.

Etter 11.7.1940 skriver Erling om mange forskjellige temaer: Krigens gang, Nortraship, Regjeringens indre og ytre liv, Hanne og dagligliv i London. Dagbokformen gjør det unaturlig å utforme en nøyere innholdsfortegnelse for denne perioden. Jeg tror likevel at det blir lesbart.

For meg har det vært morsomt å arbeide med boken som jeg vil gi til familie og venner. Den er utgitt på eget forlag"med profesjonell hjelp til skriving av fotnoter, fotobehandling, korrektur, layout og trykking fra Kristin W. og Peter Wieland m/ familie.

Lykke til med lesningen.

Oslo, 8.12.2001

Hanne Mossige

Innhold

Krig på norsk jord	7
Tyskerne kommer	7
Ferden går nordover	11
Krig i Nord-Gudbrandsdalen	13
Bombingen av Dombås	17
Bombingen av Molde	19
Videre nordover	24
Skal - skal ikke	37
Overfart til Storbritannia	43
Noen dager i London	47
Vanskeligheter med formaliteter og gull	48
Mr. Mossige should come over!	51
Tiden i London	57
Tåke - Ekte Londontåke!	169
Krigens slutfase	173
Hemmelig våpen	180
Epilog – v. Hanne Mossige	189

Krig på norsk jord

Tyskerne kommer

9. april 1940

Like etter at vi var gått til sengs i Kirkeveien 114, begynte luftvernsirenene å ule. Klærne kom på i en fart og vi sto ute på terrassen og så hvordan byen og omegnen litt etter litt ble totalt mørklagt. Vi trodde ikke da at det var alvor, antok at et tysk fly muligens var observert, og at alarmer var gått nærmest for ordens skyld.

Vi hørte at folk strømmet ned i kjellerene. Ved 11.30 tiden om kvelden varslet sirenene at faren var over, og vi krøp til køys igjen. Kl 4.30 ble vi igjen vekket av sirenene, men vi bestemte oss for å bli liggende og sove videre – til tross for at vi hørte kanontorden ute i fjorden. Vi antok at det var kamp mellom britiske og tyske flåtestyrker. Kl. 5.45 ringte Dalstø (ansatt i Forsyningsdepartementet fra 1. april 1940) og meddelte at tyskerne angrep landet, at det var et stort slag ved Oscarsborg og at tyske flåtestyrker hadde forsert adgangen inn til Bergen og Trondheim. Vi kom oss da opp i en fart, og snart begynte vi å høre luftforsvaret spille opp fra de forskjelligste steder i byen. Tyskerne var med andre ord over oss. Etter å ha spist litt, gikk vi begge ned i kjelleren, hvor det var meget folksomt. Folk var reiseklare, gamle damer spurte hvor de kunne få bil ned til Vestbanen, forskrekkede mødre satt med sine minste på fanget. Men noe hysteri var det ikke tale om. Jeg stakk hodet ut en gang i blant, og så hvordan flyene patruljerte over byen under livlig beskyting. Noen bomber kunne vi ikke høre at de slapp ned, derimot gikk en del fly rett over hustakene og pepret med mitraljøser.

Folk brydde seg imidlertid lite om flyene, det lot heller ikke til å være særlig risikabelt å gå i gatene. Ca kl 8.30 bega jeg meg derfor nedover til kontoret. Der nede var det selvsagt vill forvirring. Vi fikk høre at stortinget og iallfall en del av Regjeringen var reist oppover til Hamar tidlig om morgenen. Noe senere kom Frydenberg (ekspedisjonssjef i Forsyningsdepartementet). Han meddelte at en del av oss – begge Schei'er (kolleger, ekspedisjon- og kontorsjef) og jeg skulle komme oppover til Hamar i en bil litt senere på dagen. Jeg dro derfor hjem for å pakke litt, traff tilfeldigvis Reidar (Erlings bror) som kjørte meg opp. Han kunne fortelle meg at tyskerne hadde etablert seg på Fornebu, det samme hadde forøvrig kontorsjef Helgeby berettet.

Hanne fikk beskjed om å ha ryggsekken ferdigpakket, og Reidar og jeg besluttet å kjøre opp til Lillestrøm for å hente mor, far og Lillegun (Erlings søster, lærerinne og lotte). Vi hadde nemlig hørt at Kjeller var blitt bombardert og var urolige. I departementet fikk jeg beskjed om å holde meg klar på kort varsel, og Reidar dro derfor av gårde til Lillestrøm alene.

Efter en hel del akkederer kjørte vi av gårde oppover til Hamar ved 1,30 tiden – direktør Schei med kone, kontorsjef do., Frydenberg med kone og barn og jeg. Folk i byen hadde inntil da tatt det rolig, noen særlig panikk var det ikke tale om, men det var en mengde folk i gatene som ikke riktig visste hva de skulle gjøre eller hvordan de skulle forholde seg. Vi hørte at et tysk fly hadde sluppet en bombe på Akershus og en på Akers mek.verksted, og vi hørte at en tysk avdeling med to mitraljøser hadde tatt stilling ved Lysaker og sperret veien.

Det var en ren kortesje av evakueringsbiler oppover. Rett som det var måtte køen stoppe en lang stund. Det gikk derfor særdeles smått oppover, og vi kom ikke frem til Hamar før ved 5-6 tiden om ettermiddagen. På veien hadde vi passert flere norske militæravdelinger, noen på veg nordover og noen på vei sydover. Ingen av dem så ut til riktig å vite hvor de skulle hen., eller hva de skulle foreta seg.

I Festiviteten i Hamar holdt Stortinget møte, og vi traff og på en rekke av stortings-mennene og Regjeringens medlemmer. Vi traff der direktør L`Orange og dro i hans bil til Brummundalen hvor vi skulle få kvarter for natten. Frydenberg var dratt med familien til en gård i nærheten av Hamar.

Kommet til Brummundalen fikk vi telefonbeskjed om å begi oss til Elverum snart, idet en tysk militæravdeling var rapportert på veg oppover. Efter å ha spist, stakk vi av gårde via Hamar og kom til Elverum ved 10-tiden. Her fikk vi losji hos sakfører Krogh. Stedet var helt mørklagt. Rundt omkring så vi soldater i hvite drakter, og det ble fortalt at kanoner var kjørt i stilling oppe på ”festningen”. Mens vi satt inne hørte vi det ble ropt ”Er du vernepliktig”? Vi festet oss da ikke større ved det, men senere hørte vi at dette var overturen til slaget ved Midtskogen – offiserer kjørte rundt og samlet frivillige til å møte tyskerene.

10. april 1940

Ved 12-tiden gikk vi til sengs, men vi hadde ikke fått av oss klærne , før dir. Schei kom med beskjed om at vi skulle dra nedover til Oslo igjen. Han hadde snakket med Lie¹. Schei hadde spurt om forholdsordre, og Lie hadde svart at vi sto fritt om vi ville dra nedover igjen, eller om vi ville bli. Schei hadde så spurt hva Lie rådet oss til og Lies svar var at han rådet oss til å dra ned til Oslo igjen. Hver for oss fikk vi gjøre det beste ut av situasjonen, og søke å få forsyningene² til å strekke lengst til mulig. Efter en liten rådslagning ble vi enige om å begi oss

¹Trygve Lie var Erling sjef i flere år. Han var statsråd for Forsyningsdepartementet ved krigens begynnelse. Under krigen ble han senere Utenriksminister i London. Etter krigen ble han FN's første generalsekretær.

²De var alle sammen ansatt i forsyningsdepartementet.

nedover snarest mulig via Kongsvinger. Vi kjørte av gårde, og kom fram til Oslo ved $\frac{1}{2}$ 7 tiden om morgenen. Noen få enslige militærbiler var å se, og i nærheten av Skedsmokorset møtte vi noen infanteriavdelinger, i alt kanskje 200 mann – men forøvrig var der ikke noen tegn til militær aktivitet. Tyskere så vi overhodet ikke. Da jeg kom hjem, fikk jeg høre at der hadde vært bombardement dagen i forveien bl.a. var en bombe falt ned like i nærheten av oss, mellom Vestre Aker Kirke og Universitetet på Blindern. For øvrig var mor og far flyttet ned i vår leilighet. Bombardementet på Lillestrøm dagen i forveien hadde visst vært temmelig iherdig.

På kontoret hersket det oppløsningstilstand. Tyskerne hadde i løpet av natten tatt Finansdepartementet i besittelse. Dick Henriksen, Løvvold og andre kom over til meg for å få nyheter fra Regjeringen. Jeg fortalte da hvordan det lå an. Ved $\frac{1}{2}$ 11-tiden gikk det flyalarm, og vi gikk ned i kjelleren, hvor det etter hånden ble temmelig fullt, sikkert mer enn 1000 mennesker.

Vel 11.40 viste en politikonstabel seg i en av døråpningene. Han fortalte at byen skulle rømmes innen kl. 12. Folk strømmet ut.³

Jeg hadde frk. Sem og sentralborddamen fru Hauge i frakkeskjøtene, sistnevnte hadde fått huset sitt i Sogn hageby bombet ned mens hun var inne i det dagen i forveien og var nokså ute av seg. Utenfor sto det en tom lastebil. En sjåfør hoppet opp i den og ropte ”Jeg skal til Majorstuen”.

Jeg hoppet opp på lasteplanet, dro kvinnene opp etter meg, og på under 20 sekunder var vi av gårde i full fart med ca. 20 mennesker hulter til bulter på lasteplanet. En dame holdt så vidt hodet synlig, men uttalte at hun hadde det helt upåklagelig. Oppe ved Parkveien stoppet vi litt for å hale opp kontorsjef Weydal – det viste seg at han hadde hengt i armene hele vegen dit opp. Ved Majorstuen oppdaget jeg at Dalstø⁴ satt like ved siden av meg. Frk Sem var tett forankret ved siden av meg hele veien.

Det var en strøm av biler oppover, alle fylt til randen av mennesker i alle aldre og kjønn. Likevel var det svart alle steder av gående og syklende – alle i samme retning. Det gikk de villeste rykter om rømningen av byen. Det mest populære var at engelske krigsskip lå utenfor Drøbak og hadde gitt tyskerne frist til å overgi byen til kl. 12. Samtidig ble det fortalt at engelskmennene hadde inntatt Trondheim, Bergen og Stavanger, og at Oslo altså sto for tur.

Ved Røa besluttet vi oss til å gå av bilen og spasere opp til Holmenkollen for

³Ja, dette var den store ”panikkdagen”, da alle flyktet ut av byen, og dette var altså Erlings opplevelse av dagen. For mine svigerforeldre og meg var det også nokså dramatisk. Det siste svigerfar og jeg så av Veve(min svigermor) var bona hennes som forsvant på toppen av lasteplanet til en smekkefull bil. Hvor den skulle hen, visste ingen, men ut av byen gikk det, og det var det som tellet.

Jeg fikk i all hast kjøpt et ”alminnelig” rugbrød, og med det under armen, ga Farfar og jeg oss, sammen med tusenener av andre, i vei oppover. Vi havnet på Tåsen stasjon, hvor vi slo oss ned i gresset og spiste ”nisten” (brødet) – uten kniv, smør eller pålegg - uten kopp eller drikke. I løpet av aftenen møttes vi alle i vår leilighet igjen.

⁴Johannes Dalstø var sekretær i Forsyningsdepartementet. I London ble han senere ekspedisjonssjef i samme departement, en rolle han beholdt også etter krigen.

å ta det selsomme skuespill i øyesyn. Egentlig kunne vi visst ikke ha trodd på historiene, for vi tok det hele nærmest som en fornøyelsestur – utsikten til at hele Oslo skulle bli bombardert sønder og sammen anfektet oss ikke noe større. Kanskje håpet vi også på at tyskerne ville overgi byen innen kl.12 – jeg kan ikke akkurat nå gjøre rede for hva vi tenkte og følte. Kommet et stykke oppover fikk vi beskjed av folk som hadde sittet ved radioen at det hele var blind alarm. Vi gikk så opp til Holmenkollen og fant en trikk nedover. Holmenkollbanen gjorde penger omtrent som på en fin vintersøndag. Og hele ettermiddagen gikk en strøm av folk oppover som ville tilbringe natten på Frognerseteren, Ullevålseter eller et annet sted - også ute i det fri, og en annen strøm nedover av folk som allerede hadde hørt at det var falsk alarm.

Efter middag var jeg nede på kontoret. Stemningen i byen var rolig - til tross for alle de tyske flyene som svevet over hodene på oss og alle tyskerne som marsjerte rundt omkring i byen.

Utenfor Regjeringsbygningen stod to tyskere vakt – som støtter. Sengehalm og mat ble båret inn. Stortinget var tysk hovedkvarter! Soldater stod utenfor og lo og pekte, Skitne mekanikere kom marsjerende inn fra Fornebu og inn i bygningen. Soldater kom dessuten ut og inn med matspann. Noen quislinger kom også ut av bygningen. En av dem, en ”Heming” eller ”sportsgutt”. som jeg hadde sett flere ganger på orienteringsløp, hadde fått på seg uniform, knebukser og gul skjorte med tilbehør. Jeg kunne ikke la være å si ”landsforedere” til dem da de gikk forbi, men de lot som om de ikke hørte – heldigvis for meg kanskje.

Jeg dro hjem, var en tur borte og så på bombekrateret ved Universitetet på Blindern, og kjørte så sammen med Hanne og Kirsten (Hannes søster) med familie opp til Lillestrøm. Vi traff Hannes mor og far hjemme⁵ og fikk beretningen om bombardementet dagen i forveien. To bomber var falt 15-20 meter fra huset deres, så alle vinduene på den siden av huset var sprengt i filler. For øvrig tok de situasjonen med stor ro.

Vi kjørte tilbake til byen og så ikke en eneste tysker noe sted.

11. april 1940

Da jeg kom ned på gaten neste morgen hørte jeg Regjeringens proklamasjon i svensk radio, og beslutningen om å komme ut av byen ble straks fattet. Nede på kontoret hvor de fleste ansatte var tilstede, ble det holdt krigsråd. De fleste, deriblant direktør Schei og Prebensen, kontorsjef Schei, Helgeby med flere mente en fikk bli og se an situasjonen. Jeg agiterte sterkt for at man skulle se å komme unna. Imidlertid ble det holdt krigsråd også av en del av sekretærene. Meinich, Holthe med flere, og jeg fikk beskjed om at 10-12 mann aktet seg ut av byen i biler. Jeg ringte så til Brostrup Breien (venn) og avtalte et møte med ham. Han erklærte seg straks villig til å bli med og stilte bilen sin til disposisjon. Vi ble

⁵Jeg kan merkelig nok ikke huske at de bodde hos oss. Det kan umulig ha vart mange dagene. Vi hadde en liten, toroms leilighet med en dobbeltseng på soveværelset. Jeg kan vanskelig tenke meg at vi lå alle 4 på rad i ektesengen – men hvor lå vi?

enige om at Hanne burde være med ut av byen som kamuflasje (evakuering av kvinner og barn). Dalstø ble fjerdemann i bilen.

Imidlertid hadde jeg en annen jobb å utføre, nemlig å skaffe penger til lønninger i departementet. Finansdepartementet var jo besatt og Norges Bank erklærte ikke å kunne gjøre noe. Med "Tranfondets" bankbok i lommen bega jeg meg ned i Kredittkassen, og gjennom Lucien Dedichen (venn) fikk jeg ut kr. 35.000 mot behørig underskrifter. Jubelen var stor i departementet da jeg kom tilbake med pengene og utdelingen begynte. Det var jo også nødvendig å få penger for oss som skulle ut.⁶

Ferden går nordover

Jeg dro så hjem, forklarte Hanne situasjonen og fikk henne til å pakke sekken. Derefter dro jeg igjen ned på kontoret, men fikk her høre at sosialdepartementets folk satt innesperret og at turen snart ville komme til oss, hvorfor jeg skyndsomt stakk unna. Ved totiden kom Brostrup med bilen. Vi hentet Dalstø og Hanne og dro av gårde. Til mor og far måtte jeg si at det var en liten inspeksjonstur ut i distriktene jeg skulle ut på. Vi kom vel forbi Gjelleråsen, hvor vi hadde ventet å finne tyskere, og oppe i Nissedal satte vi av Hanne av.

Kjekke, herlige Hanne. Det var ikke nei i hennes munn da jeg fortalte at jeg ville ut, og ikke gråt hun da vi sa adjø.⁷

Oppe i Bjørgeseter hadde Brostrup sin kone, og hun viste seg å være av samme ulla som Hanne. Selvfølgelig måtte vi dra ut når vi syntes det var det riktige. Et stykke lenger opp tok det plutselig fyr i bilen. Vi fikk slukket i en fart og kjørte videre. Ved Roa var veien brutt og vi møtte de første norske soldater

⁶Denne episoden fikk et etterspill for meg. Senere på sommeren innkalte direktør Schei (Forsyningsdepartementet) meg til sitt kontor og hevdet at Erling hadde begått underslag da han forsvant med de 35.000 kronene. Disse sto jeg ansvarlig for! - Kontorsjefen på lønningskontoret i departementet ordnet heldigvis opp i saken, og jeg hørte aldri noe mer om den.

De kvinnene som hadde sine ektemenn i krigen på de alliertes side fikk selvsagt ingen offentlig støtte i Norge. De måtte klare seg selv økonomisk som best de kunne, men etter hvert fikk de nok en viss økonomisk støtte fra "hjemmefronten".

⁷Jeg gikk hjem til mine foreldre, (Far politimester på Romerike, bosted Lillestrøm). I gangen hang et stort "maleri" hvor Haavamål(?) var sitert. "Med rett skal landet bygges, ikke med urett ødes". En litt merkelig dekorasjon, men det hang der lenge før vi ble overfalt av tyskerne.

Mor og far hadde fått vinduer i huset slått inn under bombingene av flyplassen på Kjeller og hadde dessuten fire sønner med i krigen. De var begge tross alt dette helt fattet og rolige og tok selvsagt imot meg med åpne armer. Jeg ble boende hos dem ut over sommeren, mens Reidar (Erlings bror) og Marit (Reidars kone) som følte seg usikre i sin bolig i nærheten av flyplassen på Fornebu, fikk bo i vår leilighet.

Kort tid etter at jeg kom til Lillestrøm, kom en ung gutt i tysk marineuniform oppover veien mot huset. Det viste seg at det var Claus Thiele, en av de overlevende fra den tunge tyske krysseren Blücher (besetning på 1600 mann) som ble senket ved Drøbak under invasjonen.

Han hadde et år eller to tidligere vært utvekslingslev med min yngste bror, Otto. Nå kom han for å hilse på sin gamle vertsfamilie. Mine foreldre sa at det kunne det på ingen måte bli snakk om, slik som situasjonen nå var. Det var nok et sjokk for ham, men han mannet seg opp, og hans avskjedshilsen lød: "Es hilft Ihnen doch nicht!" ("Det hjelper Dere allikevel ikke"). Han var et ynkelig syn der han tuslet av sted med halen mellom bena i værslapset.

i en tropp på førti mann under ledelse av en kaptein, en bekjent av Brostrup for øvrig. De hang i så svetten silte med å kappe trær, sprengte broer og i det hele tatt gjøre det så ufremkommelig for tyskerne som overhodet mulig.⁸ Vi fikk høre at Hvalsmoen var blitt bombet samme dag og at general Hvinden Haug kjempet ved Eidsvoll med resten av feltartilleriet. Det lød nesten komisk med slike militære ordelag oppe i fredelige Nordmarka, men kanontorden i øst ga beskjed om at det nok der oppe ble kjempet kraftig. Brostrup reiste etter konferanse med sin venn kapteinen tilbake til byen for å la bud gå rundt til de han kjente om at veien over Gjelleråsen foreløpig var fri og at skiløpere over Nordmarka i alle fall ville finne norske avdelinger på Roa.

Vi gikk opp på jernbanestasjonen for å se om vi kunne finne noen som hadde med frivillige å gjøre. På det tidspunktet tenkte vi oss jo nærmest at vi skulle melde oss som frivillige soldater. Der oppe var det ganske mange militære, og vi traff en kaptein som skulle ha ledelsen av dette avsnittet, og som uttalte at vi burde dra videre oppover hvis vi ville bli innrullert.

Mens vi var på stasjonen kom major Olaf Helseth i en bil, hoppet ut og ropte kommandoord til soldatene - noe sånt som at i løpet av de neste 24 timene ville antagelig Norges fremtid bli avgjort, hei! Det var som om det ga ett støkk i noen hver av oss. Krigens alvor kom likesom så langt mere inn på oss her enn da vi var i Oslo, hvor det jo ikke var en eneste norsk militær å se.

Et tog kom inn nordfra og det ble klappjakt på en ”spion”. Det viste seg å være en ”skittgutt” i 18-års alderen som hadde sittet og blæret seg med sitt vennskap med tyskerne. Antakelig en av de ungdommelige quisling-tilhengerne. Han kom under forhør og forvaring. For øvrig var det en rekke mennesker med toget som ville ned til Oslo. Vi spaserte fra Roa og til Grua (norske militære hadde sprengt en jernbanebro), og tok derfra tog videre. Begrepet ”ingenmannsland” var nokså svevende.

Omsider gikk toget oppover, og det var rent rart å få Gjøvik-aviser og se den forsvarsånd som hersket på den norske siden. Ved ti-tiden kom vi frem til Gjøvik, og ble fulgt av en av en kjekk lotte til et hotell.

12. april 1940

Ca. kl 9 gikk den første flyalarm – uten bomber eller skyting.. Jeg tilbød våre tjenester til fungerende politimester – politimester L`orange var blitt avsatt dagen før. Videre snakket jeg med formann i forsyningsnemnda, Skønnord, som imidlertid erklærte at forsyningsarbeidet ikke bød på større problemer. Vi besluttet å dra videre til Hamar.

Marsjerte over til Nes og ble etter en del trasking tatt med av en bil inn til Hamar. Papirer å vise frem hadde vi ikke, så vi ble kjørt rett til politistasjonen hvor

⁸I Sagdalen mellom Strømmen og Lillestrøm var det en liten jernbanebro. Far sto for sprengning av den. Men broen var nok for liten eller sprengningen kanskje ikke helt vellykket. Tyskerne ble noe heftet, men det varte ikke så svært lenge før de var på vei igjen.

vi traff politimester Beichman som vi på toget oppover dagen før hadde hørt var blitt skutt som tyskvennlig av en norsk offiser. Historien var med et mildt uttrykk overdrevet. Tyskerene kom til Hamar først dagen etter i tre busser og dro derefter videre til Elverum. De etterlot noen offiserer som holdt politimesteren under kontroll i fire timer om natten, delvis ved hjelp av en revolver.

Vi, det vil si Dalstø og jeg, tok inn på bondeheimen. Hos fylkesmannen fikk vi anmodning om å komme igjen neste dag for å være med på å utarbeide rasjoneringsbestemmelser for Hedemark.

13. april 1940

Vi sov rolig den natten. Men neste dag var det en rekke flyalarmer, så vi fløy opp og ned av trapper nesten hele dagen. Flyene gikk ganske lavt over hodene på oss, men det hendte bare en gang at de skjøt litt.

Sammen med Frydenberg som var tilkalt laget vi rasjoneringsbestemmelser og fikk disse sendt ut i radioen. Byen Hamar var nesten tom for mennesker. Omtrent alle var evakuert. Fylkesmann Nordanger var meget nervøs. Bondeheimen var liksom samlingsstedet og her kom det stadig inn soldater og offiserer. Fronten var da nede ved Minnesund, og vi hørte de første beretninger om kampene. Videre fikk vi den makabre historien om tyskerenes mordforsøk på Regjeringen i Elverum og Nybergsund.

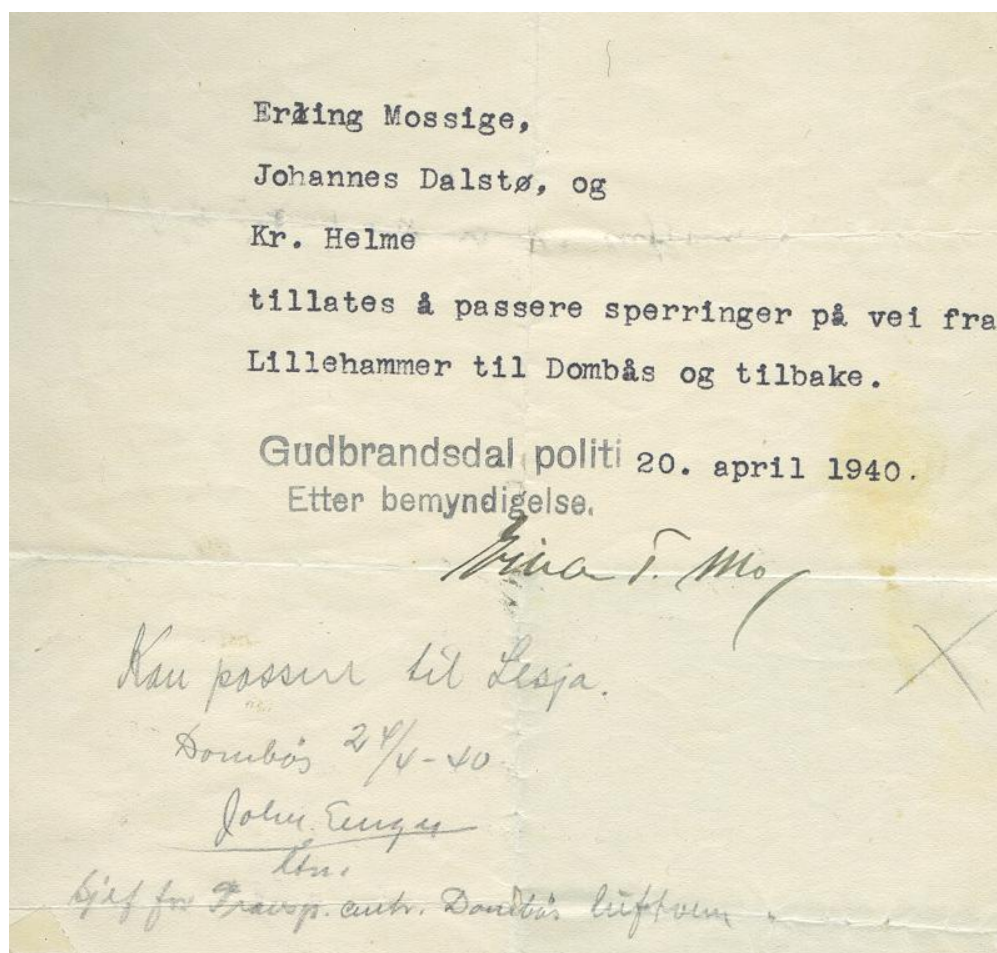
14. april 1940

Det ble vel rolig for oss, og vi dro opp til Lillehammer, hvor vi traff Hans Jacob Hofgaard (Erlings svoger, protokollsjeff i Utenriksdepartementet). Besøkte Linds (tante) hvor Lillegun viste seg å være.

Krig i Nord-Gudbrandsdalen

15. – 19. april 1940

Oppholdt oss hele denne tiden på Lillehammer, hvor vi bodde på Thorsrud pensjonat, de siste to netter hos lensmannen i Fåberg. En meget militær by som i motsetning til Hamar krydde av folk. Pensjonatet hadde en merkelig blanding av gamle evakuerte fruer, Helge Krog samt 20 soldater under ledelse av en fenrik – kjekke kraftige soldater med glimrende humør og strålende disiplin. En dag fikk de anledning til å vise sine kunster, idet et tysk fly måtte gå ned på Lysegårdsjordet. Ikke før var flyet landet før maskingevær- og geværidden knitret. En vakt hadde skjönt at flyet måtte nødlande, styrtet ned til byen i en bil og fikk 10 – 12 mann med et maskingevær med seg. Vi sto og hørte på skytingen. Det kom en salve som varte ca. to minutter. Så ble det stille og så kom et enslig skudd. Det viste seg senere å være føreren av flyet som skjøt seg selv. Han var forøvrig

Figur 1: Passersedel.

hardt såret. Resten av mannskapet ble tatt til fange, et par i såret tilstand. Ja, fly var det nok av over Lillehammer. Stadig kom de enten nordfra eller sydfra. Men det så ikke ut som det var Lillehammer de var interessert i, største parten var sikkert transportfly på ruten Oslo - Trondheim. En dag vi gikk opp til Lillehammer Høyfjellshotell, så vi minst 30-40 av dem komme strykende nedover. Traff Tore Boye⁹ og Helme (sekretær i Utenriksdepartementet) for første gang. Boye skulle sammen med Hans Jacob og 2 av Utenriks-departementets damer prøve å komme over til Sverige via Elverum, men var så uheldige at tyskerne kom sydfra til Hamar like før de kom nordfra. De måtte derfor gjøre vendereis. Var hver dag i kontakt med fylkesmann Ihlen for å høre om han ikke hadde noen beskjed fra statsråd Lie. Hedmarks rasjoneringsbestemmelser, som jeg hadde med meg fra Hamar, ble bragt til anvendelse også i Oppland.

Traff Kjell (Erlings bror) den 19. om kvelden hos Linds. Han var stram i uniform

⁹Tore Boye var sekretær i Utenriksdepartementet. I London ble han etterhvert ekspedisjonssjef i Forsvarsdepartementet. Etter krigen gjorde han karriere, blant annet i SAS.

og hadde meget å berette. Vi ble litt forbauset over å høre at tyskerne var kommet helt til Brøttum, bare ca. 15 km. fra Lillehammer. Kjell var imidlertid meget optimistisk og hadde inside information som gikk ut på at nå var tyskerne i en ordentlig felle. 3 000 engelskmenn var på Otta, og ville samme natt bli satt inn. Alt ville snart bli O.K. På Kjells råd besluttet jeg meg til å dra videre oppover dalen. At Lillehammer ikke lenger var noe blivende sted for en sivil forsto jeg, selv om tyskerne skulle ha blitt slått ved Brøttum.

Hadde mye hygge hos onkel Thorvald og tante Hjørdis den hele tid. Også meget hyggelig å treffe Lillegun hver dag. Hun fungerte som lotte.

20. april 1940

Dro oppover sammen med Dalstø og Helme. Kommet til Otta fikk jeg øye på Hans Jacob – som var dratt oppover dagen før – og hoppet av. Tok inn på hotellet hos en meget gal mann som het Mylius. Fikk høre at Utenriksdept. fremdeles befant seg på Otta, mens Regjeringen antagelig var i Åndalsnes. En del engelske soldater der oppe – de første hadde vi for øvrig sett allerede på Lillehammer. De var kommet nedover natten før, og var sendt til Brøttum med en gang. De så fortapt ut. Snakket med en av soldatene, han mente vi skulle feire 17. mai sammen i Oslo. Jeg var litt mer skeptisk.

21. april 1940

Forsøkte å få forbindelse med Lie¹⁰ på Åndalsnes pr. telefon, hvilket ikke lyktes. Ellers gikk dagen nokså hurtig idet vi stadig hadde flyalarmer og bilte frem og tilbake mellom hotellet og en spesiell fin sten oppover veien. Fikk de første meldinger om at tyskerne var kommet nordenfor Lillehammer. Sekretær Fleischer i Utenriksdept. kom nordfra og kunne fortelle om bombingene på Dombås hvorved 5 mann mistet livet ved uforsiktighet, deriblant den amerikanske flyveattaché.

22. april 1940

Et langt tog med engelske soldater kom nordfra. De så lite imponerende ut – så ut som kullminearbeidere som nettopp hadde fått gevær i hendene. Otta bombet for første gang. Dalstø og jeg var tilfeldigvis gått opp dalsiden for å få en tur og forsøke å få en titt over til Rondane. Kommet nesten opp på toppen fikk vi se et tysk fly komme nordfra – temmelig lavt, så vi hadde det under oss. Plutselig ser vi en voldsom eksplosjon nede på østsiden av Otta, i utkanten av stedet, etterfulgt av 2-3 kraftige drønn. Samtidig ser vi en mengde brannbomber ligge og lyse utover hele Otta. Flyet har samtidig sluppet både spreng- og brannbomber. Et hus tar fyr og vi kan se hvordan brannmennene kommer løpende til. Andre

¹⁰I Erlings dagbok også omtalt som Dannemann. Var det et dekknavn?

styrter ut av byen, pr. bil eller løpende. Så kommer nok et fly, noe høyere oppe, og denne gangen kan vi følge bombene – fra de slippes og til de eksploderer. Så vidt vi kan se havner to av bombene i elven. Det hele er nokså nifst, og uvilkårlig gjemmer vi oss, selv om vi vet at vi er utenfor faresonen i enhver henseende. Nok to ganger kommer bombene, først på stasjonen, og derefter på sydsiden av elven like ved jernbanelinjen. Såsnart flyene er forsvunnet iler vi nedover. Møter en rekke hysteriske jernbanefolk langt oppe i lia. Vi kan jo ikke nekte for at vi synes det er nifst selv heller, men vi våger oss da nedover. Her treffer vi Hans Jacob, Helme og Fleischer som har sittet i kjelleren hele tiden. Det viser seg at skaden ikke er så stor. Et privathus har fått taket svidd av, på jernbanestasjonen er det et stort hull rett foran 2 lokomotiver, og telefonledningene er en del i uorden. Alt dette er imidlertid reparert før kvelden. Enkelte av stedets beboere syntes visst det var litt påfallende at Dalstø og jeg akkurat da bombene kom skulle være gått opp på fjellet. Det skal ikke stort til for å vekke mistanke i disse dager! Vi fant oss et bedre losjement for natten, litt lenger borte og med behageligere vertskap enn hr. Mylius.

Bombingen av Dombås

23. april 1940

Hans Jacob meddeler at han har fått ordre om å dra til Molde med diplomatene. Vi dvs. Helme, Fleischer¹¹, Dalstø og jeg entret et tog hvor vi er eneste passasjerer sammen med en major. Det går uten stopp til Dovre hvor vi ikke kommer lenger, fordi tyskerne holder på å bombardere Dombås. Vi kan se røyk i det fjerne – Dombås ligger ca.11 km. borte. Likeledes ser vi røyk fra en gård oppe i fjellsiden, omtrent midtveis til Dombås. Det kommer flere og flere tyske fly over Dombås, og snart ser vi granatene fra luftverns-skytset, bare at de er altfor langt borte fra flyene. Innimellom hører vi voldsomme drønn fra bombeeksplosjoner. Snart kommer et fly og begynner å kretse over Dovre også. Vi søker tilflukt i et fjøs like i nærheten av stasjonen. Mens vi er der nede hører vi eksplosjon i nærheten. Flyet kommer lavere og lavere, og til slutt er det bare noen få meter over hodene våre – frem og tilbake over stasjonen går det, mens det peprer med kuler hele tiden. Vi føler det som om det skyter på oss hele tiden. I et lite pusterom kom vi ut, og ser at det brenner på marken bare noen få meter fra husene. En av mennene på gården pøser vann på og lar for øvrig gresset brenne – det er ingen fare for husene. Det viser seg at flyet interesserer seg spesielt for den jernbanevognen som vi kom med, kuler har gått tvers igjennom vognen flere steder, likeledes er det en mengde kulenedslag på perrongen.

To fly kommer tilbake. Denne gangen springer vi på nedsiden av stasjonen. Ikke før er vi så vidt kommet ned i skogkanten før vi hører vislingen igjen og så to-tre drønn like ved. Vi kaster oss ned og ser granatsplinter fare i luften over oss.

Så kom vi omsider opp til stasjonen igjen før vi atter må i dekning – denne gang i et gammelt kvernhus ca. 100 meter ovenfor stasjonen. Atter drønn av eksplosjoner like ved. Det hele er nokså nervepirrende. Vi har hele tiden tenkt at bombene er tiltenkt oss. Samme følelse har vel alle andre i nærheten også.

Det blir omsider stille. Vi beser oss litt, og det viser seg at tre bomber er falt ned like ved telefonsentralen, uten å gjøre syndig skade – ca. to km. fra jernbanestasjonen er tre bomber sluppet. Vi ser nedslagene som mørke flekker på sneen like utenfor en liten fjellgård. Det viser seg at en gammel mann er truffet i ansiktet av en splint mens han satt og spiste. Antagelig strøk han med.

¹¹General Fleischer. Fleischer var "helten fra Narvik", den eneste som inntil da hadde vunnet et slag over tyskerne.

Vi går ned til kirkestuen og får oss litt mat. Husets kvinner er i ferd med å dra opp i fjellet for å tilbringe natten der. En gammel, tunghørt mann mottar oss med største skepsis, men blir til slutt overbevist av våre legitimasjonspapirer. Klokken er blitt ca. 07.30 da vi tar beina fatt på vei til Dombås. Ca. halvveis får Fleischer – som var låk til bens – sitte på med en bil, mens Dalstø; Helmer og jeg trasker videre. Kommet halvveis beslutter vi oss for å søke husly for natten. Kommer inn på en gård som eies av hovedkassereren i bygden, riktig en staut kar med en ferm kjerring, men mistenksomme som bare pokker. Våre papirer er imidlertid så noenlunde tilfredsstillende, og folkene gjør alt for at vi skal få en bra natt, flytter selv ut av værelset sitt mot våre protester og kommer med mat til oss. Konen er nettopp kommet hjem fra Dombås, hvor hun har fungert som lotte. Hun kan fortelle at jernbanestasjonen er brent opp og bare ett spor er brukelig.

24.04.1940

Efter en god frokost trasker vi videre oppover til Dombås, like efter at vi kommer dit ankommer et tog fra Åndalsnes med 600 engelskmenn. De skal øyensynlig ikke lenger foreløpig for de går straks i gang med å losse toget. Antiluftskytts – i alt 5-6 stk. – blir plassert rundt omkring. Det er utrolig hva disse engelskmennene har med seg av utstyr. Kagger med vann danner likesom eksponenten for hvordan de tror forholdene er i Norge. Ellers er det en mengde bøtter, kar, hakker, spader osv. av alle slag. Ammunisjonen blir båret inn i tunnelen på den ene siden av stasjonen – høyst fornuftig for øvrig. Sjefen – en kaptein – ber meg skaffe en bil så han kan komme nedover for å konferere med sin stab. Han aner ikke hvor han er, spør om Dombås er søndenfor eller nordenfor Trondheim. Kart har han øyensynlig ikke. Jeg skaffer ham en bil, og blir for øvrig huket av den norske kommandant på stedet, major Sandvig som da han hører at jeg er fra Forsyningsdeptet., ber meg dra ned til Åndalsnes snarest mulig og skaffe mat oppover – de har ingenting igjen. Det er travel virksomhet i det norske hovedkvarter – rapport oppe fra fjellet om at tyske fallskjermtropper er sluppet ned, og en tropp skiløpere i beskyttelsesdrakter blir utrustet. Imidlertid går luftalarmen, og spetakkelet er i gang. To tyske fly i lav høyde kommer strykende. De blir heftig beskytt fra alle kanter. Vi ser snart virkningen av flyene. Ildsøyler stiger opp fra stasjonen, og snart er det et eneste flammehav. To-tre ganger stryker flyene over stasjonen, og hver gang kommer nye brannbomber. Så snart det er over, tar jeg en sykkel bort til stasjonen. Her holder engelskmennene på å redde det som reddes kan. Jeg ser intet til de to andre, Dalstø og Helme, og styrter tilbake. Jeg får en flunkende ny bil til disposisjon til min ekspedisjon til Åndalsnes, løper så bort til stasjonen igjen, men må snart hoppe inn i en av tunnelene. Så blir det litt roligere igjen og jeg går atter bort mot hotellet. Plutselig kommer to fly til syne høyt oppe. Jeg styrter inn i et hus og hører like efter brakket av en bombeeksplosjon like i nærheten. Jeg finner stedet litt utrygt og styrter ca.50 meter nordover veien og inn i en militærbrakke. Ikke før er jeg kommet innenfor, før det kommer et nytt forferdelig brak. Luften er tett av røyk og jordsprut, så det må ha vært like i nærheten. Jeg løper opp til tunnelene for å finne de andre men ser ingen.

Så går jeg ned for å finne sekkene våre som jeg hadde satt fra meg da jeg søkte ly første gang. Det viser seg at bomben – antakelig 500 kg. kaliber – har truffet huset ved siden av det huset hvor jeg hadde ligget. Hvor huset stod, er det nå bare et stort hull. Ellers er hus med innhold spredt over hele Dombås. Sekkene er i behold, på min ligger et ullteppe som sannsynlig er slengt ut av huset av eksplosjonen. Jeg finner at jeg nok hadde hatt sjansen til å overleve det, hvis jeg var blitt liggende der jeg var - men sikkert er det ikke. Går så opp på stasjonen igjen og setter meg til å spise i mangel av noe bedre å ta meg til. Her finner de andre meg. De har hele tiden, ca. tre - fire timer, sittet inne i en av tunnellene. De blir litt bestyrtet ved å se meg sitte ganske rolig og spise. De skulle bare visst hvordan jeg har flydd fra det ene stedet til det andre hele tiden. Vi kommer oss i en fart opp til vår nyervervede bil, og kjører av gårde mot Åndalsnes. Her og der ser vi bombenedslag langs veien. Får i oss litt mat borte ved Lesja. Atter samme mistenksomhet - og samme vennlighet så snart papirene har vært studert.

Nesten hver eneste stasjon bortover er blitt bombet, og vi holder god utkikk hele tiden. Tyskerne er ute etter både veien og jernbanelinjen og disse går ved siden av hverandre lange stykker bortover. Vaktholdet er meget godt organisert. Omtrent hver 5 km. blir vi stanset og må vise frem papirer. Ved 19-20-tiden er vi kommet omtrent ned til Åndalsnes og får gitt beskjeden fra major Sandvig til oberst Tue, Romsdal regiment. Tue opplyser at hans regiment har store forråd på Dombås, så den sak skal han ordne. For øvrig holder han et meget langt foredrag for oss om hvor godt forberedt han var, hvor dårlig forberedt visse andre var, om politiske missærer i de senere år, forbigåelser innen militæretaten osv., osv. Vi syntes alle tre at han kunne hatt noe annet å snakke om.¹²

Vi har nå ”oppfylt” vår misjon og drar videre gjennom Åndalsnes til Åfarnes, hvor nattkvarter – samme mistenksomhet og samme vennlighet.

Bombingen av Molde

25. april 1940

Tar fergen over fjorden og kjører videre til Molde på utrolig dårlige veier. Lydpotten går i filler, så folk tror at det er fly, når vi kommer. Vi kommer til Molde ved 1-tiden, og den første jeg ser er statsråd Lie som sier at jeg skal over til England snarest. Vi finner oss derefter kvarter på Kviltorp, hvor vi også møter Hans Jacob med hans diplomater, de finske Tivoli og Laksko, den svenske Grev Douglas, danske minister Oxholm og det rumenske diplomatparet(et eller annet vanskelig navn). Under middagen kommer flyalarm, og vi spiser under megen

¹²Oberst Thue hadde antagelig god grunn til å beklage seg. Forsvarsviljen var det så som så med i årene før krigen. Det er ikke til å komme fra. I slutten av 20 og 30-årene ble forsvarsbudsjettet stadig redusert fra 70 - 50 og 40 mill. kroner i året, med forslag helt ned til 30 millioner. Etter å ha undersøkt Nygaardsvolds (statsminister) betydning for norsk politikk før og under krigen, konkluderte ”Undersøkelseskommissjonen av 1945” slik: ”Man kan ikke fritta ham for en del av ansvaret for den manglende forsvarsberedskap før og ved krigsutbruddet” (Aschehoug og Gyldendals Ettbinds leksikon.

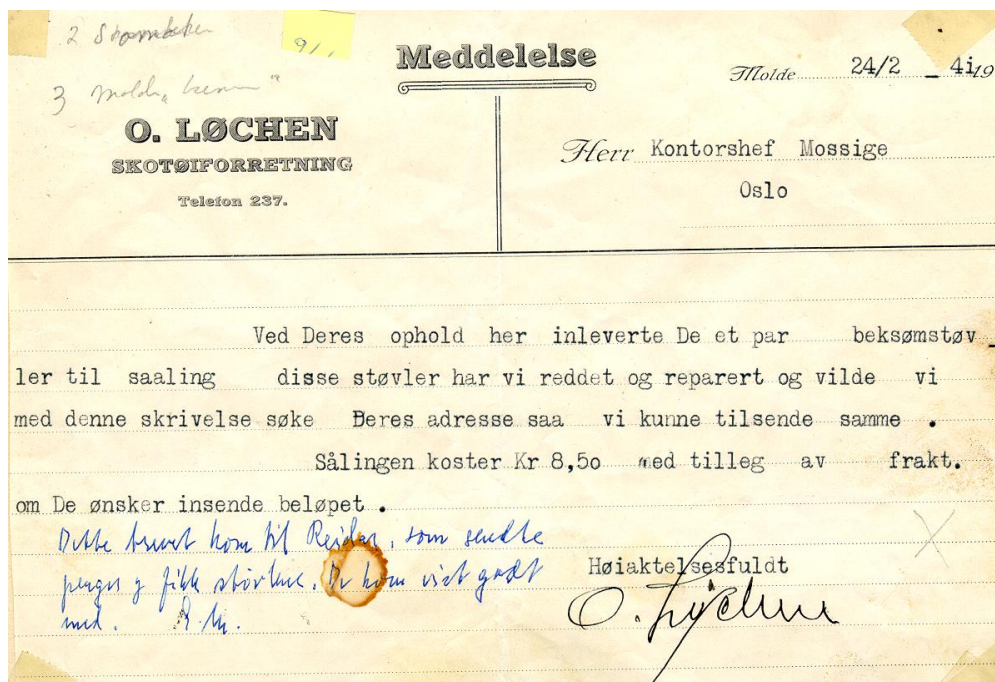
nervøsitet, fordi vi føler at "noe" er i luften – i dobbel forstand. Det vise så at det har vært storbombing nede i byen, vi bor et par kilometer borte. Et par hus er bombet sønder og sammen i selve byen – kombinerte brann- og sprengbomber: 2 omkomne. Like utenfor byen, ca. 1 km. fra oss, er likeledes et hus eller to brent opp, også her 2 omkommet. Folk evakuerer i stor stil. Vi går opp i skogen og finner luftvernposisjoner, vi synes det er tryggere å være i det fri enn å være nede i kjelleren på Kviltorp.

Figur 2: A. Nustad, skomaker.

26. april 1940

Lie meddeler at jeg allikevel foreløpig skal bli med ham og setter meg i gang med en kgl. resolusjon. Sammen med Dalstø deltar jeg i et møte ang. skipsfart og handel, hvor ledende menn fra de 3 Møre-byer er representert. Dalstø drar til Kristiansund som sekretær for en komite. Stadig flyalarm, særlig når vi skal ha våre måltider. Våre utflukter fra husene blir lengre og lengre. Vi blir vidner til

Figur 3: Meddelelse om at støvlene er halvsålet.

et selsomt skuespill: bombing av britiske krigs- og transportskip. To fly prikker vannet bortover med bomber, men da røken driver vekk ligger skipene der som før. 2 engelske jagere kommer og driver bombeflyene vekk. Jakten går rett over hodene på oss. Det ene bombeflyet slipper en bombe for å lette seg. Denne går i vannet ikke langt fra Kviltorp. Et tysk fly stryker helt ned mot havflaten, det ser ut som om det ikke er i stand til å lette. Siden hører vi at et fly skal være skutt ned. Vi ser en brann på den andre siden av fjorden.

27. april 1940

Ny voldsom bombing av Molde. Ingen verken drept eller såret - merkelig nok.

28. april 1940

Allerede ved 7-tiden om morgenen kommer de første fly og begynner å "kretse". Vi får så vidt pusterom til å spise frokost. Deretter flyr vi til skogs. En forferdelig bombing begynner. Vi hører eksplosjoner overalt, spesielt nede fra Molde selvfølgelig, og snart ser vi tett røk velte opp der nede fra. Vi – 2 unge piker og jeg som tilfeldigvis er kommet sammen – er snart i en slik fryktstemning at vi nesten ikke tør se opp. Vi vet at vi er i noenlunde sikkerhet, men stadig tror vi at bombene kommer til å ramme nettopp oss. Stadig mitraljoseskyting skal ikke gjøre frykten mindre – det kan jo hende at tyskerne resonnerer som så at nettopp her

oppe i tykkeste skogen har folk sikkert søkt tilflukt. En ubeskrivelig følelse, som de fleste hadde den dagen. Stadig hørte vi susingen av tyskernes styrtbombing – en lang strek gjennom luften, visling av bomber, og så et fryktelig smell. Ca. kl. 3 ga de seg, og da var byen i full brann. Det beste bevis for vår unormale sinnstilstand var at selve brannen lite interesserte oss, vi hadde ikke tanke for å hjelpe til med å slukke eller eventuelt å redde folk, det interesserte oss ikke engang å se på brannen.

Figur 4: Molde brenner (April 1940).

29. april 1940

Ved 2-3 tiden møtte jeg statsråd Lie. Han kom med den sørgelige nyhet at Sør-Norge måtte oppgis fordi engelskmennene hadde bestemt seg for å evakuere fra Åndalsnes. Regjeringen hadde gjort alt mulig for å påvirke englenderne til ikke å gi opp kampen, men forgjeves. Dalstø og jeg ble bedt om å holde oss klar fra kl. 9 samme kveld, muligens ville en krysser komme som skulle ta konge,

Figur 5: Molde ligger i aske.

regjering og noen få departementsfolk opp til Nord-Norge. For min del skulle jeg da antagelig senere over til England.

Imens fullførte tyskerne verket, og kastet enda flere brann- og sprengbomber. Byen var nå et voldsomt flammehav. Dalstø og jeg holdt oss klare. Hans Jacob hadde fått ordre om å bli igjen med diplomatene, bortsett fra Oxholm som skulle være med. Da vi intet hørte, antok vi at det ikke ville bli noe av reisen den kvelden. Vi gikk derfor til sengs. I 1-tiden om natten ble vi vekket av en voldsom kanonade. 2 fly kretset over fjorden, mens et britisk krigsskip lå midt utpå og skjøt på flyene. Lynende prosjektiler gjorde store buer i luften. Mot den brennende by var det hele som et merkelig skuespill: lys- og lydeffekter, bevegelse både i luften og på vannet. Så vidt jeg kunne se slapp ikke flyene ned annet enn noen lysbomber på krigsskipet. Derimot tok et av flyene seg en tur over stakkars brennende Molde og slapp ned resten av sin last der – krigsskipet turde det øyensynlig ikke binde an med. Vi var imidlertid kommet i dekning oppe i skogen. Et fly gikk som rasende frem og tilbake langs fjorden omtrent rett over oss og

skjøt med mitraljøse.

Da vi skulle ned igjen kom det rumenske diplomatpar helt avsyndige bort til meg og hvisket at de hadde sett fallskjermtropper. Det viste seg å være Boye i hvit anorakk, med hetten på ryggen (fallskjermen) og fotografiapparat (revolveren) på maven. Oh, rumenske minister, hvor var ikke din fantasi bestandig stor!

Videre nordover

30. april 1940

Vi fikk nå forklaringen. Krigsskipet var den krysseren som skulle hente konge og regjering – bare at vi ikke var blitt varslet. Det viste seg for øvrig at både Mohr og Boye, som hadde vært der nede, var blitt bedt av Lie om å få tak i Dalstø og meg. I forvirringen hadde de glemt at vi var på Kviltorp. Vi var ikke så høye i hatten. Skulle vi bli og avvente tyskernes ankomst, eller skulle vi se å komme oss nordover? Etter en lengre biltur innover på jakt etter Justisdeptets folk fikk vi endelig høre at en ”selskapsreise” for tilbakeblevne holdt på å bli arrangert. Det var bare å møte opp der og der kl. 9 om kvelden. Hans Jacob og diplomatene var om natten kjørt opp til en hytte ikke så langt borte. Hans Jacob ble nå hentet, men han erklærte etter megen tvil at han aktet å bli, diplomatene likeså. Vi andre, d.v.s. Boye, Mohr¹³, Dalstø, Helme og jeg dro av gårde i ”min” bil. Etter ca. 5 miles kjøring kom vi frem til møtestedet Gimnes. Her kom en hel del mennesker som var satt i land fra ”Driva”. Driva hadde gått fra Molde et par timer etter krysseren, var blitt bombet og satt på land, hvorefter passasjerene – i alt 30-40 – var blitt pepret mens de forsøkte å gjemme seg mellom steinene på stranden. Vi kom ikke av gårde før kl. 3 om natten. 4 fiskeskøyter var leiet for ferden.

I vår var det oss 4 + 2 andre sivile samt 4 soldater. Hva de militære skulle forsto vi ikke. Det var i alt ca. 30 av dem, 29 gudbrandsdøler samt Nordal Grieg¹⁴ var soldatene, dertil 2 kadetter og en major Sunde, bror av banksjefen. Da vi plasserte sekkene våre i rommet forstod vi imidlertid hvorfor vi hadde soldater med oss – vårt skip var ladet med gull, verken mer eller mindre. Hulter til bulter i rommet lå en mengde små kasser, hver inneholdende for ca. kr. 200.000 i gull.

Dette gjorde selvsagt ferden ytterligere spennende.

Vi kjørte bare i ca. 1 time, og gikk i land på et lite, vennlig sted som het Indre

¹³Christian Mohr var sekretær i Utenriksdepartementet. I London ble han etterhvert sekretær i Finansdepartementet. Etter krigen var han blant annet flere år ambassadør i Island.

¹⁴Nordahl Grieg er en kjent dikter. Han var meget allsidig, skrev reiseskildringer, romaner, teaterstykker og framfor alt en rekke diktsamlinger. Han var en troende kommunist og militærneker. De fleste av hans verk hadde et politisk budskap. Etter det tyske overfallet på Norge ble han en glødende patriot og gikk fra første stund med full innsats inn i motstandsbevegelsen. Han ble også snart utnevnt til ”Æresmajor ” i den norske hær, og opptrådte gjerne i uniform. Erling og Nordahl Grieg hadde følge på gullskipene nordover til Tromsø. Han var også med til London. Han ville gjerne være på ”åstedet” og omkom i et bomberaid over Berlin.

Figur 6: Gullskøyte.

Kvalvig. Her fant vi veien opp til en gård, og lå snart med eierens samtykke i høyet og sov.

01.05.1940

Dagen gikk med til å spise og gjemme oss for fly. Folkene på gården var forferdelig hyggelige. De trodde visst at vi var folk som evakuerte i sin almindelighet. De var jo vant til likt. Rundt omkring lå folk som var kommet fra Kristiansund. Det ble satt opp høytidelig reglement for ferden. På hver skute var det en sjef og en proviantmester, dertil en kokk. På hver av gullskøytene var det 3-4 soldater til å holde vakt, samt 5-6 sivile. På vår båt var ferdens leder Haslund, Nordal Grieg var proviantmester. I 10-tiden om kvelden stakk vi ut og gikk denne gang i 4-5 timer, til vi kom til Tustran, høyt oppe på Nordmøre, et godt stykke nord for Kristiansund.

Figur 7: Gull – meget gull!

02.05.1940

Stedet viste seg å hete Guldsten. Vårt båtlag ble innlosjert hos stedets skolemester hvor vi gjorde oss livet behagelig, spiste godt, gikk en tur o.s.v. Første dag siden krigen begynte at vi ikke så fly. Det ble kunngjort i radioen at engelskmennene hadde evakuert både Sør-Norge og Namsos. Trykket stemning. Inntil da hadde det altså lyktes å holde skjult at Sør-Norge skulle oppgis, noe som vi ”innvidde” visste 2-3 dager før. Stakk ut fra Guldsten i 10-tiden om kvelden for å gjøre spranget over til Frøya.

03.05.1940

Kom til Sør-Frøya i 3-4 tiden om morgenen, hvor vi ble innlosjert i Fiskerhjemmet, en stor bygning med forsamlingslokale, kjøkken og en del soveværelser. Vi 5 (Mohr, Boye, Dalstø, Helme og jeg) samt vår kvinnelige medpassasjer, ”Mascot”, fikk et rom for oss selv hvor kvinnen ble plassert i rommets enes-

Figur 8: Einar Gerhardsen – en "vanlig" politisk flykning. Politisk fange i Tyskland under krigen – statsminister i 1945 (17 år totalt).

te seng, mens vi karfolk grupperte oss rundt omkring på gulvet lik drager som vokter prinsessen. Dagen gikk med til å bese stedet. Ferdens "ledere" dro til Nord-Frøya i bil for å snakke med lensmann og andre autoriteter og for å høre hvordan det lå an nordpå. Om kvelden ble vi alle sammenkalt og det ble forklart oss at omstendighetene hadde gjort at planene måtte endres. Samtlige skøyter skulle samme kveld til nord-Frøya med bare et par "gullets voktere" på hver skøyte. Vi andre skulle bli igjen. Ingen likte dette noe større. Selv om det ble lovet oss befording nordover øya neste dag, var det de av oss – ingen av oss fem forresten – som trodde at vi ville bli latt i stikken. Men vi hadde jo ikke noe annet å gjøre enn å vente og se. Samme kveld dro Nordal Grieg og Kr. Gleditsch¹⁵ i en hurtiggående skøyte ut til havs for om mulig å finne en britisk man-of-war.

¹⁵Sivilingeniør fra NTH, knyttet til forsvarsdepartementet i London under krigen. 1945-71 direktør ved Norges geografiske oppmåling.

Figur 9: Dikteren Nordahl Grieg.

04.05.1940

Vi fem ”musketerer” besluttet oss til å erklære vår uavhengighet og leie oss vår egen skøyte. Vi syntes det så smått ut med å komme til Nord-Norge hvis vi skulle fortsette med samme fart. Dessuten likte vi ikke det politiske tilsnitt som hele denne transporten hadde. Vi mente at skulle noen oppover så var det først og fremst vi som hadde våre jobber i departementene, ikke først og fremst alle disse ”politisk kompromitterte” for å bruke sammen uttrykk som en av dem gjorde overfor oss om seg selv. Vi syntes også det var merkelig at vi skulle holdes utenfor alle beslutninger og rådslagninger som ble holdt. Rett betenkt måtte vel vi ha vel så mye med landets gull å gjøre som noen av dem. Jeg fikk tak i en bil – med stor vanskelighet forresten på grunn av bensinmangel – og sammen med Helme kjørte jeg nordover. Lensmannen var særdeles velvillig og skaffet oss skøyte. Likeledes fikk vi en herlig middagsmat, den beste på bortimot en måned. Matproblemet ble også løst, idet lensmannsfruen hadde satt seg i spissen for en innsamling av mat til alle disse som skulle nordover. Betaling var det ikke spørsmål om. ”Folk ville bli fornærmet hvis dere tilbød dem betaling” som lensmannsfruen sa. Videre: ”Nå har folk sydfra bestandig, sist nå i vinter, gitt så mye til fattige på Frøya. Dette er vår sjanse til å gjøre gjengjeld for en gangs skyld.” Det gikk rykter om at tyskerne samme dag var kommet til Hitra,

og antagelig neste dag ville komme til Frøya. Løsenet var derfor ”spis det dere kan, så tyskerne ikke får noe”. Vi fikk følgelig adskillig, både kake og stump og andre varer. Først i 9-tiden kom bilene med de andre. Soldatene var kommet i forveien pr. skøyte. Soldatene minus befal og Nordal Grieg (sistnevntes nattlige ekspedisjon hadde vært negativ) ble alle sendt tilbake til Gudbrandsdalen, hva de sikkert selv ønsket selv om de måtte passere gjennom tyske linjer. Gullet var nå flyttet over på 2 nye skøyter, hvor det foruten mannskapet bare skulle være 2-3 stykker på hver skøyte. En del av de opprinnelige passasjerer hadde valgt å bli tilbake på Sør-Frøya for å dra tilbake til Oslo. Så var det altså oss ”5 musketerer” på en skøyte, og så skulle resten, ca. 16 personer settes på en stor skøyte. De andre var vel ikke egentlig blide over at vi - sånn litt bak deres rygg – hadde funnet vårt eget transportmiddel. Men det fikk ikke hjelpe. Ca. kl 10 sto vi ut fra Nord-Frøya.

Figur 10: Erling Mossige – en av de "fem musketerer".

05.05.1940

En herlig tur oppover kysten. Flott vær, ingen fly. Kom til Sandnessjøen ved 11 tiden om natten, hvor karene fra Frøya erklærte at de ikke ville gå lengre – la oss inn på et hotel.

06.05.1940

Fikk tak i en annen skøyte som var villig til å ta oss opp til Lødingen for kr.350. Vi betalte den andre kr.500. Startet efter å ha proviantert litt. Vi Atter en strålende dag. Vi passerte Torghatten, Hestmannen og mange andre formasjoner og kom til Bodø kl. 1 om natten, hvor vi ble praiet av "Johan Hiorth" som undersøkte papirene våre.

07.05.1940

Våknet med Lofotfjell rundt oss. Samme gode været. I det hele tatt en strålende tur oppover kysten hvor vi fikk tid til å se det som sees skal, og hvor vi riktig nøt tilværelsen i godt kameratskap.

Ved 2 tiden fikk vi se det første britiske krigsskip, litt utenfor Lødingen.

Utenfor innløpet til Narvik patruljerte også et. Lenger oppe i fjorden lå flere destroyere og et slagskip, som senere identifiserte seg som "Resolution". En polsk og en fransk destroyer lå også der. Vi gikk i land et sted et par tre mil sønnenfor Harstad. Her var det fullt av franske militære med en mengde tanks, beltebiler og kanoner. De ble henrykt over å få snakke fransk – Mohr var jo ekspert, Boye heller ikke verst i så henseende, og selv prøvde jeg så godt jeg kunne. Vi fikk en bil til Harstad og var der ved 6 –7 tiden. Her krydde det av engelske og franske militære. Det må i alt ha vært 2 – 3 tusen av dem. Luftvern ble satt opp over alt, kunne vi se, og på havnen lå flere krigsskip og troppetransportskip.

Vi ordnet oss med transport videre til Tromsø i en redningsskøyte som skulle dit. Mens vi ventet på skøytens avgang, fikk jeg rede på av en alpejeger at min gamle venn fra Frankrike, kaptein Faure var blant de franske militære på stedet. (Han hadde vært elev hos meg, da jeg var skitrener for den franske olympiatroppen i 1936) Jeg fikk tak i ham, like før vår båt gikk, og vi hadde en aldri så liten prat sammen. Han var tilknyttet den franske generalstab. Hans første og siste ord var: "Dites a tous vos camarades qu'on veut faire plus de betises". Han siktet øyensynlig til de alliertes evakuering av forskjellige steder. Vi installerte oss på redningsskøyten og dro av gårde.

Tre store transportskip kom nettopp stimende inn, eskortert av flere destroyere - Polske tropper ble det sagt.

08.05.1940

Kom oss på dekk ved 8 tiden, tidsnok til å se innseilingen til Tromsø. Helme forsvant for å finne sin kone, Boye for å finne sin "girlfriend" (Nøste Siem, senere kone) og andre gamle venner, mens Dalstø, Mohr og jeg meldte oss hos Vaktkompaniet for å få papirene i orden. Traff her Christian Selmer, advokat i Tromsø, nå nestkommanderende. Han tok oss med til sin leilighet, ga oss frokost og et bad, hvilket smakte herlig etter så mange ukers "skitten" tilværelse.. Traff senere på dagen Warhuus (broder Kjells tidligere svoger) og fikk bo i hans leilighet.

Tromsø ikke så militært anstrøken som Harstad, og de soldater og marinegaster som var der, var norske.

09.05.1940

Fikk høre at Lie holdt til på Kvesmenes ved bunnen av Lyngsfjorden. Mohr, Boye og jeg skulle komme dit ut. Dalstø skulle overføres til Frihagen (Forsyningsminister), som holdt til på Tennes ved Balsfjord.

10.05.1940

Lie kom selv til Tromsø sammen med de fleste andre av Regjeringens medlemmer. Vi reiste tilbake sammen ham på Regjeringens båt Lofotgutten. Kom til Kvesmenes kl.12 om natten etter 3-timers båttur og 2-timers "dirt-track" biltur.

11.-20.5.1940

Kvesmenes viste seg å være et ypperlig sted, hvor vi bodde på Lyngenfjord hotell, et moderne sådant bygget ved hjelp av tiltakspenger. Gode værelser, utmerket mat og hyggelig vertskap. I dette hotellet rår da Lie med sine 2 departementer (utenriks fordi Koht er i England.) Den engelske og den franske legasjonen holder også til her. Forsyningsdepartementets stab er fru Sunde og jeg, og Utenriksdepartementets folk Brådland, som har fulgt med Regjeringen samt Mohr og Boye. Deres vesentlige jobb er å sette telegrammer i chiffer og dechifferere samme. Alle telegrammer fra utlandet til sivile eller militære myndigheter som må gå i chiffer kommer hit – dertil alle de åpne telegrammene til U.D. fra legasjonene rundt om. De tre i UD hadde derfor nok å gjøre.

Jeg selv har nok å gjøre med å skrive provisoriske anordninger og kgl. resolusjoner samt stå i telefonisk forbindelse med Tromsø, hvor "kong" Gabrielsen hersker i sitt "Finans- og Næringsråd for Nord-Norge. For øvrig et ypperlig tiltak, med Gabrielsen (fylkesmannen) som en like ypperlig leder. Vi her ute har alle sammen nok å gjøre, i allfall vi norske. De engelske og franske er kanskje ikke fullt så opptatt, i allfall er de stadig på farten i omegnen. Lie går rundt som

en pappa for alle, og så vidt jeg kan forstå er diplomatene vel så fornøyd med ham som med Koht som utenriksminister. Vi har den beste anledning til å følge med i alt som foregår av interesse. Telegrammer fra de forskjellige legasjoner i utlandet blir drøftet og diskutert oss imellom, og Lie er ikke den som skjuler noe av det som foregår for oss.

17 mai blir feiret med fin middag kl.7. Tilstede var foruten oss på Kvesmenes: Statsministeren, justisministeren, sosialministeren, samt de av funksjonærene som holder til på Tennes. Statsministeren holder – meget beveget – en tale for Kongen og hans familie. Han snakker om Kongen som det faste punkt for oss alle nå i disse tider. og hvordan alles tanker går til ham. Dessuten snakker han om sitt samvær med Kongen, hvordan denne alltid har Norge i sine tanker, uten å tenke på sin egen sikkerhet. Den franske ministeren Dampiere, taler for Norge, en meget ildfull tale. Ved kaffen får vi Kongens, Kronprinsens og Nygårdsvolds grammofon-innspilte taler i radioen. ”Ja, vi elsker” spilles, og de fleste av oss er litt våte i øynene. 2 dager senere – Søndag den 19 – har vi en fest, som slutter nokså livlig. En fransk kaptein Loyaute, forsøker seg med temmelig vovede historier, ”Vous n’etes pas tres gentil, Monsieur” sier fru Gleditsch. Den 20. reiser Lie sammen med de øvrige statsråder til Tromsø, og senere på dagen får vi beskjed om at departementene skal etablere seg i Tromsø. Finans og Næringsrådet er oppløst og Gabrielsen er reist tilbake til Finmark.

21.05.1940

Reiser med båten tilbake til Tromsø sammen med alle dem som har vært på Tennes samt forsvarsministeren og general Ruge (Hannes ”onkel”). Sistnevnte ser særdeles godt ut, og vi får oss en lang, hyggelig prat. Får høre hvordan den militære situasjon ligger an og får berettet mange historier fra krigen.

Kommer til Tromsø om eftermiddagen, hvor vi igjen innlosjeres oss hos Warhuus.

22.5 til 6.6.1940

Vi går straks i gang med forsyningsarbeidet. Installert i Moldenæs Handelsskole – utmerkede kontorrom - begynner vi å organisere mottakelse og distribuering av varer til Nord-Norge. Jeg får så å si frie hender til å organisere det hele og imøteser den interessanteste perioden i mitt liv, hva arbeid angår. Til å begynne med er funksjonærene følgende: jeg selv som leder (under Lie som øverste leder selvfølgelig). Dalstø som min sekretær, Ellingsen (tidligere kontorsjef i Oslo kommune), som en slags avdelingsjef med statskonsulent (husdyrbruk) Tilrem som medarbeider. Fru Gleditsch som sekretær og to damer til å skrive og stenograferer. Vi har et meget stort arbeid foran oss. Vi skal forsyne befolkningen i Nord-Norge - ca. 300.000 mennesker – med hva de trenger. Dertil skal vi sørge for hærens behov. Dårlige kommunikasjoner gjør at vi må ha representanter ute i distriktene, og efter konferanse med fylkesmann Gabrielsen blir det ordnet

slik at grossister og agenter skal slå seg sammen og danne innkjøpsforeninger. I Finnmark f. eks. fem slike, en med sæte i Kirkenes, en i Vardø, en i Vadsø, en i Honningsvåg og en i Hammerfest. Disse skal utarbeide bestillingslister for distriktene, hvorefter vi skal gå igjennom bestillingene, kutte ut det som ansees som unødvendig, og derefter bestille varene – enten fra kontorer i London eller gjennom våre representasjoner i utlandet. Så skal vi motta varene, sørge for distribuering – ved hjelp av disse innkjøpsforeningene – og sørge for betaling. Det hele blir som en eneste stor importforretning - Norges største i virkeligheten. Vi arbeidet intenst med alt dette og alt så ut til å gå smukt. Vi ansatte en mann fra Tromsø, Bruun-Hansen, til å forestå alt vedr. skipene, og vi averterte etter bokholder, samt en mann til. Når det hele kom i gang regnet vi med å måtte ha 15 – 20 mann i arbeid. Den ene last kom inn etter den andre og vi syntes alle vi utførte et velsignelsesrikt arbeid. Samarbeidet med de lokale myndigheter og med forretningsstanden gikk også glatt. En spesiell representant ble ansatt i Rovaniemi for å ordne med transport fra Sverige og Finland. I vår leilighet innrettet vi oss på beste måte. Dalstø og jeg bodde der, mens Brådland og Mohr hadde sine måltider der. En dag fikk vi tak i en dame fra Trysil, frk. Ferner til å stelle for oss. Hun var glad over å ha et sted å bo og noe å gjøre og stelte for oss på den mest fremragende måte, om enn hennes matstell var vel overdådig. Vi hadde våre små selskaper og det var i det hele tatt svært hyggelig.

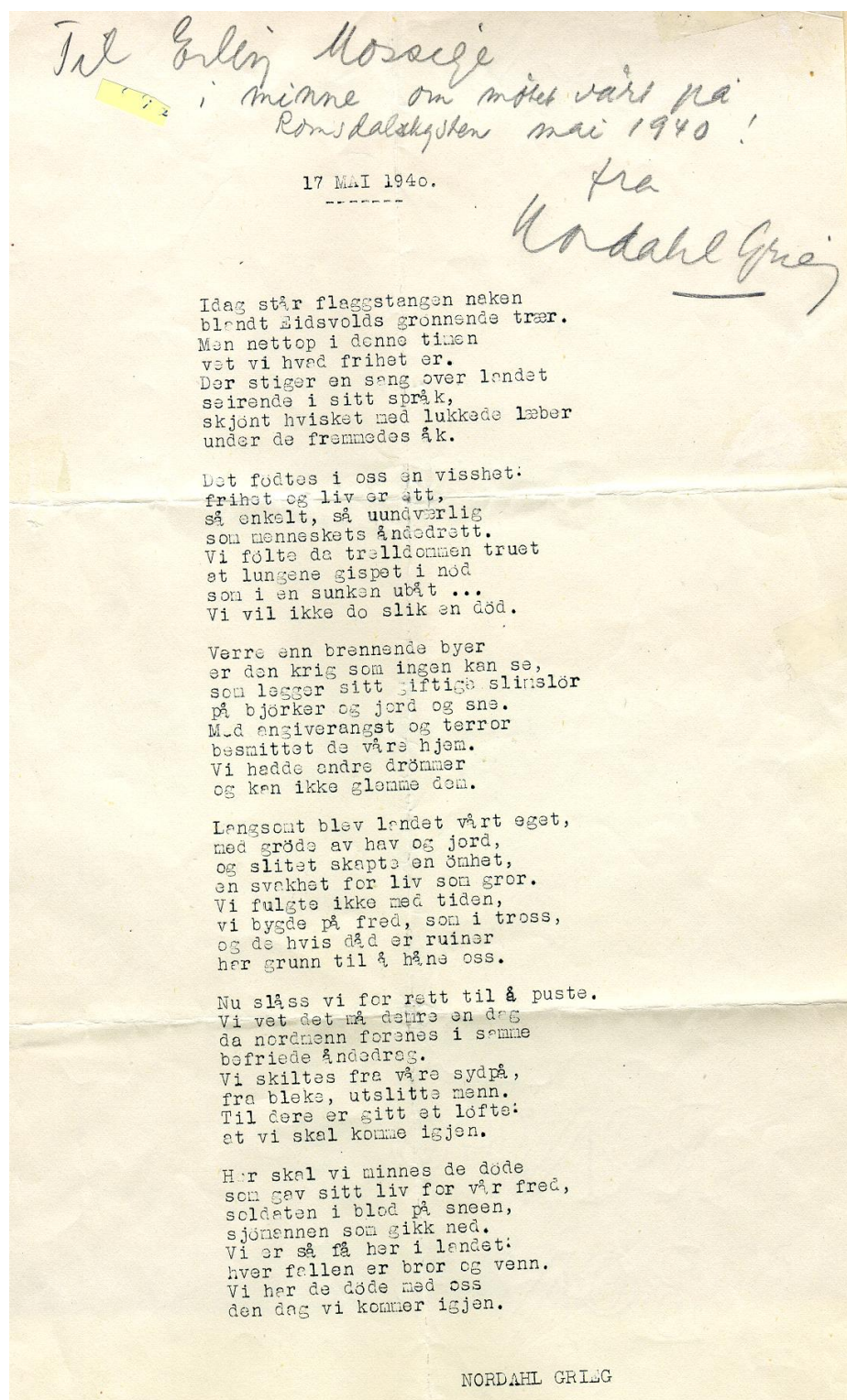
Den 6. juni inviterte vi Lie, Torp, Platou og Bahr til aftens. Det ble meget vellykket men vi kunne merke at noe var i veien, hva vi for øvrig hadde følt de siste par dager. Det var likesom noe lå i luften, og jeg tror at også folk i Tromsø hadde følelsen av det.

Ut på natten tok Lie meg til side og fortalte at engelskmennene hadde bestemt seg til å evakuere Nord-Norge, og at Regjeringen hadde besluttet seg til å reise til England. Avreise neste dag med britisk krysser. Regjeringen hadde satt frem forslag overfor tyskerne om å trekke opp en demarkasjonslinje ved Narvik, for øvrig en plan som allerede tre uker i forveien var lansert av svenskene. Tyskerne hadde imidlertid ikke svart på dette, og det var høyst usannsynlig at noe svar ville komme.

Lie sa at han gjerne ville ha meg med til England, mente jeg kunne gjøre nytte for meg der. Jeg bad om å få lov til å sove på det.

Figur 11: Det første britiske krigsskip – Resolution.

Figur 12: 17. Mai 1940: Til Erling Mossige fra Nordahl Grieg.

Skal - skal ikke

07.06.1940

Sov svært lite om natten. Om morgenen var jeg nesten bestemt på å bli i Norge. På kontoret måtte alt ordnes så godt som mulig. Tilrem og Bruun-Hansen ble innvidd. Vi skaffet penger til å betale lønninger og regninger og prøvde å etterlate det hele i så god stand som mulig. Ved 10 tiden kom Lie og spurte om jeg hadde tatt noen endelig beslutning. Jeg forklarte ham mine betenkeligheter, men spurte om det var så at han satte noe inn på at jeg ble med. Han svarte at selvfølgelig sto jeg fritt, men han så svært gjerne at jeg ble med. Jeg tenkte så på saken i $\frac{1}{2}$ time og bestemte meg for å bli med. Fikk beskjed om at krysseren skulle gå kl.5. om ettermiddagen. Dalstø erklærte at han ville gjøre som jeg gjorde – han hadde god lyst til å reise forsto jeg. Det nærmet seg middag, og jo mer jeg tenkte på det desto vanskeligere syntes jeg det ble å reise - Hanne, familie og alt det der. Ved middagsbordet erklærte jeg for de andre at jeg ville gå til Lie og fortelle ham at jeg ikke ble med. På det tidspunktet var også både Mohr og Boye vaklende, hadde nærmest inntrykk av at vi gjensidig påvirket hverandre. Jeg gikk så opp dit hvor Lie bodde og sa at jeg ikke kunne reise, forklarte ham åpent de personlige grunner jeg hadde. Han tok det pent som vanlig, sa at hva jeg enn besluttet meg for skulle vi være like gode venner etterpå for det. Han gjentok at han personlig svært gjerne så at jeg ble med og ba meg i allfall komme ned på bryggen kl. 5 - med eller uten bagasje. Jeg sa som sant var at det var den vanskeligste situasjon jeg hadde vært i noen gang., og han spurte om jeg ikke ville gå til general Ruge og få et råd av ham. Dette fant også jeg å være en meget god ide. Jeg traff Ruge på Grans Hotel, og meddelte ham at jeg trengte et faderlig råd. ”Du må selvfølgelig reise ” sa han, ”For det første har du en kjekk kar som Lie som sjef, for det annet kan du gjøre ditt land store tjenester, og for det tredje er dette, personlig sett, din store sjanse. Jeg skal ta støytten overfor Hanne og forklare henne det hele og si det var meg som rådet deg”.¹⁶

¹⁶Erling oppsøkte altså Ruge og fikk av ham det bestemte råd å følge konge og regjering i utlendighet., Det viste seg senere at mens Erling var på vei til Ruge , hadde Lie ringt generalen og anmodet ham innstendig om å få Erling til å bli med til England! På en regjeringskonferanse 6.6 ble det vedtatt at Ruge skulle bli med regjeringen til England mens Fleischer ble pålagt å bli igjen i Norge for å påta seg kapitulasjonen. Ruge fikk imidlertid allikevel utvirket at han selv skulle bli i Norge, mens Fleischer -krigshelten- meget mot sin vilje måtte reise til England.

Torkel Hovland som i år 2 000 utga boken: ”General Fleischer, STORHET OG FALL” bebreider Ruge sterkt for dette. ”En avtale er en avtale”. Hovland sier i sin bok: ”Hadde denne fornuftige og riktige beslutning blitt stående, hadde den ganske sikkert blitt til velsignelse for Norge, regjer-

Efter dette lå det hele klart for meg, og mine betenkeligheter var borte. Jeg gikk hjem, fortsatte å pakke, sa farvel til frk. Ferner (som gjerne ville blitt med) og dro sammen med Dalstø ned til kaien. Gikk om bord på en engelsk trawler, hvor også Boye og Mohr dukket opp. Øyensynlig styrket av min beslutning, hadde også de bestemt seg for å dra av sted.

Efter å ha ligget ute på sundet i 1 time kom krysseren "Devonshire" ved 1/2 7 tiden og tok oss om bord. Hele Regjeringen, en hel del funksjonærer i Norges Bank, Kringkastingen, Norsk Telegrambyrå, en hel del militære - særlig flyvere samt ca. 30 tyske flyktninger, hvorav en del jøder. Kongen og Kronprinsen kom ut til krysseren en stund efter at vi var gått om bord, og så stimet vi nordover.

På krysseren ble vi meget vel mottatt, men det var dårlig med køyeplass, og slett ikke så overdådig med mat.

Stod på dekk til de siste fjellene forsvant i snetykket. Kongen og Kronprinsen var også oppe. Kronprinsen så ut til å være i strålende godt humør, Kongen så litt trist ut. Ruge i generalsuniform.

En rar dag!

ingen og aller mest for Fleischer. For ham ble avgjørelsen meget ulykkelig. Han - og svært mange med ham, følte at han ble tilsidesatt, trakassert og degradert fra den dag han kom til England. Det endte med at han 19.12. 1942 oppga alt og begikk selvmord."

Figur 13: Trygve Lie (forsyningsminister, første generalsekretær i FN) og kommandere general Ruge.

Figur 14: Kongen går ombord på Devonshire (9. Juni 1940).

Figur 15: Den britiske krysseren "Devonshire" som i einseunviernull førte kong Haakon, kronprins Olav og Regjeringen fra Nord-Norge til Storbritannia.

Figur 16: Norge forsvinner.

Overfart til Storbritannia

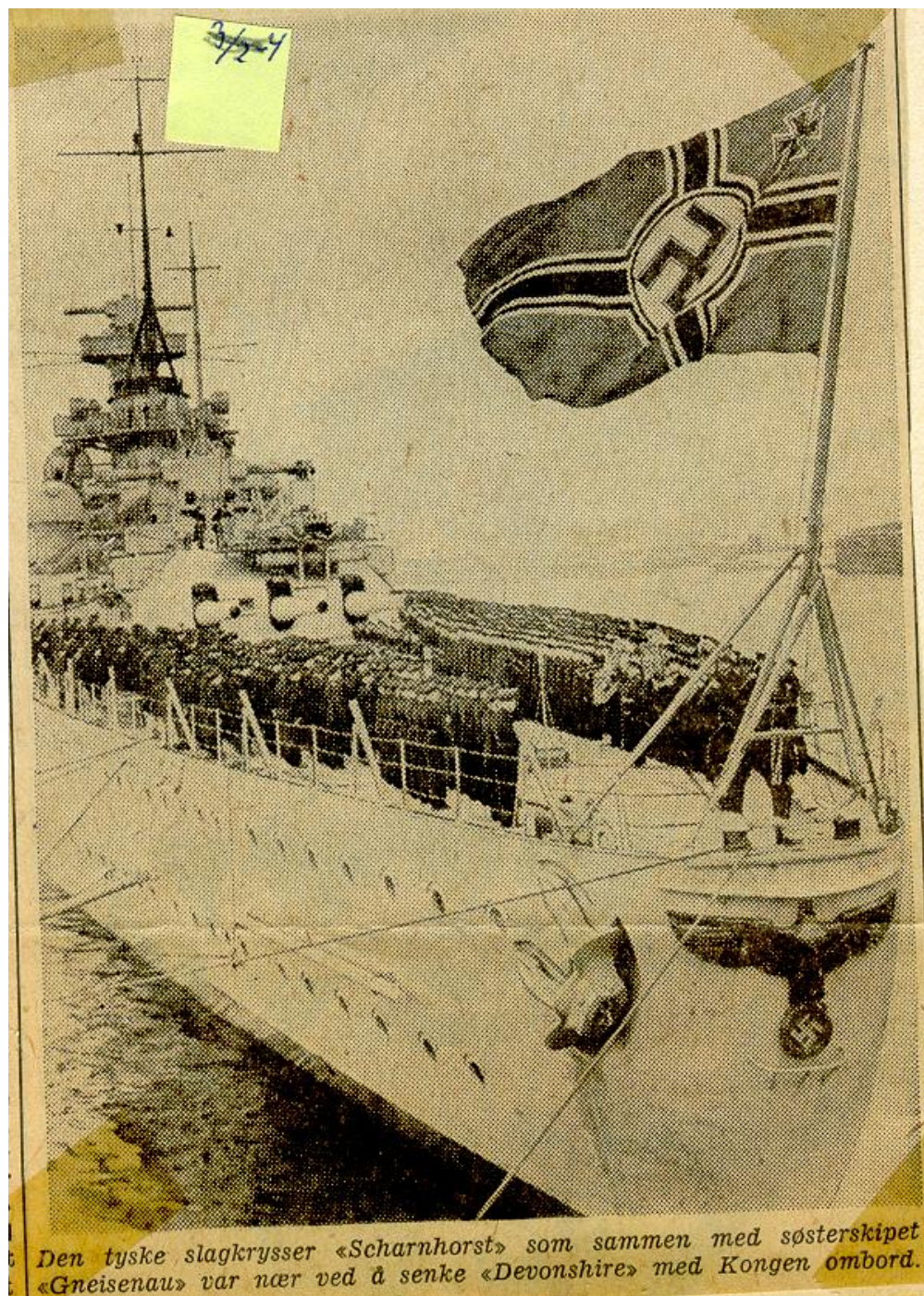
08.06.1940

Ikke noe spesielt av interesse. Litt sjøsyke hos enkelte.¹⁷

A newspaper clipping with a yellowish background. The text is in a serif font and reads: "Den 8. juni 1940 var krysseren «Devonshire» underveis fra Nord-Norge til Skottland. Om bord var Haakon VII og den norske regjering. Og like i nærheten krysset en farlig fiende: De to tyske slagkrysserne «Scharnhorst» og «Gneisenau»..."

Figur 17: Avisutklipp fra hendeslen.

¹⁷Så feil kan man ta!

Figur 18: Den tyske slagkrysser "Scharnhorst" som sammen med søsterskipet "Gneisenau" var nær ved å senke "Devonshire" med Kongen ombord.

Figur 19: Åtti kvartmil fra katastrofen.

Figur 20: Clyden – på vei inn til Glasgow.

09.06.1940

Vi ble vekket kl. 7 om morgenen av skudd fra luftskytset, ca. 8-9 skudd. Det viste seg å ha vært et tysk speiderfly. Å ja, de var nok ute etter oss. Senere på dagen gikk vi på sightseeing sammen med en midshipman. Var inne i kanontårnene, og ellers rundt omkring på alle tenkelige og utenkelige steder. Fikk de første nyheter om senkingen av "Glorian" ? og de andre engelske skipene utenfor kysten av Norge. Hadde vi vært litt senere ute, ville antagelig vi også blitt "Scharnhorsts" (se bilde) bytte - selv med våre 32 knop. Så land ut på ettermiddagen, og gled om aftenen ned langs nordkysten av Skottland.

Noen dager i London

10.06.1940

Gled inn til Greenoch i 10-11-tiden og ble straks satt over i en passasjerbåt. På kaien gikk alt knirkefritt. Hambro (stortingspresidenten) leste opp navnene våre og dermed var alle formaliteter forbi. På stasjonen stod ekstratog og ventet på oss, og snart suste vi av gårde ned gjennom Skottland og England. Mat ble servert i overdådige mengder, og da vi spurte om priser på vin etc. ble det sagt at vi kunne bare forlange det vi ville – den engelske stat betalte. Arrangementet av det hele var utmerket i alle henseender, og toget gikk nesten uten en eneste stans.
¹⁸

Kom til London i 9-tiden om kvelden, hvor kong George var for å møte Haakon og Olav.

Alle vi andre måtte passere passkontrollen, og det gikk til å begynne med meget trått. En del av oss hadde ikke pass¹⁹, bare et passsom var laget om bord på "Devonshire" (se bilde).

¹⁸En kelner bød rundt en stor kasse med sigarer. Han kom forbi Nygaardsvold. Statsministeren forsynte seg med så mange som hans svære neve kunne gripe rundt og stakk dem i vestlommen. Kelneren så helt forferdet ut og henvendte seg til Christian Mohr "Say Sir, Are you responsible for that fellow?"

¹⁹Erling fikk snart et skikkelig norsk pass. Dessuten fikk han en rekke andre identifikasjonspapirer. Han fikk et "utlendingspassom alle "aliens" måtte ha og måtte vise frem etter anmodning fra politi eller lignende. Han fikk også et dokument som viste at han var innrullert i en "civil defense organisation", det vil si at han kunne utkalles til tjeneste i "homeguard". I hans tilfelle bestod det i å være fire watch på taket i Leadenhall 144 (Nortraships kontor) om nettene og melde fra om brannbomber og begynnende branner. Den siste tiden, da doodle bugs ble satt inn i kampen om London, måtte han også melde fra hvis en av disse kom i retning av hans tak. Etter å ha meldt fra om dette, måtte fire watch'en løpe ned trappene så fort han kunne for å komme seg i sikkerhet. Smellet kunne komme når som helst. Erling ble også utstyrt med diplomatpass. Det var et ganske verdifullt dokument. Innehaveren av noe slikt ville ikke bli forfulgt rettslig selv om han kjørte bil i påvirket tilstand, kjørte mot kjørereglene, feilparkerte eller lignende. Erling gjorde seg ikke skyldig i noen slik forbrytelse", men det var jo godt at passet også ga ham anledning til å kjøpe bil og alkohol uten de vanlige skatter og avgifter.

Særlig var det vanskelig å få statsråd Torp²⁰ gjennom nåløyet. Han var for shabby kledd til å bli godtatt som Norges finansminister. Både Sunde²¹, Smith-Kielland og Sir Cecil måtte slå i bordet. Men vi kom da igjennom til slutt og var snart på vei til vårt hotell ”South Kensington Hotel”, ikke så langt fra Hyde Park. London helt mørklagt.²²

11.- 20.6.1940.

Drog neste dag ned i Nortraship og hilste på Lorentzen. Fikk ingen beskjed om å begynne, hvilket var litt skuffende. Fikk derved desto bedre tid til å rusle rundt, ekvipere oss og se på byen. Etter et par dager fikk Dalstø og jeg et rom å sitte i og fordrev tiden med å lese rapporter. Fikk beskjed av Lie om at så snart Lorentzen reiste skulle jeg overta hans kontor og være Lie's nærmeste medarbeider. Det hørtes jo gromt ut, men jeg syntes nok det var litt nifst. Gikk for øvrig i gang med å skrive et P.M. om hva jeg syntes burde gjøres i Nortraship. Vogt meget hyggelig, men øyensynlig sterkt opptatt. Nortraship var jo for øvrig i denne tid overrent av oss ”flyktninger”. Flyttet etter noen få dager sammen med Boye, Mohr og Dalstø til Kensington Palace Mansion, hvor vi fikk en fin leilighet, stor stue, 3 soveværelser med bad. Hadde det gildt.²³ Den 18. juni fikk jeg beskjed om at jeg skulle reise til Amerika med Lorentzen, altså at Vogt skulle bli. Lie forklarte det slik at det var Lorentzen som gjerne ville ha denne ordning. Dalstø skulle bli med. Jeg tok det rolig, jeg var så vant til omflakkende tilværelse at det ikke gikk større inn på meg om jeg skulle krysse et nytt hav. Dalstø var henrykt. Tiden gikk nå med forberedelser. Vi ekviperte oss ytterligere og tok det for øvrig med ro. Kvelden før vi skulle reise hørte jeg at jeg skulle være ”in charge of” en temmelig stor gulltransport. Det satte unektelig en viss spiss på det hele. Var for øvrig denne aften buden sammen med Sundes, Boye, Mohr og fru Sundes bror Emil Lie (billedhugger) på Hungaria.

Vanskeligheter med formaliteter og gull

21.06.1940

Var på kontoret og fikk alle instruksjoner, sa farvel til de kjente jeg traff. Måtte i 8-tiden ned i Bank of England for å bli kjent med ham som skulle transportere gullet ned til Falmouth. Etter å ha tilbragt kvelden med pakking og en liten avskjedsskål, reiste vi fra Paddington St. kl. 10.50 sammen med Evang, Lie, en funksjonær fra Bank of England og en politikonstabel.

²⁰Oscar Torp. Forsvarsminister i London. Forsyningsminister etter krigen. Senere statsminister og stortingspresident.

²¹Statsråd i Forsynings- og skipsdepartementet i London. Etter krigen norsk FN-ambassadør og medlem av sikkerhetsrådet.

²²Her er det i Erlings dagbok et stempel fra den britiske marine ”Passed by censor”

²³Erling hadde en egen evne til å se på de lyse sider av livet.

22.06.1940

Kom til Falmouth kl.9 om morgenen og gikk straks i gang med å ordne det fornødne. Arbeidet i fire samfulle timer før det hele gikk i orden. Det viste seg at så å si intet var arrangert. Båten "San Andres" lå langt ut på bukta, og det var svare til formaliteter å ordne før vi kunne begynne å losse skrapet fra panservogner til taubåten. Så mange ganger har jeg aldri talt til hundre og elleve (antall kasser med gull). Vi kom oss da endelig ut og fikk lasten om bord. Vi hadde skriftlige instruksjoner om at bare kapteinen skulle vite om hva det var i kassene, men ikke før var jeg kommet om bord før jeg hørte mannskapet: "Jøss, ska vi ha skuta full av gull nå!" Ut på ettermiddagen kom kapteinen om bord, og vi fikk beskjed om at vi skulle gå samme natt. Både kapteinen, Hansen og styrmennene var greie, hyggelige karer. Gullet skulle egentlig vært lagt i tønner, men da disse ikke var kommet, måtte vi ordne det på annen måte, og kapteinen satte da tømmermannen i gang med å tømre flåter. I Falmouth lå det fantastisk mange skip, sikkert 100 - 150. Mange franske handelsskip som nettopp var kommet inn, og også en del franske krigsskip av mindre type.

23.6.1940

Da vi våknet om morgenen var vi fremdeles i Falmouth. Det viste seg at kapteinen om natten hadde fått kontraordre – han skulle bli liggende. Skuffelsen var selvsagt stor, vi hadde ventet å våkne ute i rom sjø. Vi foretok oss så ikke mer den dag. Evang holdt foredrag for alle sjømennene om bord om krigen i Norge, et ypperlig lite foredrag. Ellers beså vi oss rundt om på båten.

24.06.1940

Besluttet oss til å se å komme i land og få litt nærmere beskjed. Kjørte derfor med motorbåten ut på formiddagen – kapteinen, Evang i uniform og jeg. Ble praiet av et lite vaktskip som lå i inngangen til havnen og henvist til et større vaktskip lenger ute. Vi dro dit ut og gikk om bord. Kapteinen så skrullet ut, hvilket han også var. Etter en halv times parlamentering besluttet han seg til å sende et signal inn til land med forespørsel om vi kunne komme i land. Han redigerte et telegram - særdeles slett - men fant så ut at når det gjaldt 2 personer, nemlig Evang og meg – så måtte han vist sende 2 telegrammer. Disse ble omhyggelig skrevet ned, det tok minst 20 minutter. Så ombestemte han seg igjen. "No, I have to put it another way", klødde seg mange ganger i hodet og skrev et nytt. Dette ble så omsider signalisert inn, og han ba oss så om dra tilbake til vårt skip, idet han skulle gi beskjed. Vi dro tilbake, ivrig diskuterende "the efficiency of the British Navy". Like etter at vi var kommet om bord, kom det en båt ut med beskjed fra Navy Authorities om at skipet skulle gå til London!! (San Andres var kommet fra London et par dager før vi kom til Falmouth). Vi fant ut at vi straks måtte ta affære, og kløv ned i motorbåten igjen og satte ut til vaktskipet. Her ble vi fortalt at svaret fra landstasjonen var: "No reply can be given to this

signal.” Vi insisterte på at vi måtte i land, og denne gang besluttet kapteinen seg for å semaforere istedenfor å bruke morseapparatet. For øvrig samme redigeringsvanskeligheter som sist. Da telegrammet var semaforert, fant kapteinen ut at han måtte ut og undersøke et innkommende skip – sa han da. Imens kunne vi dra tilbake til ”San Andres”. Vi fant det hele mer og mer idiotisk, og istedenfor å dra ut til ”San Andres” satte vi kursen mot det andre vaktskipet lenger inne. Sjefen der var en ung, kjekk kar, og til ham betrodde Evang seg og sa hva det hele gjaldt. Imens hadde vår fortrinnlige venn på det første vaktskipet sett vår manøver, snudde og kom settende etter oss. Det ble så en hel del parlamentering mellom de to kapteiner, og det kom igjen fart på signaliseringen. Etter en times venting ble det meddelt at det ene vaktskipet skulle ta Evang inn. (Han var som før nevnt i oberstløytnants uniform) Vi andre, dvs. kaptein Hansen og jeg, måtte pent reise til ”San Andres”. Ut på natten kom Evang tilbake og kunne meddele at ordren om å dra tilbake til London var kansellert – det berodde på en misforståelse. Men vi måtte fremdeles vente på ordre, Evang var for øvrig blitt fulgt rundt av en vaktbikkje hele tiden. Jeg har berettet dette så nøye av hensyn til de som måtte påstå at ”the British Navy” er 100

25.06.1940

. Ut på ettermiddagen prøvet vi en av de 5 flåtene som var gjort i stand, med full last, 23 kasser. Tok den i vinsjen og satte den pent på vannet. Den fløt glimrende og vi syntes vi hadde gjort et godt arbeid. Begynte ellers med bridgen.

26.06.1940

Om morgenen kom en motorbåt for å hente kapteinen. Jeg ble med. Hos Naval Authorities ble kapteinen meddelt at vi antagelig skulde gå fredag kveld. Vi ble tillatt å gå rundt i byen - uten vakt !! Vi tok oss så en liten sightseeing, gjorde diverse innkjøp og spiste lunsj. En mengde franske marinegaster i byen. For øvrig en koselig liten by, med deilig park, pene hus og særdeles morsomme gamle gater. Like etter at vi kom om bord kom det en ny båt ut for å hente kapteinen. Han dro da alene til land og kom tilbake med den gledelige meddelelse at vi skulle seile samme natt. Etter ordre forhalte vi ut på redan, så vi kom til å ligge ytterst. Bra dette ikke var 14 dager senere, for da gikk en tysk ubåt inn til Falmouth og torpederte 3 skip, antagelig de ytterste. Jeg hadde kjøpt en racket til Evang, som denne nå forlystet seg med i lasterommet.

27.06.1940

Da vi kom på dekk hadde vi en mengde båter ved siden av oss, foran og bak. En stor konvoi på 35 skip, de fleste med en eller flere kanoner. Eskorteskippingene var to krigsskip som vi tok for være destroyere. De var litt langt borte. Vi så hvordan de pilte ut til sidene og langt foran, liksom for å snuse etter u-båter. Konvoiskippingene

- de aller fleste britiske - gikk i bestemt orden, bare med ca. 100 meter mellom hver, hele tiden i sikksakk. Vi syntes vi hadde en litt farlig plass i konvoien ut på en av sidene. På den annen side var vi tydelig i ballast, og tyskerne ville vel i tilfelle først og fremst gå etter de skipene som hadde mest inne. Vi passerte Shelley Islands, hadde små visitter av engelske rekognoseringsfly som patruljerte sjøen. Tyske fly så vi ingen av. Bra det ikke var 14 dager senere, for da begynte tyskerne for alvor å ta seg av konvoiene i kanalen.

Mr. Mossige should come over!

St. Andres begynte å huske litt på seg, men ikke slik at det enda berøvet oss appetitten til lunsj. Vi nød turen og syntes at vi hadde det herlig. Jeg skrev for alle tilfellers skyld en "rapport" om de foranstaltninger vi hadde gjort med gullet og fikk kapteinen til å undertegne. Jeg lå og hvilte middag da styrmannen kom og vekket meg og ba meg komme på broen. Jeg gikk opp. Et av eskorteskipene var kommet på siden av oss, og det ble ropt i høytaler at "Mr. Mossige should come over and Mr Dalstø take over his duties". Jeg skulle bli hentet av en båt ca. en time senere. Det ble litt av en oppstandelse. Kapteinen slo på at dette nok betydde at jeg skulle være med krigsskipet tilbake til England. Dette tok jeg som en dårlig spøk, og mente at kapteinen på krigsskipet muligens hadde fått beskjed om vår last, og at det var dennes sikkerhet han ville forsikre seg om. Klokken halv 5 kom krigsskipet opp på siden av oss igjen. Vi stoppet maskinen og en båt ble satt ut og rodd over til oss. Jeg entrert ned lederen og var snart over på krigsskipet. Her ble jeg møtt av en løytnant som fortalte at jeg skulle bli med tilbake til England. Jeg ba om å få snakke med kapteinen, og ble vist opp på broen. Jeg hilste på kapteinen, som viste meg et telegram han hadde fått fra Admiralitetet. Dette gikk ut på at jeg skulle bli med tilbake til Dover, og at Dalstø skulle overta mine plikter. Jeg var dypt rystet, forsto intet, og syntes det hele var jævlig. Jeg forklarte kapteinen hvilken spesiell misjon jeg hadde og at jeg ikke syntes at det var riktig å overlate denne til andre. Spurte om han ville sende et telegram fra meg til Admiralitetet og få bekreftet fra Lie at jeg skulle komme tilbake. Dette sa han at han ikke kunne gjøre, da han derved ville oppgi vår posisjon. Jeg spurte så om hva som ville skje dersom jeg nektet, og han svarte først at det ville han nødig svare på før det ble nødvendig. Senere sa han at han i så fall i alle tilfelle ville måtte spørre Admiralitetet. Jeg leste telegramet nøye om igjen og fant ut at noen misforståelse umulig kunne være tilstede, og at jeg fikk gi meg for overmakten. Jeg fikk lov til å snakke i tuten til de andre og fortalte dem at jeg nok måtte reise tilbake. Ba dem pakke min bagasje snarest mulig. Jeg skrev så et brev til Dalstø og vedla noen av dokumentene vedrørende gulltransporten²⁴. En båt ble satt over, og snart vinket jeg farvel til San Andres. Hvor fortapt må ikke Dalstø ha følt seg, han hadde fulgt meg like fra Oslo – trofast og hyggelig – gjorde nøyaktig det som jeg gjorde og hadde vært fortvilet da det var snakk om at vi skulle reise til Canada med hver vår båt. Jeg fikk

²⁴Dalstø var ansatt bare noen dager i forveien (1. april), var meget uselvstendig og fulgte Erlings gjøren og laden til punkt og prikke.

anvist en bra kahytt og la meg på køyen for å tenke over tingene. Sjøen var nå blitt nokså urolig og skuta vi var kommet over på – HMS Aberdeen (se bilde), som den viste seg å hete, rullet nokså meget. Jeg begynte å få fornemmelser, og måtte en liten tur på dekk. Hadde slett ikke lyst på noe å spise og følte heller ikke noen særlig trang til å snakke med offiserene. Jeg fikk utlevert livbelte med ordre om å ha det på.

28.06.1940

Våknet og var slett ikke kjekk. Sjøen var voldsommere enn før. Kom meg opp og begynte på frokosten i offisermessen, men hadde ikke spist mange bitene før jeg måtte ut å kaste opp. Jeg fant det da fornuftigst å krype til køys, og var i det hele tatt ikke særlig tess. Skjønt når jeg lå, var jeg forsåvidt all right. Mens jeg var på dekk så jeg San Andres hive seg opp og ned i sjøene – de må hatt det ille. Ganske rart å se alle skipene velte seg i bølgene i rad og rekke. Lå hele dagen uten å ta nevneverdig til meg. Fikk rett som det var besøk av offiserene, men var selv ikke særlig selskapeilig.

29.06.1940

Følte meg langt bedre. Spiste til og med litt frokost. Kom opp på dekk og oppdaget at vi ikke lenger gikk med konvoien. Derimot gikk den andre eskortebåten ved siden av ca. en halv mile borte. Jeg fikk høre at vi hadde forlatt konvoien ved to-tiden om morgenen. Jeg tenkte meg da at vi skulle gå over til en inngående konvoi, som det var blitt meg fortalt at meningen var, og at vi snart ville være tilbake i England. Imidlertid hadde de fått melding om flere torpederinger om natten, og de hadde derfor fått ordre om å gå på regulær U-båt-jakt. To timer etter at vi hadde forlatt konvoien, var to skip som hadde gått i den blitt torpedert, begge britiske. Det ene gikk bare et par hundre meter foran San Andres, jeg husker godt hvordan det så ut. De hadde altså fått en forskrekkelse i livet ombord på San Andres – hvis konvoien holdt så noenlunde sammen da. I 11-12-tiden fikk jeg meddelelse om at vi nærmet oss et av nattens ofre, som enda fløt. Snart kunne vi se det i kikkert. Det så ut til å være en rusk av en båt. En destroyer dukket opp og begynte å bruke vraket som skyteskive. Jeg kunne tydelig se prosjektilene slå ned, først et lite stykke bortenfor, så nærmere og tilslutt på selve skipet. Etter noen minutter gikk det ned. Jeg fulgte det i kikkert. Ca. 20 minutter senere gikk vi gjennom vrakrester og olje, det må ha vært en tankbåt etter all oljen å dømme. Hørte også at vi tidlig om morgenen hadde vært borte og kikket på en livbåt som lå og fløt. Den viste seg å tilhøre ”Ida Knudsen” av Haugesund som var blitt senket et par dager i forveien (Det viste seg senere at samtlige var blitt plukket opp av et annet skip). Med andre ord: Vi var midt oppe i det. Og det var tydelig at alle kluter skulle settes til for å få tak i U-båten eller U-båtene, det var visst flere av dem. Destroyeren Aberdeen og den andre eskortebåten begynte å signalisere seg imellom, og dannet derefter en patruljelinje med ca. 1 til 2 km mellom hvert skip. Slik steamet vi med full fart vestover. Jeg følte meg nå

fin, begynte å se meg om på skipet og forhørte meg på beste måte. Aberdeen var riktig en fin båt, endel mindre enn en destroyer. Den var opprinnelig bygget som minesveiper, men var så omgjort til yacht for admiralen for Middelhavsflåten. I den anledning var salongene store og særdeles flott utstyrt. Offisersmessen, hvor jeg holdt til, var således et meget stort rom med deilige tepper på gulvet, dype lenestoler og all komfort. Admiralen hadde gjerne hatt sin familie plassert på denne yachten. Ved krigens utbrudd ble den bestykket med ekstra kanoner og luftvernsskyts, to kanoner foran og en bak samt 4-5 luftvernmitraljøser, dertil med "detector" og dypvannsbomber, "depth-charges" og torpedoer. Den hadde siden krigen begynte i september vært brukt som konvoiskip. Men offiserene ombord fortalte at de merkelig nok enda ikke hadde sett et eneste tysk fly. Undervannsbåter hadde de heller ikke hatt befatning med. Offiserene var alle ganske unge. First lieutenant, Mr. Sandbech, ca. 32 år. Så var det "Guns". Såvidt jeg forsto var alle frivillige, som fikk utdanning på denne båten, fordi offisersmessen var så stor. Alle sammen riktig hyggelige, litt barnslige på en måte. Felles for alle var at de ikke hadde senket noen U-båt enda. Vi patruljerte hele dagen, og hele tiden vestover. Skipene gikk i store sikk-sakk turns.

30.06.1940

Mens jeg holdt på med å kle på meg, hørte jeg plutselig et forferdelig dunk, og selv om jeg ikke akkurat trodde at det var noe galt på ferde – alarmsignalet var ikke gått – styrtet jeg på dekk og kom tidsnok til å se vannsøylen fra en depth-charge som de nettopp hadde sluppet. Dessverre ingen U-båt, bare masse fisk som fløt opp. Vi snudde ikke for å hente fisken, men de fortalte at de ellers ofte hadde fersk fisk til dinner. Detektoren er et slags ekkolodd, så vidt jeg kunne forstå. Når de elektriske stråler som sendes ut møter en fast kjerne, blir de reflektert. Således kan det hende at strålene møter en tett fiskestim, som skaper refleks. Det skal være svært vanskelig å skille en fiskestim fra en U-båt. Søndag med liten andakt på dekk. Været helt strålende. Jeg satt og skrev dagboken min ajour, og spaserte fram og tilbake med offiserene. Meget hyggelig i messen. Nokså stor avstand mellom offiserer og mannskaper, syntes jeg. Samlet bemanning ca. 130. Jeg fortalte om det jeg hadde opplevd i Norge. Sjøen lå temmelig rolig.

01.07.1940

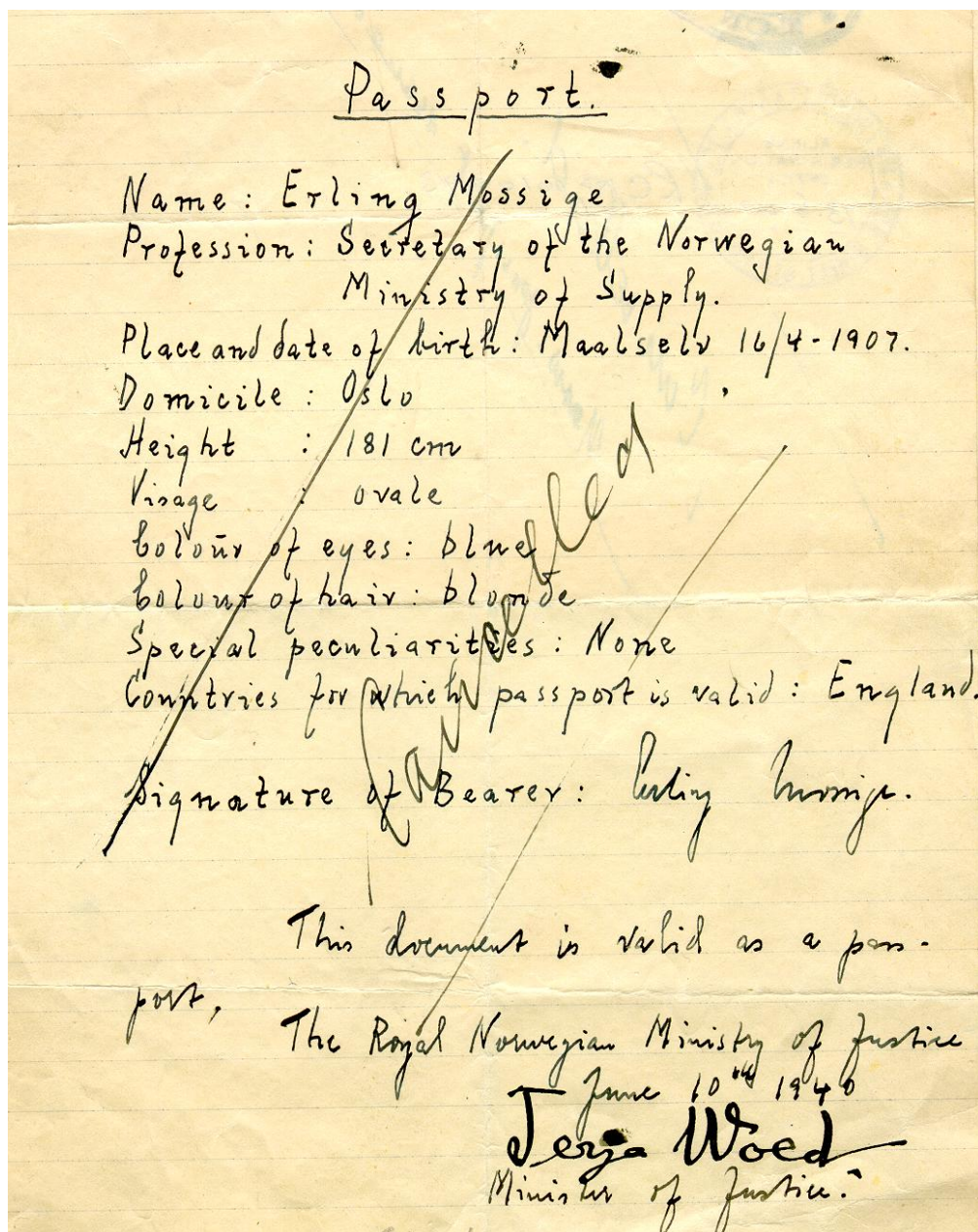
Budskap om flere senkede skip. Vi fikk ordre om å gå opp til en hollender som lå og drev uti der. Ved middagstider kom vi opp til den, det viste seg at den var blitt rammet av en torpedo i roret, som var helt av. Torpedoen hadde eksplodert og slått inn aktersiden, ikke noe hull forøvrig. En stor, flott båt ved navn "Amstelland". Vi gikk rundt den. Kapteinen snakket med den og lovet å passe på den. Kapteinen på "Amstelland" hørtes henrykt ut. Det andre krigsskipet og vi – destroyeren var forsvunnet – gikk så og kretset rundt hele eftermiddagen og natten. Det var telegrafert inn efter en slepebåt, men det ville ta halvannet døgn før den ville kunne komme ut.

02.07.1940

Neste formiddag passerte vi Scilly Islands og så Cornwalls høydedrag i 3-4-tiden. På fjorden rett utenfor Plymouth skulle vi utføre et eksperiment med å dra en depth-charge over et vrak som lå på bunnen, og som de peilet ut. Depth-chargen skulle eksplodere når den var rett over vraket. Det ble imidlertid totalt mislykket fordi en elektrisk ledning røk. Jeg må si jeg ikke synes de var særlig flinke. Det er ikke som å se norsk sjømannskap. Klokken 6 gikk vi inn i havnebassenget og inn til dokkene. Alldeles nydelig havn, med byen Plymouth på et høydedrag imot. Der var en masse krigsskip, og det viste seg at en hel del av dem var franske. Således var det et slagskip, et par kryssere, en meget stor U-båt og en mengde mindre krigsskip og hjelpeskip som alle bar de franske farger. Det hadde jo nettopp vært det brennende spørsmål, om den franske flåte ville falle i tyskernes hender. En stor del av den hadde altså gått til britiske havner. De unge offiserer på "Aberdeen" var henrykte over synet.

04.07.1940

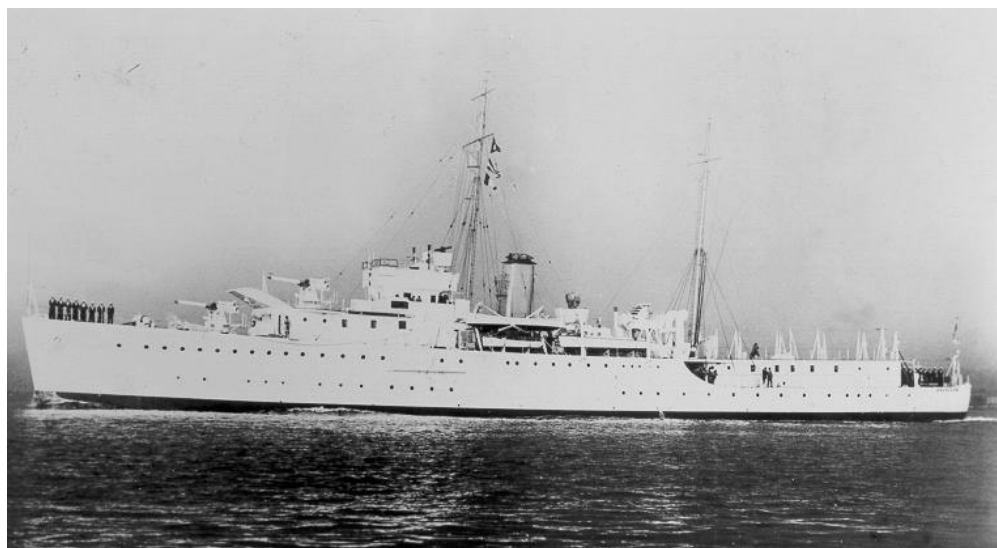
Sa farvel til offiserene på "Aberdeen" og dro i land, ledsaget av en av de yngste offiserer. Det ble en hel del formaliteter, rent teknisk var jo dette en ny innreise til U.K.

Figur 21: Midlertidig pass.

M.R. Capteain. R. Hansen.
 Ja som du ser ~~sæ~~ ikke krigen slutt ennu
 og derfor vil jei i dag skrive til Salvesen om plass til
 kommende sesong vist der blir nogen da.
 Jei er nu Employed i THE. NORVEGEIN SHIPPING AND TRADE C.O.
 har gott betalt. 7/0/0 PRR. uke.
 men her er saa xpenseiv.
 derfor hoper jei att fo jobb med ett av kokeriene til kommende
 sesong som reperatur og jei vil skrive til Salvesen i dag.
 og sporre om plass som reperatur med ett av kokeriene til høsten
 Dett ar meget
 muligt att jei ar frekk nok til at sende referanse
 til dem. Hansen. Men jei hoper att faa plass der.
 til høsten. Her blir ingen penger spart.
 og da ar dett jo ingen ting tess att vere her.
 Ja mine beste Ønsker føller dem HANSEN.
 DERES. FORBUNDNE. *Torbjørn H. Gledin*
 A.D.R. T. Kr. IDEN 144. LEDENHOLT. ST. LONDON. E. C. 3.
 The Norwegian Shipping And Trad. Missjon.
 jei skulle like at høre fra dem Hansen.

Figur 22: Søknad om jobb på et hvalkokeri.

Figur 23: Minne fra vierdages u-båttjakt Atlanteren.

Tiden i London

10.07.1940

Spiste lunsj med fru Sunde Palmerston. Møte kl. 4 ang. den nye trekkontoordningen overfor Nortranship. Spiste aftens i Den Danske Klubb med Boye, Mohr og Peter Stones, britisk kontaktmann. Havnet i Boye og Mohrs leilighet.

11.07.1940

Fikk tak i Sverre Midtskau²⁵ om kvelden. Han kunne berette at Koht samme kveld hadde innkalt den norske koloni på South Kensington Hotel og holdt en skjennepreken for dem for alle "sladrehistoriene". Truet litt med at norsk lov ga anvisning på hvordan man skulle komme slike historier til livs. Samtlige var til stede - noen tilfeldige nordmenn, bl.a. Rittmester Ording som samme dag var kommet fra Norge. Han må ha fått et merkelig inntrykk. Tilbragte kvelden med å arbeide.

13.07.1940

Var i konferanse ang. skipsbygging med Lie, Torp, Sunde, Hysing Olsen, Colban²⁶ Interessante opplysninger om Sveriges holdning vis a vis Norge og Tyskland. Stadig mer lydrike under sistnevnte, later det til. Traff frk Hagen (statsministerens sekretær) og frk. Dahle (kontordame i Finansdepartementet) og inviterte

²⁵Sverre Midtskau var vår venn - og en stor motstandsmann. Han var den første som ble sendt tilbake fra England og droppet fra fly i Norge. For å vekke minst mulig oppsikt når han kom frem til folk, "lånte" Erling ham sitt sportsutstyr – tollekniven og det hele. Sverre ble sendt tilbake til Norge flere ganger. Siste gang hadde han en avtale med Max Manus og gikk opp til ham. Der fikk Gestapo et lett bytte. Sverre ble straks pågrepet og bragt til fengselet i Åkerbergveien. Der var behandlingen av fangene imidlertid uventet mild. Både voktere og annen betjening var vennlige og hjelpsomme på alle måter. De smuglet for eksempel lapper mellom de politiske fangene. Opplysninger fangene fikk på den måten kunne være nyttige ved forhør. Senere ble han overført til Møllergaten 19. Der var det tyskerne som regjerte. De gjorde alt de kunne for å bryte ned fangene fysisk og psykisk. Til slutt skulle han til sitt siste forhør på Victoria terrasse for å få dødsdommen forkynt, men da satt han med en falsk nøkkel i bukselinningen. Med den låste han seg ut i et ubevoktet øyeblikk. Venner ventet utenfor og brakte ham til en hytte i Nordmarka, og etter noen uker (1. juledag) i sikkerhet i Sverige – og etter en tid der også til England.

²⁶Norges minister (tilsvarende ambassadør i dag) i London under krigen.

dem på lunsj i Den Norske Klubb, hvor det var proppfullt. Senere på eftermiddagen var jeg på Kensington Hotel, hvor jeg traff kommandørkaptein Askim, føreren på "Eidsvold". Var på Queen's Club og så Lie og adv. Lund spille tennis. Meldte meg meg inn i klubben, deilige gressbaner så jeg kunne ikke dy meg. Møtte Sv. Midtskau og spiste sammen med ham, hvorefter vi så "Ninotschka". Pure picture, but isn't she wonderful?

Sender i dag telegram til Stockholm med anmodning om å sette seg i forbindelse med Hanne og få lyd fra henne.

14.07.1940

Søndag. Boye og Mohr var dratt på weekend et eller annet sted. Tenkte på å dra til Oxford med en del andre norske, men valgte å ta det med ro og hvile ut. Lå lenge, gikk derefter i Hyde Park og så på livet. Sov i tre timer om eftermiddagen og arbeidet om kvelden. Dessverre vanskelig å konsentrere seg både hjemme og på kontoret, tenker vel for meget på Hanne og de andre hjemme.

15.07.1940

Var om kvelden på South Kensington og spiste. Lurte Sverre Midtskau vekk fra udyret²⁷. Gikk hjem og fant Christian (Mohr) med en engelsk ung dame, som snakket litt norsk. (Hun er) forlovet med en nordmann og flirtet mer med Boye enn med Mohr. Bekjentskap fra dagen i forvegen.

16.07.1940

Første dagen at jeg føler meg hjemme på kontoret, idet jeg fikk gjort en del og syntes jeg fikk tingene til å gli. Lies geburtsdag - invitert etter dinner sammen med Nini Gleditsch²⁸. Spilte bridge med tre kommende statsråder - Hindal, Støstad og Hjelmtveit. Stakkar, de føler seg nok mer enn alminnelig lite til rette i London, iallfall den første og den siste.

17.07.1940

Opptrådte i dag som skipsreder idet jeg møtte som Nortraships representant sammen med Sømme i Shipowners Federation i Dorchester Hotel. Foruten 6-7 engelske var det 8 belgiere, 5-6 hollendere, 3 polakker (!) og vi 2 nordmenn. Polakkene har visstnok 2 skip. Vi viste ikke riktig hva som skulle forhandles på møtet. Det viste seg å være visse mannskapsspørsmål, men eftersom det var

²⁷ "Udyret" var Unni Diesen, Kohts svært nære sekretær. Deres forhold var en av årsakene til at Koht senere måtte trekke seg som utenriksminister.

²⁸ Medlem av Mot Dag i 1930-årene. Sekretær i Utenriksdepartementet 1940-45. Fredsaktivist resten av sitt liv.

forutsatt å skulle være et arbeidsgiver-møte, var det nokså pussig at alle spørsmål nærmest var slike som det vanligvis er sjømannsorganisasjonene som tar seg av: sjømanns behandling i England i sin alminnelighet, trekkspørsmål, husspørsmål, sykeforsikring osv. Noe større kom ikke ut av møtet, og de spørsmål som ble reist av hollendere, belgiere og polakker var slike som vi kunne konstatere at vi allerede hadde løst. Sømme måtte på flere punkter legge ut om hva vi hadde gjort på det og det området - til belæring av de andre. Etter møtet hadde vi lunsj sammen, og Sømme sa noen ord - ikke så forferdelig velvalgte forresten. Han virker også litt akrobatisk i sin måte å snakke på. Hadde følge med Matheson²⁹ og et nytt bekjentskap, Farstad³⁰, hjem fra kontoret. De trodde begge sterkt på invasjon eller i allfall kolossalt bombardement i nærmeste fremtid. I overimorgen den 19. skulle jo være en av de dagene som er fastsatt. Jeg tillater meg å tvile på at det kommer, tror Hitler har lyst på Spania, Gibraltar og Middelhavet først.

18.07.1940

Ny konferanse om skipsbyggingskontrakter. Besluttet å søke å få brakt redernes mening på det rene. Lunsjet med Lie på Palmerston – Lund kom for øvrig til ved samme bord. Diskuterte som vanlig situasjonen. Det er jo i det hele tatt vanskelig å komme sammen med noen uten å begynne å snakke om hvorvidt det blir invasjon eller ikke, når den i såfall kommer, om engelskmennene kan holde ut, om Tyskland kan bli utsultet osv. Ifølge innside-informasjon i England begynner storbombingen i september. Da skal Tyskland i knus. Og hvis tyskerne prøver seg på å bombe London, så vil England mønstre den største luftarmada som noensinne er sett eller drømt om mot Berlin. Videre: Offensiven mot Tyskland skal starte med Norge. Hyggelige utsikter!

Kjøpte fint tennisutstyr for henimot 5 pund. Var om kvelden på kino sammen med Mohr og Boye. og så "Convoy" - en glimrende film. Spaserte hjem i måneskinnet helt fra Piccadilly Circus - deilig å kunne se hånd for seg i gatene for en gangs skyld.

19.07.1940

Fikk i dag gjort svært lite på kontoret. Hadde en konferanse med Ellingsen om trekkordningen. Arbeidet består ellers i å søke de forskjellige avdelinger samarbeidet best mulig, konferere med de forskjellige avdelingssjefer og drøfte problemene med dem. Mens Hitler talte i Riksdagen (og radio) dro vi ut til Queens Club, Thore Boye og jeg, og hadde sommerens første tennis. I betraktning av de uvante gressbanene, ny racket og at det var første gang, gikk det slett ikke så verst. Fant en hyggelig restaurant etterpå. Deilig å ha følelsen av å ha beveget seg litt.

²⁹Skipsreder og ansatt som en av lederne i Nortraship.

³⁰Shippingmann fra Ålesund.

20.07.1940

Inviterte min sekretær, Mrs Sumner med på Norske Chub til lunsj. Deilig å fa slik herlig norsk mat. Mange notabiliteter, general Fleischer med stab, Ostgård, Nordlie m. fl. Vi dro etterpå ut og så tennis på Queens Club, masse fint spill av en rekke mesterspillere og - spillersker. Mrs. Sumner måtte hjem til mannen ved 5-tiden, hvorefter adv. Lund og jeg spilte 3 sett. En sørgelig forestilling fra min side, alt det handicap han ga meg, så slo han meg sørgelig ned i støvlene. Men han er da også gammel internasjonal A-spiller. Vi spiste dinner sammen og så Sonja Henie i "Everything happens at night". Noe elendig vrøvl, men Sonja noe bedre enn før. Lite skøyter.

Lund mente at England måtte diskutere fred med Tyskland etter Hitlers tale i går. Jeg tror neppe at England gjør det. Og da kommer angrepet på Gibraltar. Sikkert det som Ciano har diskutert med Hitler mens han var i Berlin.

Mens jeg skriver dette, hører jeg stadig dur av fly over hodet. Det er engelske maskiner som patruljerer i måneskinnet. Himmelen var full av tyskere da vi gikk hjemover i kveld.

21.07.1940

Søndag. Spiste sen frokost, hvilket jeg ikke var alene om. Dro på biltur sammen med Ræder³¹, Mohr og Boye ut til et eller annet sted ved Themsen hvor vi spiste lunsj. Hit kom også Koht, Melander³² og frue og frk Martsius — samtlige fra legasjonen. Vi kjørte så til et sted kalt Maidenhead, også ved Themsen, hvor vi leiet en motorisert kano (uten mannskap) og kjørte opp og ned en time med den. Themsens bredder forbausende idylliske med nydelige gressplener og koselige hus og haver hele vegen. Vi drakk så te og kjørte hjem via Windsor Castle, et kjempemessig slott i middelalderstil — kanskje fra middelalderen for det jeg vet - hvor Kongen bor når han ikke er på Buckingham Palace.

22.07.1940

Fikk telegram fra legasjonen i Stockholm som meddelte at Kjell Rode (Hannes bror) så sent som 15.juli hadde fått brev hjemmefra, og at alt var vel. Det var da enda noe. Håper på å høre mer siden. Traff ellers for et par dager siden rittmester Ording som fortalte at han så sent som 15. juni hadde truffet Lauritz på Lillestrøm og at alt sto bra til.

Sønsteby i audiens på kontoret. Han kunne fortelle at nå krevet sjøfolkene skikkelig utstyr på båtene, luftvernskyts og kanoner. Masse bomber i kanalen i det

³¹Diplomat under krigen, senere ekspedisjonssjef og utenriksråd i Utenriksdepartementet og ambassadør i Madrid, Roma og Athen.

³²Sekretær i Norges Bank i London under krigen. Senere Handelsråd i London og ekspedisjonssjef i Utenriksdepartementet. Adm.direktør i Den norske Creditbank 54-80.

siste, og alle de norske skipene er forsvarsløse. Det ble besluttet at Hysing Olsen skulle gjøre kraftige forestillinger hos Ministry of Shipping angående dette.

Jeg var invitert sammen med Melander og Boye til Irgens³³ om aftenen (Irgens bekjentskap fra selskap hos Sundes 14 dager før.) Imidlertid kom Lie om formiddagen og inviterte med på sitt store selskap på Carlton, og det kunne jeg ikke stå for, særlig da Lie insisterte på at jeg måtte komme. Jeg ringte pent til fru Irgens og unnskyldte meg. På Carlton var følgende: Lie og frue, Torp og frue, Ljungberg³⁴, Hysing Olsen, Sir Cecil Dormer, Stores med moder, Rore, admiral Boyce og minister Colban og frue. Fin dinner! Snakket etterpå meget med Ljungberg som fortalte meget om de militære planer. Hans frykt var nå at Hitler slo seg mer eller mindre til ro, nøytraliserte de besatte land og kom til virkelig forståelse med Russland, slik at han kunne gjøre bruk av Ruslands veldige ressurser ved hjelp av tyske teknikere og forretningsmenn. Gjorde Hitler forsøk på å ta England, ville det etter Ljungbergs mening være det beste som kunne hende, for da ville Tyskland få et moralsk set-back som det neppe ville overvinne, og befolkningen i de okkuperte land ville gjøre mer og mer motstand. Regjeringen har besluttet å dra på landet. Et herresæte for den bagatell av kr.20 000 pr. kvartal vil i den anledning bli leiet. Utrolig hvor meget tid den forsamlingen kaster bort på å tenke på sin egen sikkerhet og sitt eget velvære. £ 60 i ekviperingspenger har de også utbetalt seg selv. Selv har jeg fått £ 40, hvilket i grunnen er meningsløst. Men man får jo bare latter igjen for å nekte å ta imot slikt, og jeg har nå puttet pengene i lommeboken.

23.07.1940

Regjeringen behandlet i dag igjen spørsmålet om å flytte på landet. Mye diskusjoner. Resultatet visstnok at herresætet skulle stå til disposisjon.

Spiste lunsj med Sverre Midtskau, Heiberg og L'Orsa. Spilte tennis med Lund. Det gikk noe bedre enn sist, men dårlig nok likevel. Traff senere Fried som fortalte at etter en beretning han hadde fra en som nyss var kommet over fra Norge, er stemningen i Norge så bitter mot Regjeringen at de slår av radioen når en av Regjeringens medlemmer skal tale. Jeg antydte at dette kanskje ikke gjelder alle, for eksempel Lie, og det kunne han kanskje være enig i, men det var kanskje også den eneste unntakelsen. Var hos Ellingsen om kvelden og diskuterte felles spørsmål vedr. vårt arbeid.

24.07.1940

Hadde en lengere samtale med Hysing Olsen om forskjellige ting. Han hadde inntrykk av at det nå gikk bra i Nortraship, organisasjonen og det hele. Jeg sa at det også var mitt inntrykk, men at det også var en del som kunne utbygges bedre. Vi kom inn på litt av hvert med hensyn til regjeringens disposisjoner, og var

³³ Ansatt i Utenriksdepartementet, senere ambassadør.

³⁴ Birger Ljungberg, Forsvarsminister 39-41.

begge enige i at det var forferdelig dumt av Regjeringen med de 5000 pund som er satt av i dollar for hver ministers navn, selv om det så smukt heter reisekasse. Sunde kunne fortelle at Koht³⁵ og Nygaardsvold hadde vært hos Churchill, som hadde vært overoptimistisk. Nå var det ikke lenger angrepet på England man forberedte seg på, men derimot Englands angrep på kontinentet. Fikk også høre at det ofte var tyske rekognoseringsfly over London om natten. Dem blir det foreløpig ikke skutt på, så lenge de ikke slipper noen bomber. Var om kvelden ute med Mohr og Boye og så etter leilighet – oppsagt her i Kensington Palace Mansion fordi hele hotellet er rekvirert av War Ministry.

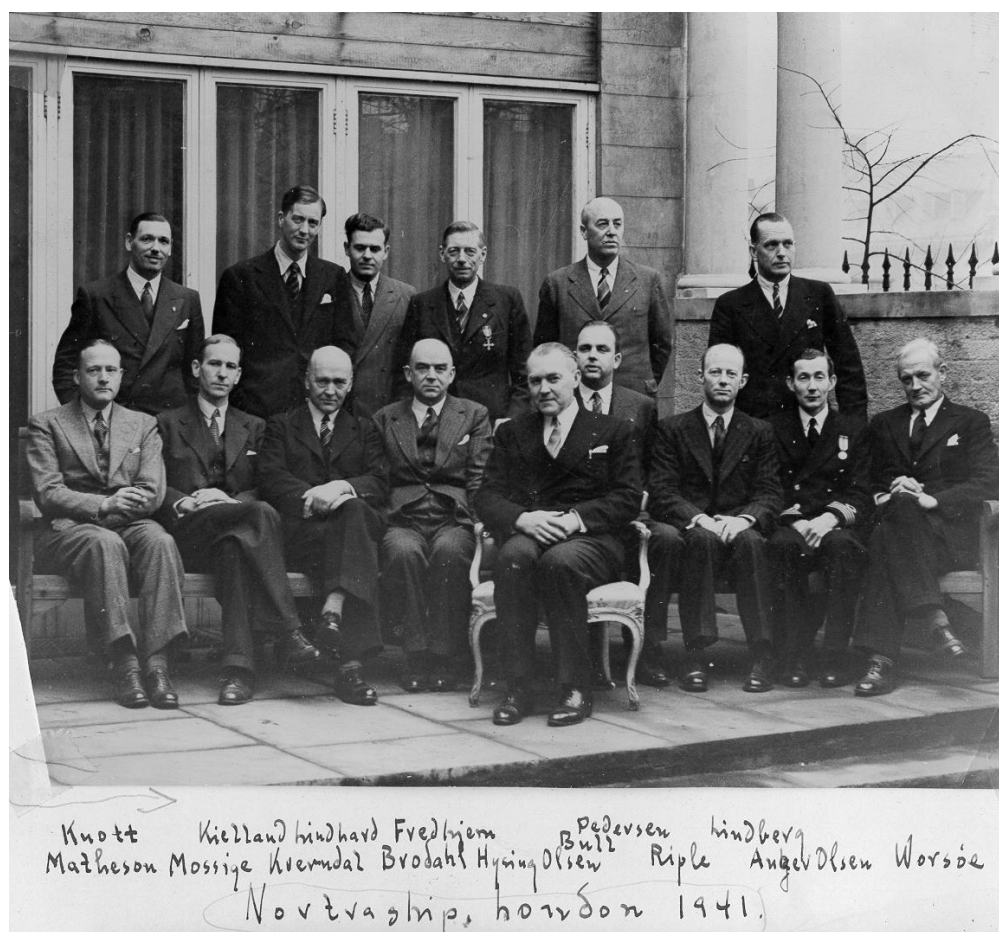

Figur 24: Sjef for Nortraship – Hysing Olsen.

³⁵Halfdan Koht, Utenriksminister ved krigens begynnelse.

Figur 25: Erling Mossige og hans sekretær, Inger Sømner.

Figur 26: Nørraskip, London 1941.

25.07.1940

Var i konferanse med Lie, Hysing Olsen, Sunde, Sømme og Ræstad ang. hvalfangsten - for det første mannskapshyrene og for det annet spørsmålet om å selge 50 000 tonn hvalolje til Ministry og Food. Dette er nemlig betingelsen for at vi kan sende en del av hvalflåten ut, idet hvaloljen nå ligger lagret på kokeriene. Prisen er ikke særlig god, ikke på langt nær så god som fastsatt i vinter. Det var stemning for å akseptere salg. Særlig Ræstad mente dette burde gjøres. En engelskmann, Mr. Guinness, var tilstede og forklarte litt om hvordan markedet lå an osv. England har mer enn nok av fett, og da kontinentet er stengt for vegetabiliske oljer, er tilbudet av disse meget stort til halvparten av den pris som var før. Japan har 75000 tonn hvalolje som det forgjeves har tilbudt England.

Det utspant seg en livlig diskusjon om hvorvidt Lorentzen³⁶ burde spørres til råds. Lie insisterte på at dette skulle gjøres og fikk sagt fra nokså kraftig at det er han som er skipsfartsdirektør. Jeg erklærte meg enig med Lie, ikke akkurat fordi han er skipsfartsdirektør, men fordi det vil være hensiktsmessig når Lorentzen og Magnus Konow³⁷ er der borte. Enden på visen ble at det ble besluttet at telegrammet skulle sendes. Ræstad og Hysing Olsen likte visst ikke dette, heller ikke Sømme, så vidt jeg forsto.

Spiste lunsj med Lie - Sunde og Sømme kom og satte seg ved samme bord. Vi hadde det meget hyggelig, det kommer alltid noe ut av slike lunsjer. Etter lunsj var jeg i konferanse hos Wold og diskuterte sammen med ham og Ellingsen den mulige overflytning av Innskudds- og Trekk-kontoret til Amerika. Om kvelden gikk jeg innom South Kensington Hotel og spiste dinner med Sverre Midtskau. Etterpå var det fremvising fra Norge og Sverige, nærmest en arbeiderfilm, og derpå et foredrag av oberstløytnant Dahl, som under krigen i Norge var sjef for Alta bataljon. Han fortalte om kampene i Narvik-distriktet og om fremrykkingen i fjellene der, helt til 8.juni da beskjeden om demobilisering kom. Bataljonen hadde da nettopp forberedt et større angrep på tyskerenes hovedstillinger. Oberstløytnanten sluttet meget patetisk med det gamle soldaterønske: Gud bevare Kongen og fedrelandet, hvortil forsamlingen svarte: "Ja!" Husk at krigen fortsetter til seiren er vunnet!

26.07.1940

Regjeringen har en reisekasse på over en million norske kroner, penger som er tatt med fra en eller annen bank i Norge. Disse pengene ble innvekslet hos Nortraship i pund sterling, og det ble ordnet slik at hver statsråd fikk £ 5000 i canadiske dollar på sitt eget navn, ca. 2000 \$ på hver. Pengene står visstnok i Canada. Etter innvekslingen var det enda en del tusen pund igjen, og herav fikk hver statsråd i dag utbetalt 300 som "lommepenger" i tillegg til £ 100 som før var utbetalt. Sistnevnte transaksjon ble fortalt meg i dag av Hysing Olsen, og

³⁶Øyvind Lorentzen. Skipsfartsdirektør for Norge før og under krigen. Sjef for Nortraship i New York.

³⁷Norsk shippingmann.

vi var begge nokså enige om dumheten ved å gjøre noe sånt. Forutsetningen er selvsagt at pengene skal betales tilbake hvis de ikke kommer til anvendelse, men det er nokså pussig at beløpene er holdt utenfor "statsregnskapet" i Finansdepartementet. Mohr opplyste dessuten da vi snakket om det i aften, at det er solgt av Norges Banks gull, og at dette beløp, visstnok ganske stort, står i Torps navn i Federal Bank i New York. Hva disse pengene skal brukes til, må foglarna vite. Videre er det nå bestemt at Regjeringen til sammen skal ha 9 biler, altså så å si en til hver (Lie og Hysing Olsen deler en i Nortraship, det synes jeg er all right), de fleste med sjåfør. Alle utgifter, både drift og anskaffelse, betales av staten. Mohr antydte i dag "om det ikke kunne tenkes at Kongen og Kronprinsen burde ha en bil se det hadde ingen tenkt på. Og ved forespørsel hos adjutanten viste det seg at Kongen nok hittil hadde betjent seg av drosje, hvis han ikke fikk sitte på med kong George da! I det hele tatt foretar Regjeringen seg ting som jeg ikke liker. Noen videre oversikt over inntekter og utgifter eksisterer visst ikke. Jeg skulle gjerne sitte i Finansdepartementet og forsøke å få litt sving på det hele.

27.07.1940

Den vanlige lørdags-lunsj i den norske klubb. Kjørte etterpå en tur ut på landet i Ræders og Kohts biler og drakk te. Var derefter hos Ræder og hørte bl.a. økonomisk ukerevy fra Oslo i radioen. Skibs - og hvalaksjer steget i Oslo. Hypotekbank 41/2 gått opp fra 101 til 103. Gikk på kino og så "Last train to Munich". Meget bra.

28.07.1940

Ble spurt om jeg ville være med Boye og Mohr til Guildford og besøke Mohrs fetter Rolf Thoresen³⁸. Sa selvsagt ja. Hadde en meget hyggelig dag der ute. Det viste seg at Thoresen arbeider i Nortraship, Insurance Department. Han var med i krigen i Norge i Mo-Hemnes-Bodø-avsnittet og hadde meget interessant å berette fra et frontavsnitt som vi i grunnen har hørt svært lite om. Hadde som sagt en herlig dag. En mengde fly oppe overalt hvor man kommer, men heldigvis ingen tyske - so far. Golfbanene er fremdeles ikke pløyet opp. Vi gikk samtlige 18 huller på en meget fin såden, sikkert 1000 mål god dyrkbar jord, hvor det altså fremdeles spilles golf.

29.07.1940

Lie fortalte om en tur han hadde hatt til Cardiff sammen med Sønsteby lørdag. God stemning blant sjømennene, bortsett fra at de gjerne ville ha luftvernsskyts og kanoner. Hans inntrykk var: Kongen og Kronprinsen står særdeles høyt, Nortraship likeså, Regjeringen står særdeles svakt. Dette ville han ta opp i et regjeringsmøte. Sjømennene måtte høre litt mer om Regjeringens virksomhet, de

³⁸ Ansatt i Nortraship, Insurance departement.

måtte ikke tro at Regjeringen bare var en samling skreddere og skomakere som var kommet over til England og ikke foretok seg noe ting.

Gjennom en samtale mellom Lie og Brodahl åpenbarte det seg at det er et arrangement som går ut på at 2 norske skip til stadighet ligger til Regjeringens disposisjon for avreise fra England på kort varsel. Lie selv erklærte seg høyst uenig i dette og fortalte om hvilken kamp han hadde for å holde Regjeringen samlet. Overnervøse var de fleste av dem. I bilspørsmålet var han også uenig. De kunne klare seg med 3-4 biler. Videre fortalte han at nå var det stilt ultimatum til Koht: Enten måtte "udyretgå, eller også Koht. Lie trodde Koht ville gå. Han selv var presset for å overta stillingen, men hadde best lyst til å bli hvor han var. Dertil var det dette med språket.³⁹ Men han visste at engelskmennene gjerne ville ha ham. Det kunne ellers bli tale om Aubert eller Morgenstjerne. Sunde hadde også vært på tale.

Om kvelden var jeg på South Kensington og hørte kommandørkaptein Ullvig fortelle om Sleipners bedrifter. Meget nøktern beretning, som så ofte. Ellers viste det seg at virkeligheten nok ikke alltid kommer opp på høyden med de historier som går. Men flinke har de vært, det er sikkert. 6 helt sikre tilfelle hvor skip var skutt ned og 6 usikre. Det var hans fasit. En marineattache, Jacobsen, fortalte at tyskerne nok gjør kolossal skade med sine bombingene på sydkysten nå om dagen - særlig på konvoiene, hvor det har hendt at 50 prosent av skipene har gått ned. I dag berettet avisene om at 15 tyske fly var skutt ned. Hvor mange engelske og norske skip har tyskerne klart å ødelegge?

30.07.1940

Var om kvelden hos Lie sammen med Mohr og Boye og hadde det svært hyggelig - akkurat som i "gamle" dager. Lie meget åpenhertig. Fortalte at det hadde vært stort oppgjør i Regjeringen mellom Koht og den øvrige del av Regjeringen. Regjeringen hadde bent ut stilt ham valget mellom å gå selv eller å kvitte seg med "udyret". Koht ble uhyre indignert og hadde snakket om at det ville være rent lystmord osv. Det hele hadde vært lite morsomt. Lie mente at det mest sannsynlige var at han ville gå, men det hadde hendt før, for tre-fire år siden, at Koht hadde hatt hele Regjeringen mot seg og hadde firt. Lie mente det kunne bli spørsmål om tre eller fire alternativer mht. efterfølger, nemlig Morgenstjerne, Aubert eller en i Regjeringen. Med den siste tenkte Lie åpenbart på seg selv.

³⁹Regjeringens medlemmer var sørgelig lite språkkyndige. Det hemmet dem selvsagt sterkt mht. trivsel og utfoldelse. Flere av dem snakket bare norsk. Noen kunne russisk, men det var jo ikke særlig nyttig i den daværende situasjon. Utenriksministeren kunne fransk, men også han kunne meget lite engelsk. Lie snakket da han kom over fra Norge tysk, ikke stort engelsk, men han gikk energisk inn for å lære det, og snart snakket han et meget brukbart engelsk, selv om det var ganske "hjemmegjort".

31.07.1940

Var med Lie og frue på hundevaddeløp om ettermiddagen på Wimbledon Stadion. Masse mennesker - minst 10-15000. En skulle sannelig ikke tro at det var krig hver dag bare noen miles borte. Vitsen er veddingen, selve hundeløpet er lite interessant, den ene hunden er akkurat lik den andre, og hvert løp er avviklet på 28-29 sekunder. Fabelaktig presis avvikling, et løp hvert kvarter - på sekundet, resultatene på totalisatoren gitt ca. 2 minutter etter løpets avslutning. Vi tapte alle sammen en del.⁴⁰

Spiste smørbrød i den danske klubb etterpå og satt derpå i en time sammen meg en del andre norske, Oftedahl som viste seg å være en gammel venn av Kjell, fru Fleischer, redaktør Fries og konsul Sandvig.

Lie fortalte at han i dag hadde bestemt seg for ikke å ta utenriksministerstillingen. Personlig hadde han bedre lyst til å bli hvor han var, og han hadde følelsen av at der kunne han virkelig utrette noe. Han hadde mottatt 12-13 brev fra redere - både fra Norge og fra Amerika, som viste full tillit til ham, både fra Klaveness, Thomas Olsen⁴¹ m.fl., og da synes han det var morsomt å fortsette. Muligens ville det nå ordne seg med Koht, idet fru Diesens mann er ankommet til Sverige fra Stockholm med fly.

Spiste lunsj med Lie og Sønsteby. Sistnevnte kunne fortelle om nye norske skipsforlis. Det synes stadig å gå nye skip under. Mannskapstrøbbel i Amerika. Sønsteby hadde i dag fått telegram fra Haugen som gikk ut på at det var anti-britisk stemning blant sjøfolk og andre norske der borte.

Fikk i går sendt et brev til Hanne via Petsamo og svoger Kjell. Kanskje tvilsomt om det kommer frem. Hanne min, hvordan har du det - bare jeg kunne få deg over hit!

01.08.1940

Fikk to brev fra Hanne, ledsaget av et fra Kjell Rode. Innholdet måtte leses mellom linjene. Koset meg svært på sengen om kvelden. Lie til USA, Sunde til Sverige. Lies misjon er dels av politisk art, dessuten er det nødvendig å komme i direkte kontakt med Lorentzen og hans folk i Nortraship der borte. Det ble holdt et møte kl. 3, hvor alle avdelingssjefene var til stede. De mente alle at hele greia måtte ordnes her i London - i motsetning til Lie og jeg som holdt på at en viss deling ville være naturlig, selv om kanskje den egentlige ledelsen måtte være

⁴⁰Jeg var også med på hundevaddeløp en gang - en selsom opplevelse. En eldre kvinne satt ved siden av meg. Hun var med i nesten hvert eneste løp. Til tross for at hennes innsats var beskjeden hver gang, hadde hun snart opparbeidet seg en ganske stor "formue". Jeg spurte hvordan dette kunne ha seg. "Jo, jeg "ser", når hundene i neste løp kommer over målstreken". "Hvorfor spiller du da ikke høyere og sammen med mannen din?" " Jeg "ser" ikke så godt når han er til stede. Dessuten spiller han høyt. Jeg har et dårlig hjerte. Det tåler ikke så store påkjenninger!" - Ekteparet fortsatte å spille - hver for seg. Hun med små innsatser og forholdsvis stor gevinst, han med store innsatser - og store tap. I vårt selskap tapte vi alle - mer eller mindre!

⁴¹Skipsreder i firmaet Fred.Olsen & Co.

her. Det ble besluttet at hver avdelingssjef skulle utarbeide et P.M. om sin gren av virksomheten, som Lie skulle ta med seg.

Om kvelden hørte vi kåserier i South Kensington Hotel om sjøkrigen i Norge, Corneliussen, Danielsen og Marstrander. Meget interessant. Danielsen hadde blitt i Oslo ca. 1 1/2 måned før han reiste ut, og han hadde mangt å fortelle om hvorledes folk tok det. Han mente stemningen var utmerket i Norge - stort sett.

02.08.1940

Skrev brev til Hanne og Kjell - luftpost som går på tirsdag. Må prøve å få Hanne over hit, men det er vel knapt om det går.

Lie kom tilbake, maskinen snudde da han var langt ut fra land et sted, angivelig på grunn av motorskade. Skulle først reise ned til Portugal og derfra med Clipper over Atlanterhavet. Han fikk fikset reisen til i morgen tidlig i stedet. Spilte tennis med Thore Boye. De to siste dagene har ikke vært morsomme på kontoret, og jeg føler mer og mer at jeg ikke er kommet på min rette hylle i Nortraship, i allfall ikke med den ledelsen som nå er.

03.08.1940

Var utsovet og følgelig gikk det bra på kontoret. Hadde den vanlige lørdagslunsj i Norske Club, hvor det for øvrig er litt for fullt. Var derefter på Buchingham Palace og skrev meg inn i protokollen i anledning av Kongens fødselsdag. Hysing Olsen hadde vært ute kl. 1/2 9 om morgenen allerede, med en stor krystallbolle (7 guineas) fylt med nelliker. Om formiddagen var Regjeringen der, og ifølge Sunde var hele rommet et eneste blomsterhav. Det var også blomster fra Norge, kjøpt av legasjonen ifølge anmodning fra Norge gjennom legasjonen i Stockholm.

Spilte tennis på Queens Club med Lund i 2 timer. Stekende hett, min tennis var meget dårlig, eller Lunds for god, men helt herlig allikevel. Var om kvelden invitert ut med Sundes. Var først på Prunier og hadde en fortreffelig dinner. Derefter var vi på Hippodromen og så en revy, som var ganske god, i allfall meget livlig, litt striptease. En bitende satire over M:O.J., - Churchills svigersønn, spilt av Duff Cooper.

Didi Sunde kan ikke dy seg, hun utfordrer meg til å si hva Lie har sagt til meg om det ene og det annet. Men jeg passer meg. Ellers er hun jo fryktelig søt. Hun sa nå at hvis jeg trodde at det var Lie som var påtenkt som utenriksminister, så tok jeg feil. Det var tvert imot Arne Sunde, men han ville ikke. Jeg tror jeg må søke Wold eller Torp og se å bringe klarhet i det. Aftenen særdeles hyggelig og vellykket.

04.08.1940

Uhyre varmt, om enn ikke så ille som i New York på sitt verste. Kjørte med Koht, Mohr og Boye ut til Newbury for å se statsrådmanesjen. Spiste lunsj i Maidenhead like ved Themsen. Kom til godset ved 4-5-tiden, hvor alle statsrådene, unntatt Wold og Ljungberg, var forsamlet samt familien. Et digert hus tilhørende Lord Peel med en vanskjøttet hage rundt. Tennisplass, krocketplass og badmintonbane. En golfbane var visstnok også i nærheten. Vi spilte krocket, hvilket var varmt. Sunde og frue var også der på besøk, likeledes Hindahl, Ystgaard, Sven Nilsen og Fjelstad som holder til for seg selv i nærheten. Jeg synes det hele er et nokså tåpelig arrangement, tror statsrådene er like sikre i London som andre steder, dessuten kan det ikke skade om de tar samme sjanse som alle andre nordmenn i London. Alle sammen kan vel ikke stryke med. Sist, men ikke minst, disse landstedene koster svært mange penger, som staten sikkert må punge ut med. Stakkars statskasse. Jeg har inntrykk av at den er lekk som en sil.

Kom tilbake til London ved 9-tiden, inviterte de andre på dinner, som var meget god.

05.08.1940

Spiste lunsj med Torp, Boye og Mohr. Hadde en interessant prat med Torp om finansene. Fremhevet at det var all grunn til å vise forsiktighet, og en måtte fremfor alt ikke legge tidligere statistikk ang. vår handelsflåtes fortjeneste til grunn, når en skulle gjøre seg opp en mening om inntektene nå for tiden. Torp var til en viss grad enig i det, men jeg forsto det som han hadde lyst til å få mer kontroll over Nortraships midler enn han faktisk har. Mente at Finansdepartementet, hvis det ville, kunne ta alle Nortraships inntekter og bruke dem. Riktignok mente han ikke at dette var praktisk politikk. Jeg sa at noe slikt kunne det ikke bli tale om. Skulle staten ha noe av Nortraship, måtte det bli i form av tonnasesavgift. Å beregne alminnelig statsskatt ville på det nåværende tidspunkt ikke være riktig. Spiste dinner sammen med Nini Gleditsch. England mangler destroyere og vil gjerne ha 50 av USAs gamle. Ellers er det sjanse for at kanalen ikke kan brukes mer. Tåpelige Amerika som ikke tar krigen mens det enda er sjangs.

06.08.1940

Var om kvelden atter invitert ut med Sundes, denne gangen med Koht, Mohr og Boye. Vi var på Martiniq og hadde en splendid dinner, etterpå i Sundes leilighet, meget hyggelig. Vi overtar Sundes leilighet fra i morgen, i allfall for en måned, gleder oss til det. Hadde brev fra Dalstø. Han er sikkert ensom og forlatt i New York.

07.08.1940

Flyttet i dag til Duchess Str. Herlig å komme vekk fra Kensington Palace Mansions.

08.08.1940

Hadde i dag telegram fra Stockholm: "*Rode bilkontroll stockholm; mossiger roder trives, hanne bor i kirkeveien, savner underretning.*" Jeg svarte i åpent telegram "*thanks telegram and letters. everything fine here. congratulations kjell⁴² lauritz would like to have Hanne here*".. Pappa Rode er antagelig i Stockholm, noen annen forklaring kan jeg ikke gi på den merkelige begynnelsen på telegrammet

09.08.1940

Spilte tennis med Lund og Ellingsen. Slår nå litt bedre enn før. Spiste sammen med de to på Regent Palace Hotel Grill, meget bra. Nyeste nytt er at "udyretskal forvises til New Foundland eller et annet liknende sted. Koht har altså gitt seg. Det er vel da kanskje chanser for at han tar seg alvorlig av sitt arbeid igjen.

10.08.1940

Det begynner å bli noe av hvert å gjøre på kontoret, og jeg finner meg bedre til rette. Invitert ut til Kverndal sammen med Arne Ording. Fru Sunde var der ute mens mannen er på ekspedisjon. Hadde det meget bra, spilte tennis og bridge. Traff en fru Christophersen som kjente fru Rode (Hannes mor) og spesielt Kirsten Hofgaard (Hannes søster) svært godt.

11.08.1940

De andre dro sammen til Guildford, men jeg bestemte meg for å ha riktig en rolig søndag. Leste avisen grundig, tok meg en lang tur i byen, gikk hjem og arbeidet en del, derefter ut på news-reel, hvor jeg blant annet så "Ferdinand" som ikke var så god som i boken. Ca kl. 1/2 11 kom de andre og frk Ording fra legasjonen hjem, og det ble en livlig aften.

12.08.1940

Hysing Olsen viste meg et brev han hadde fått fra Lorentzen ang fixtures til Sømme. Det var ikke meget vennskapelig - på engelsk, men dog saklig. Han

⁴²Han hadde giftet seg.

viste meg også kopi av sitt svar, som var enda mindre vennskapelig. På slutten hadde han en setning hvor det bl.a. sto: "I should hate any intrigues o s v ". Jeg ba ham sløyfe denne setningen, og det gjorde han. Spilte tennis med Melander og Boye.

13.08.1940

Lie telegraferer fra New York. Mannskapene krever 400 kr i tillegg for å gå. 26 skuter ligger der borte, hvorav 20 er lastet. Lie anfører at norskamerikanske shippingfolk med tysk innstilling står bak sjøfolkene. Sjømannsklubbene har lite å si. Lorentzen har møtt vanskeligheter i New York og ønsker seg avløsning av Hysing Olsen. Lie mener Lorenzen bør bli. Hysing Olsen bemerket ang. sistnevnte at han vil bli i London. Kom Lorenzen tilbake, ville han beholde sitt arbeid i Ministry of Shipping. Jeg spurte om han ville finne seg i dette, og til det svarte han at han fikk jo se hva Regjeringen bestemte. Det var pokker til beskjedenhet.

Hadde møte med Wold og Bakke i dag ang. Trade Departement. Wold ønsker å ha så meget som mulig å gjøre, men vil samtidig holde alt svevende. For øvrig blander han seg bort i likt og ulikt. Spiste dinner med Koht i Soho.

14.08.1940

Var i Treasury og konfererte med assistant secretary Waley ang. overførsel av penger til Sverige m.v . 2 mill. svenske kroner til trehus i Norge. Mye bombing over England. Sikkert store ødeleggelser, men sikkert også mange tyske fly skutt ned. Sunde kommet frem til sitt bestemmelsessted.

15.08.1940

Dagen da tyske soldater etter planen skulle marsjere opp over Whitehall til Trafalgar Square. Merket ikke stort til det, bortsett fra at vi hadde flyalarm mens vi spilte tennis på Queens Club. Alarmen sto på i ca. et kvarter. Det var Croyden som ble bombet, nokså stor skade og adskillige drept etter avisreferatene å dømme. I følge selvsamme aviser ble 170 fly skutt ned i dag, mot 34 engelske. Gud vet hva en skal tro!

Kronprins Olav spilte tennis på banen ved siden av oss, sammen med 3 engelske. Han var ikke særlig elegant, i al. bukser og stripete skjorte. Tennis kunne han åpenbart ikke meget av. Fikk låne sigaretten min til å tenne sin.

Jeg gikk innom South Kensington Hotel på hjemveien for å hente min "ration-book". Traff her Nordahl Grieg og hustru Gerd⁴³ og hadde en lang prat med dem. Hun er - nåja.

⁴³Gerde Egede Nissen, gift med Nordahl Grieg. Norsk skuespillerinne.

Hadde langt brev fra Hannesen i dag, i virkeligheten 2. Det siste skrevet 30/7. Samt fotografier. Jeg var stolt som en hane. Kjære, tapre Hanne, ja du venter nok på meg, som bare venter på deg.

16.08.1940

Tenk når jeg en gang kan ligge fredelig og lese dette høyt for Hanne på sengen. I dag 2 airraid warnings, den ene i 12- tiden, den andre ved 5-6 tiden. Folk strømmet ned i kjellerne. Hørte at Westend var blitt bombet.

Crew-trouble i Amerika. Var i møte i dag med sjømennenes representanter. Den groteske situasjon foreligger at vi, skipsrederne, gjerne vil betale øket war-bonus, mens sjømennenes representanter, nemlig den internasjonale union, av all makt motsetter seg noen økning. Sjømannsforbundet har sine norske representanter her borte, og de mener at de norske sjømennene bør ha langt høyere tillegg enn de nå har for frakt i faresonen. Men norske offiserer og maskinister er tilknyttet det internasjonale forbund som har engelskmenn i ledelsen, og disse holder av all makt på at norske sjømenn ikke skal ha større krigstillegg enn de engelske. De engelske representantene i dag kom med meget sterke uttalelser, bl.a. sa de at hvis ikke de norske sjømenn i Amerika ga seg, så fikk man enten sette engelske sjømenn om bord på skipene, eller sette skipene under britisk flagg. De skjønner ikke at det er adskillig forskjell på norske og engelske sjømenns psykologi for tiden. Norge er tatt og til og med blokkert av England. De varer skipene bringer til Europa, er til England og ikke til Norge. De betrakter det som Englands kamp langt mer enn Norges, og de skjønner ikke så godt som vi gjør at Englands kamp er også vår kamp. Dessuten er de i Amerika og ser mer objektivt på det hele.

Lie arbeider øyensynlig meget godt i USA. Hysing Olsen snakket med ham i telefonen sent i aften, og han fortalte at han hadde fått av gårde en del av de skip som lå der, til dels mot en del betaling - ikke så svært meget.

17.08.1940

Var i den norske klubb til lunsj. Etterpå ute og dyrket tennis med Boye, Mohr, Koht og frk. Ording og frk Schultz. Svært godt og varmt. Var etterpå på en fransk restaurant og spiste, og derpå i vår leilighet. Traff fru Sunde i dag. Hun var svært nervøs, så femtekolonister over alt.

18.08.1940

En helt vellykket dag hos Irgens nede i Surrey - protected area. Spilte 7 sett tennis. Hadde mye fly over hodet på oss, øyensynlig alle engelske. Men vi så to branner på lang avstand og hørte A-A kanoner, og midt under lunsjen fikk vi en air-raid, så de andre gikk i shelter. Boye og jeg nyttet høvet og forsynte oss godt. Etter avisen 144 tyske fly skutt ned i dag, mot 32 britiske. For å være helt ærlig,

tror jeg det ikke, selv om andre er 100er det alltid 30-50samme prosent for de tyske, skulle det på en dag som i dag være i all fall minst 100 tyske fanger, men listen over tyske flygefanget i løpet av de siste 3 dager er 8, so what?

19.08.1940

Trøtt og lemster og lite morsomt på kontoret, hvor det går tregt for meg.

20. – 27.08.1940

En anstrengende uke: 20.8: Hungaria med Thore og Christian + 3 damer.

22.8: Stor rangel med Lie (kommet tilbake fra USA), Mrs Sumner og Mrs Gleditsch.

24.8: air-raid warning om natten, stor brann i et varehus i City, ikke så langt fra Nortraship forresten.

25.8: Søndag: tok det helt rolig, fikk til og med arbeidet litt om kvelden.

26. og 27.8: Lunsj med Lie, air-raid begge kvelder.

Fra 26. kl halv ti til 27. kl. halv fire (6 timer). Mange satt sikkert i shelter hele tiden. Jeg sov den 27. til halv ti om kvelden - samme historien. De bomber ikke no større, bare flyr over for å holde folk våkne.

RAF bomber Berlin hver natt, dog ikke i stor målestokk.

Lie har utført glimrende arbeid i USA. Står nå sikkert som Regjeringens sterke og samlende mann, kolossal beundring hos alle, at han kom tilbake så fort.

28.8.- 3.9.1940

Meget å gjøre, så det er blitt dårlig med dagboken. Angrepene på London og England i det hele tatt har vært veldige, stadig warnings og fly over London om natten. Men alle tar det utmerket, og det er rent komisk å se at tyskerne skriver om "panicstricken" England. I selve London får tyskerne ikke gjort nevneverdig skade. Det hender at de slipper en bombe her og der, og noen mennesker blir drept, men det veier jo ikke så meget i en by på 8 millioner. En natt falt forresten en bombe på taket av Leadenhall Str., men den eksploderte ikke. Det var forresten bare en liten brannbombe. I Nortraship går de fleste pliktskyldigst ned i shelter, men mange av oss blir nå sittende, noe som forøvrig mer og mer praktiseres rundt om i kontorene i City.

31.8: På besøk hos de franskmennene som vi var sammen med på Kvesmenes. De er fremdeles tilknyttet det norske Utenriksdepartementet.

2.september fin studentfest på Frascati, ca. 75 til stede. Keilhau⁴⁴ morsom toastmaster, masse taler, mer og mindre gode (Øksnevad, Lie, Keilhau, Koht, Juell, frk. Pettersen, Colban, Arne Ordning⁴⁵, dikt av N. Grieg, skuespiller Martin Linge⁴⁶ og en rekke andre sanger. Immatrikulering av frk. Else Farstad, en fremragende representant for norsk, kvinnelig russ. Etterpå Gargoyle.

Figur 27: Else Farstad (gift L'Orsa) her som K-soldat.

04.-06.09.1940

Vi gjennomlever en spennende tid. Daglige angrep på London, som vi imidlertid ikke merker stort til, bortsett fra at det er warnings to til tre ganger om dagen og nesten hele natten. Vi hører fly summe over oss om natten og noen eksplosjoner nå og da, men det er ikke verre enn at vi som oftest sovner fra det hele.

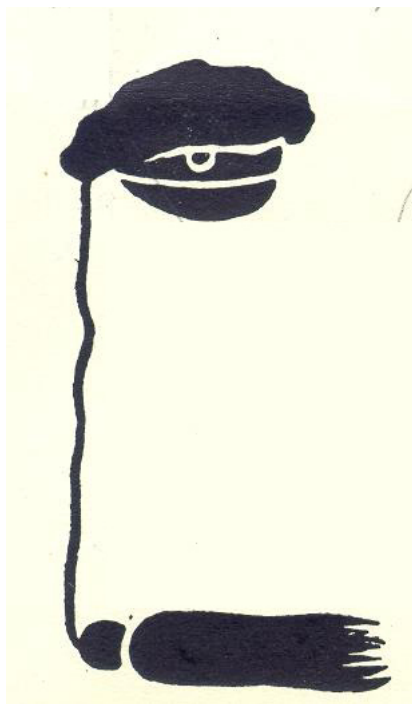
07.09.1940

Fikk oppringning fra en av løytnantene på "Aberdeen", Frank Andrews, som var på gjennomreise. Avtalte å møte ham og gikk på Den norske klubb til vanlig

⁴⁴Wilhelm Christian Keilhau. Norsk sosialøkonom og historiker. Under krigen medlem av direksjonen i Norges Bank i London.

⁴⁵Historiker, Mot-dagist, rådgiver ved den norske regjeringen i London.

⁴⁶En av våre mest kjente krigshelter og mannen som skapte Linge-kompaniet, en gruppe som gjorde flere raid mot tyske støttepunkter langs Norges-kysten. Linge falt senere under Måløy-raidet.

Figur 28: Studenterlue.

lunsj. Spiste der ypperlig som vanlig. Vi dro etterpå ut til Queen's Club og spilte tennis. Mens vi holdt på, kom flyalarm, men til tross for at vi fortsatte spillet, var det denne gangen alvorlig. For første gang lyktes det sveiten av tyske fly å "penetrate into the London area", og vi kunne se dem høyt, høyt oppe, sikkert 6-7 tusen meter over jorden. Eksplosjoner av bomber som ble sluppet blandet seg med brakene fra antiluftskyts, og snart så vi tykk røk velte opp fra syd. Vi gjettet på kaiene ved Themsen. Etter et par timer fikk vi "All clear". At det var en stor brann eller rettere sagt store branner, var vi klar over. Eftersom det ble mørkt, ble himmelen lyst opp av brannen, og fra alle kanter kom brannvesenet til. Om kvelden var faktisk hele London opplyst. Ved nitiden kom "warning" igjen. Vi var da på Bolivar og spiste, og vi hørte mengder av tyske fly over byen. For første gang var det litt uhyggelig. Brannen gjorde vel sitt til det, men der var også en mengde eksplosjoner av bomber som ble sluppet. Vi dro til Melander og satt der til ca. kl. halv ett, da dro vi hjem, 3-4 bomber eksploderte ikke så svært langt fra oss. Vi la oss ved halv to-tiden, men jeg for min del ble liggende våken til "All clear" gikk ved halv fire-tiden. Jeg er visst ikke så modig som de fleste andre.

08.09.1940

Sto sent opp. De andre dro ut på landet et sted, men jeg foretrakk å ta det "cooly" Jeg kan ikke forstå at man alltid skal "foreta seg" noe. En liten "war-

K o p i

M. S. OLAF FOSTENES
 Owner Lars Fostenes
 Haugesund - Norway

Greenock, 4. september 1940.

(11a)

The Norwegian Shipping and Trade Mission
 144, Leadenhall Street
 London E.C.3.

Vi avgikk fra Garston kl.7 onsdag kveld, 28.
 august i konvoy. Lördag 31. august ankom vi til Greenock
 med 225 reddede fra s/s "Volendam", hvorav 78 barn.

Jeg kompletterer her proviant og stores og
 regningene blir betalt av Gillespie & Nicol, Knutsen O.A.S.
 agenter i Glasgow.

Vi avgår igjen denne uke.

Med høiaktelse
 Per Valvatne (u.)

Figur 29: Rapport til Nortraship fra Per Valvatne.

ning" på ca. en halv time, men øyensynlig ikke noe fly over byen. Spilte tennis med Lund. Jeg er nå langt flinkere enn før. Alle mennesker snakker om bombardementet aftenen og natten i forveien. De fleste har øyensynlig fått noen bomber i nærheten, men det er fantastisk hvor rolig engelskmennene tar det. Jeg tror imidlertid ikke at London kan klare mange slike angrep. Om dagen er det all right. Da har man følelsen av å bli forsvart. Men om natten da føler man seg mer eller mindre hjelpeløs. Men de finner vel på noe for å sjekke nattangrepene også. Berlin blir vel for øvrig også ganske kraftig angrepet.

Kl 8 - halv 9 flyalarm igjen og voldsom kanonade fra luftvernskytset, hørtes ut som det kom fra Hyde Park. Etter hvert som det blir mørkere, ser vi at tyskerne også i aften har vært ute med sine brannbomber. Himmelen i sydøst er helt rød, kanskje ikke så ille som i går, men dog ille. Det er mulig at det er brannen fra i går som fremdeles raser, men jeg tror nærmest det er en ny. Det var nok svære skader i går aftes - selv de offisielle kommunikerer innrømmer dette.

De andre kom nettopp hjem. Den restauranten som var blitt valgt ut av dem som den tryggeste, viste seg å være nærmest som en grill. Hele stedet sto snart i lys lue. Mine venner klarte å bane seg vei gjennom glass-splinter fram til en ny restaurant.

09.09.1940

Bestemte meg for å sove, hvilket lyktes , til tross for stadige smell rundt om. Kl. halv 4 våknet jeg dog av noen kolossale eksplosjoner. Hørte de andre snakke i hallen. Vi ble enige om å gå ut i trappeoppgangen for å være vekk fra vinduene. Vi satt der i ca. et kvarter, og gikk så inn i hallen igjen hvor galgenhumoren florerte som for eksempel: “Den lyden som falt ned nå, var en antiluftskyts”. Bombingen var riktig ille, men etter en halv time ble det litt roligere, og vi la oss til å sove igjen. “All clear” gikk kl. halv 6.

Kom litt sent på kontoret⁴⁷. Utenfor Bank of England et svært krater om fylte hele gaten. Som følge av dette var vindusrutene sprengt i alle tilstøtende bygninger. Var i løpet av dagen oppe på taket av Leadenhall street (Nortraships kontorer) og kunne derfra se vederstyggeligheten fullt ut. Store branner ned ved dokkene, hele kvartaler som var rensert av brann. På kontoret møtt bare ca 1/3 opp, den andre 1/3 kom senere på dagen og den tredje viste seg overhode ikke. Tyskerne hadde faktisk ødelagt flere jernbanestasjoner, bl.a. Waterloo, så det var hel stans i togtrafikken mange steder. På kontoret ble uhyre lite gjort. Alle snakket om sine bombinger, og alle var mer eller mindre søvnige.

Om eftermiddagen air-raid. Tilbragte aftenen sammen med fru Sunde. Vi var først og spiste godt - og dyrt - og derefter på Carlton, som samtidig fungerer som shelter. Her ble vi sittende utover, og da øyelokkene begynte å glippe, la hun seg på en sofa, og jeg satte meg i en stol. Kl. 1/3 3 gikk hun opp på værelset sitt, mens jeg overtok sofaen og tenkte å bli liggende der inntil “all clear” gikk i et hvert fall. Jeg våknet ikke før kl 1/2 8. Da var grillen tom og jeg vandret hjem og la meg der på sengen et øyeblikk og sovnet selvfølgelig blidelig inn. Våknet kl 9. De andre hadde hatt en noenlunde natt hjemme i leiligheten. Eva Wiese hadde sovet på sofaen i stuen.

10.09.1940

Like ved St. Paul i Cheapside, stor brann. Flere kvartaler brant, visstnok forårsaket av en eneste bombe. På kontoret mange trette mennesker, og mange som hadde hatt forferdelige opplevelser. Omtrent alle mente at nettopp de hadde hatt den verste bombingene, men øyensynlig ingen av våre folk skadet. 2 - 3 raids i løpet av dagen. Hver dag utføres antagelig bare en fjerdedel av det arbeid som ellers utføres. Man blir litt defaitistisk av det og mener at det ikke kan fortsette mange dager slik. På den andre siden må vi selvsagt “stride to it” så lenge som

⁴⁷Det hente ikke helt sjelden at folk som kom for sent på kontoret om morgenen, beklaget at de var forsinket, men grunnen var at de var blitt bombet ut om natten.

det overhodet går an. Om eftermiddagen forstoppelse i Subway'en. Det ble fortalt at folk hadde stått fra halv 5 til kvart på 7 før de fikk toget sitt. Men da var det selvsagt et par airraids i mellomtiden. Christian Mohr og jeg ble oppringt om at vi kunne få et rom på Carlton om natten for å få sove. Dette fikk vi, på 2. floor, og sovnet blidelig inn. Sov i 7 timer. Våknet bare en gang i løpet av natten av noen forferdelige smell i nærheten. Ellers var det nok av smell rundt overalt. Da jeg kom opp på Piccadilly Circus var dette og Regent Street stengt på grunn av en "delayed-action bomb" som lå i Regent street.

11.09.1940

Så vidt jeg kunne se intet nytt i City, men etter beretningene hadde bombingene vært voldsom i alle bydelene. Ble invitert til lunsj av mr. Guinness og hadde en fortreffelig lunsj i hans private lunsjrom. Der var også en høy official fra War Ministry, en ditto fra Ministry of Economic Warfare, en sveitsisk diplomat nettopp kommet fra Sveits og et par andre herrer. Tross bombingene var stemningen optimistisk. Sveitseren mente at det var for lite britisk propaganda i Sveits og antydte at de britiske fly over Sveits på veg til Italia måtte slippe ned noen avispakker nå og da. Alle var enige om - generalen fra War Ministry inkludert - at dette var en god ide.

Ellers antydte Mr. Guinness for meg at Trade Department var dårlig ledet og kom også med et lite hint om at det foregikk litt smøring der⁴⁸.

Om eftermiddagen 2 air-raids . Vi har et system med folk på taket, slik at når warningen går, kan vi bli i kontorene inntil de ringer på klokken. Da er flyene i nærheten, og da er det best å gå ned i shelteret.

Kjørte til Carlton med Hysing Olsen og et par andre. Måtte manøvrere oss frem gjennom sidegater på mange steder for å komme oss frem. Noen steder var gatene sperret på grunn av "time - bombs", andre steder var den blokkert av hus som var falt ned o. s. v. Forferdelig å tenke på det hele.

Hadde en drink med Hysing- Olsen i baren på Carlton. Berlin ble bombet voldsomt i natt. Det vil si at det blir verre en verst i London til natten. Spiste i grillen på Carlton med adv. Lund som hadde fått litt bombeskrekke fra kvelden i forvegen og som derfor hadde med seg frakk og en bok og belaget seg på å tilbringe natten i grillen på Carlton. Chr. Mohr kom senere, og vi gikk opp på værelset for å legge oss tidlig. Imidlertid begynte luftvernkanonene straks å spille opp. Og slik

⁴⁸Sam Guinness (bankier) hadde norsk kone, en slektning av min mor. Han var en stor Norgesvenn og hadde vært over hele landet fra Agderfylkene til Finnmark. Ekteparet hadde det utmerket sammen, men de kom tydelig fra to ulike kulturer. Han ville ha "Nice fresh air." Hun koste seg i sin lune hule. Personlig måtte jeg når jeg ble buden dit, ta sjansen på å hente meg en god forkjølelse.

Trade department sikter til handelsavdelingen i "Norwegian Shipping and Trade Mission" (Nortraship). Hovedoppgaven for denne "Trade"-avdelingen var å avhende varer som tilfeldigvis befant seg på norske skip på vei til England da Norge kom med i krigen, blant annet en del linje-akevitt. Man moret seg litt over at sjefen for denne avdelingen (Bakke) insisterte på å bli likestillet med Hysing Olsen, sjefen for "shipping"-avdelingen.

infernalsk bråk skulle man aldri ha hørt. Til tross for at flyene ikke kunne sees - søkelysene ble ikke brukt - ble det skutt over alt, minst 3 - 4 kanoner på alle kanter av byen. Vi fikk ikke sove, kledde på oss igjen og gikk ned. Passe søvnige la vi oss et par timer senere, og jeg for min del sovnet med en gang og sov som en sten — våknet bare såvidt en gang i løpet av natten, - men bevares for en skyting!

12.09.1940

Folk ser bedre ut i dag, og alle snakker om hvor herlig det har vært med all skytingen. Selv om ikke mer enn 2 fly ble skutt ned, virket det som om flyene ikke slapp til så godt som ellers. Og faktisk var det visst mindre bombing den natten enn tidligere.

Spiste lunsj med Lie, som var sint på Regjeringen bl.a. fordi den ikke ville holde statsrådene i byen på legasjonen. Så vidt jeg har forstått bl.a. på fru Sunde er de andre i Regjeringen ikke så helt begeistret for Lie, og jeg spurte ham rett ut om det ikke var så at de andre var misunnelige på ham. Det bekreftet han, og de ga uttrykk for det ved enhver given anledning. Helst ville de visst at han skulle sitte ute på landet uten å foreta seg noe. Han berettet interessante ting han hadde hørt fra offisielt engelsk hold om krigsplanene.

Et par tre air-raids i løpet av dagen. Fortvilet for kontoret! Det ser ut som tyskerne slipper lettere inn over byen nå, hva det nå måtte komme av. Jagerstyrken oppbrukt? Flyplasser ødelagt? Mange stygge bombingene i City og rundt omkring? Kommunikasjonssystemet fra, til og innen byen er temmelig mangelfullt. Folk bruker timer på å komme til og fra arbeidet. Ording og Schultz invitert til å bo hos oss om natten. Christian og jeg fikk en fryktelig regning fra Carlton. Vi har oppdaget at Carlton visstnok ikke er stort sikrere enn der vi bor.

13.09.1940

Sov godt. Våknet bare en gang i løpet av natten til tross for voldsom skyting, særlig en i Regent Park, som vi har døpt "Store-Petter", er særlig kraftig. Warning på veg til City. Toget ble stående med lukkede dører på Bank i ca. 20 minutter og fortsatte til Liverpool Street hvor jeg slapp ut. På kontoret var de fleste i kjelleren. Alarmen varte til halv 2 og inntil 2-3 tiden ble det altså ikke gjort noe på kontoret. Overskyet vær, og det så ut som flyene fløy inn i skyene, beskyttet både mot anti-aircraft og jagere. Eller var det ingen jagere? Litt før kl. 4 kom tre bombesnell plutselig - i nærheten - og 2 minutter senere gikk warningen. Antagelig bombere med avslåtte maskiner.

Hadde første møte i skattekomiteen om eftermiddagen.

Da jeg kom til Oxford street om eftermiddagen var nesten hele strøket mellom stasjonen og BBC avsperrert på grunn av en time-bomb som var sluppet der i løpet av dagen. En stund efter at jeg var kommet hjem eksploderte den. Til tross

for at vi var minst 2-300 meter borte, var det så hele huset vårt løftet seg.

Vi har fått hjelmer. Om natten hører vi splintene fra granatene single ned på gårdsplassen. Warning kommer regelmessig ved halv 9 - 9 tiden, og fra da og til bortimot 6, kretser fly hele tiden over byen. Sheltere er det dårlig med. Det er synd å se folk stå i kø om kvelden for å komme ned i dem.

14.09.1940

Sov som en stein fra jeg la meg til kl. halv 9. De andre hadde vært en del våkne og fortalte at det hadde vært et helvetes spetakkel fra kl. 12.30 til kl. 5. Air raid da jeg kom ut, og en taxi-driver fortalte at han vanskelig kunne komme igjennom til Bank p.g.a. en time-bomb. Gikk derfor tilbake. All clear gikk like etter, og jeg bega meg ned til stasjonen på Oxford Circus. Denne var imidlertid avsperrert, og jeg måtte gå en lang omvei for å komme til Tottenham Court Road. I Nortraship var det alminnelig fridag, så bare noen få var kommet fra hver avdeling.

Finansdepartementet hadde fri, og de andre dro om formiddagen ut til Little Park hvor Lie og Torp m. fl. holder til. Det er liksom slik at det gjelder for alle å komme ut av byen denne week-enden, men det er fryktelig vanskelig å få tak over hodet noe sted. Alt er opptatt. Jeg fikk bruke Nortraships bil, men fant ut at jeg heller ville bli i byen allikevel. Fem airraids i løpet av dagen. Så en film av brannene ved dokkene for noen dager siden. Det var ganske forferdelig. Buchingham Palace fikk sin siste bombing i morges. Sunde er endelig kommet tilbake fra Stockholm.

15.09.1940

Merkelig nok gikk "all clear" i går aften allerede et kvarter etter warningen. Det er virkelig første gang på lenge at det har vært all clear i London etter mørkets frambrudd. Alt var rolig da jeg gikk til sengs. Ut på natten våknet jeg av vår venn på hjørnet som snakket ganske høylytt, men jeg sovnet med engang igjen. Alt i alt har jeg sannelig ikke grunn til å klage på nattesøvnen. Litt over kl 12 (morgen), mens jeg satt og skrev brev, kom warning, og denne gangen klarte tyskerne å komme rett over oss. Flere eksplosjoner i nærheten, så jeg gikk ned i første etasje og ble stående i døren. Plutselig så jeg først 1, så 2 og så 3 fighters rett over meg. Det var tydelig å se på manøvrene at de var i kamp, og med ett så jeg en bomber under dem med røk fra halen. Jeg så to små hvite gjenstander i luften like ved bomben og var sikker på at det var bomber som ble sluppet. Jeg løp derfor inn i gangen, men da jeg ikke hørte noen eksplosjon løp jeg ut igjen. Og kom nettopp tidsnok til å se flyet gå brennende ned. En fallskjerm var tydelig å se mot himmelen, og nå forsto jeg at det var 2 andre fallskjerner jeg hadde sett for litt siden og ikke bomber. Flyet må ha falt ned omtrent over Themsen. Det var en svinaktig artig opplevelse. Intet er så oppmuntrende for folk som å se slikt. Air-raiden avblåst en halv time senere.

Ny air-raid ved 2 - 3 tiden. Folk tar ikke meget hensyn til det om dagen, de

fleste går videre på gaten som om intet var hendt. Nåja det er kanskje litt av en overdrivelse, ser man etter i shelterene er det nok adskillige der også. Var en tur ved Buchingham Palace og så en del av nedslagene. I dag skal det ha vært ny bombing av slottet, dronningens påkledningsværelse denne gangen. Jo, jeg skal si det er "wild ducks" tyskerne treffer.

Enda en ny warning ved 7-tiden, og så en til ved 8 tiden, og så har vi det gående for natten. I allfall begynte en kraftig skyting like etter. Hørte at det blitt meldt i radio at 165 (senere rapportert 125) fly var skutt ned i formiddag. Den fall-skjermen som er beskrevet foran datt ned ved Victoria Station - midt blant noen soldater.

16.09.1940

Den natten var "pretty bad". Selv jeg våknet ved 2-tiden og hørte fly over alt. Det må ha vært en mengde av dem. Store- Petter var meget høyrøstet, og alle små-petterne var ikke mindre ivrige. Det var ikke noe moro å ligge der spik alene, men etter ca. en halv time må jeg øyensynlig ha sovnet fra det hele.

På kontoret var det helt umulig den dagen. 3 air raids om formiddagen, all clear en halv time før lunsj og så continuously til kl 6. Intet gjort på kontoret. Evakueringsplanene diskutert meget flittig. Sunde avlegger beretning fra Stockholm, har bl.a. hilsen med fra Kjell som gjerne vil komme over via Japan og Amerika. Kjæreste Hanne, jeg vil også gjerne se deg her. Satte meg straks i gang for å få utvirket permisjon fra Home Office for innreisetillatelse.

Spiste på Hungaria. Søndag med Chr. og Thore som medbragte yngste frk Farstad. Spiste i en så godt som tom restaurant. Den er ellers overfylt. Kommet ut på gaten ved 8- halv 9 tiden var det allerede air raid, og skytingen var verre enn verst. Vi manøvrerte oss ned til Piccadilly Circus, gikk inn i portrom og garasjer når det singlet for voldsomt med splinter fra granatene og flyene og når flyene var altfor rett over. Kom oss vel på subwayen hvor folk lå alle vegne nede i dypet. Ifølge plakatene forbudt, men funksjonærene har ikke hjerte til å jage dem. Tusener på tusener av mennesker i rekke og rad på stenplattformene, så man nesten må skreve over dem når man skal på toget. Noen har innrettet seg relativt bra, med tepper og puter, mens andre bare ligger på aviser. En mengde unger. Luften riktig dårlig. Alle tar det pent, finner seg i sin skjebne. Ingen klynking å høre. Det er imidlertid særlig hjerteskjærende fordi man ser det samme på samtlige stasjoner. Sheltersystemet er i det hele tatt fantastisk dårlig. I de hus hvor det er skikkelige shelter, står det kø fra 4-5 og utover, og de bare ønsker at warningen skal komme, så de kan slippe inn og få lagt seg til rette.

Chr. skulle følge frk Farstad hjem og Thore og jeg fant på at vi skulle bli med utover og se hvordan Kirsten og eventuelt Bibi hadde det hadde det. Mens vi satt og snakket med K., var det bombesnell i nærheten, særlig var det en som var særlig vemmelig, med mye fresing og høye smell. Vi tippet omtrent der hvor Chr. befant seg - og ganske riktig. Da vi sto på farten til å gå, ringte han og berettet, efter sigende med litt skjelvende røst, at en bombe var slått ned i et hus

rett overfor der hvor Farstads bodde, og at det brente lystelig. Vi bega oss ut på gaten og kom oss ned i undergrunnen. Thore ville ut på Bond Street. Han sa han ikke likte kanonene i Regent Park, hva han nå mente med det. Etterpå forsto vi at det var instinktet som meldte fra. Imidlertid kunne vi ikke komme ut på Bond Street og vi dro til Regent Park Station. Kommet 30-40 meter fra stasjonen, fikk vi en voldsom bombe-visling, og vi hev oss begge ned på fortauet. Hjelmen mistet jeg i farten, men fant den igjen og klemte den godt ned over hodet og ansiktet. Vi følte skytingen som den var helt inn på oss. I neste øyeblikk en ny visling, enda nærmere, men det rare var at min første tanke var "Den treffer ikke oss". Det gjorde den da heller ikke, men det var ikke langt unna, bare en 20 meter på fortauet rett foran oss. Vi lå litt, reiste oss så og løp av gårde. Fra den første eksplosjonen sto det en mørk, tett røk etter oss. Vi var begge helt rolige. Jeg tror Thores første bemerkning var "Fanden tar hånd om sine", og det var jeg enig i. Nede i gaten så vi en stor ildebrann, og vi hoppet på i Duchess Street. Vi kom oss nedover dit, og det viste seg at brannen var på den andre siden av gaten. I huset var det mørkt, og vi famlet oss fram til leiligheten vår. Der satt vi oss ned og tok en sigarett. En halv time senere kom Christian. Han var gått av på Regent Park Station og hadde krabbet over et hus som var bombet ut i gaten. Det viste seg senere at dette var gått med ved den første bomben vi hadde hørt ca 40 - 50 meter fra oss. Hadde vi tatt den vegen han tok ut av stasjonen, er jeg ikke i tvil om av vi var blitt begravet under ruinene. En av de verste husbombingene jeg har sett. Den andre bomben var en "time-bomb heldigvis for oss.

Nå, vi overveiet hva vi skulle gjøre. Forsøksvis gikk vi ned i husets såkalte shelter. Etter å ha vært her en liten stund, besluttet vi oss til å dra ned til Carlton, for det var åpenbart at det var BBC de var ute etter i kveld. Vandringen ned til Carlton var de reneste slalåm mellom "time-bomber" og branner. Av de siste passerte vi minst tre. "Bobbyene" er fantastiske: rolige og bestemte, men samtidig elskverdige. På Carlton innredet vi oss i baren for natten. Der traff vi flere andre - Ording, Øksnevad og Rytter som også hadde fått seg værelser der for natten. Vi la oss på gulvet og sovnet sødelig, men hardt. Et gulv er et gulv, selv på Carlton.

17.09.1940

Vi hadde bestemt oss for å flytte allerede noen dager i forveien, og vi så ingen grunn til å bli en dag lenger, så meget mer som Christians fetter Rolf Thoresen spurte om vi ville komme ut til hans hus i Surrey (Potters), ca. 35 miles fra London. De andre pakket ferdig mens jeg gikk på kontoret.

Ved ett-tiden fikk jeg den innskytelsen at jeg skulle dra hjem og pakke. Da jeg kom dit var gaten sperret, og det var så vidt jeg fikk lov til å gå bort til huset. Der var det oppbrudd. Alle ble beordret ut av huset p.g.a. en "time bomb" i nærheten. Jeg fikk med nød og neppe tillatelse til å gå opp i leiligheten. Der tok jeg meg imidlertid god tid, pakket mine koffertene, samlet sammen de andres etterlatenskaper, og fikk det ut på gaten - minst 30 kolli. Ved hjelp av 2 biler fikk jeg alt sammen ned til 144 Leadenhall street. Senere på dagen dro vi ut til

Figur 30: Potters, 1. "hjem" i London (Oct. 1940).

Chanley Green, stort sett glad over å være kommet vekk. Hyggelig hus ute på landet, og til tross for at fly stadig kunne høres over hodene våre, følte vi oss sikre mot bombing.

18.09.1940

Måtte ned på Carlton om natten, da det var invitert ut flere enn bilen kunne romme og jeg ofret meg. Spiste sammen med Wold som er en ordentlig raring. Senere sluttet vi oss til H.O.⁴⁹, Sunde og fru Sunde. H.O. tok oss så opp på taket av hotellet, og vi fikk da se noen fremragende bombinger like i nærheten. Den ene falt visstnok i Treasury. En ballong falt ned i brann, antagelig truffet av en av bombene. Store ildsøyler sto i været hvor bombene eksploderte. Et par ildebranner i det fjerne. H.O. vet ikke noe gildere enn å stå på taket og se på. Wold og jeg syntes ikke det var fullt så morsomt, men interessant var det selvsagt. De andre gikk og la seg på sine værelser, men jeg syntes ikke at fjerde etage var så fristende, så jeg stakk ned i grillen og fant meg et hjørne på gulvet der. Ved 3-4 tiden gikk jeg opp på værelset og la meg.

19.09.1940

Mye bombing, 3 store magasiner i Oxford Street sterkt herjet. Flere branner rundt B.B.C. Mine planer om å evakuere regnskapsavdelingen til Skottland ikke

⁴⁹Hysing Olsen

akseptert. Jeg er ikke meget blid i den anledning. Hver dag som helst kan vi bli bombet nede i Leadenhall Street. (Det har allerede vært 2 brannbomber der, en på taket og en like ved), og vi risikerer å miste alle våre papirer og arkiver. Vi har et fint sted i Skottland på hånden, ikke langt fra Dumfries, fredelig og rolig, men de (d.v.s. H.O. og Lie) påstår at det er det svakeste punktet i U.K. i tilfelle av invasjon, fordi stedet ligger nær Irland. Jeg synes vi må ta den sjansen.⁵⁰

For øvrig har jeg hørt at tyskerne allerede har forsøkt invasjon i syd, og at 2 000 tyskere er drept eller fanget der nede. Dro ned til Chamley Green igjen.

20.09.1940

Møte med H.O., Lie, Colban, Torp og Sunde ang. svenske skipsbygningskontrakter. Sunde var 100% for å oppfylle kontraktene. H.O. erklærte at han ikke kunne være med på det, de andre nærmest tvilende. Det ble besluttet å overlate saken til Regjeringen. Sunde mente svenskene vanskelig ville forstå at først sendte vi en representant til Sverige og så desavuerte han. Jeg begynte å lure på om Sunde faktisk hadde sluttet bindende avtale med svenskene, og spurte etterpå H.O. hva han mente. Han sa da at det også hadde slått ham, hvis det var tilfelle, var det forferdelig. Jeg sa at jeg var enig med H.O. i hans standpunkt, og H.O. tok meg i hånden til takk med tårer i øynene - usedvanlig for ham - erklærte han at det var en fryktelig standpunkt for ham å ta, på en måte mot rederene, men han kunne ikke forsvare noe annet. Jeg spurte også Lie hva han mente, og han sa at både han og Torp var blitt forferdet over Sunde, idet de oppfattet det som han hadde inngått bindende avtale. "Er det så, ska'n jaggu ut av Regjeringen", sa Lie.

⁵⁰Alle de som kom over fra Norge til London levet den første tiden en meget omflakkende tilværelse. De færreste hadde fått sine familier med seg, og bodde med andre flyktninger på hotell. Andre slo seg sammen med mer eller mindre bekjente nordmenn i tilfeldige husvære. Felles skjebne gir, som kjent, felles trøst. Men situasjonen var i alle tilfelle svært usikker. De fleste fant stadig nye mennesker å bo sammen med. På søken etter et tryggere sted å slå seg ned, fant Erling en aften et lurtested å slå seg ned: et hjørne i grillen på Carlton Hotel. Der sov han godt. Da han neste dag kom ut på gaten, oppdaget han at han hadde ligget like under brostenene i gaten, svært utsatt i tilfelle bombeangrep! Han var ellers heldig. Allerede i Molde hadde han slått seg sammen med andre departementsfolk: Johannes Stavstø, Tore Boje, Christian Mohr. De fulgtes også ad på skøyteferden oppover til Tromsø, og på overfarten til Storbritannia. Derfor falt det naturlig at de slo seg sammen. De fant de forskjellige steder å bo i den første tiden i London. Men etter ca. 3 måneder var de så heldige å få tilbud om å låne et koselig hus, Potters", av Christians fetter Rolf Thoresen, ute på landet syd for London. Der nøt de tilværelsen selv om det kunne ta tid å komme inn og ut til jobben. En dag tok det Erling to timer å komme til Wimbledon. Da måtte han bytte tog fordi Waterloo var bombet samme morgen. Så tok han tok til Earls Court, og skiftet til Holborn. Kom til Bank stasjon, og spaserte derfra til kontoret. Ankom kontoret ved halv-tolv-tiden.

Etter ca. to måneder ønsket Rolf imidlertid huset sitt tilbake. Det var ingenting å si på det. Gjesteneflyttet til et standsmessig hus i nærheten - Greenfield hall. Der varte ikke herligheten stort mer enn en måned, og de ble igjen flytting. Denne gangen til Englefield Green, et rommelig hus med vinterhage, stort drivhus, stor gressplen og et jordstykke hvor man dug for victory". GG-uttadyrket ikke så lite poteter, og jeg dyrket fantastiske mengder tomater i drivhuset. Dessverre måtte jeg reise fra hele herligheten før de var modne, men Erling fulgte med argusøyne at ikke én tomat ble høstet uten å bli behørig registrert. Det er synd at jeg har glemt antallet i dag.

Sundes fremstilling var for øvrig nokså løs, synes jeg. Jeg hadde ventet at han hadde innhentet mer spesifiserte opplysninger og gitt mer eksakte tall. Jeg hadde en alvorlig samtale med Lie, uttrykte min misnøye med mye i Nortraship og spurte rett ut om jeg ikke kunne få lov til å slutte i Nortraship. Jeg fremholdt at de ting som jeg hadde lagt arbeide i, nemlig samarbeide med New York, ordningen med Trade Departments-affærer og flere andre store saker ikke hadde ført til noe, og mente at jeg da ikke hadde noe å gjøre i Nortraship. Dette ga Lie anledning til å uttrykke også sin misnøye med mye av det som foregikk, eller riktigere ikke foregikk i Nortraship. Han antydte å etablere Forsyningsdepartementet som en virkelig departemental overinstans over Nortraship New York og London, og sa han skulle snakke alvorlig med H.O. på søndag. Han takket meg fordi jeg hadde nevnt det "Du skjønner det driver meg fremover".

Forholdsvis rolig dag. Waterloo var åpen igjen, og vi tok toget ut for å tilbringe week-enden i Chambley Green. Thoresen var dratt ned til sine svigerforeldre, og vi 5 - frk Dahle, Kirsten, Christian, Thore og jeg rådde huset alene.

21.09.1940

Vidunderlig dag. Vi følte det som vi var helt utenfor verden og dens ondskap. Var inne i Guilford og spiste lunsj. Traff Torp og Støstad (statsråder) med sønner som skulle plasseres i skoler der nede.

22.09.1940

Ditto søndag, fredelig søndag. Dårlig vær, så noe tennis ble det ikke. Ræder kom ut om kvelden, bringende med sin seng og sin sovepose.

23.09.1940

Vi blir boende i Chambley Green og kjører inn og ut hver dag. I blant går toget, og da tar vi det, men som oftest må vi ta en av bilene.

Bombingen av London fortsetter hver natt, og vi kan - selv så langt borte som vi er - se glimtene av granatene som sprenges i luften og høre tordenen. De sier at det er litt bedre med bombingen nå, og uten tvil har den voldsomme skytingen hjulpet en del. Her ute hos oss har det også begynt å smelle litt rundt omkring. Vi har fly over oss hele natten, men ellers har det vært sjelden at de har droppet noe.

Kongen og Regjeringen avsatt av Terboven, og ny N.S.-regjering dannet i Norge. Sunde skal slutte og Lie vil ha meg til å ta hans jobb i Nortraship.

01.10.1940

Et par air-raidwarnings, men arbeidet går sin gang uansett. Selv når spotterene på taket varsler at fly er i nærheten, er det nesten ingen som går ned i sheltere. Vi hadde noen nærgående bomber om kvelden, og det var i det hele tatt livlig. Det ser ut som tyskerne trekker ut på landsbygda. Der kan de imidlertid ikke gjøre større skade.

02.10.1940

Det var minst 6 flyalarmer, men arbeidet går sin gang. I det hele generer bombingene svært lite.

Dårlige nyheter fra Stockholm. Tyskerne presser på den svenske regjering, og denne truer overfor oss med både å ta skipene våre og å hive legasjonen vår ut. Fordømte lakeier!

3.-4.10.1940

Har det deilig på landet og i Nortraship går det langt, langt bedre enn før. Selv når "Roof spottere" signaliserer "Planes overhead", blir de aller fleste sittende og arbeide. I det hele kan man ikke si at dag-angrepene volder noe trouble, bortsett fra at enkelte subways (De som går under Themsen) står under flyalarm. Snakket med Lie om Sunde. Jeg fremholdt at til tross for hans kompromitterende adferd i Sverige ville det vel være best om vi kunne beholde ham. Vi har jo ikke så mange forretningsfolk. Men da måtte han selvsagt underordne seg H.O. og rett og slett bli avdelingsjef for det finansielle. Lie svarte at det gikk ikke. Som minister kunne Sunde ikke være i noen underordnet stilling, dessuten var han ikke mannen. Førstkommende tirsdag ville han si ifra i statsråd. Han trodde for øvrig at også de andre statsrådene var lei av Sunde.

05.10.1940

H.O. berettet at han kvelden i forveien hadde hatt en kjedelig samtale med Sunde. Sunde hadde slått på at jeg ikke var stillingen voksen (at "jeg hadde for meget å gjøre" var uttrykket) og foreslo at det ble ansatt en kraftig leder av kontoret. H.O. mente at det var Kverndal han ville ha puffet frem på denne måten, så han var blitt fykende sint. Dessuten likte ikke H.O. antydningen om meg. Jeg sa at jeg i grunnen var klar over at min styrke ikke var å lede et kontor, men at jeg gjerne ville høre hva klagemålene var. H.O. konkluderte med at han anså det som helt umulig at Sunde kunne fortsette i Nortraship. Jeg sa det samme som jeg hadde sagt til Lie at jeg ville beklage det, men selvfølgelig måtte Sunde underordne seg hvis han skulle bli. Dessuten måtte han begynne å interessere seg for våre inntekter. Det hadde skortet svært meget på det hittil. Spiste lunsj i Norske klubben sammen med Per Prag.

06.10.1940

Søndag, stygt vær. Lunsj i R.A.C (Royal Automobile Club), et deilig sted like ved Epsom. Angrepet på England må betraktes som avblåst for denne gangen. Uten tvil vil Tyskland og Italia nå konsentrere seg om Egypt, og jeg kan ikke si annet enn at jeg frykter for utfallet. Engelske aviser uttrykker også sin engstelse. Det er vel det Stavangerfjord og Bergensfjord skal brukes til. Vi fikk forleden beskjed om at de først skulle gå til England - mot tidligere forutsetninger. H.O. og visstnok også Regjeringen mener at når engelskmennene ber om skipene, så har vi ikke annet å gjøre enn å la dem få dem. Men alle beklager det meget.

H.O. uttalte i går at England ville sette hardt mot hardt overfor Sverige i anledning av våre rekvirerte skip. Stenge Petsamo f.eks..

07.-08.10.1940

Bombingen av London verre igjen.

09.10.1940

$\frac{1}{2}$ år siden overfallet på Norge - hvor uendelig lenge siden synes det ikke å være. Og allikevel har disse 3 siste månedene i London gått forferdelig fort.

Lie meget sint. Det hadde gått varmt for seg i Regjeringen dagen i forveien. Sunde hadde sagt at skulle han ut av Nortraship, skulle han også ut av Regjeringen, og det syntes Lie var unfair, fordi Sunde selv to ganger hadde sagt at han ville ut av Nortraship. De andre statsrådene var enig med Lie - unntatt Statsministeren, og dette hadde resultert i at Lie etter regjeringsmøtet hadde sagt til Nygårdsvold sin mening i temmelig utvetydige ord. Lie var temmelig lei av det hele, og kanskje endte det med at han gikk selv - satte hardt mot hardt. Jeg sa at i såfall ville jeg også gå.

10.10.1940

En stor bombe midt i gaten i Cornhill i løpet av natten, så Finansdepartementet måtte fortrekke til legasjonen.. Videre en liten brann lenger oppe i Cornhill og en bombe ovenfor oss i Ladenhall Street. Men vi hadde ikke en eneste rute knust i våre kontorer. Lie i bedre humør i dag. Han lurte på et slags kompromiss nå mellom Sunde og seg - at Sunde kanskje kunne bli konsultativ statsråd og få visse oppgaver i Nortraship. Jeg uttalte min tvil om det i praksis ville bli noen forskjell mellom dette og det som nå er. Lie hadde visst videre godsnakket med Nygårdsvold.

11.10.1940

“Narrow escape” fra bombingene igjen. Rolf og jeg spaserte fredelig hjemover fra Guildford ved 8-tiden om kvelden, da vi plutselig hørte vislingen av en bombe som nærmet seg. Vi hev oss ned i veigrøften og lå og ventet. Nesten aldri i mitt liv har jeg vært så glad som da den bomben eksploderte. Vi lå i 10-15 sekunder og hørte at det raslet med jord over oss. Fant krateret bare 50 meter borte, Det største krateret jeg har sett, ca 5 meter bredt og 5 meter dypt, midt ute på en åker, og overhodet ingen skade. Det er rent utrolig at tyskerne kan finne på å slippe bomber her ute på landet.

Traff på kontoret i dag dr. Gotås. Stakkars, han var så tufs. Jeg må se å få gjort noe for ham.

12.10.1940

Kom på kontoret nesten en $\frac{1}{2}$ time for sent. Lørdagslunsj i den norske klubben. Tyskerne inn i Romania. Hvorfor pokker kan ikke England erklære Romania krig. Og så bombe oljekildene sønder og sammen? Eller håper de kanskje på at Russland vil gjøre det (Hvilket jeg ikke tror) eller kanskje Tyrkia. Denne nølepolitikken går ikke.

13.10.1940

Deilig søndagstur. Arbeidet om ettermiddagen

14. – 15.10.1940

Kjempe nattraids på London. Natt til 15. særlig ille. Sikkert mange hundre fly over byen. Vi hørte fly passere oss hele natten, men det affiserer oss ikke særlig. Vi har det jo så bra som noen kan ha det. Det eneste er at det er blitt litt vanskelig å komme ut og inn, både p.g.a. bombingene av jernbanene og p.g.a. mørket.

Rolf og jeg skulle til byen i dag, brukte 2 timer fra Guildford til Wimbledon, hvor vi måtte av fordi tyskerne hadde bombet Waterloo samme morgen. Så tok vi tog til Earls Court, skiftet til Holborn hvor vi skiftet igjen, kom til Bank, hvor det var warning og fortsatte derefter til Liverpool Street hvor vi omsider kom opp og spaserte til kontoret. Ankom dit ved $\frac{1}{2}$ 12 tiden. H.O. kom med en bemerkning om at jeg var lovlig sent ute - og det hadde han jo rett i.

16.10.1940

Atter en forferdelig bombing, den verste hittil. Fullmånen hjelper tyskerne godt. Ødeleggelsene er helt fantastiske mange steder. Særlig ille skal det ha vært de par siste netter omkring Trafalgare Square, Piccadilly og Leister Square.

En liten tur i subwayen kl.5 - folk hadde lagt seg for natten allerede, et herlig syn. Hvor blir det av Russland? Det er nesten blitt litt av et håp for oss, med samt bombing av Romanias oljekilder. Dahlstø meldte sin ankomst hit.

17. – 23.11.1940

Dagboken dessverre neglisjert. Flyttet den 10. november fra Potters til Englefield Green, nær Egham, hvor jeg bor sammen med Melander og frue, frk. Ording, frk Schultz, frk Dahle, Boye og Dahlstø (sistnevnte kom i slutten av oktober fra U.S.A. glad og fornøyet.) Vi har det utmerket her ute i enhver henseende, nyter det store deilige huset, bl.a. med et soveværelse til hver. Vi har 2 biler til disposisjon. Dahlstø og jeg kjører med Melander hver dag frem og tilbake.

Figur 31: Englefield Green, 2. "hjem" i London (Des. 1940).

Koht gikk endelig av 20.november, det heter seg 3 måneders permisjon, men han kommer nok ikke tilbake, og bra er det. Sannsynligvis skulle han ha gått i sommer allerede, men den øvrige Regjeringen tok vel det hensyn til ham slik at de ikke ville be ham gå p.g.a. et ludder som fru Diesen.

Lie overtar Utenriksdepartementet og Sunde Forsyningsdepartementet. Det vekker stor tilfredshet at Utenriksdepartementet får en skikkelig ledelse, og ingen kan klare det bedre enn Lie, på god fot som han er med alle, så vel nordmenn som engelskmenn. Men jeg er redd for Nortraship, håper han kommer tilbake og at han vil fortsette å ha et øye med tingene. Forholdet mellom H.O. og Lorentzen er ikke bra, og borte i New York er det mye rart. Lorentzen pokker på

at han er skipsfartsdirektør og skal bestemme det hele og skjønner ikke at i og med at Regjeringen er London, så må ledelsen ligge her. H.O. på si side er steil og personlig i all sin ferd. Jeg anser ham som helt uunnværlig bl.a. p.g.a. sin evne til å samarbeide med Ministry og Shipping, men han har sin begrensing⁵¹.

24.11.1940

Søndag, lå lenge, tok biltur med Boye og hans onkel minister Esmarck som bor hos oss, mens han er på besøk fra Reykjavik. Var ute og hilste på "Dingley-kara", d.v.s. Nielsen⁵², Fjelstad⁵³, Ystgård⁵⁴ og Hindahl⁵⁵. Det første disse lot gjøre var å la seg fotografere med sin distingverte gjest. Nielsen i charmørpositur som vanlig. Traff 2 marineoffiserer som nettopp er kommet over fra Norge. Nye menn kommer stadig over, 24 fra Oslo, 23 fra Bergen, 1 fra Trondheim med finsk båt o.s.v. Alle forteller at stemningen i Norge er god, opposisjonen mot Quisling upåklagelig, Kongen og Kronprinsen kjempepopulære, Koht meget upopulær, Regjeringen som sådan ikke særlig elsket. H.O. hadde for 8 dager siden en "narrow escape". Under det verste bombeangrep som London noen natt har hatt ble Carlton rammet av 2 bomber. H.O. lå på sitt værelse og fikk en dør og et vindu over seg i sengen. Merkelig helt uskadet. Lie stilte ultimatum til ham - han skulle flytte ut av byen, fordi han er den vi minst kan unnvære, og jeg er enig i det. H.O. protesterte vilt, men var meget smigret.

Hannesen kom til Stockholm forrige fredag, og jeg hadde den glede å be legasjonen å betale henne 1000 kroner. Hvor gjerne jeg ville ha henne her nå, så får hun sitte der borte en tid.⁵⁶

en det"! Dette kom fra et godt og velmenende hjerte, og illustrerte at på instituttet og på sykehuset hvor jeg hadde min praksis, var de både hyggelige og omtensomme. Jeg lot meg imidlertid ikke affisere av den negative innstillingen overfor Norge jeg møtte andre steder, men studerte meget iherdig og fikk etter rekordkort studietid instituttets direksjons "tilstand til å avlagga sjukgymnastexamen vid Kgl. gymnastiska centralinstituet."

Da jeg forlot Norge, måtte jeg som nevnt slutte ved Oslo Ortopediske Institutt hvor jeg gikk for å bli sykegymnast (fysioterapeut). Det var meget om å gjøre for meg å få avsluttet studiene, før jeg skulle videre til England. (Den bekymringen viste seg imidlertid å bære ugrunnet.) men jeg ga meg i alle fall straks i gang for å kunne få min eksamen ved Gymnastiska Centralinstituet så fort som mulig. Takket være tidligere kunnskaper, voldsom egeninnsats og den største velvilje fra instituttets side, fikk jeg anledning til å avlegge eksamen allerede i september 1941. (Eksamenspapiret havnet forresten på bunnen av Nordsjøen på veien til England). Det første målet var altså nådd. Det var tilfredsstillende, men veien videre var vanskeligere enn jeg hadde forestilt meg. Den ble meget tung. Det gir Erlings dagbok et tydelig vitnesbyrd om. Jeg behøvde ikke å ha hatt hastverk med å få tatt min sykegymnast(fysioterapi)-eksamen. Det tok måneder før jeg fikk anledning til å fly til Storbritannia.

⁵¹Erling fikk vite om at han var fratatt statsborgerskapet gjennom dette avisutklippet mens han var i London Han kunne ikke helt skjønne hvorfor akkurat han var "vist denne ære".

⁵²Sven Nielsen. Handelsminister

⁵³Statsråd

⁵⁴Landbruksminister

⁵⁵Olav Hindahl. Arbeidsminister og senere Handelsminister.

⁵⁶Da jeg fikk beskjed om at Erling etter lange og alvorlige overlegninger var kommet til at det var riktig av ham å bli med til England - - - og at han faktisk var reist fra Norge, tok jeg det naturligvis svært hardt. Ingen kunne jo si hvor lenge atskillelsen kom til å vare. Foreløpig kunne tyskerne skryte: "Tyskland seirer på alle fronter!" Hvis de fortsatte med det og til slutt vant krigen-

01.12.1940

Igjen gått en uke. Fikk i går telegram fra Hanne. Det er hyggelig å ha livstegn fra henne. Skal sende henne telegram tilbake morgen.

Bombingen har vært relativt bra. Det smalt en del rundt omkring forleden natt, men for eksempel i natt var det helt rolig. Ellers ser krigen ut til å gå relativt bra. Sjøslag i Middelhavet hvor italienerne fikk ødelagt ytterligere noen krigsskip.

Grekerne går stadig fremover, skjønt saktere nå. Merkelig at ikke tyskerne stepper inn på en eller annen måte. Men det er vel så at de andre Balkanlandene føler seg mer motstandsdyktige, når de ser hvor fint grekerne gjør det.

-- hva så ? Med tysk seier kunne det bli umulig for Erling å komme hjem -selv etter krigen. At dette var en realistisk frykt, viste den omstendighet at han av Quislingregjeringen ble "frakjent norsk statsborgerrett i medhold av forordning av 15.11.1941". I beste fall kom England tross alt til å vinne krigen, men hvor lenge ville det ta? Det ville i alle fall gå meget lang tid før vi, Erling og jeg, kunne møtes igjen i Norge! Jeg la derfor alle slags planer for hvorledes jeg skulle kunne komme meg til England - med båt over Nordsjøen via Hvaler til Sverige? Det siste var tilsynelatende enkelt, men grensen mot Sverige var jo stengt. Ja, selv for å ferdes i norsk grensesone, måtte man ha såkalt grenseboerbevis! Til slutt kom jeg til den enkleste - - - og frekkeste måte å komme meg over til Sverige på. Jeg søkte om å bli tatt opp som elev ved Kgl. gymnastiska centralinstitutet i Stockholm som utdannet sykegymnaster (fysioterapeuter). Det lyktes og med brev på dette, søkte jeg Den tyske overkommando om tillatelse til å reise til Stockholm for å studere. "Min mann har forlatt meg. Derfor må jeg få meg en utdanning, slik at jeg kan forsørge meg selv!" Denne søknaden ble også godkjent. Jeg hadde "glemt" å nevne at jeg allerede hadde en utdanning - fra Statens Gymnasiskule og at Oslos barneleger i noen år hadde sendt sine små pasienter til meg for å få behandling med gymnastikk. Det kunne kanskje også vært nevnt at jeg allerede studerte ved Oslo Ortopediske Institutt for å bli sykegymnast (fysioterapeut).

22.11. 1940 ga jeg meg glad i vei til Stockholm med toget fra Lillestrøm. (De andre flyktningene der borte kom oftest via hemmelige veier gjennom skogen).

Mor, far og Lauritz (yngre bror) fulgte meg til stasjonen. Jeg var meget bekymret for far og Lauritz, mine bange anelser for dem var ikke uten grunn. Far ble avsatt som politimester av de nazistiske myndigheter, og huset hans rekvirert til bolig for tyske offiserer (med dem forsvant også det tidligere omtalte maleriet i gangen). Selv bodde mor og far på sitt landsted på Hvaler til krigens slutt. Der overlevet de til nød som småbrukere. De hadde bare utedo, var uten elektrisitet, og til sitt jordbruk hadde de - såvidt jeg har forstått - ingen tekniske hjelpemidler - bare hakke, spade og rive. Men verst for dem var nok ensomheten. De hadde hverandre, og det var jo godt, men de savnet svært kontakt med slekt og venner. Hvaler ligger like opptil Sverige, derfor måtte man under krigen ha grenseboerbevis for å ferdes der. Besøk til en avsatt politimester var neppe noen grunn til å ustede noe slikt. Far ble aldri seg selv etter disse årene.

Lauritz havnet i den tyske konsentrasjonsleiren Nachtweiler - en Nacht und Nebelleir - hvor han satt til han ble reddet av Bernadottes hvite busser. Jeg så ham gjennom gjerdet rundt interneringsleiren i Sverige like etter at han kom dit. Da var han helt snauklippet (enkel forholdsregel for å unngå lus i konsentrasjonsleirene i noen grad) og "oppblåst på grunn av væskeansamling i kroppen. Dette skyldtes for lite mat og feilernæring. Bernadottes busser kom i siste liten for Lauritz vedkommende.

I Sverige meldte jeg meg straks ved Kgl.institutet. Der fikk jeg meg forresten en kalddusj. Direktøren for skolen tok meget vennlig imot meg, og forsikret meg om at han ville gi meg all mulig støtte under mitt opphold i Sverige. Det ville også ganske sikkert legasjonen - den tyske - gjøre! Jeg sa at jeg ønsket kontakt med den norske legasjonen. "Nei, det er umulig. Det eksisterer ikke noe norsk legasjon lenger"! Det var nok ikke så få svensker som hadde en tilsvarende innstilling til situasjonen på den tiden. Tyskerne fikk tillatelse til å benytte den svenske jernbanen til tross for transport til Nord-Norge. Svenske lotter serverte mat på stasjonene. "Der har Ni igjen for 1905"! En pasient spurte "Er Frøken svensk"? "Nei, jeg frøken er norsk". Det var synd om Frøk-

Jeg hadde en konferanse med Torp forleden dag, hvor jeg kom med investeringsplan for Nortraship. Vi har svært mange penger nå, som vi får svært lite renter på. Han var helt enig i mine betraktninger, ba meg sette opp et P.M. til å forelegge Regjeringen. Jeg arbeider for å få en mann til å overta min stilling i Nortraship, så jeg helt kan ofre meg for finansene. Men det ser ut til å være nokså vanskelig. Vi hadde stor fødselsdag her fredag. Fru Melander fylte år. I dag har vi Brichmann fra kringkastingen på besøk. Har vært på lang tur i Windsor Park

04.02.1941

Det er lenge siden sist. Bor nå et nytt sted — siden nyttår, nemlig i et stort hus i Laleham i nærheten av Staines, ikke langt fra Englefield Green for øvrig. Triller ut og inn hver dag i vår felles eide Buick.

Det har vært fint og rolig i tre uker nå - bortsett fra noen dag-raids over London, som gjerne har vart flere timer. Men det er slikt som vi ikke tar noen notis av, arbeidet og livet går sin gang som ellers, selv når vi får signal fra "spotters" på taket av bygningen om at flyene er rett over hodet på oss.

Ellers er jo stemningen i sin alminnelighet svært bra. Man er imidlertid forberedt på det verste, invasjon, gass eller hva det kan bli, men det er visst ingen, verken blant de norske eller de britiske, som lenger tror at det er sjanser for å tape krigen. Seirene i Afrika og grekernes hårdnakkede kamp i Albania har hatt undergjørende virkning på moralen. Det samme berettes om fra Norge av de som kommer over. Flere fiskebåter er i det siste kommet med full last. Hadde lunch med en her om dagen, nettopp kommet tilbake etter et 4 $\frac{1}{2}$ måneders opphold. Stemningen fin!

Brev fra Hanne liver godt - sist ett i dag via Amerika. Det hadde forresten tatt lang tid. I Nortraship har jeg nå finansene, og det går så noenlunde. Det er ikke alltid så lett å komme som ny kost. Man støter an mot mangt og meget. Men det skal gå.

H.O. en tur i Glasgow for å ta imot 5 skip som er kommet fra Sverige. Flott prestasjon!

05.02.1941

Var i dag i shippinglunch på Savoy, arrangert av Lie. Tilstede var Sir Ronald Cross, Minister of Shipping, hans nærmeste medarbeider Sir Cyril Hurcombe og Rolf Metcalfe, tankskipsspesialisten der oppe. Av norske: Lie, Nielsen, Hysing, Sømme, Kverndal, Brodal, Matheson, legasjonsråd Berg. Lie har et helt program med sånne luncher, og Berg er hans meget dyktige arrangør, dvs maten er så god som den overhodet kan bli. Det var spesielt vår andel i nybyggingskontraktene som Lie hadde lyst til å snakke med Cross om i dag, men de kom visst ikke så langt. Vi forlanger å bli med i engelskmennenes nybyggningsprogram både her og i U.S.A. i forhold til våre tap, men engelskmennene prøver å vri det til at vi skal

være forpliktet til etter krigen å bygge våre skip her, - da er de villig til å la oss få vår del.

Ellers var jo lunchen preget av H.O. beretning fra mottagelsen av de 5 skip. Et stort følge fra Ministry of Shipping, en fra Ministry of Economic Warfare, en fra admiralitetet, en admiral fra Greenoch og noen til — hadde gått fra skute til skute, mannskapet hadde linet opp på dekket og det var blitt holdt taler med filming osv. Høy stemning blant besetningene som var ca. 1/3 norsk, 1/3 svensk og 1/3 britisk. Tysk fly hadde vært over en av skutene, Tanja, i et par timer. Trodde øyensynlig at det var en norsk båt på vei til Norge. Da en britisk krysser dukket opp hadde det antakelig skjønt misforståelsen, og dive-bombet skipet, dog uten å treffe. Men førstestyrmann, en svenske, fikk en kule i ryggen (kom seg). Derefter divebombet tyskeren krysseren, men traff heller ikke den. Det ble derefter prompte skutt ned selv.

Finansielle saker: Wallem & Co. Får få sine 15.000 pund hver måned pluss renter, men heller ikke mer. (Kielland hadde foreslått et rundt beløp på 25.000 pund). Atter et eksempel på hva Sunde kunne gå med på. Hvilken rolle spiller Bergen Privatbank? Ingerlises restgjeld sv.kr. 430.000,- bør betales, selv om ikke båten hittil har tjent så meget for Nortraship. Matheson fortalte at nok et skip på vei til Japan var overdue. Bekrefter det seg at den også er tatt av raider, mente Matheson at vi må stoppe alle slutninger på Japan - til tross for at fraktene er bedre enn noen gang før. (En 14.000 tonner hadde nettopp fast tilbud på §20, hvilket vil si §250.000 på en tur på 40 dager, krigsforsikring og war-bonus betalt)

06.02.1941

Vi fikk i dag meddelelse om telegram fra Sunde at Stockholms Enskilda Bank hadde akseptert fornyelse av avdrag og pantelån på en rekke skip med opptil 25 og 50%. Som Hysing Olsen sa: "Til tross for min advarsel før han reiste.—Det betyr et ytterligere forbruk av våre dollarmidler med ganske store beløp. Vi skal svinge opp, det har både Hysing Olsen, Ræder og jeg stolt på.

Sendte i dag vårt forslag av plassering av våre dollarmidler til Forsyningsdepartementet. H.O. helt enig i mitt forslag.

Vi hadde i natt adskillig sne, så det var glatt på veien innover. Dårlig med tyske fly for tiden, men de kommer nok.

Vi hadde tre mann fra A.R.P. på besøk i kveld til gjennomgåelse av våre gassmasker. Flott organisert. De skal også skaffe oss pumper.

De britiske angrep i Afrika "progressing steadily". Winant utnevnt til ambassadør i London, Biddle bl.a. som norsk minister.

07.02.1941

“Benghazi in our hands” - dagens lakoniske kommunike fra Kairo. Fabelaktig prestasjon, hele Cyreneica tatt på mindre enn 2 måneder. Seieren må få stor virkning, trusselen mot Egypt er nå helt eliminert. Med små styrker kan nå engelskmennene holde Benghazi-distriktet, og de øvrige tropper kan sendes til Øst-Afrika for å være med på å ta resten av Musse's keiserdømme eller til Albania for å hjelpe grekerne som visstnok ikke har det så godt lenger, stakkar, eller rett og slett holdes i reserve i Palestina for å backe tyrkerne. Hitler samler sine masser i Romania, nå spørs det om Bulgaria vil gjøre motstand, om Russland i tilfelle rører på seg, om tyrkerne er så kjekke i dåd som i råd — kort sagt, det vrimler av usikre faktorer.

Det er stille også i kveld, bortsett fra et enslig fly som vi har hatt over oss. Det begynner nesten å bli nifst med så mye inaktivitet fra tyskernes side.

En skøyte kom over fra Harstad, 14 mann i en fiskerbåt. De hadde seilt vestover som de gamle vikinger og fant Skottland i stedet for Island som de hadde ventet. For så vidt heldige. Alle som kommer over beretter om fin-fin stemning i Norge, bitterheten var som rimelig kan være særlig stor i Tromsø i tiden etter oppgivelsen, men nå anerkjennes Regjeringens arbeide.

Vi sendte i dag en vass skrivelse til Forsyningsdepartementet om Sundes sprell i Amerika. Ræder satte opp et enda vassere telegram til Sunde fra Statsministeren, hvor han ba om at intet måtte gjøres uten konferanse med Regjeringen, og i det hele tatt misbilliger Sundes handlemåte meget.

08.02.1941

Hysing laget lang beretning til Kongen om de 5 båtene. Han har fått Kongen litt på hjernen. Lunch på klubben, derefter interessant biltur gjennom London. Kino om eftermiddagen og bridge om kvelden. Ingen warning . Besøkte Tellefsen og Jacobsen om kvelden. Kongen hadde vært på besøk der dagen i forveien. Tellefsen som kjørte mot en buss for ca. 3 uker siden, fikk en kraftig hjernerystelse, ble spurt av Kongen om det var bare hodet det gikk ut over, “Ja, Deres Majestet, ingen edlere deler ble beskadiget”, var svaret. Kongen hadde ledd så han var tvikroket. For øvrig hadde besøket vært meget velkomment. Kongen har liksom slått seg løs efterat Kronprinsen reiste.

09.02.1941

Søndagstur som vanlig. Om eftermiddagen kom Ræder og frue, Cristian, frk. Martius og dennes amerikanske venn. Om kvelden holdt Churchill tale i radioen, og den var vass. Han snerret som den bulldogg han er, hver gang han snakket om Mussolini og the Nazis.

10.02.1941

Første vårdag tindrende blank og deilig og varmt. Dagens store nyhet bombarderingen av Genua. I det hele tatt har vi ikke lenger følelsen av det bare er tyskerne som kan utrette noe i denne krigen. Engelskmennenes seier i ørkenen viser at det er ikke tyskerne som er overmennesker, men det er den moderne teknikk som er så forbandet effektiv når den brukes på rette måte, slik som med tyskerne i Holland, Belgia og Flandern, og engelskmennene nå i Libya.

Jeg fikk i dag hele 3 brev hjemmefra — fra mor, Reidar og Lillegun. Heldigvis ser de ut til å ha det bra, både økonomisk og på annen måte. Mor håper at jeg kommer hjem til sommeren “på ferie” –. Jeg tipper sommeren 1943 — tidligst. Månelyst og stille ute — ikke en lyd å høre. Det er ikke bra, men tenk så mange fly som de nå får ro på seg til å lage her i England.

11.02.1941

England bryter den diplomatiske forbindelse med Romania. Franco rapporteres på vei til Italia for å konferere med Mussolini. Urovekkende meldinger om at et brudd med England er nært forestående. Og imens stille, ganske stille i et England belyst av det herligste måneskinn. Ja, stille før stormen, nu er det kreftene skal prøves. Ser vi det ikke allerede. Tyskernes horder strømmende gjennom Bulgaria ned mot Ægeerhavet. Japan sender sine krigsskip i stråleformasjoner ut. Spania truer - som Italia i fjor sommer, da Frankrike knakk sammen. Og så die Luftwaffe i bølge mot England. Kongen skal ha sagt noe om at den 16. februar - da det skal være en ordinasjon i Sjømannskirken — vil han helst være hjemme.

Men - “We shall not fail or falter”, sa Churchill i sin tale søndag kveld – og da visste han sikkert mer enn hva vi vet i dag. Japan kan foreløpig ikke gjøre større fra eller til. I det lange løp kan det gjøre en hel del skade på shipping til og fra Australia, New Zealand og India, og det er vel da også Tysklands plan å få moderlandet og Dominions splittet fra hverandre ved hjelp av den japanske flåte. Men — quo vadis, Amerika? Det er noe som heter Filipinerne, hvor verdens største flåtemakt har sin nest største flåtestasjon. Spania må nødvendigvis vente for å se hvordan det går - det er ingen rapporter om at tyskere i noe større antall står nord for Gibraltar. I Balkan må Grekenland ofres, og det er bittert. Har England landsatt tropper i Salonici, har de sikkert også evakueringsplanen fullt i orden — med skip ferdige til å bringe tropper og materiell til Tyrkia. Ja, vil Tyrkia kjempe, og i så fall, hvor meget skal det til for at de vil gjøre det? Allerede når tyskerne offisielt går gjennom Bulgaria, eller først når de selv blir angrepet? Russland gjør intet, bortsett fra kanskje å forsyne tyskerne med den nødvendige olje - dertil er de for interessert i at Tyskland og England skal knekke nakken på hverandre.

Og kommer så invasjonen? Alt vil avhenge av hvilken effekt tyskerne er i stand til å få ut av sitt kommende kjempeborbardement på England. Klarer de å skape

forvirring, ødeleggelser på flyplasser, vel, så forsøker de seg. Og allikevel er det dømt til å mislykkes. Fordi England har 500 flyplasser, en hær på $3 \frac{1}{2}$ million mann, gjennomsnittlig godt rustet og en flåte som enda er i stand til å ta imot den flåte av u-båter, motortorpedobåter og andre større og mindre krigsskip som Tyskland kan stable på benene.

Krigen i Afrika må nødvendigvis komme i bakgrunnen mot alt dette. Og alt taler også for at England nå vesentlig vil legge an på å holde stillingen der nede og samle sine tropper i Egypt og Palestina, ferdig til å ta mot hordene som søker mot oljekildene i Iran og Baku.

12.02.1941

Svært som engelskmennene bomber. I Afrika på mange steder, i Albania, på Rhodos, på Sicilia, i Tyskland flere steder, i Frankrike, Holland, Belgia og Norge. Det må vel nærmest kalles defensiv bombing, unntagen i Afrika. Bombardementet av Genua var nok meget effektivt. H.O. hørte oppe i Ministry of Shipping at følgende telegram ble sendt fra admiral Sumnerville til admiralitetet: "From all accounts we have made a bloody mess of Genua". Churchill hadde vært meget begeistret over telegrammets form.

Siste og beste historie om den nettopp avgåtte utenriksminister. Han kommer opp til H.O. og sier at han har fått beskjed om at det skip han skal reise til Canada med skal gå på mandag aften - om ikke avreisen kan utsettes en dag. H.O. svarer at det vanskelig lar seg gjøre. Koht beklager dette meget, og H.O. spør da om en utsettelse er meget viktig for ham. "Ja", sier Koht, Han har noe vask som ikke blir ferdig før på tirsdag. Tablå! Koht reiste opp mandag og ble liggende i Liverpool i 14 dager, hvorefter han vendte tilbake til London. I mellomtiden hadde han antagelig fått sin vask.

13.02.1941

Tyskerene velter gjennom Ungarn og inn i Romania. En god del er allerede i Bulgaria, hvor flyplasser står under tysk kontroll. En mengde fly skal også være kommet dit.

En oppsiktsvekkende melding på kontoret i ettermiddag - at japanske flåtestyrker skal være på vei til Hongkong og Singapore. Også en melding i radio kl. 9 i kveld som tyder på noe av det samme. Siam skal ha gitt japsene fly- og flåtebasen. Australia forbereder seg på det verste. I Nortraship trekker vi våre skip fra disse farvann, har heldigvis meget få der for øyeblikket, bortsett fra de som New York måtte ha der. Det kan vel dreie seg om 15 -20 stykker.

Worm-Müller holdt foredrag i County Hotell i dag. Var der ikke p.g.a. det tidlige tidspunkt. Kapteinene Thaurus og Taishan var hos Kongen i dag sammen med H.O.. Han inviterte alle på lunsj i den norske klubben. Det var sikkert den største opplevelse hittil for de 2. H.O. berettet at Kongen hadde satt seg i sofaen ved

kaffen med en kaptein på hver side.

14.02.1941

Øyensynlig litt avspenning med hensyn til Japan. Men kong Boris har reist til Hitler og et par jugoslaviske ministre også. Der braker det løs snart.

Telegram gjennom Utenriksdepartementet om betaling av spareparts fra Eriksberg. Det viser seg at vi har vært alt for vriene, har unnlatt å svare på telegrammer o.s.v. med det påskudd at vi måtte få beskjed fra vedkommende kapteiner om de har mottatt vedk. spareparts. Jeg ga beskjed om remisse uten videre. Vi må ikke være for kranglete om relativt små ting nå når vi holder på å forhandle om nybyggingskontraktene.

En annen sak om spareparts. Den 22. oktober remitterer Sunde på Stockholmdelegasjonen anbefaling kr. 70.000 til Eriksberg som utgjør 1/3 av regningen vedr. 6 båter i fart. Den 25. oktober får Nortraship brev om nøyaktig det samme fra Sverige, og Sunde setter et stort Nei A.S på brevet, får H.O. også til å sette sine initialer under og telegraferer regret no payment. I dag får vi brev fra legasjonen hvor de sier at de kr. 70 000 i tilfelle vil gå i vasken og anbefaler at restbeløpet kr. 140 000 garanteres betalt. Intet annet å gjøre efter min mening enn å erklære seg enig med legasjonen. Fikk H.O. med på det. Vi må være litt varsomme med disse tingene overfor de svenske verftene, selv om de spareparts det her gjelder ikke var bestilt av Nortraship men av Zetlitz-Nilsson.

2-timers konferanse: Mustad, H.O. og undertegnede. Han er grønn, men har en ærlig vilje, så vi får sette han på sporet hvor vi mener det kan være nyttig å revidere.

15.02.1941

Gøtaverken spør hvorfor de ikke får resten av forsikringssummen på Ole Jacob. Ja, det er ikke så godt å svare på, men vi får bare be dem være tålmodige.

Telegram fra Lorentzen og Sunde med henstilling om ikke å overlate mer båter på sehemet da engelskmennene ikke har absolutt bruk for mer nå. Engelskmennenes utnyttelse av båtene er dessuten planløs, og det har vært tilfelle hvor engelskmennene har brukt ut norske schemebåter på markedet til vanlige rater. Engelskmennene forsøker bevisst å få kontrollen over verdensmarkedet, og vi har ikke råd til bare å få pund for skipene.

Jeg anbefalte H.O. å sende telegram og spørre hvilke tilfelle av utbud det var siktet til. H.O. fortalte at det hadde vært et par tilfelle, og da var det blitt slått ned på øyeblikkelig og båtene var blitt omplassert. Telegram i samsvar med mitt forslag ble sendt, så vi får se på det. Sant å si er jeg redd for at H.O. kanskje er litt for føyelig hvor det ikke gjelder forhandlinger med Ministry og Shipping. Selv henskyter han seg under at Regjeringen jo er enig. Men stakkars Regjeringen har jo liten betingelse for å kunne bedømme situasjonen. Det er klart at er det

skip krigen er avhengig av, så setter vi inn vår siste båt. Men den som fører forhandlinger må være klar over hvordan engelskmennene disponerer sine skip — det er jo ikke meningen at vi skal ofre uforholdsmessig. Jeg nevnte for H.O. at jeg ikke syntes noen avtale med Ministry of Shipping burde avsluttes før de hadde gått med på at vi får delta i nybyggingene ved engelske verksteder i forhold til våre tap. Han sa at det får også bli Regjeringens sak eftersom det hadde vært skriftveksel mellom Lie og Cross om saken. Kverndahl var ikke helt blid over min oppstilling vedrørende innkreving av forsikringssummer. Ja, vi får se hvilket svar vi får.

16.02.1941

Søndag og grått vær — Ikke så vårlig som det har vært de siste dagene. Fem gjester om ettermiddagen og mye kortspill.

17.02.1941

Det ser ut som om jugoslavene gir etter for tyskerne. Imens slutter Tyrkia og Bulgaria en ikke-angrepspakt, hvilket betyr at Tyrkia ikke vil rykke Grekenland til unnsetning, med mindre landet selv blir angrepet. Kanskje tror de også derved å sikre seg mot at bulgarerne hjelper tyskerne i et uventet angrep på Tyrkia.

Melding om at tysk pocket-battleship har gått midt inni en konvoi ut for Afrikakysten og skutt løs til høyre og venstre, 6-8 skip senket. H.O. trodde hans eget skip "Bur" var blant disse, men fikk melding om at båten var kommet inn til Azorene. Han var temmelig glad, det er jo ikke så lenge siden han mistet sin andre båt, "Gro" med flere omkomne. Men vi har frykt for 2 andre norske skip, riktignok gamle.

Vi hadde lunsj på Great Eastern Hotel for kapteinene Jensen, Isaksen fra Tei Shan og Tanerus. I alt ca. 20 stk. fra Nortraship (ikke H.O.) og 4-5 fra beslektede kontorer. Jeg hadde den ene kapteinen på min høyre side. Han syntes visst at det var blitt gjort uventet mye stas på dem. De hadde ikke forventet seg slikt, og han mente at mange andre hadde utført like store bedrifter. Brodahl⁵⁷ holdt en meget pen tale for dem, og kaptein Jensen berettet litt fra turen. B.l.a. fortalte han, hva der var nytt for meg, at "John Bakke", den hurtigste av skutene hadde vært i Tyskland i hele to måneder, var derpå sendt opp til København med to tyske offiserer om bord, som imidlertid der hadde gått fra borde, og båten hadde nå uten videre seilt opp til Gøteborg. For øvrig fremgikk det da skuten gikk, hadde det svenske krigsskipet som skulle passe på dem hatt meget store vanskeligheter med å få opp ankeret og var blitt liggende. Kapteinen priste de svenske myndigheter som var med på det hele høylig. Likeledes hadde han ikke lovord nok for ekspedisjonens leder, Mr. Binney.

En historie hørt: Like etter 9. april ble det sendt telegram, undertegnet Quisl-

⁵⁷En av lederne i Nortraship.

ing, til flere kapteiner med ordre om å gå til nøytral havn. En kaptein som lå i Shanghai sendte følgende svartelegram: "Går til Hong Kong. Kyss meg i ræva" Kapteinens navn. Man vet at telegrammet kom til Norge.

Sunde har endelig sendt svar på telegrammet fra Statsministeren om avtalen med Stockholms Enskilda Bank. Han forklarer det slik at det var jo på det rene at Stockholms Enskilda Bank hadde gjort gjentagne henstillinger om forhøyelse av avdragene, og at banken etter kontrakten har rett til å si opp lånene i sin helhet. Dette siste punkt er meget overraskende, det foreligger ingen forklaring på hvilket grunnlag kontraktene kan oppsies. Det skulle ikke forundre meg om grunnen er den at polisene for disse skipene egentlig skal deponeres hos panthaveren. I så fall er det jo bare utflukter. Sunde anbefaler også at vi aksepterer New Yorks ordning m.h.t. dollarfraktene, at de holder særskilt konto for alle sine inntekter - av bokholderimessige grunner. Ja, det er en fin emissær Regjeringen har i Amerika. Så vidt jeg forstår må nå Regjeringen gripe inn. Det holder på å utvikle seg til to leire ang. skipsfarten., den ene representert av H.O. og Nortraship her med Regjeringen bak, og den andre med Nortraship, New York, representert av Lorentzen (egentlig Simonsen?) med støtte av Sunde, Vogt og Mustad har vel også et ord med i laget, hvis han da er betydelig nok til det. Med andre ord "the three big from Norway". Synd på Lorentzen som er en sånn hyggelig kar. Noe må imidlertid gjøres. Lorentzen må kalles hit til konferanse og Sunde må settes ordentlig på plass. Kan ikke Worm-Müller ha hans plass? H.O. var nokså bestyrtet da ha hørte om Sundes telegram. Adskillig skyting i kveld.

18.02.1941

Møte med Nilsen, Ellingsen og Brodahl om samarbeidet Disbursment departement - Trekk-kontoret. Disp. ligger svært meget efter, Nisen påsto at farten nå skulle bli satt opp. Mr. Nielsen er for øvrig meget dårlig likt i Sunningdale. Det kom 19 protester mot han, undertegnet av 19 norske, hvor han ble beskyldt for spionasje m.m. H.O. ble fyr og flamme og hadde visst best lyst til å avskjedige hele banden, men jeg bad han være litt forsiktig, og undersøke om det lå noe til grunn for det hele - Prag ga i dag også uttrykk for at han ikke var meget begeistret for Nielsen. Jeg ble bedt om å ta fire-watch neste kveld. Da jeg kom hjem lå det beskjed om at jeg ikke behøvde. Det var H.O. som selv skulle ha vært på vakt som fant ut at vi burde ikke begge miste livet samtidig, hva han nå kunne mene med det. Belgmørkt om kvelden og stille.

19.02.1941

En meget busy dag. Hadde en 1-times samtale med Lie i Kingston House, hvor jeg la ut om mine bekymringer.:

1. Nortraship er i ferd med å spaltes i 2 (2 leire med vidt forskjellige grunnsyn)

2. Vi må få ta i de engelske nybygninger før vi slutter endelig avtale om flere båter på sehemet.
3. Sunde må ikke lenger få lov til å grassere.
4. Legasjonen i Stockholm er ikke tilstrekkelig dyktig.

Lie ga uttrykk for:

- Ad. pkt 1: Han var selv klar over dette, og skjønte at det bar galt hen. Han var til og med redd for at om det fortsatte slik, kunne man simpelthen risikere at den del av flåten som er i New York rev seg løs, erklærte seg uavhengig (det tror nå ikke jeg). Han ville i neste uke foreslå Regjeringen at det ble foretatt utbytning av folk, at Regjeringen kommanderte Lorentzen, Simonsen, Vogt, Colbjørnsen, Haslund og et par til over hit, og at H.O. og jeg, kanskje Boye, reiste til USA for å være der noen tid. Ræder til Stockholm med en av statsrådene, Smith og Frihagen hit. Jeg synes ideen var eksellent, bare det blir noe av den, bortsett at jeg mener at det viktigste for meg ville være å få en tur til Stockholm for å se på pantelån og skipsbyggings-kontrakter - og Hannesen.
- Ad. 2: Ja det var opplagt. Lie skal ha en konferanse med Cross om dette igjen.
- Ad 3: Jeg fikk her høre om det telegram som i dag ble sendt Sunde (og som vi ikke får gjenpart av). Det er temmelig drøyt, og man skulle tro at Sunde ikke ville bli stående i Regjeringen etter noe slikt. Det er sagt tydelig til ham at det han her har gjort er galt. Og til Stockholmsdelegasjonen er det er telegrafert at man skal ta saken opp med Enskilda Banken, selv om staten antakelig er bundet av Sundes avtale. Stockholmsdelegasjonen har allerede beklaget seg. Lie ønsker ikke at Sunde skal ut av Regjeringen på grunn av at det er en samlingsregjering. Worm-Müller er for løs å sette i stedet og hadde dessuten en kvinnfolkshistorie. Det får være nok med at man har hatt en slik historie innen Regjeringen.
- Ad 4: Nei, det kan så være. Ræder ville der være en dyktig mann. Det er jeg enig i.

20.02.1941

Temmelig livlig om aftenen.

21.02.1941

Møte fra 12 til 14.15 med H.O. Brodahl, Lund, Mathesson om den nye tonnasje-avtale, som er et meget innviklet dokument, og som vi helst burde hatt uker til å studere. Nå hadde vi en kveld. Alle, H.O. iberegnet, var enige i at resultatet var

slett. Mathesson og Lund påviste en rekke ting som de mente at vi ikke burde gå med på. Jeg refererte på kladd, det kan kanskje være nyttig å ha når vi en gang skal svare for synderne. Jeg personlig mente at det var to hovedpunkter som jeg også fremhevet:

1. Ratene ligger langt under markedsratene,
2. Det sto intet i utkastet at vi skal få del i engelskmennenes nybygninger.

1. Ad 1.: Jeg fremhevet at jeg nærmest var enig med Lorentzen i at vår effort burde vise seg på annen måte enn gjennom tafatte avtaler. Vi burde ha fulle markedsrater, så det viste seg tydelig hva flåten har kjørt inn. Så fikk heller Regjeringen om den fant det riktig, gi engelskmennene noen penger av overskuddet som en adm.utgift.
2. Ad 2.: Dette må være en absolutt betingelse for overhodet å inngå noen tonnasjeavtale. H.O. sa at dette må bli Regjeringens oppgave å ordne. Jeg uttalte at jeg ikke var så sikker på om Lie mente at H.O. skulle fortsette forhandlingene om dette. Ellers protesterte jeg kraftig mot passasjen om at vi ikke skal utvide våre linjer mens krigen står på. Lund var enig med meg. Jeg tror personlig at H.O. har vært med på å få inn denne passusen for å gi Lorentzen en liten smekk. Jeg fremhevet at hvis samhandel mellom to land ble øket sterkt, måtte selvsagt en norsk linje som arbeidet på denne avtalen få utvide sin virksomhet. Lund og Mathesson fremførte sine argumenter meget godt, Lund lot til å være godt inne i disse tingene.

Klokken 3 møte i rådgivende komite om samme sak. Referert i protokollen. Nærmere sandstrøing på de tekniske punkter som Mathesson og Lund hadde reist. M.h.t. nybygginger enig - H.O. må fortsette med dette, det må absolutt være en betingelse for ny avtale at engelskmennene går med på dette krav. Lie reagerte voldsomt mot bestemmelsen om linjene. Hans første bemerkning: "Ja, dette er vel rettet mot Lorentzen." H.O. skamfull at det var vel så. Det var enighet om at det måtte gå ut. Lie mente at så lenge engelske skipsredere fikk dårlige rater så måtte vi finne oss i det samme. Både H.O. og jeg hadde antydnet at vi var i grunnen enige med Lorentzen i hans synspunkt, at vår "effort" burde komme til syne gjennom Nortraships regnskap. Men det er kanskje best slik som det er - høyere rater ville til slutt føre til umåtelig trøbbel mellom Ministry of Shipping og de britiske skipsredere. H.O. ble bemyndiget til å forhandle videre og forelegge det endelige resultat for Regjeringen.

22.02.1941

Lørdag og norske klubb med mrs Sumner til lunch.

23.02.1941

Vanligvis hovedlandsrenn hjemme, og her gikk vi i haven og plukket blomster. En praktfull dag som jeg tilbragte på mitt vis, nemlig på værelset med saker. Drepte forslaget om syketrygd, og arbeidet til langt på natt med et P.M. om nybygningssaken som nu nærmer seg sin løsning, idet det har kommet endelig forslag fra legasjonen i Stockholm for Gøtaverkens og Eriksbergs vedkommende.

24.02.1941

Fikk telegram fra Hanne som lakonisk med deler "parents moved to hvaler", hvilket vel betyr at hennes far har fått avskjed. Ja, ja, forøvrig telegraferer hun, stakkar, at hun er ensom og venter på brev. Fikk senere på dagen brev fra henne datert 14.ds. Hun kan ikke konsentrere seg, sier hun, og det er vel så.

Møte i rådgivende komite hvor jeg leste opp mitt P.M. fra kvelden i forveien om nybyggingssaken. Alle var enige i at man burde anbefale Regjeringen å akseptere forslaget, med de mindre reservasjoner som jeg hadde foreslått. Møte om dette holdes i Regjeringen i morgen. Torp var tilstede i møtet, nettopp hjemkommet fra USA etter å ha ligget i Lisboa 11 døgn og ventet på fly. Han kunde bl.a. berette at han hadde frarådet Sunde å treffe hin avtale med Enskilda banken. Ellers var han nærmest skuffet over Lorentzen og de andre nordmennene i USA. De var likesom ikke klar over at Norge er i krig.

Efter dette møtet var jeg i Treasury med Ræder og snakket med Mr. Frazer som fremholdt at for norske skip som befraktet innenfor stearling-area burde vi bare motta pund sterling. Vi henviste til at Ministry of shipping kunde sette scheme-båter inn på denne farten, og at vi måtte fastholde at vi med hensyn til skip utenfor befraktningsavtalen med Ministry of Shipping måtte stå helt fritt. Båter med betaling i sterling fikk bli gjenstand for drøftelser mellom Nortraship og Ministry of Shipping. De ga seg fullstendig. Ræder er flink, og jeg støttet hans tankerekke så godt jeg kunne. For øvrig fikk vi servert te, og kom på svært god fot med Mr. Frazer og kompisene hans.

Hitler holdt tale i eftermiddag og det var som vanlig død og svovel. Ja, nå durer det løs i Bulgaria. Japan er øyensynlig blitt skremt av prompte aksjon fra britisk og amerikansk side.

Helt stille i luften i kveld.

25.02.1941

H.O. har sendt Ministry of Shipping et kjempelangt og særdeles godt brev om befraktningsavtalen, inneholdende alle de bemerkninger som ble gjort på møtene fredag. Reaksjonen fra Ministry of Shipping var spontan, idet Sir Cyril Hurcomb ringte ham allerede en halv time efter mottakelse av brevet. Han var visst ikke særlig blid.

Hadde konferanse med Sam Guinness om Astria og Preba. Tror nok vi skal få til en brukbar ordning.

Henstillet til Strømme om å avslutte regnskapene for hvalfangsten pr. 31.12.40. På samme måte som vi gjør for shippingen her. Han var enig.

Nybygningssaken ble behandlet av Regjeringen i dag. Den sluttet seg til forslaget som ble behandlet i går, og langt telegram gikk til legasjonen i Stockholm. Samtidig vil jeg foreslå i morgen at vi sender beskjed om at de krav Øresundvarvet har fremsatt angående visse pantobligasjoner vil bli innfridd. Øresundvarvet har nemlig oppsagt to av nybygningene, og det gjelder å få dem til å trekke oppsigelsene tilbake.

Stille i luften bortsett fra et enslig fly som kom summende over i kveld.

Vi spiller adskillig bridge om kveldene.

26.02.1941

Hovedstaden i Somaliland erobret av sydafrikanere etter en rekordfremrykning. I Eritrea lager de seg til å ta Keren, og med det er vel landets skjebne beseglet. Nettet snører seg sammen om italienerne i Øst Afrika. Om et par måneder er det vel neppe noe som heter Italiensk Øst-Afrika mer.

Eden, som ventet i Tyrkia, mens tyskerne står på spranget til å velte inn over Bulgaria, og Grekenland har selvsagt største interesse i å vite hva tyrkerne vil foreta seg, og man kan godt forstå at Eden selv finner å burde være tilstede der nede. Ellers skulle det ikke undre meg om engelskmennene på en eller annen måte nå er i stand til å forstyrre de tyske planer – fallskjermangrep eller hva som helst. Det er liksom britene friskner til og har lyst på angrep.

Men alt dette – både krigen i Afrika og Grekenland og foranstaltningen i The Far East er selvsagt rent defensive ting. Avgjørelsen må England søke i bombeangrep på militære mål i Tyskland (og Romania?), og for å kunne foreta det trengs tid - ett år, to år, tre år - kanskje mer. Holde stillingen inntil de amerikanske bombefly begynner å sverme i flokker over Atlanteren. Det må være oppgaven.

Keilhau lager provisorisk anordninger om alt mulig mellom himmel og jord. Som Lund uttrykker det: "Han er umoden". Denne gang var det noe som gikk ut på at redernes kreditorer utenfor Norge burde ha prioritet i den erstatning som rederne i sin tid skal få. Ideen er håpløs. Jeg svarte tilbake med å be om konkrete opplysninger om hvilke tilfeller det dreier seg om.

Olaf Tellefsen ("sambo", sekretær i U.D.) hadde fødselsdag og visste det ei. Han ble meget overrasket da vi arrangerte festmiddag her hjemme.

27.02.1941

I anledning festen i går aftes hadde Tellefsen invitert oss alle på lunch i Den Norske Klubben. Kongen var der også – etter å ha vært rundt i Kingstone house.

Ved bordet ved siden av satt en familie fra Molde, nestkommanderende fra "Olav Trygvason" som i en liten fiskebåt på 72 timer hadde krysset Nordsjøen i forrige uke sammen med sin kone, sin 3 - treårige sønn og en fisker. Vikinger! Han får jobben som kaptein på tankskipet "Bianca".

28.02.1941

Var for 1. gang på firewatch om kvelden. - To profesjonelle og to frivillige. Vi hadde to relativt korte alarmer og var da på taket en liten stund hver gang. Men intet hendte. London er stor og de bombene som datt, hørte vi ikke en gang. Så bare glimtet fra kanonene. Det rareste var å være der oppe på taket og høre snakk fra alle takene bortover. Det er visst ikke en eneste bygning i City som ikke har brannvakter. Siste "all clear" gikk kl. 11.30 og da la vi oss alle til å sove, - i øverste etasje.

01.03.1941

Gikk bort på Great Eastern Hotell kl. 7 om morgenen og fikk et bad og en bedre frokost.

H.O. er meget bestyrtet over linjene i Amerika som synes å gå med underskudd. De beløp som New York melder, er betalt inn, er ikke engang store nok til å dekke krigs- og sjøforsikring. Hysings mening er at linjekontorene ikke betaler inn det de skal, og det er meget mulig. Personlig tror jeg New York bevisst legger an på å betale mest mulig, for eksempel pantegjeld på skipene og ellers la staten få minst mulig av skipenes inntekter. Det skulle ikke undre meg om det i linjeskipenes regnskaper er regnet med store beløp til amortisering av skipene. Resonnementet er også at erstatningen kommer ikke rederne til å se mye til, så det er best å karre til seg.

Bulgaria har sluttet seg til 3-makts-avtalen, og tyskerne er for alvor rykket inn i landet. Det må utvilsom betegnes som en seier for Tyskland. Hva nå enn den engelske propaganda sier. Det er ikke hyggelig å ha Tyskland slik ved Svartehavet. Tyrkerne kan vel vanskelig holde Dardanellene. Grekenland stakkar, blir vel knust. Men England kommer nok forinnen til å anrette adskillig skade på tyskerne.

02.03.1941

Lang søndagstur i strålende solskinn. Derefter bridge. Ræders som gjester.

03.03.1941

Tyskerne er allerede etablert langs den greske og tyrkiske grense. Angrep på Grekenland kan ventes når som helst, skjønt den britiske minister fremdeles er i Sofia. Eden skal ikke ha oppnådd noen avtale med Tyrkia, men blir Tyrkia angrepet vil de antakelig forsvare seg. Situasjonen er bekymringsfull, ingen tvil om det. Man kan si alt avhenger av Russland, og tyrkernes litt passive holdning tyder på at Russland lar Tyskland gjøre nøyaktig hva de vil. Jugoslavia kan vel ikke gjøre annet enn å slutte seg til Tremaktsavtalen. Det skulle ikke undre meg om hele Grekenland og Jugoslavia innen en måned er besatt av tyskerne og italienerne. Om tyrkerne så etterpå kan klare å forsvare Dardanellene og sitt eget land beror på hvilke forsterkninger Tyskland kan skaffe.

Nokså livlig i kveld.

04.03.1941

Sundes avtale med Enskilda banken ser ikke ut til å kunne endres. Wallenberg har overfor legasjonen i Stockholm bestemt motsatt seg det, men enda foreligger det intet om hvilke klausuler i pantobligasjonene han påberoper seg. Vi har i dag imidlertid remittert Enskilda banken terminer for februar med forhøyelsen og alt i orden. Både Lie, Torp og H.O. var enig i at dette ble gjort. Russland har kommet med en av sine sfinx-meldinger om at den misliker Bulgarias holdning da dette antas å ville føre til krig på Balkan. Imidlertid har Ministry of Shipping nærmest rekvirert tre skuter vi har i Suez for å bruke dem der nede. En av dem heter "Thermopyle", hvilket skulle være en liten pekepind og et godt omen. Franskmennene tar de båtene vi har i franske havner i Afrika, idet de skylder på at engelskmennene har tatt en masse tonnasje fra dem. Var det ikke rimelig at engelskmennene ga oss den franske tonnasje i stedet, eller i alle fall holdt oss skadesløse? H.O. er likeledes forarget. "Kosmos II" som med hvalolje og det hele er kommet til Bordeaux. Engelskmennene har øyensynlig ikke gjort mine til å ta den.

5.- 6.3.1941

Norsk-engelsk landstigning i Svølvær. 215 tyskere og 10 quislinger medbragt som fanger, sammen med 300 nordmenn som gjerne ville bli med over til England. 10 skip ødelagt samt en stor sildoljefabrikk m.v. Kan tenke meg det har vært stas i Svølvær, skjønt det er jo nordmenn som taper sitt levebrød på den måten også. Dessuten spør det hva tyskerne kan komme til å foreta seg i form av represalier.

Det har vært holdt et stort møte med Ministry of Shipping om tonnasjeavtalen. Resultatet er blitt litt av et kompromiss, men på 2 vesentlige punkter, nemlig heving av assuranceverdiene med 20% og deltakelse i engelskmennenes nybyggingsprogram er det ikke blitt noen tilfredsstillende løsning. Jeg for min del er av den

mening at vi overhode ikke bør overlate engelskmennene flere båter på schemet før de har gått med på våre krav med hensyn til nybygninger.

07.03.1941

Melding om at Terboven har påbudt å brenne husene til alle dem som er i familie med de norske som ble med over til England fra Lofoten. Dessuten har han ilagt distriktet kr. 100.000,- i bot. Dessverre kan man vel ikke ta de tyske fangene her tilsvarende, det ville vel bare medføre massehenrettelser i Norge.

Flere fiskebåter over fra Norge med kvalifiserte folk som vi har bruk for. Tre leger, alle spesialister, er kommet. En utmerket mann for Nortraship også, nemlig en mann som like til det siste har arbeidet i Rederforbundet.

Det er svært stille med flyvirksomheten for tiden - på begge sider for øvrig. Stille før stormen, som snart kommer - i alle fall nede i Grekenland, kanskje her også.

08.03.1941

”Terje Vigen” er torpedert. Det høres ikke ut til å være noen særlig fornuftig å chartre to av hvalkokeriene våre til Ministry of Shipping under disse omstendigheter, særlig tatt i betraktning at vi alt har mistet et par.⁵⁸

Ekspedisjonen til Lofoten er kommet tilbake medbringende ca. 300 pur unge nordlendinger, hvorav 8 nye damer (to stenografer). Det hele gikk som smurt, og alle sammen – de 10 quislinger og de tyske fanger iberegnet – kom til London i går aftes. Quislinger og tyskere ble spesielt tatt vare på, mens nordmennene ble bragt i buss til tre hoteller, hvor de ble innkvartert. I dag kl.11 var det stor mottakelse på ett av hotellene, hvor Kongen uventet dukket opp. Han og statsministeren holdt taler og en av de hitbragte – en ung sersjant som til og med hadde fått med seg uniformen sin – holdt takketalen, og svor at de alle ville kjempe til siste blodstråpe for Konge og Regjering.

Jeg var oppe på et av hotellene i eftermiddag og så en del av de nyankomne. Alle sammen ganske unge gutter, de fleste i sine fiskerklær. De gikk rolige omkring, måtte foreløpig holde seg på hotellet, men forsto godt at det var nødvendig at de foreløpig ble holdt under kontroll. Alt utmerket arrangert. De fleste av dem hadde kun fått noen minutter å bestemme seg på, da de ble spurt om de ville være med. De uttalte alle at det var helt all right at fabrikkene der i Lofoten ble ødelagt, og det lot heller ikke til å affisere dem større da de hørte ymt om at Terboven skulle ha brent husene til foreldrene deres. ”I Norge klarer de seg alltid”. De norske soldatene som var med på toktet, hadde med seg penger som de delte ut blant befolkningen, og fiskerne hadde undret seg storlig over at de skulle ha så mange penger. Noen feltkjøkkener som tyskerne hadde der oppe var

⁵⁸På denne tiden var oljeprisene meget lave. Dessuten hadde ubåtkrigen gått sterkt utover hvalflåten. Derfor ble det ikke sendt noen ekspedisjon til fangstfeltet det året. Det ble nok derfor dessverre ikke noen jobb på søkeren.

blitt tatt, og fra dem ble det delt ut mat sammen med tobakk, sjokolade, klær og kaffe som nordmennene hadde hatt med seg. Konene i Svolvær hadde kommet ned til soldatene med kaffe. Flagg var heist på torvet, og det hadde i det hele vært stor stas. Jeg tenker det er "excitement" i Norge nå.

I kveld var det "blitz" på London. Jeg var ute en liten spasertur ved ni-tiden. Det summet da av fly over hodet på meg. Fire bomber falt ikke så svært langt borte.

09.03.1941

Også i natt kraftig bombing. Ja, det var i sannhet en kraftig blitz. En bombe datt rett ned på dansegulvet på Cafe de Paris og drepte orkesteret og en masse dansende – i alt minst 50. H.O. hadde selvsagt vært på pletten like etter og kunne berette. Hotell Garland i nærheten ble også truffet av et direkte "hit". Her bodde det flere nordmenn som nettopp var kommet over fra Norge. Heldigvis var de fleste av dem ute, så bare en, kanskje to, ble drept, begge marineoffiserer. Dessuten ble en mann som arbeider i Nortraship på Sunningdale hårdt såret. I City var det også livlig. De som sto på taket kunne berette om temmelig mange branner. Buckingham Palass ble truffet av 8-9 bomber.

Avisene er fulle av fotografier og beretninger om de tre hundre fra Lofoten. Bare ergerlig at enkelte snakker om de britiske soldatene som "heltene" fra Lofoten. Det var presisjonsarbeid, men ikke nettopp helteverk.

10.03.1941

Lease-lend blitt vedtatt av senatet og vil bli undertegnet av Roosevelt om et par dager. Erklærer Tyskland - Amerika krig?

I går aftes samme sjauen i London, kanskje ikke fullt så ille. I kveld er det også warning, men vi har ikke hørt fullt så mange fly. Har lest en masse norske aviser i kveld, hitbragt fra Lofoten..

11.03.1941

Forferdelig skyting i kveld. Masseangrep på London - eller en annen by?

12.03.1941

Møte i Den rådgivende komite i Nortraship. Lie ikke tilstede, hvorfor resultatet av møtet slett. Det er stadig nye forslag og forespørsler fra Sunde og Lorentzen både om det ene og det annet. Får håpe Regjeringen nå tar seg sammen og kaller dem begge til London. Regjeringen er så lite handlekraftig, når det gjelder noe slikt.

En uttalelse av Torp som jeg ikke likte: Sunde og Lorentzen hadde bedt om en erklæring om at skipene etter krigen skulle bli levert tilbake til rederne. Ræstad og Keilhaus avhandling hadde vakt frykt for sosialisering av flåten. Det nye husflagg for Nortraship var blitt tydet som tegn på det samme. Torp mente at det ikke var noe å svare på i det hele tatt. Det var blitt helt klart at så lenge den provisoriske anordning ikke var opphevet, vilde Regjeringen ha kontrollen over skipene. Hva som skulle skje med flåten etter krigen, var det ingen grunn til å ta standpunkt til i dag. Uttalelsen forferdet meg litt, og jeg tror H.O. og andre også ble forbauset. Lie for eksempel har jo tidligere nettopp fremhevet dette at flåten skal tilbake, så snart det overhodet lar seg gjøre.

13.03.1941

Fremdeles intet hendt i Bulgaria-Grekenland. Engelskmennene skal ha landsatt 150.000 mann i Grekenland. 3 av våre skip er allerede på tilbaketur fra Suez - sikkert troppettransport. Merkelig nok var det Pireus båtene var i. Det ser nesten ut som det er i Albania engelskmennene skal settes inn.

14.03.1941

Mye bombing for tiden – av begge parter. Det ser ut som engelskmennene har fobedret sine forsvarsmetoder. I går 11 fly skutt ned, i forgårs 10.

14.03.1941

Hørte på foredrag av Torp om inntrykk fra Amerika. Merkelig nok lot han tilhørerne (Ungdomslaget) få innblikk i at det er vanskeligheter i Nortraship i Amerika. Bl.a. mente han at man må huske på profittinnstillingen i Amerika, og at det måtte uvilkårlig virke på mange av disse skipsrederne å se deres kolleger i Amerika tjene mange penger på sine skip. Jeg synes oppriktig talt han kunne ha spart seg dette, forsamlingen tatt i betraktning, men for de fleste gikk det vel hus forbi. Foredraget var ellers utmerket, og hans fremstilling fantastisk god. Man kan forstå at denne mannen var en av Arbeiderpartiets fremste agitatorer i Norge.

De skyter som bare pokker over hodene på oss.

15.03.1941

Italienerne har i de siste 4-5 dager angrepet voldsomt i Albania, øyensynlig uten større hell. Imens ser Jugoslavia ut til ikke å ville gi etter for Tyskland i første omgang. Englands kraftige politikk og de britiske troppene som står i Grekenland er selvsagt årsaken. De tyske luftangrepene på England har vært kraftige de siste nettene, særlig på Clyden. Men en mengde maskiner er skutt ned, og det

ser faktisk ut som forsvaret mot nattbomberne er langt bedre enn før. Engelskmennenes såkalte ”flyoffensiv” mot Tyskland de siste netterne har nok også vært ganske kraftig.

16.03.1941

Roosevelt holdt i natt en voldsom tale. Neutralitet kan man overhodet ikke lenger snakke om. Han snakket stadig om ”vår” krig osv.

Et sitat: *”They need planes. From America they will get planes. Yes, they need food! From America they will get food. They need tanks, they need guns and amunition and supplies of all kinds. From America they will get tanks, guns, amunition and supplies of all kinds.”*

Statsråd Vold var hos oss til middag sammen med et par andre gjester.

17.03.1941

Ble enig med statsråd Nilsen om at vi skulle betale de forfalne terminer på nybygninger hos Kockum, men stille som betingelse at betalingene ble inkludert i et evt arrangement med verftet. Kockum er tysk-betonet og vanskelig å ha med å gjøre.

Sunde kommer snart tilbake. Lorentzen har også bebudet sin ankomst sammen med Simonsen ”for a brief visit”. Ja, best så kanskje, men mon ikke et ombytte for litt mer enn ”a brief visit” ville gjøre seg.

H.O. var stolt av besetningen på sin båt ”Bue” som først hadde kommet seg unna en raider og derpå var blitt bombet i stykker. Besetningen hadde klart å karre båten i land, til tross for at to store huller i siden gjorde at vannet fosset inn, og en ueksplodert bombe på dekk. Båten hadde krigslast inne og kunne selvsagt ha gått ned på et blunk. Til tross for dette arbeidet de som negre i maskinen og to mann holdt hele tiden på med å stoppe lekkasjen.

Berbera i britisk Somaliland tilbakeerobret av engelskmennene etter 7 måneders italiensk okkupasjon.

18.03.1941

Møtte i Den rådgivende komite i Nortraship. Man diskuterte bl.a. henvendelsen til Regjeringen fra Norwegian Shipowners Assosiation, New York. Jeg liker ikke at den foreningen er dannet, for dens eneste hensikt må jo være å ivareta skipsredernes interesser overfor Nortraship. De kunne hatt såpass tillit til Nortraship at de lot være å danne en slik forening. Satt enda medlemmene i London, skulle jeg ikke sagt så mye om det.

19.03.1941

I Øst-afrika snører nettet seg sammen om Addis Abeba. Ved Keren ser det ut som om italienerne biter godt fra seg, før de gir seg.

Ellers er grekerne flinke og tar snart Tapolini. Tyskerne har ennå ikke beveget seg, Jugoslavia ser ut til å være ganske motstandsdyktige overfor presset, tyrkerne er mer og mer alliert. Roosevelts tale har nok hatt gode virkninger, dessuten har nok Edens nærvær hatt svært meget å si.

Hadde en lang samtale med Torp angående en lang rekke finansielle spørsmål. Det er merkelig så lite konkret grep han har på tingene – klok som han er.

Kraftig bombing av London om kvelden. Fly over oss ustanselig. Vi har fått et par hundre militære biler rett på den andre siden av veien med AA guns og tilbehør og er ikke så svært begeistret for det.

20.03.1941

H.O. var i strålende humør pga vellykkede forhandlinger med Ministry of Shipping i går aftes. En norsk tankbåt, ”Strinda” har skutt ned tre tyske fly.

21.03.1941

Det er i grunnen rolig for tiden. I Nortraship går alt sin jevne gang, krigen er også i en ”dull” periode. Bombing av en eller annen by, selvfølgelig. Når vi har flyalarm og skyting, og det nesten hver kveld, og vi vet at det er London eller byer nordfor flyene er ute etter. Er det helt stille hos oss, ja, så er det en av byene på syd-øst-kysten som hjemsesøkes. I kveld for eksempel – ja, det må være Plymouth. Tyskerne avla besøk der i natt, og da er det vel Plymouths tur denne natten også.

22.03.1941

Ganske riktig, det var Plymouth, og det mer enn kraftig. Etter referatene å dømme må det ha vært forferdelig. Når denne krigen er over kan det ikke være stort igjen av Englands byer. Det verste er vel at det går med en masse varelagre ved disse brannene og havnene blir ødelagt.

Shippings situasjonen er meget alvorlig idet senkingene antar forstemmende dimensjoner. Det er ingen annen utvei, så vidt jeg kan se, enn at den amerikanske flåte stilles til disposisjon for konvoitjeneste, og dermed er Amerika med i krigen. Det får være det samme om dette fører til at også Japan kommer inn.

Trekkordningen i Norge ser ut til å ryke. Et forslag fra den nedsatte komite (Ellingsen, Ræder, Jansen og Sønsteby) om å tilby blokkerte dollar bør prøves,

men det er neppe større sjanser for å bli godkjent, tror jeg. Vi hadde møte om det hos H.O. i dag og var alle (Worsø, H.O. og jeg) enige om at det burde forsøkes.

23.03.1941

Lørdag og lang tur i skauen med mye bridge etterpå.

Det ser ut som den jugoslaviske Regjeringen, tross splittelse, gir etter for tyskerne. Men folket ser ikke særlig enig ut, og det skulle ikke undre meg om det blir indre uroligheter og at tyskerne rykker inn for å "assistere" regjeringen med å opprettholde ro og orden.

25.03.1941

Jugoslavia har undertegnet tremaktsavtalen, hvilket betyr en ny stor diplomatisk seier for Hitler. Samtidig har Russland forsikret Tyrkia om sin nøytralitet i tilfelle av at Tyrkia skulle bli angrepet (men altså ikke hvis Tyrkia skulle gi seg til å hjelpe Grekenland). Grekerne har sin uavhengighetsdag i dag. Det blir kanskje siste gang på et par tre år at den feires, med mindre da et under skulle skje. Grekere og tyrkere kunne by adskillig motstand sammen.

H.O. raser over telegram fra New York med forslag til nye scheme-båter. Det ser faktisk ut som New York har plukket ut de eldste, skrøpeligste skip vi har. Jeg spurte imidlertid om ikke noen av båtene kunne brukes, og det måtte han innrømme.

26.03.1941

Vi feiret kaptein Worsøs 50-årsdag med lunsj på Great-Eastern. Stor stemning og mange taler for fødselsdagsbarnet som også er en praktkar.

Nye senkninger, sist en norsk båt som ble torpedert nede ved Kreta.

27.03.1941

Kl. 1 kom vaktmesteren flyende og fortalte at den jugoslaviske regjering var kastet, at kong Peter hadde tatt makten og de jugoslaviske ministre som hadde undertegnet tremaktsavtalen var arrestert, - kort sagt; store flotte nyheter. Nyheter senere på dagen bekreftet at både hær, kirken og folket står samlet bak Kongen.

Klokken 8 fikk vi dagens neste nyheter, at Karen i Eritrea og Harare i Etiopia er erobret. Dermed er Øst-afrikas skjebne endelig beseglet. Med Jugoslavia bak sin front i Albania og 150.000 italienere i Østafrika i fullstendig klemme må Mussolini ha det vondt i dag. Det skulle ikke undre en om noe skjer i Italia snart.

På den annen side - kommer vi ikke nå til å se et nytt trekk fra Russlands side for å balansere den gunstige posisjon som de allierte er kommet i?

Dagens tredje store nyhet: At Løvold, Brinch og Nerdrum har meldt sin ankomst til Stockholm. Flott? Nå skal de få lov til å ta med seg Hannessen. I det hele tatt er vel 27. mars 1941 den største dagen vi har hatt under denne krigen – alt tatt i betraktning.

28.03.1941

Fikk i dag en rekke sjekker for underskrift for assurancepremier fra før 8. April. En del av dem angikk assurance på utenlandske skuter, en del også forsikring av laster, dels på norske, dels på utenlandske skuter. Jeg mener vi ikke burde betale noe som ligger utenfor norske skip, men H.O. bøyet av. Så store beløp dreiet det seg for øvrig ikke om, selv om disse pre-insurance premiene til sammen blir adskillig, i alle fall mange millioner kr. total.

Ingen bombing i England siste uke.

29.03.1941

Kirstens geburtsdag med vanlig fest om kvelden.

30.03.1941

Stort Navel-battle i Middelhavet. Tre italienske kryssere senket?

31.03.1941

Tre kryssere, muligens fire senket og to destroyere uten tap for the navy. Dessuten slagskip sterkt skadet.

Vi fikk beskjed om at to norske skip var blitt skadet. De hadde vært i en konvoi på 45 skip i nærheten av Grekenland. Det er nok ikke småtterier England bringer opp til Grekenland.

Imens blir Tyskland mer og mer truende overfor Jugoslavia. Det er jo slike urolige tilstander i landet at tyskerne ikke kan annet enn å rykke inn for å gjenopprette ro og orden.

Assuranceavtalen for neste kvartal ble endelig ordnet i dag. "War risk-insurance" hadde forlangt 1% forhøyelse av premien for sone 2, men gikk etter megen prutting med på bare $\frac{1}{4}$ %. Det har selvsagt ikke vært noen forhøyelse i denne sonen, derimot kunne det jo være spørsmål om forhøyelse i sone 1 hvor vi relativt har hatt de største tap. Men se der betaler engelskmennene premiene selv – for schemebåtene – så det ville de nok ikke foreslå.

01. – 06.04.1941

Dårlig med dagboken pga meget arbeide - og litt giddesløshet.

Store begivenheter de siste dagene. Benghasi erobret av tyskerne, jeg liker det uhyre dårlig. Tyskland erklærte tidlig i morges Jugoslavia og Grekenland krig. Stakkars land!

Russland rører på seg med en vennskapspakt med Jugoslavia. Men kanskje kommer det et dementi i morgen.

Nazi-vennlige folk har tatt makten i Irak, men den situasjonen kan England formodentlig beherske.

Amerika nærmer seg mer og mer krigen. Tyske og italienske skip er i de siste dagene beslaglagt og mannskapene satt fast. Rødehavet er erklært ufarlig farvann, så nå vil antakelig skip til Suez bli konvoiert av den amerikanske flåten.

Addis Abbeba tatt av sydafrikanerne i dag. Mensaria(?) står for fall. Store styrker kan frigjøres for å forsvare Egypt mot tyskerne i Libya.

H.O. holdt et foredrag fredag om Nortraship. Etter min og mange andres mening, meget slett. Han må virkelig være meget begrenset. Jeg-betonet, svært bundet og klosset i formen og med en mengde opplysninger om saker i Nortraship som han ikke burde kommet med. Således fortalte han om sjømannsfondet vårt, om norske og engelske tap av hvalkokerier, om at Bergensfjord går i trossettransport, om våre forhandlinger om tonnasjeavtale osv. Om hvordan Nortraship arbeider fortalte han svært lite. Nortrashipavdelingens navn, men ikke om hva disse avdelingene gjør. Nei, i det hele tatt var det kleine greier.

Kverndahl har etter meget press fra H.O. og særlig meg fått assuransemeglerne(?) til å gå med på å gi de norske meglerene en del av sin $5 \frac{1}{2}$ % kommisjon.

Avtalen med Gøtaverken om bygningen i Sverige er i orden. Lignende avtaler kan ventes med de andre verftene.

07.04.1941

Lorentzen kom lørdag aften, og H.O. hadde snakket med ham i går. Han var blid og fornøyd. Lie som hadde ham ute hos seg, hadde fortalt H.O. i dag at Lorentzen var 100% enig i alt hva vi foretok oss her. Det er ikke godt å vite hva man skal tro, men vi får se når Simonsen kommer, kanskje blir da tonen en annen.

Kampene i Jugoslavia og på grensen mot Grekenland er i full sving. Samtidig meldes det om at tyskerne og italienerne er rykket enda lenger østover i Libya.

Vi hadde Smith-Kielland, Juel og Worsøe på besøk her igår.

04.05.1941

Det er 4 uker siden sist. Begivenhetene har vært så nedslående, at jeg ikke har kommet meg til å skrive.

Starten var Jugoslavias erobring i løpet av første uken. Samtidig tok tyskerne nordre del av Grekenland. Men ikke nok med det, tyskerne rykket videre fra Benghazi og østover og tok Duma, Gardia og Solhun. Tobruk holdes visstnok av engelskmennene enda, men det har vært alvorlige angrep i det siste, og det er vel ikke lenge de klarer å motstå trykket.

Så kom da tyskernes videre erobring av Grekenland. Britene hadde ca. 60.000 mann der, vesentlig australiere og new-zealendere, men til tross for at de sikkert har kjempet tappert, kunne de ikke stå seg mot tyskernes divebombing og tanks. Grekerne i Albania måtte overgi seg – en hel arme på 2 a 300.000 mann – idet de ble kuttet av fra de øvrige greske og de britiske styrker. Britenes evakuering er nettopp ferdig, og det ser ut som de fleste - ca. 45.000 mann er kommet ut. Men de har selvsagt måttet etterlate en masse materiell i Grekenland.

Abysinia er så å si erobret, og syd-afrikanerne kan komme de libyske styrker til unnsetning, men samtidig er det kommet et nytt faretruende element inn. Et statskupp i Irak bragte tyskvennlige folk til makten. Engelskmennene sendte straks tropper for å forsvare oljefeltene – i henhold til en traktat som ga dem rett til gjennomførelse av tropper. Men da irakerne syntes de britiske styrker ble for store, gikk de til angrep og er nå i regulær krig med engelskmennene. Det meldes at irakerne skal ha bedt Hitler om hjelp, og denne prøver systematisk å reise araberene mot engelskmennene – ”hellig krig”. Det er nokså grotesk. Tyrkerne stakkar er vel de neste, men tro om de ikke lar tyskerne slippe gjennom. Tyskerne på sin side besetter øer i Ægeerhavet, forsøker vel også å etablere baser i fransk Syria og spinner således et nett om Tyrkiet. Det avgjørende slag kommer utvilsomt til å stå i Egypt, og da spør det. Engelskmennene har fordelene av et meget solidt ben der, men med angrep fra to kanter, synes jeg personlig det må være svært små sjanser for engelskmennene. Det er en del ”wishful thinking” om at Russland skal bli nødt til å erklære Tyskland krig, men det tror jeg for det første Russland vil søke å avverge i det lengste. Dessuten er jeg slett ikke sikker på om ikke Russland vil bli slått før noen vet ord av det. Men selvsagt var det å håpe – det er da i alle fall en sjanse.

Japan har i det siste ikke gitt større lyd fra seg. Men det kommer nok fra den kanten også, når tiden er inne. Amerika kommer nok med i krigen innen sommeren er over. Deres konvoiering kan ikke gå for seg uten sammenstøt med tyskerne, og da blir det krig. Det er vel også i virkeligheten det Roosevelt vil, men han vil ikke selv være den som direkte erklærer krig, det må komme p.g.a. en provokasjon, som med Louisiana under forrige verdenskrig.

Imidlertid bomber tyskerne England det de kan, og engelskmennene dropper også en del i Tyskland. London hadde sitt værste raid natt til 17. april – min fødselsdag. Det så stygt ut dagen etter, men det er fantastisk hvor flinke de er til å clear opp. Leadenhall-street er fremdeles helt uskadd, ikke engang en

vindusrute gått. Tyskerne har smadret Plymouth, og faktisk nu om dagen er det Liverpool og M. . . side. det går ut over.

Engelskmennene laget ordentlig fyrverkeri i Berlin for et par uker siden, og har også bombet Kiel og Hamburg voldsomt. Det er forferdelig når man tenker på det, at alle disse byene som er resultat av hundrede av års arbeide skal ødelegges på den måten. Men det kan jo ikke bli arbeidsløshet etter denne krigen i mangfoldige år fremover, og verdenshandelen må få et voldsomt oppsving.

Imidlertid fortsetter vi arbeidet som om ingenting er hendt. Engelskmennene er nok selv blitt klar over at situasjonen er alvorlig, men defaitisme er det ikke tale om, og det kan da heller ikke bli spørsmål om fra vår side at vi på noen som helst måte skal innrette oss på å tape krigen.

Lorentzen og Simonsen har vært her ca. en måned nå og har innrettet seg med kontorer i Kingston House. Lorentzen begynte med å komme ned i Nortraship og likesom agere herre og mester, blande seg bort i løpende saker, osv. H.O. var selvsagt ikke særlig blid og jeg var enig med ham. Det kan jo ikke ha vært det som har vært hensikten med Lorentzens besøk her. Den 17.april var det stort møte i Nortraships rådgivende komite, hvor en rekke prinsipielle spørsmål ble behandlet. Sunde, som ledet møtet godt, var litt uheldig idet han kom med en bemerkning ”den gang da Lorentzen med følge reiste over til USA-kontoret og Londonkontoret ble ribbet for folk”. H.O. grep kraftig (litt for sådan) fatt i dette og påsto blant annet at Londonkontoret var like bra - om ikke bedre - besatt med folk enn New York kontoret. Det ble en del munnhuggeri mellom Lorentzen og H.O. om dette, og Sunde var ulykkelig over å ha voldt striden. Lie sa sin mening, og backet nærmest H.O. hva angår selve kompetanseforholdet. Regjeringen har ennå ikke bekvemmet seg til å avgjøre forholdet mellom de to. Simonsen har altfor stor innflytelse. Hans innstilling er at Nortraship drives for redernes regning, og det er jo opplagt en farlig innstilling i betraktning av at det en gang skal komme et oppgjør mellom staten og rederne, hvor man må vente at rederne vil utnytte alt mulig overfor staten. Den holdning som rederne innen Nortraship inntar er jo betegnende nok.

I dag strålende vær, og jeg har klippet gressplenen hele dagen.

05.05.1941

Var på firewatch i natt. Det var warning fra 22.30 til 3.30 med en del skyting i blant og fly over, men ingen bombing. Men det var i alle fall nok til at vi ble holdt våkne lenge utover natten. Var også et par ganger på taket.

Det var stort møte i treasury i dag mellom Sir Kingsley Wood og den nye Minister of shipping på den ene side og Sunde, Torp, Lorentzen med flere på den annen side. Sir Kingsley Wood har kommet med antydninger om at hele den norske flåte måtte overlates til engelskmennene.

12.05.1941

Lørdag natt værste raid på London sentrum hittil. City ille, omtrent alle husene rundt oss medtatt, men vi er fremdeles intakt. Det oppsto forresten en liten brann i 2. etg. i går formiddag – gnister fra en liten brann like i nærheten – men den ble hurtig slukket.

Det første tyskerne fikk gjort lørdag natt var å knekke vannledningene i City, og dermed måtte brannfolkene klare seg med vann fra elva. Som sagt, det var fælt å se på og enda i morges lå det røk over hustakene.

Rudolf Hess landet i fallskjerm i Skotland, ble det nettopp meldt i radioen. Jeg kunne ikke dy meg for å gå og vekke et par av de andre for å fortelle det.

13.05.1941

Rudolf Hess er selvsagt dagens samtaleemne. Engelskmennene utnytter det propagandamessig så godt de kan, fremstiller det helt selvsagt som en flukt fra Tyskland for å komme i sikkerhet hvor meget det nå måtte være i det. Personlig tror jeg at han er sinnsyk, men det er litt uheldig for tyskerne at han helt til det siste har vært i en så betrodd stilling. Skulle være moro å vite hvor mye engelskmennene klarer å pumpe ut av ham.

Det har vært rolig de siste to - tre nettene. Nå braker det vel snart løs i det Nære Østen.

25.05.1941

Søndag, men ikke fullt så herlig vær som vi har hatt de siste tre søndagene.

Om Kreta har kampen vært i full gang i flere døgn. Engelskmennene måtte trekke sine jagerfly tilbake, og tyskernes dive-bombere og fly for øvrig fikk derfor lett spill. Tyskerne hevder nå at de holder den vestlige del av øya, mens de siste britiske komunnikeene går ut på at tyskerne foreløpig holder en flyplass. Det er ikke godt å vite hva som er riktig. Den britiske flåte har vært i aktivitet og jaget bort?, sikkert ikke uten å lide adskillige tap selv. Den alminnelige mening er at engelskmennene og grekerne ikke er i stand til å holde ut mot tyskernes press.

Annonsert i går aftes at slagskipet "Hood" er sprengt i stykker i Nordatlanteren av det nye tyske slagskipet "Bismarck". Det er særdeles sørgelig. Senkingene fortsetter, men så vidt skjønnes ikke i fullt samme grad som før. Engelskmennene bruker nå store konvoyer med kraftig beskyttelse, gjerne et slagskip, et par kryssere og et par destroyere.

Lorentzen og Simonsen reiste tilbake til USA efter at forhandlingene med Ministry of Shipping om vår tonnasje foreløpig er avbrutt – skal fortsette i Amerika. Det ser ut som tyngdepunktet mer kommer til å ligge i Amerika nå. Men jeg liker meget lite at Simonsen skal fortsette å tumle med disse tingene. H.O. er selvsagt

glad over å bli kvitt både Simonsen og Lorentzen. Hva jeg er redd for er at Sunde ikke vil komme til å ta stort hensyn til H.O., meg eller noen annen i Nortraship London herefter. For øvrig har jeg sagt Ræder min hjertens mening både om ham og Torp. De har vanstelt Finansdepartementets affærer ganske kraftig, og jeg har fortalt Ræder – han sier det selvfølgelig videre til Torp.

18.06.1941

Lenge siden sist igjen. Kreta for lengst tatt av tyskerne med store flåtetap for engelskmennene. Engelskmennene rykket inn i Syria for 10 dager siden, men er sannelig ikke kommet så langt. Franskmennene sloss visst fint, særlig fremmedlegionærene og de koloniale tropper. Noen walk-over for engelskmennene er det sikkert ikke blitt, slik som de fleste trodde. I Libya har engelskmennene begynt å røre på seg igjen, lager noe som ligner en offensiv mot tyskerne og italienerne ved ...?. Men det går vel ikke så lett det heller.

Amerika glir mer og mer inn i krigen. Tyske konsulater er beordret stengt og tyske og italienske midler er frosset. Amerikanske krigsskip passer på konvoiene og i det hele tatt har man inntrykk av at "the battle of The Atlantic" går bedre for oss nå – i allfall å dømme fra våre egne tap. Det er så vidt jeg skjønner flyene som er verst nå. Tyskerne har nesten ikke bombet i den siste måneden. Britiske bombere har derimot vært meget aktive i Ruhr-området de siste 7 netter. Det må da hjelpe litt. Hva som er grunnen til tyskernes tilbakeholdenhet er det store spørsmålet. Det skrives en mengde om troppekonsentrasjoner og at flyene holdes i beredskap der borte. Noen sier at invasjonen eller at i alle fall, nye store flyangrep forberedes. Det er ikke godt å vite. Russlands teorien høres ganske sannsynlig ut – tross russiske dementier. Det er i alle fall helt logisk om Hitler skulle vende seg mot øst. Får han ikke det han vil ha (olje og korn) med det gode, tar han det vel. Jeg er redd han får det – hvilken måte han enn skal få det på.

På Greenfield Hall er det herlig. I øyeblikket små utsikter til å få Hannessen over med det aller første. Disse forbaskede engelskmennene som ikke kan skaffe fly. Våre egne kommer vel neppe på en tid enda, til tross for at de skal flys over Atlanteren, så de kan taes i bruk så snart de er klare.

Jeg skal holde såkalt foredrag i Byråkratklubben i morgen aften og har i den anledning vært hjemme i dag for å forberede meg. På kontoret er jeg ikke særlig fornøyd om dagen.

24.06.1941

I forgårs - søndag - kom den store bombe: Tyskland har rykket inn i Russland. Svært mange har ønsket seg nettopp dette, idet de mener at jo mer Tyskland får å bale med desto bedre. Jeg er ikke så sikker. Slår tyskerne russerne ned i støvlene, hva jeg tror de er i stand til, så har Tyskland dermed både det korn og den oljen som trengs. Og de har de russiske fabrikker å bygge fly i. Churchills tale søndag

aften hvor han tilbød russerne all mulig hjelp, var kraftig. Han snerret mer enn noensinne.

Tyskerne har alt rykket kraftig inn i Russland, men man vet i grunnen lite om russernes forsvarsplaner. Det ser ut som om tyskerne vil fange inn Ukraina i en stor omgående bevegelse fra Polen og Rumenia. Og derfra går de vel sydpå for å ta Svartehavet og Kaukasus. Men enda er det for tidlig å si noe om de skal lykkes. For engelskmennene må oppgaven være å ta Syria i løpet av kort tid - de er godt på vei - og derefter sende tropper som kan unnværes fra Libia opp gjennom Iran til Kaukasus for å forsvare oljefeltene. Den alminnelige mening er så vidt forståes at tyskerne vil slå russerne i alle fall i første omgang. Finland har heldigvis erklært seg nøytralt. Nå kommer det an på hvordan Sverige stiller seg til det hele - uten tvil har tyskerne krevet rett til å føre sine tropper opp til Finland.

Imens bomber engelskmennene Ruhr og havnebyene i Tyskland hver natt, uten at tyskerne på sin side kan gjøre noe større igjen. Engelske bombere og fightere glir over kanalen hver eftermiddag og skyter ned en mengde tyske fighters, hvis en skal tro tallene, og noen større unøyaktighet skulle det vel ikke være. Norske flygere deltok lørdag for første gang, dvs bare en flyver, og han hadde visst gjort det bra, fått skadet et fly som senere ble skutt ned av en annen engelsk fighter.

Lørdag var vi i bryllup hos Irgens og i går i en større St.Hans fest hos Guinness hvor det var 150 mennesker, vesentlig norske tilstede. Meget festlig med masse god mat og drikke, dans i haven til trekkspill av en ekte norsk sjømann.

Sunde driver forhandlinger alene med Ministry of Shipping. H.O. har besluttet å løpe linen ut. Jeg forstår ikke at Sunde vil påta seg dette ansvaret. Han er jo ikke shippingmann og kan lett lures opp i stry av ekspertene i M of S så meget mer som H.O. har et utmerket tak på de karene og kan sine ting helt ut. Et telegram fra Washington tyder på at det hele blir et "muddle" som H.O. uttrykte det i dag når forhandlingene nå skal føres på begge sider. Nå ja, jeg spår Regjeringen snart vil foreta seg noe.

Lie er strålende som utenriksminister. Han har ervervet seg en stor posisjon hos engelskmennene og Dexel Biddle? ga ham i går i en tale strålende komplimenter.

27.06.1941

Krigen går sin forbitrede gang. Russerne holder stillingen i syd - mot Romania, har måttet vike en del i midten og har trukket seg atskillig i nord. Finland er aktivt med i krigen og brukes nu av russerne. Sverige har tillatt tyske tropper å passere gjennom landet fra Norge. Det heter med en divisjon og intet mer, men det forlyder at kravene overfor Sverige er langt større og omfatter flyplasser og svenske havner. Det skal videre være 5 hemmelige krav, hvorav det ene er at tyskerne skal få våre skip i Sverige.

Hvordan går det med alle nordmennene som er i Sverige, Hannessen innbefattet? Kommer Sverige med i krigen eller blir besatt av tyskerne, så kan vi vel skyte en

hvit pil etter befordring med fly. Lie sa forresten i går at det ble arbeidet med å få dem ut med fly over Finland og Russland, men det høres sannelig tvilsomt om det kan gå.

Engelskmennene fortsetter med å bombe Tyskland og Nord-Frankrike.

New York befrakter nå skip uten å forelegge befraktningene for London over hodet. Sunde forelegger Nortraships saker for Regjeringen direkte uten å høre vår mening. New York begynner igjen å ta opp den gamle tonen. Sist i dag krevet de formell beslutning av Regjeringen hvorvidt skipene skal gå uten bevapning. Det vil si de vil ha Regjeringen som sydebukk overfor sjømennene.

I det hele tatt går det skjevt. Det er liten sammenheng i det hele. Ledelsen er splittet mellom New York, Kingston house og oss, og jeg har følelsen av at Sunde har mest lyst til å desavuere både H.O. og meg. Oppriktig talt har jeg mest lyst til å si adjø til Nortraship og gå over til Finansdepartementet.

30.06.1941

Nei, nå ser det ut som om tyskerne likevel tar knekken på russerne. I alle fall ble det rapportert i radioen i kveld at de i Minsk-området var kommet seg svært langt på veien inn mot Moskva. Det blir vel da tyskerne som går av med seieren allikevel, skjønt russerne har ytet overraskende god motstand. Håpet er da bare at oljekildene kan bli ødelagt så tyskerne ikke kan få nyte godt av dem. Nå ja, alt dette er jo nokså pessimistisk, men det blir vel slik det går, har det på følelsen.

I Sverige har det visstnok vært bølger i anledning av de tyske krav. Det sies at Kongen har truet med å abdisere hvis ikke tyskerne fikk sine krav tilfredsstilt. Han er nazist. Kongedømmet blir da den ene divisjon, men Vårherre vet om det ikke blir flere. I alle fall har svenskene kompromittert seg. Med finnene er det i grunnen mer forståelig, selv om de synes å sette vel meget inn på ett brett.

Engelskmennene bomber og mister en del fly, i natt 11, forrige gang 12 ?. Tross alt er det liksom det ikke den store snerten i det, slik som når tyskerne går inn for å bombe her i London, men det kommer vel.

Ennå er det ikke kommet sving i flyvingene mellom Sverige og her. Våre 2 fine passasjerfly ligger stadig i Amerika. Brinch, Nerdrum og Løvold befinner seg stadig i Stockholm, Hannessen også. Hun må vel vente, hun stakkar, men det skal nå ikke vare så lenge før jeg har henne her, når bare flyene kommer i gang.

04.07.1941

Russerne kjemper som løver både bak og foran de tyske linjer, men hovedinntrykket av det hele er at tyskerne går fremover, skjønt ikke så hurtig som man er vant til det fra den kanten. Tyskerne må i alle fall tape en mengde materiell, men kan de til gjengjeld få Russlands olje, korn, fabrikker og russerne selv som slaver, er det selvsagt umaken verd. Stalin holdt en flammende tale i gårorges

hvor han innrømmet at landet var i alvorlig fare, men som sagt - de kjemper godt.

Roosevelt holdt tale i kveld i anledning Independence day, ikke særlig oppsiktsvekkende bortsett fra at han sa at amerikanerne vil gi sitt liv om nødvendig for at tyskerne skulle bli slått. Japan rører på seg om dagen. Men i hvilken retning? Kommer de med i krigen så er også straks Amerika med.

Tyskerne har krevet av Sverige blant annet at flytrafikken mellom Sverige og England skal opphøre. Sverige skal ha nektet, men i praksis blir det vel til at flyene blir svært få, Hannessen min!

07.07.1941

Fremdeles gjør russerne hårdnakket motstand. Nå melder de til og med om motangrep. Kan de bare holde det gående, skape en virkelig varig front mot tyskerne, så får det være det samme om både Leningrad og Moskva blir tatt. I hvert fall må det nå være klart at tyskerne har møtt langt mer motstand enn de noen gang har drømt om. Og deres tap av materiell og tanks kan ikke være ubetydelig.

Imens bomber engelskmennene Tyskland hver eneste natt, noe de nå har gjort henimot en måned. Noen fly taper de hver natt, men det er vel umaken verd. Det må være fryktelig ubehagelig for tyskerne, de har jo ikke særlig anledning til å slå tilbake. Tysk shipping blir også daglig bombet av engelske fly og hver dag suser bombe- og jagerfly innover Nord-Frankrike. Norske flygere er også med, Air Ministry meldte i går at en norsk flyger hadde skutt ned et tysk fly og et annet hadde skadet to.

Engelskmennene har nå også tid på seg til å forberede situasjonen i The Middle East. Syria-offensiven har bare gjort små fremskritt, men det går da fremover. Om en måned eller to får vi vel se en offensiv i Libya. Store forsyninger av krigsmateriell kommer dit stadig, både fra England og Amerika, og så snart de nye tanks og fly er innkjørt, kommer nok offensiven. Det skulle jo være en flott sjanse engelskmennene der har, i alle fall så lenge tyskerne er så opptatt som de er i Russland.

Abyssinia (Etiopia) er nå så å si tatt – ti italienske generaler overgir seg nå pr. dag. Ingen senkninger av norske skip på vel 14 dager nå. Juni var fin, med bare 6 båter (ca. 30.000 tonn d. w.).

Det drives tariff-forhandlinger med sjøfolkene, og Regjeringens representanter, Sunde og Torp, er så vidt jeg vet i litt av en katterpine, for de har rodd seg lengre ut enn det på noen måte synes nødvendig. Nå er de tre representantene for forbundene i New York tilkalt hit. Videre har vi følelsen av at Lorentzen og Simonsen i New York driver en slags sabotasje overfor engelskmennene mht tonnasjespørsmålet. De chartrer båter som vi har lovet engelskmennene og opptrer i det hele tatt langt mer egenmektig enn de gjorde før. Ræder fortalte at Regjeringen samlet ønsket at Simonsen skulle bli her, men at Sunde gjorde kabinettsspørsmål på

at han skulle bli med Lorentzen tilbake til New York. Sunde vil ha Reksten over hit, men i såfall går H.O. Det må være adskillig gamle historier mellom de to.

Vi har hatt det stekende hett nå i samfulle 3 uker - solskinn dag ut og dag inn. Det er nesten synd og skam så deilig vi har det her ute. I kveld statsråd Wold og frk. Hagen på besøk. Wold er en bra kar og en av de som får utrettet en hel del.

10.07.1941

USA kunngjorde 8.ds. at de hadde besatt Island, og det var sannelig ikke småtterier heller. Alle selvsagt vilt begeistret over det, for nå regner alle med at USA vil beskytte ikke bare sine egne skip, men også engelskmennenes og våre osv. Og torpederer tyskerne en amerikansk skute på vei til Island, så er Amerika med i krigen med en gang. Det får da ikke hjelpe hva enn Japan måtte foreta seg. Nei, det hele ser plutselig bedre ut. Kongen har fått telegram fra president Roosevelt som svar på hilsen til den 4. Juli. Efter en del fraser sier Roosevelt: "I hope for the immediate freedom of the kingdom of Norway". Enkelte utlegger dette slik at det er gjenerobringen av Norge som amerikanerne på Island først og fremst skal ta seg av. Det mest rimelig er vel imidlertid at president Roosevelt i situasjonen i alminnelighet ser et håp om seier i nær fremtid. Qui sait?

Russerne melder fremdeles at fronten holder og engelskmennene bruker fortsatt bomber, sist i dagslys i dag, skip og havneanlegg i Cherbourg samt andre mål i Nord-Frankrike. I Ruhr og Westphalen må det være jævlig om nettene. Det tyske folk må nå ha følelsen av at ikke alt går som det burde. Enda tror jeg forresten at tyskerne nok vil bryte gjennom og ta Leningrad, kanskje også Moskva, men russerne må kunne være i stand til å holde fronten der borte, og da er Tyskland sannelig solgt.

I Syria er det åpenbart like før våpenstillstand. Godt at engelskmennene der nede får ro. De har snart tyskerne i Libya å ta fatt på.

Montro om det ikke snart kommer en invasjon i Nord-Frankrike? Jeg har hørt at påfallende mange invasjons? skal være transportert ned dit. Kongen holdt tale i radioen i ettermiddag, hvor han fordømte de nordmennene som sluttet seg til tyskerne i Finland. Det er jo påfallende mange norske offiserer som har gitt etter for propagandaen på dette punkt og sluttet seg til i legionen. Kanskje er dette for å få anledning til å organisere seg igjen. Hvem vet? Det er nesten for mange bra navn til at alle disse skulle gå sammen med tyskerne. Under enhver omstendighet har man funnet det nødvendig at Kongen skulle si sin mening om dem. Talen var god og vil sikkert gjøre virkning i Norge. Men den får et slags politisk preg som jeg ikke liker, i og med at Russland og bolsjevismen blandes inn. Kongen har hittil vært hevet over slikt. Den vil nok også bli anvendt mot Kongen i propagandaen hjemme.

12.07.1941

Våpenstillstand endelig i Syria idet franskmennene har gått med på krav om overgivelse.

Meddelelse i dag om at Sovjet og Storbritannia formelt har inngått militæravtale. I den anledning ble den russiske militærmarsj spilt i radioen i kveld like før de alliertes nasjonalsanger, ikke internasjonale. Det var ganske klokt, ellers ville det lett bli propaganda for fienden.

Tyskerne har etter 2-3 dagers pause tatt opp offensiven igjen. Det kunne meddeles at de ikke har klart å bryte gjennom, men innrømmes fremgang for Tyskland, særlig mot Leningrad. Det er også der det er farligst.

Ellers har det vært tordenvær de siste par dagene og engelskmennenes luftangrep er derfor ikke fullt så kraftig som det har vært, men de har da vært ute hver natt. Meget friskt brev fra Reidar i forgårs. Ja, sitter ikke han fast for det brevet, vet jeg sannelig ikke.

22.07.1941

Russerne holder unna. Verken Leningrad, Moskva eller Kiev er tatt, derimot bombet tyskerne Moskva for første gang i natt. Tyskerne gjør stadig litt fremskritt, men russerne har foreløpig vært veldig utholdende, men de fleste mener vel nå at de vil kunne klare støytten, inn til vinteren kommer, og da har tyskerne tapt, som man sier.

Engelskmennene bomber Tyskland hver natt og Nord-Frankrike hver dag. I lengden må det ha sin virkning, akkurat som tyskernes bombing her i vinter var ganske virkningsfull. Man tror jo også at den tyske industri, for eksempel i Ruhr er mer konsentrert enn den engelske er, men det er kanskje bare innbilning.

Hittil i juli bare ett skipstap, en gammel 3000 tonner. I Atlanterhavet ser det således ut til å gå bra.

Brinck kom sist torsdag, og bekymringene for Finansdepartementets trivsel er dermed borte. Han vil også meget snart oppdage hvor dårlig stelt det har vært med statsgjelden. Mine tilbud er jo blitt avslått med hån, uvisst av hvilken grunn. Vi hadde en meget hyggelig fødselsdag hos Lie i forrige uke. Han er strålende. Etter hva han beretter og hva andre beretter også - er han øyensynlig beste kompis med alle de store gutta, Churchill, Eden osv. Han kunne ikke nok få uttrykt sin begeistring for Kongen - Kronprinsen også for øvrig. Han skal ellers snart over til USA igjen, og da overlates flere verv enn han hadde sist. De han da hadde, skilte han seg jo for øvrig utmerket fra. Både han og Kronprinsessen har skapt en kolossal goodwill for Norge hos president Roosevelt, særlig Märtha, sier Lie. Hun er jo stadig gjest hos presidenten.

03.08.1941

Tyskernes annen offensiv på østfronten er ebbet ut, og russerne går til dels til motangrep. De siste 3 ukene har Stalins hær stort sett holdt tyskerne stangen. Verken Leningrad, Moskva eller Kiev er direkte truet, men det ser ut som tyskerne nå vil konsentrere seg mer om Odessa. Engelskmennene gjenopptok bombingene med angrep på Berlin i natt etter noen døgn pause Bortsett fra denne bombingene har vi enda ikke sett mer til noen egentlig hjelp for russerne fra engelskmennenes side. Det synes tydelig at noe må de foreta seg, hva enten det blir i Frankrike eller i Norge. I Norge erklærte Terboven igjen beleirings-tilstand, og de militære har overtatt makten. Folk i kystdistriktene har måttet levere fra seg sine radioer. Enten frykter tyskerne engelske landgangsforsøk i Norge, eller også er uroen der blitt for stor. Kanskje begge deler. I alle fall er Norge det ledende land hva sabotasje og fiendtlighet mot tyskerne angår.

I hele juli hadde vi bare 3 skipssenkinger - ca. 12 000 bruttoreg.tonn. De samlede allierte tap utgjorde 116000 tonn, hvilket er smukt. I det hele tatt er vel "The battle of the Atlantic" stort sett vunnet. Senkninger kommer det nok til å bli, men ikke på så stor skala som før. Tyskerne annonserte forleden at de hadde senket en konvoi på til sammen 160.000 tonn. Sannheten er at det ble senket i alt ca. 6000 tonn, fire skip hvorav et lite norsk på 1300 tonn.

I Nortraship her i London går det bra, men visstnok ikke så bra i New York. Lorentzen og Simonsen har ikke klart å komme på talefot med Maritime Commission, og det ser ut som våre folk der borte holdes utenfor i diskusjonene mellom amerikanerne og engelskmennene. Likeledes stritter de mot samarbeide så godt de kan. Haugen i Sjømannsforbundet, som er over her for å få nye tariff, hadde hatt en samtale med H.O. i forgårs, og etter hva H.O. berettet var det et mørkt bilde Haugen tegnet av hele Nortraship, New York. Lorentzen har ikke rede på noen ting, Simonsen kommer på kant med folk, Gogstad⁵⁹ en guttunge, Klaveness⁶⁰ en hvalp. Den beste lot åpenbart til å være Reksten. Og da kan det ikke være rart stell – sa H.O.

Brinch har operert blindtarmen, og ligger på hospitalet meget dårlig – fare for betennelse i bukhinnen.

Fremdeles ikke noen fart i flyforbindelsen med Sverige.

08.08.1941

Tyskerne presser på i Ukraina, og det er fare for at de kan ta Kiev og Odessa. Men de må jo også nå skynde seg hvis de skal oppnå noe før vinteren kommer. De har nå brukt 7 uker hittil.

Engelskmennene bomber Tyskland hver natt igjen - etter en pause på henimot en uke. Ellers snakker man mer og mer om et kommende angrep på Nord-Norge.

⁵⁹Shippingmann. Ansatt ved Nortraship i New York.

⁶⁰Thorvald Faye Klavenes. Skipsreder, avdelingsleder ved Notraship i New York.

Nye amerikanske troppestyrker er kommet til Island. Nye canadiere er kommet til England. Churchill skal for 4-5 dager siden være dratt over til den annen side av Atlanterhavet for å konferere med Roosevelt, som på sin side hver dag sender ut kommunikeer fra yachten, Potomac om at fisket er godt. Isteden konfererer de to altså sammen. Avisene har ennå ikke sagt noe - men mener at planene for aksjoner blir utklekket der borte - de to imellom.

Ja, noe må de allierte nå gjøre, hva enten det blir i Norge eller i Frankrike. Vi norske håper selvsagt at det blir Frankrike, det er ikke noe morsomt med slagmark i Norge igjen. På den annen side ville nok ikke befolkningen i Norge ha noe særlig imot det. Men størst betydning for Russland ville selvsagt en vellykket landgang i Frankrike være.

Svalbard skal visstnok besettes, når og i hvilken form vites ikke.

Forsyningsdepartementet holdt i går lunsj for Ministry of War Transport med Kongen og Kronprinsen tilstede. Fra Nortraship var vi ca. 20. Sunde og Lord Leathers holdt først tale, og så talte Kongen utenfor programmet, og det var en ren opplevelse. Ikke bare at han uttrykte seg uhyre fritt og stilrent på engelsk, men det han sa var førsteklasses og særdeles positivt. Han bemerket at han betraktet seg i øyeblikket som verdens største skipsreder, og så forklarte han hvorfor vi var nødt til å legge nokså sterk vekt på den finansielle side av saken overfor engelskmennene. Skipsflåten er Norges eneste koloni, sa han, og *"I don't want other colonies after the war"*, men skipsflåten måtte vi altså ha. Videre fremhevet han sterkt H.O., men nevnte ikke Sunde. Hysig likte seg, selv om han lot som han lot som han syntes Kongen ikke skulle være så personlig. Ja, den talen var en opplevelse, sikkert den beste og mest positive han noen gang har holdt.

Jeg hadde en lengere samtale med Kronprinsen.

I dag holdt Forsvarsdepartementet igjen lunsj – denne gange for forhandlerne i tariffspørsmålet. Vi var 2-3 stykker utenom. Ikke noe å feste for forresten. Både H.O. og våre forhandlere Jansen, Worsø og Lund har tatt sterk avstand fra det forslaget som det nå er blitt enighet om. Det er Sunde og Torp som er de ansvarlige på Regjeringens vegne. 18 mill kroner i merutgifter pr. år skal det koste oss, dertil skal vel dollarmidler brukes i stor utstrekning. Jeg synes det hele er vanvittig. Sjøfolkene tjener godt nok som de gjør, man kunne klart seg med en mindre vesentlig forøkelse. At landets Finansminister er den som puffer det hele frem slik er en skandale, han har ikke mer sans for økonomi enn den verste ødeland. Det er jo som om vi skulle velte oss i penger.

10.08.1941

Intet spesielt nytt på frontene. Japan er jo i det siste kommet svært meget i forgrunnen ved sin besettelse av Indo-Kina og sine trusler overfor Thailand, Angriper de Thailand, kommer amerikanerne temmelig sikker med i krigen. Det er som om Japan mener at nå eller aldri har de sjansen til den ekspansjonen, som

alltid har vært japanernes mål. Frankrike – d.v.s. Vichy-regjeringen – blir stadig presset av tyskerne, og det er ikke usannsynlig at Petain gir etter. Det hele er temmelig råttent der nede.

Nortraship holdt i går en stor sammenkomst med lunsj for samtlige av sine funksjonærer. Ca. 200 av de ca. 350 funksjonærer var tilstede på festen som ble holdt på Sunningdale. Foruten Nortraship-folk var bare Kongen, Kronprinsen og adjutantene tilstede samt Dalsstø og noen pressefolk. Lunsjen ble servert i et kjempetelt på plenen, og det hele gikk glimrende – både utsmykning og servering var perfekt. Hysing holdt tale, meget god, og Kongen holdt også en utmerket tale. Jeg hadde oberst Nordlie, Kongens adjutant ved siden av meg. Det var ikke særlig spennende.

Efter lunsjen var jeg med i fotballkamp, London - Sunningdale. Vi tapte 3-0. Sunningdale har trent i hele sommer, ingen av oss har tatt et spark på en ball på mange år. Etterpå var det mange slags underholdning .. og det hele var særdeles vellykket, strålende vær hele tiden. I Nortraship her i England har vi nå 382 funksjonærer hvorav ca. 150 norske og resten engelske.

Var i dag - søndag - en liten tur hos Lie og hva han stillet meg i utsikt m. hensyn t. å få Hanne over var ikke særlig oppmuntrende. Jeg ble sint, og han lovet han skulle prøve å få henne over så hurtig som mulig - i eller utenfor tur. Jeg begynner å tvile litt. Nygårdsvold skal ha sin sønns forlovede over nå med det aller første. Sønnen er en slabbedask, og piken skal være husholderske for familien Nygårdsvold. Jo, det er fine greier.

18.08.1941

Er nede på Sydkysten på ferie. Agnes D. Christian M. og jeg dro ned fredag i bil - samvittigheten ikke helt god formedels all bensinen - kom til Dartmouth samme aften, hvor vi på forhånd hadde bestilt rom på Queen hotel. Vi ble med et mildt uttrykk litt forbauset da vi så hotellet like ved bryggekanalen - stor bar i 1. etg. og skitne og stygge værelser. Det var ikke akkurat det vi hadde tenkt oss. Lørdag gikk vi i gang med å utforske omegnen og fikk oppgitt Torcross - ca. 10 miles lenger nordover kysten - som et for oss passende sted. Ja, Torcross viste seg å være ideelt, men alt fullt selvfølgelig, bortsett fra at de militære hadde tatt en hel del av stedets bekvemmeligheter. Piggtråd og soldater er det jo overalt. Nå, vi badet på en herlig strand, spiste lunsj på hotellet og fikk løfte om at det kanskje ville bli noe ledig på mandag. Søndag striegnet det, og vi dro til Torquiom ettermiddagen og så på det stedet. Der er mange hundre hoteller, men det inntrykk vi fikk av publikum på ett av dem ga oss ikke nettopp lyst til å slå oss til ro der - hvis Torcross skulle slå feil. Nå, mandag morgen, ringte vi til Torcross og fikk den gledelige beskjed at vi kunne komme. Så nå er vi her med Atlanteren skinnende blå rett utfor husveggen, sandstrand og klipper og alt man kan ønske seg. Etter pøsregnet i går har vi i dag hatt kontinuerlig sol, om enn litt kaldt.

Vi føler oss langt fra krigen, som imidlertid går sin gang. Russerne har måttet

trekke seg tilbake på den sydlige front, og Odessa må antagelig overgis. På den nordlige linje derimot er det stillstand. Engelskmennene strever med finnene, påstår at det er for mange tyskere der, men søker sikkert bare et påskudd til å bryte inn og etablere forbindelse med russerne.

Som beskrevet foran den 8.ds. har Churchill vært over for å besøke Roosevelt. Hemmeligheten ble brutt i midten av forrige uke. Det var jo en stor begivenhet med kunngjøring av fredsmål og lignende og ubetinget støtte til Russland. De aktuelle krigsforetagender som ble diskutert, ble det selvsagt ikke offentliggjort noe om -.

21.08.1941

Tyskernes aggresjon verre enn noensinne - mot Odessa, Leningrad og Kiev på en gang. Leningrad må de i tilfelle ta innen en måned eller så, da vinteren er hard der nord. I Kiev kan de vel fortsette vinteren gjennom.

Lite nytt ellers i forbindelse med krigen. Vi ferierer og har det godt, men kjedelig. Mat er det nok av, men slett ikke for meget.

29.08.1941

For lengst hjemme igjen. Som ventet har engelskmennene og russerne gått inn i Iran – fra hver sin kant. Etter 4-5 døgn med sterk motstand har shahen gitt seg, beordret opphør av all motstand og innledet forhandlinger. Engelskmennene har nå veien åpen til Russland – men i hvilken utstrekning kan og vil de hjelpe? For russerne trenger militær hjelp – ingen tvil om det. Ingen av de 4 byer – Leningrad, Moskva, Kiev og Odessa er enda falt, men det er på hekten både med Leningrad, Kiev og Odessa. Sistnevnte omringet idet tyskerne nu holder hele vestlige Ukraine d.v.s det som er vest for Dnjepr. I nord har tyskerne presset voldsomt på i det siste, mens russerne i midten, nord for Kiev skal ha gjort kraftige motangrep. Russerne meddeler selv at de har mistet 5000 tanks og 4500 fly. Det spørs hva vinteren vil bety, mon man ikke undervurderer tyskernes evne til å kunne gjennomføre sine planer - uavhengig av sånt som temperatur og sne?

Veldig oppstuss i anledning av at Nygårdsvold har tatt sin ”svigerdatter” med fra Stockholm i fly. De militære raser, og admiral Diesen har søkt avskjed som kommanderende. Ifølge H.O. foregikk det slik at Diesen i de siste dager – etter at dette hendte – opparbeidet seg et voldsom raseri, som han ikke har unnlatt å gi uttrykk for overfor H.O. og Ljungberg (hvem han bor sammen med). Sist mandag viste han H.O. et utkast til skriv til Kongen hvor han som følge av det Nygårdsvold hadde gjort, søkte om avskjed. H.O. sa han rett ut at fremgangsmåten var tåpelig, og at han i alle fall burde innskrenke seg til å si at hvis noe slikt gjentok seg ville han ta under overveielse å søke avskjed. Diesen holdt imidlertid på sitt, og etter at H.O. hadde hjulpet ham med å redigere brevet litt bedre i allfall, ble det sendt og maskinskrevet – maskinskrevet av H.O. Da Nygårdsvold fikk se brevet, tilkalte han Diesen til sitt kontor og det ble et veldig

oppgjør. Først skjeller Nygårdsvold Diesen ut, og derefter skjeller Diesen ut Nygårdsvold og benyttet anledningen til å gi både Statsministeren og Regjeringen det glatte lag både om det ene og det annet. Nygårdsvolds store argument var selvsagt at den gang da i fjor høst Diesens svigersønn ble brakt over fra Sverige med Kohts hjelp, og da protesterte ikke admiral Diesen. Nå, så arbeidet de seg da visst sammen til en slags forståelse, og avtalen var visstnok at Diesen skulle trekke avskjedsansøknings tilbake. Om kvelden, da han kom hjem arbeidet han seg imidlertid opp i nytt raseri, og forberedte et nytt brev enda verre enn det første. Dette ble behandlet av Regjeringen samme dag, og det ble bestemt at man skulle godkjenne ansøknings, men at den endelige avgjørelse skulle treffes av Kongen, som Ljungberg skulle snakke med. Resultatet er nu altså blitt at Diesen går. Det hele er nærmest komisk. Mange mener at Diesen gjør verken fra eller til i Marinen allikevel. Helt sikkert må det være, at dette med Magnhild – svigerdatteren – ikke kan være den eneste grunn til avskjeden. Men det er vel dråpen som har fått begeret til å flyte over.

Imidlertid skal nå flyene reserveres først og fremst for de militære, og tross alt mas fra min side – flere brev og samtaler med Lie, samtaler med Frihagen og Øen med flere, ser det nå ut til at Hanne havner svært langt nede på listen.

08.09.1941

I natt – nøyaktig 1 år etter at bombardementet av London begynte – hadde engelskmennene sitt hittil største raid på Berlin for å feire jubileet. 20 fly oppgis tapt, hvilket er meget.

Oslo har visst blitt bombet nokså kraftig i det siste.

Tyskerne står like foran Leningrad og det pågår en forbitret kamp. Jeg spår at Leningrad faller innen 14 dager. Den er jo så å si omringet.

Omkring 800 nordmenn er evakuert fra Svalbard, kom til England i dag: Deriblant 150 kvinner og 50 barn. Det blir også litt av et problem. Hva planene er med Svalbard vet jeg ikke. En mengde nordmenn er kommet over Nordsjøen den siste tid. Lie lovet i dag at Hanne skulle komme i denne uken. Pokker tro ham. Jeg sender i alle fall et ubehagelig brev til ham i dag, kan ikke la være.

12.09.1941

Admiral Diesen har definitivt fått avskjed etter at han pent hadde bedt om forlatelse. Regjeringen ville ikke bite på. Det snakkes ofte om forandringer i Regjeringen. Bl.a. at Ljungberg skal gå, og det kan nok være på tide. Han er for svak. Flyvåpenet med Riiser-Larsen og Øen er bra. I Marinen har de for tiden ingen sjef og intet sjefsemne, bortsett fra at Danielsen som er syk, og i Hæren er det visst rent ille. Offiserene klager over generalen som fremdeles bare tenker på fiender. Styrkene ligger oppe i Skottland og bare forbereder seg til freden og ikke til landgang.

Nå begynner det visst å gå riktig ille borte i Russland. Leningrad holder fremdeles, men er meget sterkt presset. Kiev er også temmelig sterkt omringet, likeledes Odessa. Østenfor Odessa har tyskerne på flere steder gått over Dniepr og truer Krim. Det ser ut som de lager stor offensiv på dette avsnittet. Bare de ikke kutter forbindelseslinjen med Persia, for det er jo der engelskmennenes forsterkninger må komme fra.

Engelskmennene og russerne har presset Shaen av Persia til å abdisere, men det hele har gått uhyre langsomt. I det hele tatt har man følelsen av at engelskmennene er seine – igjen. For lengst burde de hatt adskillige fly i alle fall i Russland. De sier at de har en wing der, men gudene må vite om det er mer enn en squadron.

I alle fall er man neppe så overoptimistiske lenger mht. utfallet i Russland. Det er jo også den fare selvsagt at Russland slutter seperat fred. Og desto lenger tyskerne rykker inn i Russland, jo mer fristende blir det for sånne som bulgarerne å slutte seg til. Og tyrkerne – engelskmennenes ”allierte”? Nei, i krig kan man ikke stole på noen.

Imidlertid rører styrkene nede i Libya på seg igjen, og man får vel snart se store operasjoner der. Mange forsyningskip er senket, men trafikken har visstnok vært stor, og tyskerne og italienerne er sikkert ganske tallrike der. Det binder i alle fall store styrker i Egypt, som kunne gjøre bra nytte for seg i Russland nå.

Amerika glir nok inn i krigen. Nå har de besluttet å gjøre jakt på alt som heter tyske ubåter – og raiders, i alle fall innenfor det amerikanske interesseområde, og dette er stort. Roosevelt vil inn i krigen, men har en meget sterk ”Keep out of the war”-opinion å kjempe med. Det er vel også nokså klart at før Amerika kommer med i krigen blir det ikke ordentlig sving på sakene, produksjon og det hele.

Litt flere senkninger øyensynlig å dømme etter våre tap, men slett ikke så mange.

23.09.1941

Kiev er tatt, og tyskerne beveger seg videre østover. Leningrad derimot holder fremdeles, og det samme gjelder Odessa, begge sterkt omringet selvfølgelig. Det skrives om motangrep fra russernes side i Smolensk-området, men noe større fres på det er det ikke. Imidlertid har man følelsen av at begge parter har mistet så mye fly og tanks at krigen faktisk har utviklet seg til å bli noe gammeldags.

Reksten er kommet, og har så vidt vist seg i Nortraship. Jeg har innpodet H.O. at han skal forholde seg rolig, ikke provosere, krisen vil nok komme, særlig hvis Sunde begynner å la Reksten operere med Ministry of War Transport.

Evang på besøk hos oss i kveld. Han har meget å fortelle fra Amerika. Merkelig nok har han meget til overs for Lorentzen som han mener har vært noe ille behandlet fra London. Derimot er det interessant å høre at han mener Simonsen er en rent ut farlig mann.

Hanne fremdels ikke kommet – fru statsråd Ljungerg kom i dag.

20.10.1941

Hanne kom onsdag den 15. ds.⁶¹ Tross alt krigens største begivenhet. Vi tok inn på Savoy og bodde der til lørdag, da vi flyttet hit ut, for øvrig kombinert med større selskap for Torps.

Mens det altså har vært en stor seier å notere på "hjemmefronten", går det ikke fullt så bra på Østfronten. Med respekt å melde ser det skitt ut. Tyskerne står foran Moskva, Odessa er tatt, mens Leningrad holder foreløpig. Allikevel må vi jo innrømme at russerne har holdt mye, mye lenger enn noen til å begynne med kunne håpet, men det er bare det at man synes i alle fall det så svært bra ut på den midtre del av fronten, og så kommer altså tyskerne med sin kjempeoffensiv, hvor de øyensynlig setter inn det de har – det sto "20-30 000 tanks" i avisen i dag. Imens tar de formelig skjorten av kroppen på nordmennene for å varme opp de tyske soldater, for ikke å snakke om slike bagateller som beksømmene, ski og ulltepper. Råskapen er helvete satt i system, og det syn brer seg mer og mer - at den tyske nasjon må utryddes, selv om det dreier seg om mange millioner

⁶¹Endelig var jeg i London! Målet var nådd. Det var eventyrlig. Størst var det selvsagt å treffe igjen Erling og se at han var den samme glade og interesserte og bunn hederlige mannen han alltid hadde vært.

Endelig var jeg i London! Målet var nådd. Det var eventyrlig. Størst var det selvsagt å treffe igjen Erling og se at han var den samme glade og interesserte og bunn hederlige mannen han alltid hadde vært.

De første dagene bodde vi på Savoy, et av de mest luksuriøse hotellene i London. Til tross for dette hadde Erling noen år senere en selsom opplevelse på det selvsamme hotellet - en mus hadde funnet veien inn på hans badrom. Da resepsjonen ble underrettet om dette ble hele hotellet satt i full alarmberedskap. Erlings paragass ble overflyttet til et nytt rom i ekspressfart uten at han behøvde å løfte en finger. Om musen bøte med livet eller så sitt snitt til å smette ned i det hullet den var kommet inn fra, vites ikke.

Etter "hvetebrødsdagene" flyttet vi til kollektivet i Greenfield Hall. Det bestod av den samme gjengen som hadde flyttet inn der for ca. et år siden + 3-4 nye medlemmer. Det gikk utmerket: "husvarmen førte til 3 ekteskap blant beboerne. De ble alle fast hos hverandre inntil døden skilte dem ad". Det ble en god erfaring for meg å bli så hjertelig tatt i mot av flokken der ute.

Det var en opplevelse å hvorledes Londonerne tok sin skjebne - uten å kny! Deres reaksjon overfor bomberegnet var f.eks. betegnende. I perioder da bombingene var mindre intense, tok de fleste sjansen på å bli liggende i sine senger om natten, under kraftigere bombardement kunne spisebordet etter manges mening gi nok beskyttelse. De som hadde skaffet seg slik luksus som et hjemmelaget tilfluktsrom i hagen lå der. På riktig livlignetter søkte mange, svært mange, til offentlige tilfluktsrom (dem var det få av) eller til en av undergrunns- stasjonene. Her var det smale køyer med ståltrådbunn (2 i høyden) som var festet langs alle veggene. De var heldige de som kom tidlig nok (5-6-tiden om ettermiddagen) og fikk en av køyene. Madrasser og sengetøy måtte gjesteneselv bringe med seg. Togene dundret som vanlig forbi med få minutters mellomrom.

Ingen i London behøvde å gå nakne eller sulte på grunn av krigen. Klær og nødvendig mat var rasjonert, men man fikk alltid sin rasjon - selv om den var snau. For den som hadde en "onkel på landet kunne det være fristende å skjote på med svartebørsvarer, men det var bare not done". Myndigheten gikk ut fra at befolkningen holdt utgiftene så lave som mulig. Det ble spart ikke bare i det store men også i det små.

Det britiske transportsystemet var sterkt overbelastet under krigen. Folk ble selvsagt ikke nektet å reise, men det ble appellert til menigmann om å ikke reise unødvendig. Plakater om dette var lett synlige hengt opp ved stasjonene og lignende: "Is your journey really necessary?". Det ble uten videre gått utfra at spørsmålet ville få folk til å tenke seg litt ekstra om.

Papirbruket ble skåret ned til et minimum. Forretningene brukte minst mulig innpakkingspapir. Skrivepapir ble brukt på begge sider, konvolutter ble brukt om og om igjen, osv.

mennesker.

4 norske skip senket ut av en konvoi forleden dag, ellers er det ikke særlig ille i så måte.

Det går bra med Reksten foreløpig, og han har opptrådt pyntelig. Man har inntrykk av at han skjønner London-kontoret ikke er så verst allikevel.

Vi har ikke hatt en warning, enn si bombing på all den tid.

Kirsten og Bibi er draget til byen, Nerdrum og Løvold bor her isteden.

28.10.1941

Tyskerne står fremdeles foran Moskva og presses hardt. På Sydfronten rykker de stadig frem og befinner seg like utenfor Rostov, hvor de vil kunne vende nesensydovert mot Kaukasus. Kharkov erklærer de å ha tatt, mens russerne sier at det kjempes i forstedene.

Veiret er åpenbart til hinder for bombing av Tyskland i stor stil. I alle fall er det forholdsvis rolig. Tyskerne har omtrent hver natt fremdeles noen få fly over England, men ikke over London.

Roosevelt holdt en mer enn alminnelig kraftig tale i går aftes, og tyskerne bruker noen forferdelig skjellsord mot ham.

Japan er på spranget, ferdig til å utnytte situasjonen, hvis de føler at tiden er inne. Da først har man den virkelige verdenskrig gående, for kommer Japan med er også USA med i krigen, og så er det bare Sydamerika, Sveits, Sverige, Tyrkiet og Spania og kanskje noen få land til som er utenfor.

20.11.1941

Så har endelig engelskmennene begynt offensiven i Libya. Det er mye tyskere der nede, og enda flere italienere, så der blir nok bitter fight, men engelskmennene kan simpelthen ikke la være å lykkes, de må ikke. Dertil står det for mye prestisje på spill.

På østfronten har tyskerne nå tatt hele Krim unntatt Sebastopol, og står således med det ene benet på sprang over til Kaukasus. 7—8 kilometer bredt er visst stredet der. Omkring Moskva og Leningrad er stillingen stort sett den samme som før. Veiret som en tid var riktig slett, har øyensynlig nå bedret seg, så nye tyske offensiver rapporteres. I Rostov-avsnittet har det også i det siste vært mer eller mindre stillingskrig.

Den amerikanske kongressen vedtok opphevelse av Nøytralitetsloven, for øvrig med meget liten margin. Mange kongressmenn som ellers ville stemt for opphevelse – d.v.s. tillatelse for amerikanske handelsskip til å anløpe krigførende lands havner samt berging av handelsskip – stemte mot opphevelsen på grunn av streik

i kullminene som nettopp da brøt ut. De mente presidenten fikk ordne sitt land innvendig, før han gikk videre på krigens bane. (Et isolasjonistisks fynnord under debatten: "Let us save America – and let God save the King". (Det gikk nok noen stemmer mot Roosevelt på det). Imidlertid seiret altså Roosevelt, mens kullstreiken etterhånden har grepet om seg. Den har alt klart å lamme en del av industrien. John L. Lewis er nok isolasjonist.

Hittil i november kom melding om 2 tapte skip, den ene tatt av raider i Pacifics. Det er helt opplagt at ubåtene ikke lenger er så effektive som før.

Ellers går det all-right på kontoret. Organisasjonen vokser stadig, og avdelingen synes stort sett å arbeide meget godt. Assuransavdelingen er for tiden smertensbarnet, i alle fall å dømme etter den kritikk som er fremkommet og som det er litt vanskelig å bedømme. Ett er i alle fall sikkert – at de har fått inn uhyre lite penger sammenlignet med de premier som er betalt.

21.11.1941

Få opplysninger fra The Western Desert. Den engelske plan er åpenbart å gå syd om grensestrøket og Bardia, hvor de fiendtlige styrker vel er konsentrert og søke kontakt med Tobruk, hvor jo engelskmennene har holdt seg hele tiden. Kan den planen lykkes, er tyskerne likeens omringet. Men de vil vel angripe med sine tanks før engelskmennene i det hele tatt når Tobruk.

Intet spesielt nytt fra Russland. Maisly holdt tale i London i dag, hvor han fremholdt de vanskeligheter Tyskland vil få på Østfronten nå i vinter.

Lies artikkel i Times sist lørdag har vakt meget stor oppmerksomhet og har vært kommentert av innsendere i Times omtrent hver dag siden. Han kommer utvilsomt til å bli en av de ledende når de store spørsmål skal avgjøres etter krigen.

Reksten ser vi svært lite til. I Nortraship aner vi ikke hva han steller med. Hans vesentligste oppgaver er visst å finne ut om Nortraship London gjør noen feil. Sunde er uhyre lunken.

26.11.1941

Offensiven nede i Libya ser dessverre nærmest ut til å ha vært litt av en fiasko. Ikke så at engelskmennene er slått ned i støvlene, det være langt fra, men de er ikke kommet noen større vei, og tyskerne rapporteres til og med å angripe over den egyptiske grense - noen av dem da. En del tyskere er vel også kommet seg ut av britenes såkalte "iron ring". Man vet ikke så meget om hva som har hendt, men at tyskerne har vist sine beste fightereregenskaper er nok sikkert. Det ser nærmest ut som deres tanks er bedre enn britenes også. Jeg tror nok at engelskmennene tar Libya, men det kommer til å koste, og anstrengelsen nå kan gjøre den videre marsj til Tripolis lengre enn ventet.

Utenfor Moskva ser det riktig stygt ut, med tyskerne pressende på både fra nord, vest og syd, noen steder bare 25-30 km. fra byen. Det blir nok til at byen må overgi seg, hvis da ikke et voldsom værømslag skulle komme, eller et mirakel hende. Russerne sier tyskerne har minst henimot 6.000 000 i døde, sårete og fanger, det ville være herlig hvis det var sant, men er vel beregnet på hjemmekonsumpsjon. Selv oppgir russerne å ha mistet mellom 2 og 3 mill. drepte, sårete og fanger. Sannsynligheten taler for at russerne har mistet mest, når fanger tas med, men minst når disse ikke tas med. Rostov er så vidt skjønnes på tyske hender, men noen spesielt store fremskritt gjør ikke tyskerne der. Nei, det er nok Moskva de nå først og fremst skal ha tak i.

Japan truer og truer, mens forhandlingene føres i Washington. Inntagelsen av Moskva er kanskje tegnet på manipulering fra Japans side.

Vi hadde selskap lørdag med statsråd Sunde og frue og direktør Skylstad i Utenriksdepartementet. Ikke fullt så vellykket som våre selskaper pleier være, hva enten det nå skyldes gjester eller vertskap. Var i dag morges og snakket med Sunde bl.a. om Rekstens affærer, hans nybygg i Sverige og hans gjeld til Swan, Hunter & Co. Jeg antydte den ide at nybygningene etter krigen kanskje burde brukes til å avhjelpe urimeligheter som følge av at noen redere får svært mange av sine båter senket, mens andre går relativt uskadet ut av det, men jeg har ikke inntrykk av at Sunde var særlig ivrig på en slik ide. Han var dog enig i, at hvis vi betaler på Rekstens nybygninger, må dette være på betingelse av at Rekksten frasier seg retten til å disponere over kontrakten.

Jeg foreslo at man søker å få rederikyndige folk ut fra Norge, og antydte direktør Sukke. Ble enig om at Sunde skulle forelegge det for Lorentzen.

27.11.1941

Det er Sunde og særlig Reksten som har arbeidet med dette. Det foregikk jo forhandlinger i vinter og vår, og det forelå et forslag fra Ministry of Shipping, som gikk ut på at vi i forhold til våre tap skulle få overta en del bra båter bygget ved engelske verksteder mot at vi samtidig overtar en del saktegående mindre bra standardbåter samt en passende andel secondhand tonnasje i USA, som engelskmennene har kjøpt der borte. H.O. sender en uttalelse om dette til Regjeringen, han har konkludert med å fraråde prosjektet, på grunn av de dårlige engelske båtene som vi samtidig måtte overta.

Vi har siden intet hørt, inntil forrige uke da Hysing ble fortalt av en hollender som han traff at det skulle være sjøsetting av den første båten om en uke. Det viste seg å være riktig. Reksten og Sunde hadde uten at Hysing eller noen annen visste det, drevet og forhandlet med Ministry of War Transport (?). Nå, så skulle det behandles sist fredag i Regjeringen da, men da det ble opplyst at Hysing overhode ikke hadde uttalt seg om saken, ble behandlingen utsatt til lørdag. Hysing fikk dokumentene og fant ut at prosjektet så fint ut, fordi det åpenbart hadde lyktes å få de engelske "ugly ducklings" eliminert. Dette er forresten et punkt som jeg tror ikke er helt belagt ennå. Hvorom allting er, stabelavløpingen

skal foregå nå fredag, og vi får denne båten uansett om vi tar andre båter. Den nye båten skal hele "Haakon den VII." H.O. er litt støtt over å være holdt utenfor det hele, som rimelig kan være, men han tar det ellers pent.

Litt bedre melding fra Libya i kveld, men stort sett er det ikke rare greiene. Det meldes om tyskerne og italienerne som har inntatt "sterke offensive stillinger". På østfronten er det øyensynlig kaldt og tyskerene rykker stadig litt nærmere Moskva. Men da må de blø forferdelig. Den norske vits "Felleslakteriet" passer visst godt på krigen i Russland. Det meldes at forhandlingene mellom USA og Japan ikke har ført til noe. Ja, det var ikke annet å vente. Så får vi se om Japan tør å gjøre noe da. Skjønt det er deres eneste sjanse. I Østen går det ikke bra. Japanerne rykker frem i ...? og Malaya og truer Singapore. Annonserte i dag at de har landet i Nord-Borneo, hvor engelskmennene har ganske betydelige oljekilder. Hongkong er beleiret og må vel gi seg. På Filippinene fortsetter japanerne med sin invasjon, men det ser ut som amerikanerne kanskje klarer støyten. Japsene har mistet en del skip de også, visstnok to store slagskip. Libya går det fremover men ikke overbevisende. Russerne har gått til angrep på en meget bred front og tar daglig tilbake en rekke byer og landsbyer. Tyskland påstår at det bare foregår en tilpassing fra deres side på grunn av vinteren, men det er neppe sannsynlig. Det er mange som tror at russerne faktisk vil kunne jage tyskerne ut av Russland i vinter, men det ville være for godt til å være sant. I alle fall tror jeg det hele blir uhyre kostbart for tyskerne.

I Norge er ytterligere 5 mann skutt, en direktør, en sakfører, en telegrafist, en grosserer og en arbeider. Viggo Widerø har fått 10 års fengsel. En rekke andre er arrestert. Forsøk på å reise til England gir ubetinget dødsstraff. Allikevel kommer stadig nordmenn over, sist - 58 i en båt. Kongen var i lunsj i Lloyds i dag. Han ble livlig hyldet av en stor folkemengde da han ankom. Lloyds er jo rett overfor oss i Leadenhall street.

Den selvsamme Haakon tar stor interesse i utdeling av krigskors etc. og hadde tilkalt H.O. forleden for å høre hvordan det går. De var blitt enige om at før Hysing ga sin innstilling skulle han forelegge saken for Kongen og trekke opp noen retningslinjer. Dette hadde HYSING O. – litt ubehendig – fortalt Wold i dag i telefonen og Wold reagerte og mente Kongen fikk få sakene i statsråd på vanlig måte. Hysing var ikke enig i det. Jeg synes Kongen godt kunne ha litt å si på det område.

Frakjenning av norsk statsborgerrett.

Nedennævnte personer som oppholder seg i utlandet og viser en atferd som vitner om fiendtlig sinnelag mot den norske stat og er egnet til å skade dens interesser, fratras, med virkning fra kunngjøringen i Offentlige kunngjøringer, norsk statsborgerrett i medhold av forordning av 15. november 1941 om frakjenning av norsk statsborgerrett:

53) Evensen, Lars, Oslo.
 54) Egede Nissen, Gerd, Oslo.
 55) Grieg, Nordahl, Oslo.
 56) Haugen, Ingwald, USA.
 57) Helland, Odd, f. 6/7 1909, sekretær i Sjømannsforbundet, Kjelsåsvegen 63, V. Aker.
 58) Kalkvik, Egil Johan, f. 1899, lensmann i Hattfjelldal.
 59) Lie, Håkon, f. 22/9 1905, sekretær, Holtevegen 12, Bekkelagshøgda.
 60) Mossige, Erling, f. 1907, kontorsjef, Oslo.
 61) Nordahl, Konrad, formann i Arb. fagl. Landsorganisasjon, Oslo.
 62) Reistad, Ole, f. 26/6 1898, flyvekaptein, Kjeller, Lillestrøm.

medhold til samme forordnings paragraf 2 blir samtlige ovennevntes formue i innland og utland å inndra til fordel for statskassen. Lever vedkommende i formuesfellesskap med i Norge gjenværende hustru, deles felleseiet etter de vanlige delingsregler ved oppløsning av formuesfellesskap.

De av forannevnte som var embetsmenn er avskjediget fra sitt embede med tap av titel og verdighet. De som innehadde offentlig stilling, er likeledes avskjediget, og de som innehadde offentlige verv er entlediget fra diss.

Figur 32: Frakjenning av norsk statsborgerrett.

Figur 33: Svenske kongens tillatesle for Hanne til å avlegge eksamen ved kgl. gymnastiska centralinstitutet.

Figur 34: Greenfield Hall, vårt hjem i nesten 2 år.

Figur 35: Stor julaften i Greenfield Hall (1940).

Figur 36: Sne! Bibi Schulz og Johannes Dalstø.

It is sometimes said that Britain is waging the war against Germany and Italy alone. This is no longer true since Italy's attack on Greece, but it is also necessary to take account of the aid which we are receiving in a war of so totalitarian a character from our Norwegian Allies. It becomes increasingly clear that what happens on the sea will be a vital factor, perhaps *the* vital factor, in the final decision, so far as any finality is possible.

NORWAY'S CONTRIBUTION

We showed in the December issue of *The Motor Ship* that whilst we had an ocean-going cargo fleet of about 11,000,000 tons gross at the outbreak of war, we must face the possibility of a total loss of 6,000,000 tons or 7,000,000 tons gross by the end of 1942 unless the present rate of sinking can be very greatly reduced. We cannot hope to make up that loss by new construction, and the comparatively satisfactory position in which we stand in regard to mercantile tonnage is largely due to the ships which are available to us from our allies. In this respect Norway predominates with her 4,000,000 tons gross of vessels over 2,000 tons gross, the bulk of which is free for war service.

The value at which this is assessed by the Germans is shown by their persecution of Norwegian shipowners in Norway in their vain endeavour to bring about the return of some of the ships to their home ports and thus place them under Nazi control. It is probably an under-statement to say that, at the present time, this fleet is worth more to us than a million soldiers. It is perhaps less spectacular but of far greater practical importance.

Some emphasis may be laid on the fact that in the Norwegian mercantile fleet motor ships preponderate and are correspondingly efficient.

LEADING

- Politics and the Future of Shipbuilding
- A Standard Type of Shipbuilding
- Richardsons, Marine Oil Engines
- A British-built Cargo Ship
- Naval Motor Craft
- Possibilities ..
- Motor Shipbuilding
- Recent Developments in Shipbuilding
- Oil Engine Construction
- Tanker Shipping
- building
- Shipping and Shipbuilding in Scandinavia ..
- America's New Merchant Shipbuilding
- A 1,500 b.h.p. Tugboat
- The Employment of Welding in Shipbuilding
- Piling
- Welded Repairs at Sea

Figur 37: Inlegg i MOTORSHIP om verdien av den norske handelsflåtens innsats.

Figur 38: Flagget fra Nortraship

Til Hærens Overkommando
Fra Sersjant H. Bull Brodtkorb.

Kingston House, 22/4-41.

Mottok igår et rundskriv fra vakt sjefen for London, Löytnant Blekseth, hvori meddeles meg at min lønn er nedsatt fra 40- pund til 30-.

Jeg trådte inn i den norske arme i juni ifjor, ble utnevnt til sersjant med en gang og overtok det norske militærpoliti som jeg grunnla, senere var jeg tropssjef ved forsyningsavdelingen, og ble ved nyttar avkommandert til London.

I Scotland har min lønn vært:

21 pund plus 10 pund kost og losjigodtgjørelse plus 9 pund familietillegg, altså tilsammen 39 pund måneden, og livet i Scotland kan jo ikke sammenlignes med London hvor utgiftene er meget høyere, og her har min lønn vært 40 pund, og for det kan man leve noenlunde anstendig.

I dette merkelige skriv ser jeg at korporalenes lønn er satt til 20 pund plus fritt opphold på County Hotel, mens sersjanten på 30 pund skal holde seg kost og losji.

Ingen sersjant er så uvitende at han ikke øyeblikkelig innser den uhyre fordel ved å være korporal, for skal en sersjant komme op i korporals lønn, må han finne kost og losji for 10 pund måneden. Dette er en illusjon som ikke kan virkeliggjøres, og skal sersjantene komme i en höiere lønnskala enn

Figur 39: Brev til Hærens Overkommando fra sersjant H. Bull Brodtkorb (I).

korporalene, som jo tilkommer dem etter rangsforskjellen, si f.eks. 25 pund, må sersjantene leve på 5 pund måneden. Dermed er den norske sersjants saga ute for Londons vedkommende, han er simpelthen utdød på mangel av næring.

Jeg mener dermed ikke at man i London ikke kan leve av 30 pund måneden, man kan til nød slite seg igjennom, men man lever ikke på en måte som tilsvarer vår uniform, som jo er offisersuniform.

Den norske sersjant i Storbritannia er i en vanskelig situasjon på grunn av sin uniform som forplikter.

Han kan hverken leve i en rønne eller gå på billige sjapper eller restauranter som andre nasjoners sersjanter, og skal han ha litt adspredelse som selv en sersjant trenger, er de steder han kan besøke også meget innskrenket og ikke billige, også på grunn av uniformen.

Skulle Hærens Overkommando finne det nødvendig å redusere min gasje til 30 pund, ville jeg be om å bli redusert i rang, for å nyte fordelene av den høiere lønnskala som tilfaller korporalene, men selv om dette ikke lar seg gjøre, og lønnen fastsettes til 30 pund, ville jeg be om å forbli ved fronten i London, selv om man skal sulte litt, fremfor å bli forflyttet til kjøttgrytene i Skotland.

Erbødigst

(u.) Brodtkorb.

Sersjant.

Figur 40: Brev til Hærens Overkommando fra sersjant H. Bull Brodtkorb (II).

Figur 41: Nortraship, Sunningdale (assuranse-avdelingen).

Figur 42: Den første krigsdekoreringen.

02.12.1941

Russerene har i de siste dager kunnet melde om stor seier på sydfronten, idet de har hivd tyskerne ut av Rostow og forfølger dem langs Azow-havet. På Moskva fronten er det stadig sterkt press av tyskerne, men stort sett er vel stillingen den samme som den har vært de 2-3 siste ukene

Finland har gitt USA avvisende svar på forslaget om å innstille fiendtlighetene. Det er nok neppe lenge før England erklærer både Finland, Romania og Ungarn krig.

Libya-situasjonen er "confused" hvilket betyr at tingene går dårlig. Beskjed i radioen i aften at tyskerenes tankk-styrker har klart å forene seg igjen. Tyskerne påstår å ha tatt 9 000 fanger og å ha ødelagt over 800 tanks. Men jeg tror nå at Britene til slutt klarer biffen, men det kommer til å koste, og kan bli langvarig.

Krysseren Sidney er senket uten å gi lyd fra seg om hvordan det hendte. Engelskmennene sier at den er senket av en tysk hjelpekrysser, samtidig med at den selv ble senket av Sidney. Det skulle ikke være Tripitz som er ute og går? En australsk destroyer ble også senket i dag.

Skipstapene våre i november var hva antall skip angår, mindre enn i noen måned siden krigen begynte i september 1939 – bare 2 skip, og 2 gamle sådanne. Hva tonnasje angår var september 1939 litt bedre. Tonnasjen denne gang ca. 9 000 brutto, som dødvekt 14 00 tonn dødvekt. Beskyttelsen av konvoiene blir bedre og bedre. Men det spørs hvordan det går i så henseende, hvis Japan kommer med i krigen. Da må vel amerikanerne føre en del av sine atlantehavsskip over til Østen. Ja, japanerne truer stadig, men Roosevelt synes å være fast. Store britiske flåtestyrker, med Prince of Wales i spissen, kom til Singapore i dag.

Telegram fra Lorentzen i dag hvor han nærmest foreslår at man ikke skal samarbeide med engelskmennene, I allfall ikke i USA. Allokering av skip kan i allfall ikke forelegges London på forhånd, men han vil gjøre sitt beste for å holde dem underrettet. Ja, det er ikke greit! Selve ordningen med Forsyningsdepartementet som en institusjon som nærmest er nærmest er avsondret fra Nortraship (i allfall Nortraship London) er meget uheldig. New York henvender seg til Forsyningsdepartementet istedenfor til oss. Vel, Forsyningsdepartementet har jo ikke apparat til å ta seg av alle disse sakene og så blir det mer eller mindre uferdig behandling. Noe blir forelagt oss, noe ikke, men vi har ingen foranledning til å svare New York og så klager de da over at de ikke blir holdt underrettet, hvilket muligens er berettiget. Det er bare ikke vår skyld. Dessuten er New York underrettet – det er ikke å vente at de få karene som er der både skal drive Nortraship og ivareta våre interesser overfor Salters Commission og Maritime Commission.

07.12.1941

Japan har i dag angrepet amerikanske baser i Stillehavet og erklært USA og Stor-britania krig. Roosevelt har beordret mobilisering – USA er omsider med

i krigen. De japanske angrep er kommet i form av bombing av Havai, Filipinene og Manilla. En del skade er gjort, bl.a. er et slagskip satt i brann. Videre har japanske krigsskip åpnet ild mot Pearl Harbour, en av de baser som ble angrepet av bombeflyene. Amerika kommer nå for alvor med i krigen, og det ble rapportert i radioen om begeistring i New York. Kina er sikkert også meget begeistret, likeledes er det vel jubel i Tyskland. Her i England er vel meningene delte. Noen mener at det er en fordel å få USA med i krigen, og få virkelig sving på produksjonen. Andre er sikkert av den oppfatning at USA nå må konsentrere seg slik om Japan, at det ikke blir så mye til overs for England og Russland. Det er ikke godt å si hva som er riktig. Det kommer an på hvor japansene er. Det synes å være selvmord for dem, for de har fem store makter å slåss med helt alene og de har sikkert ikke større med forsyninger. Men kan de knuse den amerikanske flåte ved hjelp av personstyrte torpedoer osv., så har de overmakten og kan forholdsvis lett ta Øst-India mv. med sine råstoffer. Nåja, knuse den amerikanske flåte går nok ikke så lett

England har erklært Finland krig. Den norske regjering har trukket sin legasjon tilbake fra Helsingfors. Hvordan ser Sverige på det? Moskva er stygt truet, tross voldsom motstand. På Syd-fronten har russerene øyensynlig fremdeles held med seg, til tross for at det ikke lenger går så hurtig med deres angrep mot tyskernes sydligste fløy. I Libya gjør engelskmennene det skitt. Alt tyder på det. Det slåss over alt der nede nå. Skulle ikke undre meg om engelskmennene måtte trekke seg tilbake fra Egypt igjen.

Onkel Leif (Rode, Hannes onkel) er arrestert, ble det meldt i radioen i kveld – sammen med en mengde andre. bl.a. 5 universitets-professorer.

09.12.1941

I går aftes fikk vi i 9-utsendingene på en gang tale av Churchill og grammo-fongjengivelse av Roosevelt's tale i kongressen bare 3 timer i forveien, hvor han sluttet med å be kongressen om å vedta en erklæring om at USA og Japan var i krig. Han fikk enstemmig tilslutning og begeistring hørtes faretruende ut. Churchill snakket mer enn almindelig med potet i munnen, men det var Meget "historisk" det han også sa. Imens foregår det den rene jiu-jitsu i Stillehavet - japanerne synes fullstendig å ha initiativet og overtaket. De bomber byer, flyplasser og marinebaser, foretar fallskjermangrep, går i land i Malåya, tar seg en liten tur ned i britisk Borneo, sender sveiter av fly over San Fransisco. Det er i det hele tatt ikke grenser! Amerikanerne kan ikke ha ant det minste om forberedelsene, og det ser ut som de har vanskelig for å komme til sans og samling. Hvor er flåten? Japanerne kan da ikke ha ødelagt alt sammen! Hvor er flyene som skal torpedere de japanske hangarskipene i Stillehavet? Det er helt fantastisk å lese om at evakuering av amerikanske byer er i full sving, at "blackout" er pålagt store deler av landet, og at man forbereder seg på direkte angrep. Fra Tyskland og Italia venter man krigserklæring i morgen. De fleste mellomamerikanske stater har erklært Japan krig, noen av de syd-amerikanske også. "The line-up" begynner å bli fullstendig. Det amerikanske folk er forenet som aldri før. Isolasjonen er som

blåst bort. I Libya ser det bedre ut, og hva Russland angår, ser det ut som om vinteren setter stopp for operasjonene. Det kan vel også tenkes at russerne tar offensiven snart, også på andre deler av fronten enn den sydlige.

På telefonen fredag hadde Sunde nevnt for H O at han hadde tenkt seg at jeg skulle utnevnes til ekspedisjonssjef i Forsyningsdepartementet. Eller rettere sagt, det var ett av to alternativer han hadde. H O sa at det var ikke tale om at han kunne gi slipp på meg. Sunde hadde så bedt ham om ikke å si noe til meg om det. Imidlertid var H O hos Wold da Sunde ringte, og Wold hørte samtalen og snakket med H O om det etterpå. H O resonerte derfor som så at det antagelig ville komme ut allikevel, og syntes for øvrig at jeg hadde krav på å få vite om det hele. Hva det annet alternativ var, aner jeg ikke. Kan det være Ræder? Min mening er at Forsyningsdepartementet burde flytte ned til oss. Det er helt galt at vi sitter som to institusjoner, avsondret fra hverandre og lager papirmølle.

17.12.1941

Mye har hendt. Det var en svart dag for en uke siden. Da kom melding om at "Prince of Wales" og "Repulse" var blitt senket av japsene. Men egentlig tror jeg det gjorde sterkere inntrykk da "Hood" ble besørget av tyskerne. Det har nok hjulpet en del at amerikanerne i forveien hadde hatt de kolossale flåtetapene sine i Pearl Harbour på Hawaii. Felles skjebne er jo felles trøst. Litt skadefro er engelskmennene over amerikanerne som jo hittil har fremstått som snille, faderlige onkler. Det kan jo ligge nær å si at nå kan amerikanerne se hvor godt det er. Krigserklæringer har det vært en mengde av. Norge er rene sinken, fører offisielt bare krig mot ett land, nemlig Tyskland. Vi burde absolutt inkludere så vel Italia som Japan, for å kunne sitte ved forhandlingsbordet etterpå og være med på å fordele den del av byttet som vi er interessert i, nemlig skibene. For øvrig har det lykkedes oss å få overta en nesten ferdig nybygning på ca. 10 000 tons. Den skal sjøsettes den 19.ds. i nærvær av Kongen og skal hete "Haakon den V11". Fru Sunde skal foreta dåpsseremonien. Det er Sunde og særlig Reksten som har arbeidet med dette. Det foregikk jo forhandlinger i vinter og vår, og det forelå et forslag fra Ministry of Shipping, som gikk ut på at vi i forhold til våre tap skulde få overta en del bra båter bygget ved engelske verksteder mot at vi samtidig overtar en del saktegående mindre bra standardbåter samt en passende andel second-hand tonnasje i U.S.A. som britene har kjøpt der borte. H.O. sendte en uttalelse om dette til Regjeringen, hvor han konkluderte med å fraråde prosjektet, på grunn av de dårlige engelske båtene, som vi samtidig måtte overta.

Vi har siden intet hørt inntil i forrige uke, da Hysing ble fortalt av en hollender som han traff at det skulde være sjøsetning av den første båten som en uke. Det viste seg å være ritig, Reksten og Sunde hadde uten at Hysing eller noen annen visste det, drevet og forhandlet med Ministry og War Transport. Nå, så skulde det behandles sist fredag i Regjeringen da, men da det ble opplyst at Husing overhodet ikke hadde uttalt seg om saken, ble behandlingen utsatt til lørdag. Hysing fikk dokumentene og fant ut at prosjektet så fint ut fordi det åpenbart hadde lykkedes å få de engelske "ugly ducklings" eliminert. Dette er forresten

et punkt som jeg tror ikke er helt klart enda. Horom alt er, stabelavløpningen skal foregå nå fredag, og vi får denne båten uansett om vi tar andre båter. Den nye båt skal hete Haakon VII. H.O. er litt støtt over å være holdt utenfor det hele, som rimelig kan være, men han tar det eller pent.

I Østen gpr det ikke bra. Japanerne rykker frem i Burma og Malaisia, og truer Singapore. Annonisert idag at de har landet i Nord-Borneo, hvor engelskmenne har ganske betydelige oljekilder. Hong Kong er beleiret og må vel gi seg. På Filippinerne fortsetter japanerne med sin invasjon, men det ser ut som amerikanerne kanskje klarer støyten. Japanerne har mistet endel skip de også, visstnok 2 slagskip.

I Libya går det fremover, men ikke halt overbevisende. Russerne har gått til angrep på en meget bred front og erobrer daglig tilbake en rekke byer og landsbyer. Tyskerne påstår at det bare foregår en tilpasning fra deres side på grunn av vineteren, men det er neppe sannsynlig. Det er mange som tror at russerne faktisk skal kunne jage tyskerne ut av Russland i vinter, men det vilde være for godt til å være sant. I all fall tror jeg det hele blir uhyre kostbart for tyskerne.

Har snakket med Sunde om ekspedisjonssjefjobben. Har følelsen av at han prinisipalt vilde ha Ræder. Jeg har sagt at jeg tror jeg gjør best nytte for meg hvor jeg er, men står til disp. hvor man plasserer meg. Var sammen med Hanne i lunch hos Skylstad på Ritz idag.

24. 12.1941

Julaften. Forberedelsene er i voldsom sving nedenunder. Juletreet pyntet. Presangene på plass. Det braser under gåsen. De siste vegg- og borddekorasjoner bringes på plass av flittige hender. Det meste er med andre ord snart overstått. Krigens er som en kjempemessig dreiescene med en mengde adskilte tablåer: Kampen om Atlanterhavet går sin gang, i Russland skyver russerne fienden fra seg - tungt gjennom snøen, men jevnt og sikkert. Rommel er på vill flukt i Nord-Afrika, men tyskerne sender nye flystyrker til Sicilia og det går bestemte rykter om troppeansamlinger på grensen mot Spania: Er det Portugal, Gibraltar og Nord- og Vest- Afrika det gjelder? Japanerne jager britene foran seg nedover Malaya. I Hongkong utkjemper en bitter strid, mens kineserne forsøker å komme til unnsetning. Filippinerne må snart gi seg under trykket av landsatte japser – hvis da ikke den amerikanske flåte skulle vise seg. Andre støttepunkter i Stillehavet blir angrepet. Ja, det er et mektig skuespill det hele. Hitler har gitt von Brauchitch sparken og selv tatt kommandoen. Det er åpenbart hans siste og store kort. Men han er jo en dyktig spiller.

Norges første nybygning i England er gått av stabelen – ”Kong Haakon den VII” – og det var stor stas i den anledningen oppe i Glasgow. Den hadde forresten kollisjon med en stor liner som kom stimende opp over elven, men det gikk heldigvis verst ut over lineren. Mange og store taler ble holdt, og en rekke norske var tilstede – 3 fra Nortraship!

H.O. hadde besøk av Sunde i dag, som igjen ba om å få meg, den gang litt truende. H.O. hadde svart at han så seg nødt til å ta saken opp med statsministeren og utenriksministeren – han kunne ikke være meg foruten. Nå ja, ingen er uunnværlig – det er nokså pussig å ha en slik sjanse til å bli ekspedisjonssjef i en alder av 34 år, og ikke gripe til med begge hender.

01.01.1942

Så begynner vi da på et nytt år. Årsskiftet ble feiret på Datland Park Hotel, hvor vi var minister Backes gjester, 4-5 stykker av oss. Sammen med oss var admiral Corneliussen, en tsjekkisk general, og en del andre tsjekkere. Det var stor stemning. Damene i fine toiletter og de fleste av mannfolkene i kjole, smoking eller uniform.

I Libya er det relativt stille etter at Benghazi er erobret. Rommel søker å hale det hele ut i håp om forsterkninger. Russerne rykker frem, har tatt tilbake en del av Krim, Kaluga sydvest for Moskva, og en rekke viktige provinser i Leningrad-området.

Engelskmenn og nordmenn har angrepet Måløy, brent og herjet og drept tyskere. Kaptein Linge ble drept, han var sjef for den norske selvmordsgjengen. I kveld ble det videre annonsert at engelske, norske og polske styrker har vært i Lofoten i julen. Det ser ut til å ha gått penere for seg der. De tyskerne og quislingene som var der ble tatt til fange, Både fra Måløy og Lofoten er det tatt med tilbake til England en rekke ”patriots”, sikkert flere hundre. Japsene herjer verre, og situasjonen ser ikke helt lystelig ut der borte. Manilla står for fall, og på Malaya må britene stadig trekke seg tilbake.

Churchill i Amerika – det var jo forrige ukes største begivenhet. Han tok amerikanerne med storm. Eden har vært i Moskva, Jo, England står sannelig ikke lenger alene.

En del skipstap i det siste, vesentlig p.g.a. situasjonen i Østen. I Bangkok brant vi inne med et skip som reparerte, og i Hongkong med 2-3. Var det ikke så at alle våre skip var trukket tilbake til Singapore?

12.01.1942

Russerne går stadig frem. Særlig vest for Kaluga, hvor de ikke er mer enn ca. 100 km fra Smolensk. Tyskerne holder fremdeles Mojaisk, ca. 60 miles fra Moskva, men må forhåpentlig snart trekke seg tilbake. Russerne beholder m.a.o. helt initiativet, og er de i stand til å fortsette som de har begynt, kan det bli ille for tyskerne. Men det er selvfølgelig alt for optimistisk å regne med at tyskerne er slått helt på Østfronten, slik som mange gjør. De er så vidt forståes dårlig rustet for vinteren, og prøver med relativt små styrker å holde stillingen best mulig. Hoveddelen av troppene er sikkert tilbake i Tyskland og hviler, samtidig som beholdningen av tanks og fly blir komplettert. Kanskje kan det ha gått hardt på

oljen også i den harde kampanjen de har hatt siden sommeren.

I Østen går det foreløpig den veien høna sparker. Japsene nærmer seg mer og mer Singapore, blir stadig flere og flere på Filippinene og har nå invadert til og med Hollandsk Ostindia. Den amerikanske flåte og ikke så liten og den engelske er nok der nede et sted, men det ser ikke ut som de tør intervenere, antakelig fordi de ikke har beskyttelse fra luften. Australia, som vel snart er neste på programmet, raser fordi engelskmennene ikke har tenkt nok på forsvaret av Pacific. Mon tro om de ikke kommer til å støtte seg mer til Amerika i fremtiden enn til England?

Rommel romler dyktig av gårde gjennom ørkenen, oppholder engelskmennene (som kaller det sandstormer) og er i det hele tatt dyktig.

Skipstapene i desember var 14 skip på ca. 35 000 brutto reg. tonns, mer enn noen måned siden mai. Men bare tre skip i Atlanteren, derav ingen i Nord-Atlanteren som synes temmelig safe for tiden.

Det var stor mottagelse i dag i Grosvenor House for alle dem som ble tatt med fra Norge, i alt ca. 400, hvorav nesten 100 barn og en masse kvinnfolk. Var hos Lie forleden aften, første gang jeg har truffet ham siden begynnelsen av oktober. Nortraship-kveld nærmest, i det samtlige gjester var fra kontoret vårt, H.O. Bernt Lund, Matheson og Berdahl. Vi og særlig Lund, sparte ikke på konfekten når det gjaldt Sunde og W. Mathson og Nordahl. Vi og særlig Lund sparte ikke på konfekten når det gjaldt Sunde of Reksten. H.O. sa lite, selv om sistnevnte og Lie var rund og behendig, men moret seg sikker like fortreffelig som vi andre. Reksten skriver sinnssyke brev. Det er helt fantastisk at Sunde og Regjeringen kan holde på ham, han er jo stormannsgal, ukultivert, udannet og har en mengde mindreverdighets-komplekser – typisk oppkomling. H.O. gikk til statsministeren forleden og fikk medhold hos ham i at jeg ikke skulle forlate Nortraship for å bli ekspedisjonssjef i Forsyningsdepartementet. Så nå har jeg vel ikke den sjansen lenger, og er ikke større bedrøvet for det. Lie hadde adskillig interessant å fortelle. Bl.a. om sine siste samtaler med Eden etter at denne er kommet tilbake fra Moskva. Det har jo ganske stor interesse for oss å høre hva Stalin kan mene om ordningen etter krigen. Øyensynlig behøver vi ikke å frykte - men hvem vet? Jeg skulle i alle fall like veldig lite om krigen ble vunnet av Russland. Invasjon i Nord-Norge til våren? Det kan ikke være noen annen mening med disse raidene.

20.01.1942

Russerne strever fremdeles med Mojaisk, men er heller ikke så forferdelig langt fra Smolensk. Japsene er bare 60-70 miles fra Singapore og går stadig fremad. Churchill innrømmet selv i Underhuset i dag at situasjonen der ute er meget alvorlig. Det er nokså mye uro både i avisene og blant politikerne. Noen plederer mer aksjon fra Englands side - Russland må ikke være alene om å føre krigen - andre krever nye folk inn i Regjeringen. Churchill er det ingen som kritiserer. Han kom forresten fornylig flyende fra Amerika.

Russerne vil ha 25 skip av oss, og Regjeringen har i prinsippet gått med på det. Jeg så et notat fra Lie om saken med referat fra en samtale med Eden, og det fremgikk at engelskmennene slett ikke ville la russerne få disse 25 skipene. Saken hadde til og med vært behandlet i War Cabinet. Å nei, man har ikke følelsen av at forholdet mellom russerne og engelskmennene er som det mellom nygifte ellers pleier være. Nortraship får henstilling fra Forsyningsdepartementet gjennom Finans - sådant om å heve sine lønninger for underordnede norske funksjonærer. Statsrevisjonen påpeker også at våre lønninger er for lave og mener videre at vi bør bruke mer til representasjon. Statsrådene m. fam. (og Kongen) holder julemiddag på Savoy til 4 pund pro person på statens bekostning. Funksjonærene får gratis bensin til sine biler, statsrådene har en mengde biler gratis til disposisjon. En sersjant får 20 pund pr. mnd. + uniform og opphold. Ja, i det hele tatt er det vilt det hele, og det er et sløseri uten like. At det har store konsekvenser er sikkert. Sjøfolkene bruker stadig de store lønninger i administrasjonen som argument. Jeg tror Regjeringen graver sin egen grav på denne måten. Det er jo et faktum at det allerede er motsetningsforhold tilstede mellom Hjemme- og Utefronten, man merker det på alle som kommer over. Ingen har noe godt å si om Regjeringen, og alle er dypt skuffet over hvordan det er her borte. Noen synes at vi har det for godt. Andre er forferdet over at hæren vår i Skottland ikke er større. Følelsene i Norge overfor Regjeringen er åpenbart meget kjølige. Man er lojale, men ventet mer. Som en uttrykte det som nettopp kom over: "Kongen og Kronprinsen må komme hjem først, og så kan Regjeringen komme etterpå – gjerne lenge etterpå".

Tyskerne turer verre fram i Norge enn noensinne. For hver som drar ut av landet putter de vedkommendes mannlige slektninger i konsentrasjonsleir. Terroren er ubeskrivelig, og de som kommer over sier at det mentale press nesten er uutholdelig. Noen egentlig hungersnød er det ennå ikke, men man begynner å merke vitaminmangelen.

03.02.1942

Russerne strever og strever, så forferdelig hurtig går det ikke, og på Krim har de måttet trekke seg tilbake, muligens ikke helt. Det blir nok ikke så overmåte langt vekk fra Moskva de klarer å puffe tyskerne før vinteren gir seg. Det litt foruroligende er i grunnen at tyskerne ligger så langt fram foran Rostov som de gjør. Med Krim i sin besiddelse kan de lett nå Kaukasus. Det spørs hvor mye krigsmateriell amerikanerne og engelskmennene kan få sendt via den Persiske bukt og via Murmansk-Arkangels. Det gjettes mye på alliert angrep på Nord-Norge om noen måneder. Det er vel også det eneste logiske.

Bortsett fra Russland går det ellers skitt. Men denne krigen har jo gått opp og ned (helst ned) og man skal ikke være for pessimistisk, selv om hver seier for aksen selvfølgelig forlenger krigen. I Libya er Rommel snart fremme ved Tobruk igjen. Det er en fantastisk prestasjon, all den stund man trodde engelskmennene var herre i alle fall over Cyreneica. Lenger enn til Sollum kommer neppe Rommel, men selvfølgelig vil han binde meget store styrker som ellers kunne vært

brukt i Kaukasus, og i Tyrkiet til våren, når Hitler begynner "vår-slaktingen". Japsene herjer fremdeles. Malaya er tatt, og Singapore står for tur. Angrepet på Burma ser også meget farlig ut, Burmaveien må jo også være et glimrende mål for japsene. På Filippinene kjempes det fremdeles. Amerikanerne har der den fremragende general MacArthur som leder. Borneo og Celebes er nesten helt i japsenes besiddelse, og Java og Sumatra bombes stadig. Australia er foreløpig intakt. Det er litt bittert for dem, de har jo sine folk engasjert andre steder.

Skipstapene i siste 10 dager av januar var forferdelige. 10-11 skip gått ned, vesentlig fine, nyere båter. Amerikas østkyst hvor de går uten konvoi, er nå stedet, et hull i forsvaret får man vel kalle det.

De første krigskors og -medaljer ble utdelt forleden, og i den anledning holdt H.O. tilstelning om formiddagen hjemme hos seg – etter utdelingen som fant sted på legasjonen- hvor Kongen var til stede sammen med alle kors- og medaljemottagere, i alt 17, samt en del fra kontoret. Det var en strålende liten mottagelse, og samtlige, Kongen innbefattet, moret seg fortreffelig. Før Kongen gikk, var de første allerede begynt å bli høyrøstet. Aldri har jeg hørt Kongesangen sunget med større følelse enn av disse sjøfolkene.

I Nortraship er situasjonen tilspisset. H.O. forlangte at Reksten skulle gå, Sunde nektet å etterkomme henstillingen. H.O. har skrevet til statsministeren og bedt om Regjeringens avgjørelse. Imidlertid reiser Reksten tirsdag og statsministeren vil antagelig svare at nå reiser jo Reksten, så er den saken løst. Ja, dessverre slik går det antagelig, og H.O. tør antagelig ikke ta skrittet helt ut og si at da går jeg. Men han burde gjøre det, jeg er 100% enig i at Reksten er utålelig. Hans posisjon hos forsyningsministren er helt ut uforenlig med H.O.s forsatte virke som sjef i London. Botsatt fra at Reksten har opptrådt rent ut sagt stupid i et par møter hvor jeg har vært sammen med ham, har jeg personlig intet utestående med ham. Jeg har imidlertid sett alle de skyllebøtter han har latt flomme utover H.O. i løpet av de siste ukene, og mer enn en gang har jeg sagt til H.O. at nå må han forlange at Reksten skal gå. Men H.O. har holdt igjen i det lengste, inntil han ikke klarte det lenger. Reksten blandet seg inn i en sak hvor New York og London var helt enige, og klarte å overtale Sunde til å desavuere både London og New York. Slik utviklet det seg altså. Jeg forstår ikke Sunde, og det gjør ingen andre på kontoret hos oss heller. I går hadde H.O. tilfeldigvis truffet Lord Leathers oppe i Ministry of War Transport. Lord Leathers sa da uten noen foranledning, at den Reksten var en ytterst ubehagelig fyr, og at han samme dag hadde holdt på å kaste ham ut av kontoret sitt. Det var nybygningssaken de hadde drøftet, hvor det visst går meget trått. Nå, det hele er lite moro. Ett er sikkert, går H.O., så går jeg også.

04.02.1942

I et møte hvor Worsø var tilstede i går hadde Sunde fortalt at det nå var i orden med 17 nybygninger. Det var altså den måten H.O. fikk vite det på, til tross for at han for 1 $\frac{1}{2}$ mnd siden i en uttalelse hadde bedt, om å bli holdt à jour. Har

Reksten og Sunde også avtalt befraktingen av disse båtene? H.O. blir mer og mer tilbøyelig til å ta sin hatt og gå - intet under.

18.02.1942

Krigen har nådd en krise. Singapore er tatt, japsene har tatt Penan Bay på Sumatra og befinner seg bare ca. 60-70 miles fra Rangoon i Burma. Churchill talte søndag i radioen – samme dag Singapore falt – og var sped rett og slett. Han angripes heftig nå. Selv om det ikke sies noe sted, så er det de konservative som kritiserer hans støtte til Russland. De mener at alle disse forsyningene isteden burde vært sendt ut til Østen – ledsaget av de tilstrekkelige menn. Det gjorde heller ikke saken bedre at Gneisenau, Scharnhorst og Prins Eugen for en uke siden gikk tvers gjennom kanalen ved høylys dag. Engelsk-mennene sendte ut 4-500 fly, men tyskerne hadde like mange jagere, og resultatet ble et tap på 40-50 engelske fly mot kanskje 10-20 tyske. Noen flåtestyrker hadde ikke engelskmennene til disposisjon på sydkysten, Nu mener Churchill om dette at det var meget verre å ha disse skipene i Brest(?), og at det for så vidt var et svakhetstegn av tyskerne å ta dem gjennom kanalen. Andre mener at når nå tyskerne har både disse tre båtene og Tirpitz og et ”pocket-battleship” og noen kryssere, så blir det en hel Atlanterhavsflåte som engelskmennene ikke kan mestere med de styrker de har til disposisjon. De fleste mener at tyskerne nå vil kjøre en hel del store skip opp til Tronhjem, for å angripe konvoyene til Russland. Av denne grunn synes det eneste logiske å være at Nord-Norge nå tas. Det kunne være en relativt lett affære, men dessverre ser det ikke ut som engelskmennene planlegger noe slikt. Vi ville vel hørt litt mer om transportskip i så fall. Nei, situasjonen ser alt annet lys ut. Og folk er absolutt temmelig ”depressed”.. Det er liksom de har mistet troen på at det overhode går an å stoppe japanerne. Personlig mener jeg at japanerne nå snart får så lange forbindelseslinjer at de blir meget sårbare for angrep til sjøs både av fly og krigsskip. Selv om Japans handelsflåte er stor, så kan de ikke remplassere skipene slik som amerikanerne og engelskmennene kan. Jeg tror de minst er forberedt på å miste både Burma og de Ostindiske øer, men vil beholde Australia og India for enhver pris. Så skal tiden arbeide for dem.

Hysing har skrevet til statsministeren og forlangt tillitserklæring av Regjeringen. Eneste han hadde å gjøre. Jeg hjalp ham med utformingen og puttet navnet Reksten inn så mange steder som mulig, så det tilsynelatende ble en beklagelse over Reksten og ikke Sunde. Den ble behandlet i Regjeringen i går, og Hysing hører vel nærmere i morgen. Regjeringen finner nok en utvei, stryker Hysing med hårene el. lign

09.03.1942

Det er særdeles svarte tider i enhver henseende.

Pr. i dag har japsene tatt samtlige Ost-indiske øer, Singapore og mer enn halvparten av Burma, Borneo Ny-Guinea (delvis) og så å si hele Filippinene. Så vel Javas

overgivelse som Rangoons fall ble annonsert på radioen i kveld. Vi hadde jo et visst håp om at Java skulle klare å holde stand noe lenger, men det hele tok ikke japsene mer enn en uke. Videre trodde vi at alle elvene i Burma ville danne tilstrekkelig naturlige barriere mot angrep fra Øst, men det håpet er altså heller ikke blitt oppfylt. Det klages over mangel på fly over alt, og delvis også troppestyrker, men dette kan umulig være grunnen. Øyensynlig er det en egen fighting spirit som ingen kan stå imot. General Mc.Arthur med sine Philipinos synes å være en hederlig unntakelse, men det er vel ikke mer enn et tidsspørsmål før også han må gi seg. Imidlertid er han som rimelig er, blitt Amerikas store folkehelt.

Så venter man altså bare på neste utfall fra Japsene. Med baser i Singapore og Rangoon synes et overfall på India - først Ceylon, kanskje - å være et meget nærliggende mål, kanskje kommer angrepet i meget nær fremtid. Noen mener at de vil ta spranget over til Madagaskar med en gang. Ja, det er slett ikke utenkelig. På den annen side holder Japsene punkter på Timor og Ny-Guinea som ligger bare noen få hundre miles fra Australias nordkyst. Bomberaids utføres daglig, antakelig er det spørsmål bare om uker før slaget kommer også her. De er vel i stand til å forsøke seg både på India og Australia på samme tid.

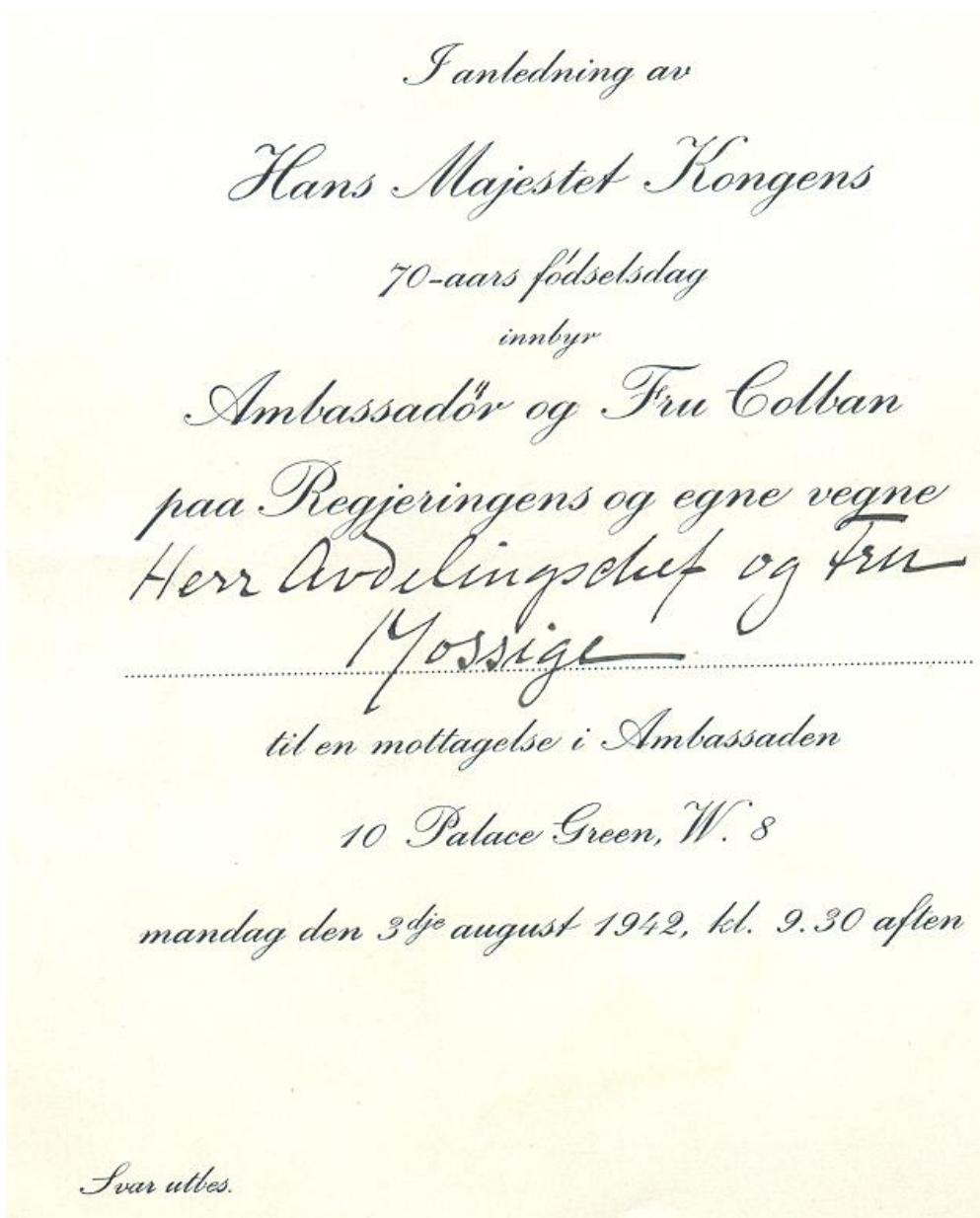
Det hele er et så mektig skuespill at man nesten kan bli svimmel. Man kan ikke si at stemningen er særlig høy her i landet. Det er sikkert en del mennesker som er blitt defaitister, som mener at det ikke kan nytte hva man gjør. Størsteparten er bare mildt fortvilet, hvilket gir seg utslag i kritikk og bitre uttalelser mot Regjeringen, de militære, ja selv Churchill. Etter sterkt påtrykk både fra Parlamentet og fra pressen måtte Churchill reorganisere Regjeringen, og blant de militære ledere har det vært flere utskiftninger.

Folk er likesom blitt leie av å høre om alle vidunderlige ting som skal bli utført når bare Amerikas krigsproduksjon er kommet i full sving. Så vidt skjønnes ble strategien fra de alliertes side i de møter som ble holdt ved nyttårstider under Churchills visitt i USA lagt an på lang sikt. Det ble uttrykkelig annonsert den gang at offensiven skulle komme i 43, når amerikanerne hadde fått laget sine 60 000 fly, 40 000 tanks og 8 mill. tonns shipping. Det er vel imidlertid et spørsmål om ikke disse planene må omlegges, og det temmelig fort. Alle operasjoner forutsetter jo baser ikke så altfor langt fra de punkter som skal angripes, og dette vil jo være det greieste om ikke japsene i mellomtiden har tatt disse basene. Det spøker med andre ord stygt. Personlig har jeg følelsen av at noe vil hende i nær fremtid som kan gjengi folk den sikre tro igjen - jeg sier sikre for tro har nok den overveldende majoritet fremdeles. Den Amerikanske flåte ble dyktig crippled i Pearl Harbour 7. desember, to slagskip ble senket og 7 andre skadet. Men reparasjonene må vel snart være tilendebragt, og skal amerikanerne gjøre noe mot japsene må det i første rekke være med flåten. Man snakker om bombing av Tokyo, men det høres foreløpig noe utopisk ut. Vel, meget kan sies. Ett synes imidlertid klart, nemlig at alt som overhodet kan spares i England og Amerika, må rushes ut til India og Australia for å møte den overhengende fare. Faren er jo enda større enn at India og Australia blir tatt, nemlig at japsene kan gå videre mot Rødehavet og angripe Det nære Østen, Egypt og Persia samtidig som tyskerne foretar sine angrep fra nord og vest. Rommel sitter i ørkenen og

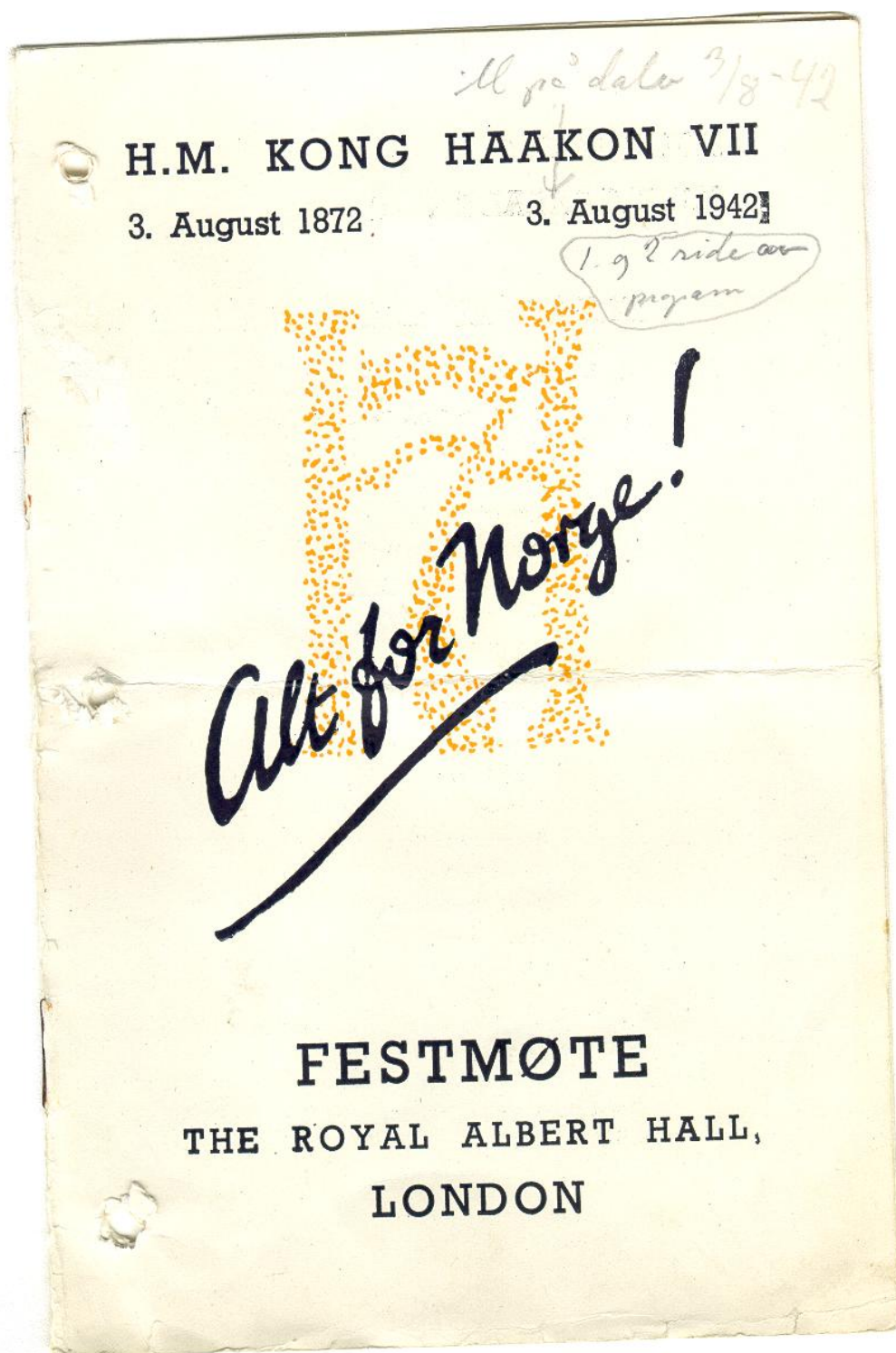
venter bare på at tyskerne skal begynne sin våroffensiv mot Kaukasus. Russerne fortsetter sin kontraoffensiv, men fremgangen er ikke proporsjonal med skrytet i avisene. Sverige har full mobilisering, og det går hårdnakkede rykter om forberedelser om angrep. I så fall får man bare håpe at engelskmennene har sine planer i orden.

Tyskerne har flere av sine største krigsskip i Trondheim og akter øyensynlig å gjøre havoc på forbindelseslinjene med Russland. Senkningene er voldsomme, bare i dag fikk vi melding om åtte norske skip som er gått ned, derav tre fine tankbåter. Omtrent alle i Atlanterhavet, bare en ved Java. Heldigvis får vi nå etter hvert noen nybygninger.

I ”Rekstensaken” har Hysing fått fullstendig seier med et meget anerkjennende brev fra statsministeren. Sunde fikk sitt på pukkelen.

Figur 43: Innbydelse til Kong Haakon VII 70. årsdag.

Figur 44: Festmøte til Kong Haakon VII 70. årssdag.

FOLKETOG OG MILTÆPARADE FOR

Tog og parade stiller opp i følgende orden:

Ridende Politi

Royal Air Force Central Band

Regjeringen

Barnetog

Sjømannstog

Nortraships Home Guard

Nortraships funksjonærer

The Green Howards

Forsvarssjefen

Hæren

Norsk Kvinnekorps

Marinen

Flygevåpnene

Sanitetet

Norges Røde Kors

Norwegian Relief

Norsk Ungdomslag

Danske venner

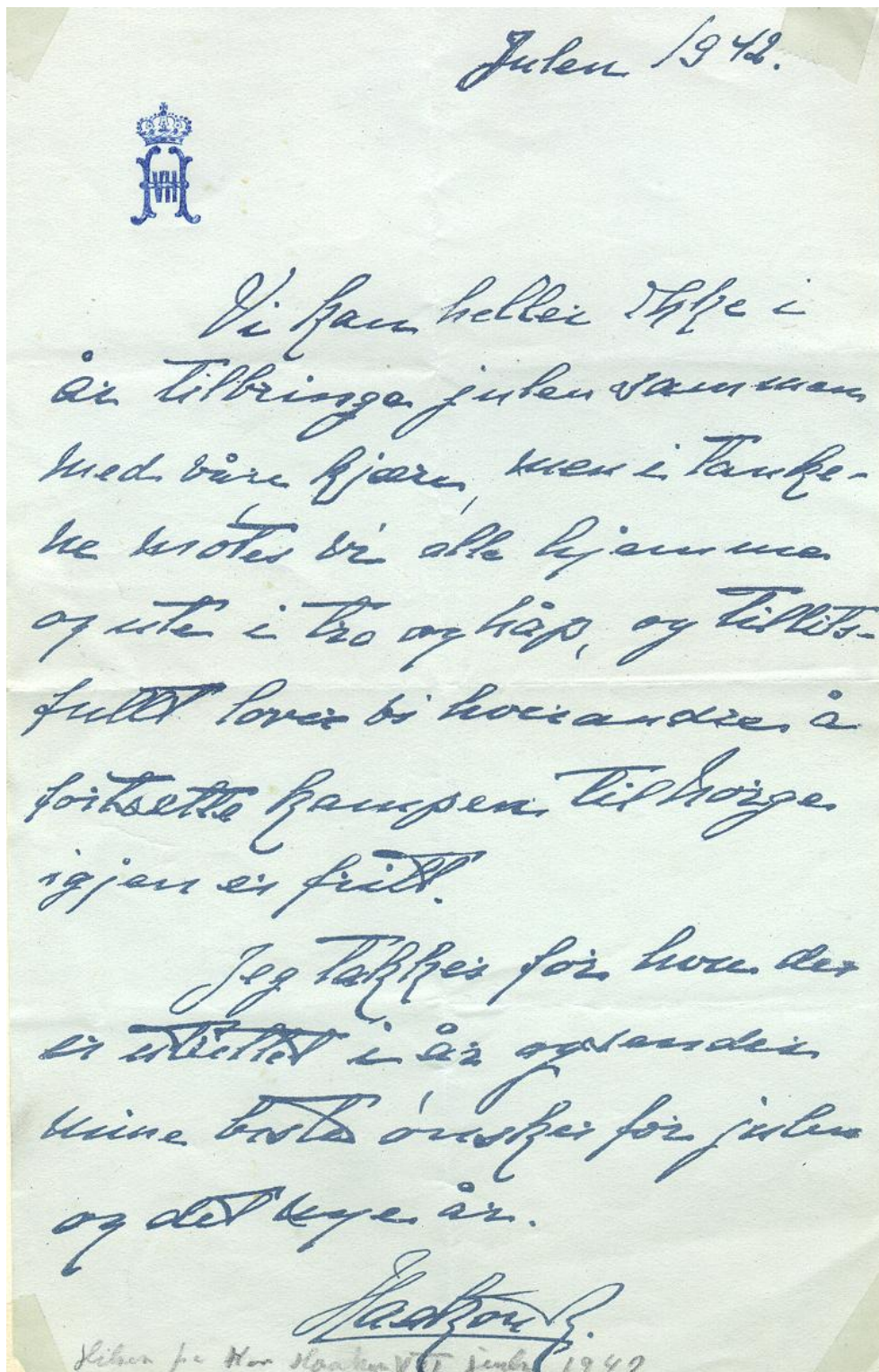
Folketog

Ridende Politi.

Siviladministrasjonen går i Folketoget.

Toget stilles opp i ovennevnte orden i Hyde Park vis á vis
Kingston House.

Figur 45: Folketog og militærparade for Kong Haakon VII 70. årsdag.

Figur 46: Julehilsen fra kongen (1942).

21.12.1943

62

Ved middagstider ekspederte fru Sømner og jeg av gårde det produktet som jeg hadde strevet så lenge med – noen betraktninger om statsbudsjettet og vår finansielle stilling. Følgeskrivelsen til statsråd Hartmann var i likhet med selve fremstillingen stensilert og ble sendt samtlige regjeringsmedlemmer samt advokat Mustad med en følgeskrivelse. Samtidig sendte jeg et eksemplar i sirkulasjon i kontoret og ga Hysing Olsen et eksemplar å lese.

Ved halv 6 tiden ringte statsråd Nielsen opp og takket for det. Han var temmelig uforbeholden i sin anerkjennelse. Dette var en god støtte for ham, fordi han ofte i Regjeringen måtte gjøre oppmerksom på at vi brukte mange penger. Han erk-

⁶²Grunnen til det lange opphold (på ca. 1 1/2 år) i dagbokskrivningen kjenner jeg ikke. Jeg var lite i London i denne tiden. Stort sett så Erling og jeg hverandre bare i week-enden hver sjettede uke (Nattog fra London for Erling, en litt kortere reise for meg fra Skottland). Da møttes vi i Edinburg. Årsaken til dette var at det i United Kingdom helt fra begynnelsen av krigen var innført tvunget verneplikt, også for kvinner. I 1942 ble samme ordning gjeldene fo oss, og Norsk Kvinnekorps opprettet. Alle norske kvinner mellom 18 og 35 år, bosatt i United Kingdom ble innrullert og så vidt mulig utskrevet til et krigsviktig arbeid. Jeg ble, antagelig p.g.a. min utdannelse og praksis som gymnastikklærerinne, beordret som sjef for de ”K-soldatene” som var stasjonert i Skottland. For å unngå misforståelser fikk kvinnene i de engelske styrker andre betegnelser for de forskjellige grader innen befalet enn de mannlige. Hos det norske kvinnelige befalet fulgte gradsbenevnelserne fullt ut den som gjaldt for mennene. Følgen var, at når det f.eks. ble bestilt plass på nattoget, til fenrik Mossige ble hun plassert i sovekupe sammen med to eller flere mannlige befal. Det gjorde forresten ikke stort. Sovevognene var meget enkelt utstyrt - med køyer i flere høyder, hver med en pute med nyvasket trekk og et mørkegrått ullteppe uten laken eller trekk, lettvent - men - - ! Under disse forholdene var det ikke aktuelt å kle særlig av seg!

De norske k-soldatene gikk også inn som en integrert del av de vanlige norske styrkene. Deres uniformer tilsvarte f.eks. dem som det mannlige personell hadde, og ble brukt på samme måte - bortsett fra med en stor forskjell. Mennene brukte vanligvis ”Battle dress”, i tjeneste. K-soldatene brukte alltid skjørt og jakke - selv på utmarsjer og manøvrer. K-soldatene var forlagt i alt - fra ”Nissenhuts” (konstruert av bølgeblikk) til slott og luksushoteller. Disse lå spredt rundt i hele landet – f.eks. på småsteder som Dingwall og Dornoch, Dumfries, Maxwellton House (et nydelig herresete), St. Andrews (golfens arnested), hvor alle luksushotellene som vanligvis blir benyttet av kresne golfspillere, under krigen sto til disposisjon for de norske soldatene. Dingwall, Dumfries, Callander, Dornock, Brahn castle som var hærens hovedkvarter i Skotland og i Maxwellton House, et gammelt herresete som ble benyttet til kurs av forskjellig slag – både for militære og sivile. K-soldatene fikk også sin militær-opplæring der. De fikk både teoretisk og praktisk undervisning. De var alle sammen knyttet til en militær avdeling, derfor var det viktig at de f.eks. lærte litt om en hærs oppbygning - og at de ved å se på distinksjonene kunne skjelve mellom en sersjant og en major.

Det var ikke forutsetningen at k-soldatene skulle operere i første linje ved en eventuell invasjon av Norge, men at de skulle frigjøre mannlige personell ved å tjenestegjøre litt lengre bak fronten, f.eks. i kjøkkener og kantiner, som mekanikere og sjåførere, eller til å fylle ulike oppgaver ved militære kontorer. Høsten 1943 ble det arrangert et kurs på Maxwellton House for ”sivilister” som til daglig arbeidet ved kontorene i London, for å gjøre dem skikket til å fungere som ”liasonoffiserer” ved eventuelle kamphandlinger i Norge. Erling var en av elevene på dette kurset. Det var jo veldig hyggelig for oss på denne måten å få noen dager sammen. Vi opplevet jo at det var en viss standsforskjell mellom oss. Vi møtet oss selvsagt, da Erling som den enkle menige han nå en gang var, satt og spiste frokost, og måtte sprette opp av stolen, når fenrik Mossige kom inn i spisesalen.

Erling skriver ikke i dagboka om feiringen av Kongens 70-års dag, men i Scrap-boken har han oppbevart invitasjonen til mottagelse og programmet for paradet.

lærte blant annet at han var helt enig i at det var ganske annerledes vanskelig å få en bevilgning gjennom hjemme i Norge i normaltider enn her. Man kunne ofte være knipne, men det var et utmerket system. Jeg takket han for oppringningen.

Da jeg kom hjem ringte Odd Berg og sa han hadde lest produktet og ville gjerne si fra med en gang hvor utmerket han syntes dette var. ”Det var kraftig, men skrevet så behersket og moderert og saklig, at ingen kunde angripe meg for det”. 9/10 av alle her ute ville være enig, hvis de leste det”.

Figur 47: Maxwellton House. En av Hannes forlegninger.

Figur 48: Dornoch – Erlings forlegning – sommeren 1942.

Figur 49: Menig Erling Mossige.

Figur 50: Fenrik Mossige og hendes mann (menig). Maxwellton høsten 1942.

Figur 51: A route-march across a Scottish moorland road.

THE Norwegian Women's Auxiliary Army, first of the Norwegian women's services to be formed, started in July, 1942. Most of the recruits reached Britain by perilous North Sea crossings in fishing smacks and small boats, or with the help of Commandos. The uniform of the Auxiliary Army is almost identical with that of the A.T.S., with the exception of the Norwegian shoulder flashes and the red, white and blue colours of the Norwegian flag on their caps. "Somewhere in Scotland" they have a strenuous three weeks' initial training. They learn routine army drill and discipline, protection against gas attack and air bombardment, camouflage, map - reading. Afterwards they are posted as telephone operators, clerks, drivers, nurses, cooks, waitresses, equipment assistants and so on. About 50 of them have been lent to the Norwegian Government offices in London for administrative work. Plans are being made for special courses to be taken in co-operation with the A.T.S.

Figur 52: Original tekst til bilde: A route-march across a Scottish moorland road.

Figur 53: Fenrik Mossige.

Figur 54: Kongen inspirerer Hanne med noen av sine K-soldater.

22.12.1943

H.O. leverte det eksemplaret han hadde fått tilbake med påtegning. ”Jeg er helt enig” Dahl-Hansen ga uttrykk for muntlig at han syntes det var helt glimrende. I lunsjen traff jeg så vidt Sunde som sa en passant at han hadde lest det med stor interesse, men det var jo en del overdrevet. ”Men det er jo gjerne slik at man overdriver litt når man vil ”ha noe frem”. Jeg svarte at jeg virkelig hadde forsøkt å være så nøktern som jeg kunne - han skulle sett mitt første utkast.

Om aftenen hadde jeg besøk av Agnes Dale og Christian Mohr. Agnes kjente til at Hartmann hadde fått min skrivelse, og fortalte han hadde vært en tordensky hele dagen, øyensynlig på grunn av dette. Han hadde ikke tid til å skrive under posten. Hun mente det var opplagt at det hadde gjort et dypt inntrykk på ham. Samtidig kunne hun fortelle at i Regjeringskonferanse dagen i forveien – altså samme dag som jeg sendte min skrivelse, men før denne kom – hadde Hartmann foreslått at lønningene for assistenter 1 og 2, fullmektiger og sekretær 2 skulle heves opp til £ 4 pr. måned. Han hadde fått støtte for dette og det var meningen at der skulle tas kongelig resolusjon på saken den 23. Verken Nerdrum eller Løvold hadde kjent til saken på forhånd. Etter Agnes’ mening var det Kirsten Ording, Hartmanns sekretær som hadde bearbeidet ham, og han var så blendet av hende at han gjorde alltid hva hun sa. Agnes synes selv det var forferdelig, - hun er selv lønnet som 2. sekretær – og mente at det var ytterst få i Kingston House av disse kategorier som mente de var for dårlig lønnet.

23.12.1943

Da jeg kom på kontoret ringte jeg opp Sunde, og spurte ham om det var riktig dette med lønnsforøkelsen. Han bekreftet det, men det gjaldt altså bare de laveste kategorier. Jeg spurte ham om han var klar over at det antakelig etter et løselig overslag ville komme Nortraship på ca. £ 25.000 i året. Nei, han hadde ikke snakket med H.O. Jeg sa han jo selv var på det rene med den vanskelige situasjonen vi var oppe i med sjøfolkene, og at dette i tilfelle ville bli dråpen som fikk begeret til å flyte over. Ja, han var klar over det. Dessuten, sa jeg, at ville ikke dette medføre at også soldaters og gasters lønninger måtte heves. De var jo fra før av meget misfornøiet over at ”damene i London” hadde så store gasjer i forhold til dem. ”Helt utelukket”, svarte han, det var uttrykkelig meningen at det bare skulle gjelde funksjonærer i de gjeldende kategorier som holdt seg selv med kost og losji. Men er ikke erfaringen, sa jeg, at det uvilkårlig trekker det annet med seg? Utelukket, svarte han. For øvrig måtte han nå løpe opp i regjeringskonferansen.

Så ringte jeg statsråd Nielsen. Jeg satt inne hos Dahl Hansen og han hørte samtalen gjennom lyttetelefonen. Jeg forela ham samme spørsmål, om det var sant at dette skulle vedtas. Nielsen var utvilsomt brydd over spørsmålet – han hadde jo ikke nevnt noe om det da han ringte meg to dager i forveien. Tja, sa han, det er blitt snakket om det i regjeringskonferansen, men det var jo ikke endelig bestemt. Jo, sa jeg, jeg hadde nettopp fått bekreftet fra Sunde at det var menin-

gen å ta Kgl.res. på saken i dag. Ja, det var kanskje det, men det var spørsmål om ikke saken ble utsatt til budsjettbehandlingen over nyttår. Jeg gjentok overfor Nielsen at dette ville bli forferdelig dyrt for Nortraship, at Sunde ikke hadde nevnt saken med et ord for H.O. som jo var sjef for den institusjon som ville bli mest affisert av dette. Ja, Nielsen var enig i at det ikke var riktig. ”Dette bærer like lukt inn i Riksretten det”, sa jeg. ”Ja, det har jeg vært klar over lenge det”. ”Men hva er Deres stilling til dette, statsråd, hva vil De gjøre?” ”Ja, jeg vil protestere.” ”Er det nok, må De ikke sette Deres stilling inn på å forhindre det?” ”Nei, jeg mener det er nok når jeg gir uttrykk for en klar dissens”. Jeg sa adjø. Dahl Hansen var enig i at han var reservert, nærmest brydd—

Om eftermiddagen ringte Mustad opp. Han var enig spesielt i dette med lønningene – for øvrig stemte det hele ganske godt med hva han selv ofte hadde hevdet. Han ville gjerne snakke nærmere med meg om alt dette. Han bekreftet at Regjeringen hadde vedtatt den kgl.res. om forhøyelse av lønningene.

Jeg fikk julekort fra Ystgaard. Hadde aldri fått det før. Det lød: ”Takk for finansoversikten. Den er interessant, men det burde ha kommet frem, at landbruksdepartementet ikke får sine saker ferdigarbeidet grunnet for liten arbeidshjelp, -ønsker Dem og fru en riktig god jul og et godt nyttår, de beste hilsner Hysing-Olsen.” Ja, han er nok av de ærligste og har virkelig humor.

24.12.1943

Neste dag fikk jeg julekort også fra Terje Wold. Heller ikke fra ham har jeg fått julekort før. Jeg var over i Skipfartsdept. og hadde en lang samtale med Sunde. Han var smørblid. Han fortalte at Hartmann hadde insistert på at lønnsforhøyelsen skulle gjennomføres. Det ville lønne seg, ellers måtte han gå med på så mange oppflytninger i klasse. Jeg spurte Sunde om det var noen som for alvor festet seg ved dette idiotiske argumentet. Han bare smilte. Statsministeren hadde sagt til Sunde at han ikke hadde sovet hele natten etter å ha lest min fremstilling. Den hadde absolutt gjort et dypt inntrykk. For første gang hadde Hartmann protestert mot en militærutgift – opprettelsen av en tredje jagerskvadron. Jeg lo og sa at det ikke var den slags utgifter det skulle spares på – selv om det kanskje var en tanke å gjøre det billigere ved å få engelskmennene til å betale for utgiftene. Jo, det var det man kanskje nå ville forsøke på. Jeg sa at jeg synes Hartmann (tidligere finansborgermester i Oslo) var en uhyre slett finansminister, han skjønnte over hodet ikke den situasjon vi var oppe i – han trodde fremdels han satt i Oslo kommune, og han manglet vingeslag. Jeg nevnte militæravtalen, at tidspunktet var inne til å få den revidert. Det måtte den norske finansminister i tilfelle ta opp personlig med Sir John Anderson(?) Disse finansielle mellomværende med Ministry og War Transport og WRID var også en sak for den norske finansminister. Men dessverre, Hartmann kunne jo ikke en gang snakke tilstrekkelig engelsk til å kunne snakke med Sir. John Anderson. Sunde sa han vilde ikke nettopp ta mine ord om Hartmann som sine, men han hadde også sagt om Hartmann at han aldri kom ut over det å være finansborgermester i Oslo. Samtalen ebbet ut med andre ting. Som sagt han har aldri vært så smørblid før.

I klubben traff jeg Mustad – og jeg snakket et par minutter med ham om det. Jo, han bekreftet at det hele hadde gjort et dypt inntrykk. Men hva hjelper det, sa jeg, når intet gjøres.

Sunde sa under samtalen at Hartmann hadde sagt at Nortraship kunne bare passe seg, slik som de hadde forsømt plasseringen av Nortrashipmidler. Jeg svarte at det skulle Hartmann være litt forsiktig med. Jeg hadde i et hvert fall mitt på det tørre på dette punkt.

Så var det jul da – i flere dager.

- Lønningene.
- Informasjonskontoret, spesielt Billedavdelingen. De knipser alle som gifter seg i Sjømannskirken. Det blinker i alle lunsjer og selskaper. Sender folk opp til Skottland for å fotografere hvor amatørfotografer kunne gjøre nytten. Lager Historiske filmer som har fælt liten betydning. Alle stensiler, notater - sendes til en rekke folk her i UK.
- Lunsjer på statens bekostning. (Lies lunsj for Smith).
- Ministrene i Utenriksdepartementet. Utnevnelse av Berg og Smith til ministre til tross for at Backe eller Bentzon godt kunde klare disse små landene. Til og med efter at den greske regjering er flyttet til Kairo er Berg fremdeles lønnet som gresk minister, - selv under den tid hvor han fungerer som Charge D'affaires i Stockholm. Ja, hvorfor ble han sendt til Stockholm? Hvis nestkommanderende ved den meget viktige legasjon i Stockholm virkelig ikke kan betros å bestyre legasjonene under ministerens fravær i to måneder, er det på tide at man forsterker legasjonen. Men selvfølgelig er det arrangert for at Berg – med frue – skulle få et Sverige-opphold.
- Våre flott utstyrte kontorer. En skjærende kontrast til engelske kontorer opprettet under krigen, for eksempel MoWT hvor selv høyere funksjonærer nøyer seg med solide kjøkkenbord. Konferer også Forsyningsdepartementet i Oslo hvor funksjonærkontorer ble komplett utstyrt med kostbare maskiner for ca. i alt kr. 60.000,- I Kingston House og militærkontorene: tepper på alle gulvene, skinnende skrivebord, bilder på veggene, alt mulig av fineste sort. Pussig for eksempel å se kaptein Smiths kontor og Sir Andersons kontor i 146 Leadenhall str. – vegg i vegg. Man ser straks hvem som har god råd. Er det på noen måte nødvendig for FFK og SOK å ha eget hustelefonsystem med høytaler. Det er jo slett ikke direkte krigsoperasjoner de driver med, og FFK har vel sitt på en etasje, så noen nødvendighet for høytalersystem er det sikkert ikke.
- Reises det ikke for meget? Alle mulige skal reise til Amerika. UNRRA – var det virkelig nødvendig å sende så mange? 2 læger for eksempel. Får alle disse mennesker oppholde seg USA på statens bekostning? Hvorfor har Finansministeren gått med på å sette opp bostedsgodtgjørelsen.

- Bevilgning av £ 10.000 til Russland gjennom Røde Kors. Hvis den skaper good-will er det selvsagt i orden, men vet noen russere om at det er den norske regjering som står bak? Det er jo helt klart at russiske kvinner og barn ikke får mer medisin etc fordi om vi bevilger 10.000. Det er ikke penger det står på, men transport.
- Vårt kulturbudsjett: 2 ekspedisjonssjefer i Kirkedepetet. En spesiell mann kalt ut fra Norge for å være sekretær for Norsk-Britisk forening. Nødvendig? All denne kulturelle utfoldelsen, som i og for seg er meget bra og sikkert drives av dyktige folk, vil den kunne oppretholdes etter krigen? Og hvis ikke, er ikke da meget av verdien bortfalt. Det samme gjelder alle Informasjonskontorets journalister.
- De militære. Sikkert et meget stort gebet. Organisasjonen av kvinnene. Hvorfor koste dyre kursur på piker som aldri skal ha noe med militærvesenet å gjøre? Hvorfor utstyre piker med uniform som ikke kommer til å utføre annet slags arbeid enn damene i de sivile kontorer. I et hvert fall – hvis man gjør det, får man plassere dem i kaserne som engelske og andre nasjoner gjør, så man i alle fall har økonomisk fordel av systemet. Hvorfor skal de norske WRENs og WAAFs ha skreddersydde uniformer mens de engelske ikke har det? Følger er at de norske ATs uniformsbetaling er nedsatt fra £ 1 til 10 shilling pr. mnd, med den begrunnelse at de to andre våpens piker har krav på å få skreddersydde uniformer. Hvorfor kaste bort kuler og krutt for å la disse jentene fra militærkontorene i London få lov til å more seg?
- Fremdeles militærvesenet. Alt sludderet med liasontjenesten. Feilen kan være engelskmennene, men det ser ut som de militære aldri tenker på penger – og tid.
- Vår militæravtale bør revideres. Hvorfor ikke samme slags avtale vedr. fly som vedr. krigsskip?
- DEMS-utgifter – I will find.
- Krigsassuransen – 1 – 9 mill pund.

15.01.1944

Finansministeren ringte meg virkelig opp på telefonen. Ikke for å snakke om ovenstående. Nei, det gjaldt ganske annerledes viktige problem. Hvordan forholder Nortraship seg i forhold til engelske kvinnelige funksjonærer som får barn, og hvor lang tid gir vi dem lønn under sykdom. Oppriktig talt var min første innskyttelse å si at jeg skulle sette finansministeren over til Prag, men jeg lovet da å undersøke spørsmålet og ringe tilbake, hvilket jeg gjorde. Det er nok ganske andre store problem som opptar den norske finansministeren, enn disse jeg skrev om.

Tåke - Ekte Londontåke!

16.01.1944

Tettere enn hva vi antakelig har hatt tidligere under hele krigen. Nesten uvirkelig. Jeg går en lang spasertur, velger en rute hvor jeg trodde jeg er absolutt kjent – fra Knightsbridge til Hyde Park Corner, opp til Marble Arch og derfra opp Baker str., opp til Marlybone rd, - men derfra å finne frem til Zoo, som jeg hadde eslet meg til, er ganske umulig. Jeg måtte snu. Alt hvitt og ullent og surt og grått. Man går bortover fortauet, langs et gjerde, så ser man ingenting mere, tar et par famlende skritt, skimter en stolpe foran seg et sted. Det viser seg å være bare 6-7 skritt borte. Noe mørkt stort glir sakte forbi en, man kan høre hva det er – en bil -, og man skimter så vidt konturene av den, så forsvinner den inn i ullenheten igjen. Det er forunderlig mange biler ute, man hører summing av dem rundt seg overalt, ser ingenting. Hvis man da ikke stiller seg opp på kanten av fortauet og speider intenst ut i gaten. Jo, der kommer de i konvoi , gjerne med en taxi i spissen. Hva slags magikk har denne sjåføren i øynene som kan se noe som helst der han henger halvt ut av bilen på den ene siden? Det må være nok en sans i tillegg til de 5 kjente som denne karen besidder. Tett i halen på seg har han en annen bil, denne har igjen en bak seg – til de sammen danner en lang rekke. Det er ikke så vrient når man bare har en bil foran seg. Da kan man bare legge seg på hjul, kline støtfangeren sin opp i understellet på bilen foran og la det stå til. Så tett er ikke tåken at man ikke kan skimte dette nummerskiltet et par meter foran. Stemmer overalt, men dempede, alt er dempet, ullent - uvirkelig -. Pludselig må man ta et skritt tilbake, man holdt jo på å fly rett på en dame. Noen blinker med lyktene sine som om det var kveld, men tåken vil ikke akseptere disse strålene slik som mørket gjør det. Man streifer tett forbi mennesker, de har et glimt av smil alle sammen, når de ser på en – er ikke dette pussig? Og man må smile tilbake.. Omtrent som hjemme i gamle dager når det en dag snedde og snedde og alt var uendelig hvitt og nytt både på marken og i luften, ”alt gikk i ett”, - da kunde man også smile til ukjente mennesker og få smil igjen. – Er ikke dette ekstraordinært underlig?

Men denne kondenserte tettheten er ikke like jevn overalt. Pludselig ser man langt foran seg, kanskje 30-40 meter, og noen oppfatter at det er en gate man spaserer i. Kanskje skimter man husene på den andre siden av gaten, man beslutter å benytte seg av den enestående anledning, og skrår over. Langt, langt borte høres en av de siste slagere, men pludselig er koret rett ved en – her kommer de, amerikanske soldater med sine piger, 8 – 10 stykker av dem. De holder hinannen i hendene som de passerer over gaten, danner en lang rekke: ”Can you tell, where we can take the bus to Baker Street”. Jeg ser på dem, men spørsmålet er alvorlig ment, og jeg svarer dem i samme oppriktige tone at de står midt i Baker Steet, all right. Så tar de peiling på ny opp Baker str., stemmer i et nytt vers på Yankee-sangen sin.

Det er tåket inne også. Ikke så ille, men korridoren er nokså tett, omtrent som det skulle være brann i huset. Lukter gjør den også, denne tåken. En rå lukt,

omtrent som av vått tøy. Ville det ikke ha vært en ide for tyskerne å forsøke seg over London i dag. Fly riktig høyt til de visste de var over byen, og så la det drysse ned. Ingen fighters kan gå opp i dag, for det er sikkert ikke bare London som har denne tåken. Å nei, i hele syd-England er det nok den samme tåken. Ikke ville det være greit å være brannvesen heller. Men noen raider kommer ikke – tvert imot det er stillere i London enn noen gang. Bussene gir opp, den ene etter den annen og taxiene sneiler seg hjemover. Det meste man kan høre er romlingen av tog langt borte og det hule drønn fra enkelte undergrunnsbaner mange meter under jorden.

Om ettermiddagen begir jeg meg opp til Kingston House for å få tak i noen å spise dinner med. Oppe ved Knightsbridge hører jeg en ynkelig gammel røst inne på fortauet et sted – *“Can anybody help me!”* Det er en gammel dame uten lykt og fullstendig lost. Jeg spør hvor hun skal hen. Hun svarer *“Queens gate, and could I possible help her to get there?”* Ja, det er jo min vei, om enn vel dobbelt så langt som til Kingstone House, så vi åler oss av gårde, jeg med den svenske lommelykten min summende som et visst lite dyr, hun krekende seg etter akterut eller på siden etter som det faller seg, som oftest med et godt tak i armen min og med en paraply som hun føler seg frem med i den andre hånden, just som en kan tenke seg en ”sapper” i den 8. arme med sin mine-detektor.

Sent går det. Det er så mange sidegater og innkjørsler oppover denne gaten, og hver gang vi kommer til en slik avslutning av fortauet, så er det – *“farefull”* -, eller *“Mind your steps, madame”* – fra meg, og en ekstra føling med paraplyen fra hende, inntil vi vel er oppe på fortauet igjen. Stakkar, hun har ikke noen lykt hun, for batteriet vilde ikke mer allerede vinteren 1939-40, og hun har ikke trodd det gikk an å få nytt batteri.

Utenfor Albert Hall, d.v.s. hvor vi gjetter at Albert Hall er, hører vi en kvinnes-temme – *“Help, Help, can you tell me where I am”*. – Jeg setter min kombinerte tåkelur og lommelykt på full fres, og den fortapte kommer anstigende. Det viser seg hun skal samme vei, og jeg inviterer hende elskverdig til å slutte opp i køen. To bortkomne soldater er de neste på vår vei. Hva de diskuterer er ikke nødvendig å si, og heller ikke de kan stå for mitt tilbud. Dette blir jo en hel prosesjon. Nå ja, både disse og damen dropper snart ut, og snart kan også min eldste protesje og jeg dure ned Queen gate. Hun er forresten ikke helt borte – *“we shall cross the street exactly 2 yards beyond the third lamppost, and there we are –”*. Jo, det stemmer nydelig, og hun blir avlevert. På tilbakeveien til K.House kommer en anden dame imot meg, spør om veien til Knightsbridge. *“Just my way”*, sier jeg. Hun protesterer vilt – hun kommer fra Queen gate. Det gjør jeg også, fremholder jeg, og vil hun, kan hun bli med mig nedover. Nei, det går over hendes fatteevne at hun skal tilbake samme vei som hun kom, og hun er meget skeptisk. Er han ikke a ”foreigner” også denne karen – han snakker ikke som en innfødt iallfall. Men hun tar da sjansen, og er heldigvis snart overbevist.

Ja, det var Londontåken!

24.01.1944

Tilkaldt av statsråd Frihagen som spør om jeg vil overta jobben som ekspedisjonssjef i hans departement – Forsyningsdepartementet. Ekspedisjonssjef Smith forutsettes da å trekke seg tilbake, antakelig gå over i Utenriksdepartementet igjen. Frihagen synes ikke departementet hans er organisert som det bør, og det forestår et så intenst arbeid med forsyninger at han gjerne vil ha en administrativt trent mann som sin nærmeste medarbeider. Jeg svarer at min prinsipale innstilling er at hvis Nortraship finner å ville gi slipp på meg, så har ikke den enkelte funksjonær noe han skulle ha sagt, og for så vidt er denne jobben selvfølgelig fristende. Jeg lover ham å tenke på det.

26.01.1944

Sunde nevner det samme for meg under lunsjen. Han oppfordrer meg meget sterkt til å ta stillingen – litt for sterkt etter min smag – og frister bl.a. med at Aake Ording, som nå er byråsjef i departementet, antagelig skal slutte. Min mening er nå temmelig oppgjort, at jeg skal bli hvor jeg er. For sikkerhets skyld snakket jeg i går med H.O. om saken. Jeg nevnte bl.a. at det i og for seg var sikret meg en fremtid i denne stillingen i Forsyningsdepartementet, for Nortraship betraktet jeg mer eller mindre som en Dead End for så vidt. Til det sa han at han trodde slett ikke det var noen Dead End. Han kunde ikke tenke seg annet enn at Rederforbundet ville få bruk for meg etter krigen. Nå ja, det har jeg nå min meget store tvil om, skjønt shipping er fascinerende (hvis man bare hadde noe greie på det). Hvorom alt er, jeg får oppsøke Frihagen i morgen og gi ham mitt svar.

18.04.1944

Det brenner løs fra alle kanonene og raketene i Hyde Park. I morges ble bestemmelsen om embargo for diplomater og diplomatpost og ciphertelegrammer kunngjort. Ingen andre enn engelskmennene selv, Dominium, U.S.A. og Sovjet får lov å sende usensurert kurerpost og ciphertelegrammer, og reiseforbud er innført. Det mottas med blandede følelser. Lie skal være rasende over at vi ikke er undtatt. Svært mange mener at nå må invasjonen være nær forestående. Et så drastisk skritt kan ikke bare være unødvendig. Personlig har jeg veddemål om neste månemørke ca. 10 mai som invasjonstidspunkt, men kanskje blir det før.

I alle fall har vi i natt besøk av Luftwaffe, og det er vel Waterloo og Victoria de er efter. Fra parken skytes det iallfall noe rent forskrekkelig. Det er så hele huset ryster, særlig når raketene braker løs. Nå hører jeg brannbilene. Jeg våknet først under de siste momenter av alarmen, og tenkte å bli liggende som jeg har gjort i det siste, men det er for voldsomt denne ganen, så jeg har fått på meg fillene og sitter ute i entreen. Thomas L. har tatt med seg stolen ut i korridoren og leser en roman. Han er jo utbombet for ca. 2-3 måneder siden og er siden da litt skvetten.

Ja, det er iallfall sikkert at invasjonen nå snart kommer. I mange måneder har det nå vært konsentrert soldater og materiell sydover. Stadig har vi sett kolonner av tanks og andre kjøretøyer gjennom gatene, og det har vært en masse amerikanske på perm i London med noen britiske innimellom. The African Star er ikke sjelden å se, og det er visst riktig at den opprindelige 8. armé er i England for å ta første støyten i invasjonen. Montgomery har fart rundt og latt seg avbilde overalt. Å jo, det er nok store begivenheter i vente.

Flyangrepet er nå etter en halv time dødd hen. Man kan gå og legge seg igjen.

03.06.1944

Snart St. Hans, og fremdeles ingen invasjon. Det er ikke helt å nekte for at det går litt på nervene, kanskje spesielt for oss utlendinger, som jo har en mer spesiell interesse i invasjonen enn engelskmennene. Det er sikkert meget få, som ikke har trodd at invasjonen skulle være vel undervei allerede for lenge siden. I mange måneder har vi jo kunnet legge merke til alle forberedelsene – tanks og kanoner og ducks og invasjonsbarker og biler stadig på vei sydover, soldater overalt, fabrikkvirksomhet i havnene. Men det er jo et mektig apparat som skal stilles på benene, hvor hver eneste liten detalj skal passe inn i maskineriet som et hjul i en klokke.

Den norske deltakelsen utgjøres av våre jagerfly selvfølgelig – 2 squadroner – en del av våre marinefartøyer og 45 handelsskip. Disse siste har vi arbeidet med i Nortraship i lengre tid. Båtene er på spesielt charter og mannskapene er forhyret på spesielle betingelser. Bl.a. har de forpliktet seg til å arbeide når som helst, uansett vakter og overtid, og er forberedt på for eksempel å ta lossearbeide. Det ble gjort til en frivillig sak for dem om de vilde gå med. Så vidt vites er det meget få som har foretrukket å gå i land, og alle sier at spiriten stort sett er ypperlig. Vi har opprettet 2-3 nye kontor sydover i foranledningen, og har noen av våre beste kapteiner som superintendent på disse steder. Reservemanskaper ligger klare i disse havnene.

Jo, det blir skuespill når det braker løs. Imidlertid driver vi med våre egne planer m.h.t. Norge. H.O. er nettopp oppnevnt som norsk liasonsoffiser for MOWT og WSA og håper han iewhvertfall kan få meg med som sekretær. Det har for øvrig vært adskillige intriger fra Sundes side i anledning denne oppnevningen, idet han har villet trumfe gjennom Reksten som norsk representant. Da Hysing Olsen foreslo seg selv, kunde jo Sunde vanskelig komme utenom ham, men han har da forsøkt på alle måter. Det siste var at Sunde – eferat Regjeringen hadde bestemt at det skulde bli Hysing Olsen – henvender seg til MOWT for å få deres samtykke. Akkurat som om MOWT har noe som helst med vår oppnevning å gjøre. Sundes tanke har formentlig vært at MOWT skulde si at de måtte ha H.O. i London (fordi de ikke vilde ha en så sterk mann med seg til Norge). Men øyensynlig har MOWT sagt at de mer enn gjerne ser H.O. i denne jobben. I et hvertfall bekreftet Sunde skriftlig oppnevningen av Hysing Olsen i dag. Hysings mening er, som sagt, at jeg skal være med og efterhvert overta organisasjonen i

Norge.⁶³

Krigens slutfase

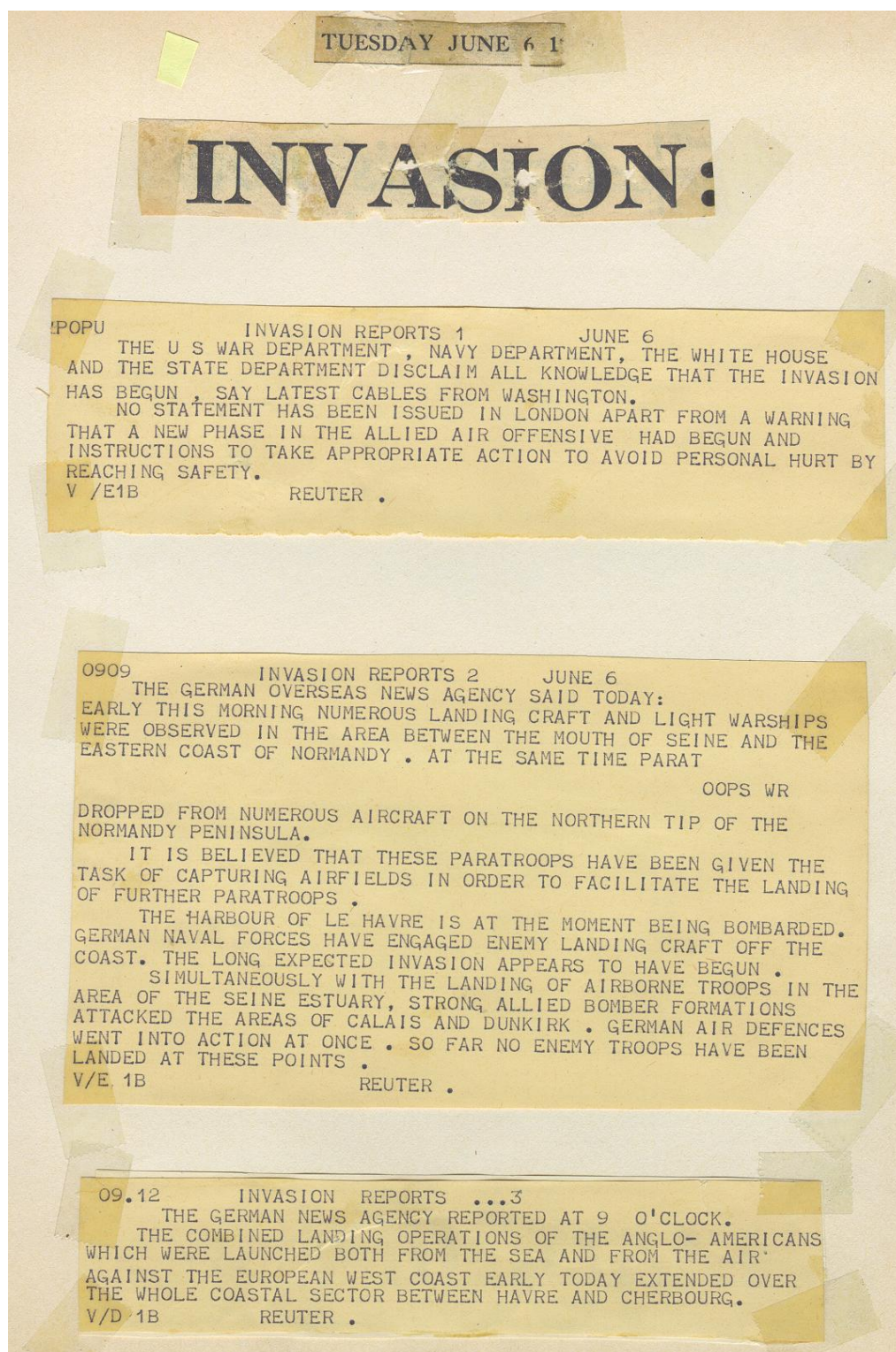
06.06.1944

Endelig kom den store dag – ”D-dagen”, som vi alle hadde ventet på. Alle aviser var selvsagt fulle av rapporter fra invasjonen, og fjernskriverne tikket inn nyheter fra minutt til minutt.⁶⁴

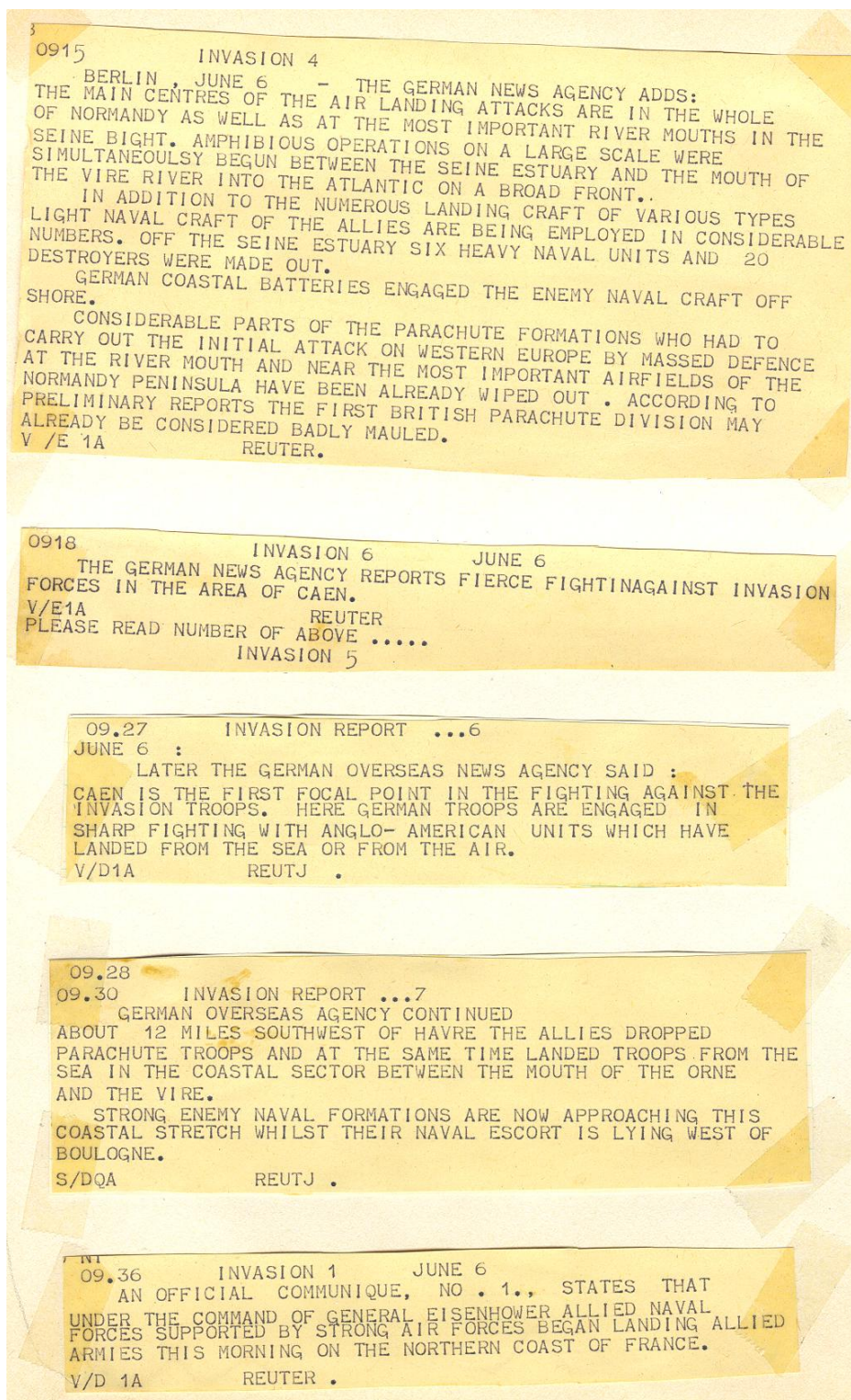
⁶³Kort tid før krigens slutt, men da man enda var redde for at tyskerne ville forsvare ”Festung Norwegen” til siste mann, ble Erling tilknyttet Den norske Marine som liasonoffiser med orlogskapteins grad. I den forbindelse ble han utstyrt med en super marineuniform. Den hadde han på seg en gang, nemlig da han etter krigen ble fotografert i den! Det ble også bestemt at Erling som H Os nestkommanderende, etter krigen, skulle overta hele organisasjonen og blant annet ha ansvaret for oppgjøret mellom rederne og staten. Slik gikk det da også.

⁶⁴Erling leste krigsrapporter fra Reuter til tidlig på morgenen 6.6.44. Klokken 09.06 lød imidlertid meldingen: The German overseas news agency said today: Early this morning numerous landing craft and light warships were observed in the area between the mouth of Seine and the Eastern coast of Normandy. At the same time paratroops were dropped from numerous aircraft on the Northern tip of the Normandy peninsula. [...] The invasion seems to have begun."

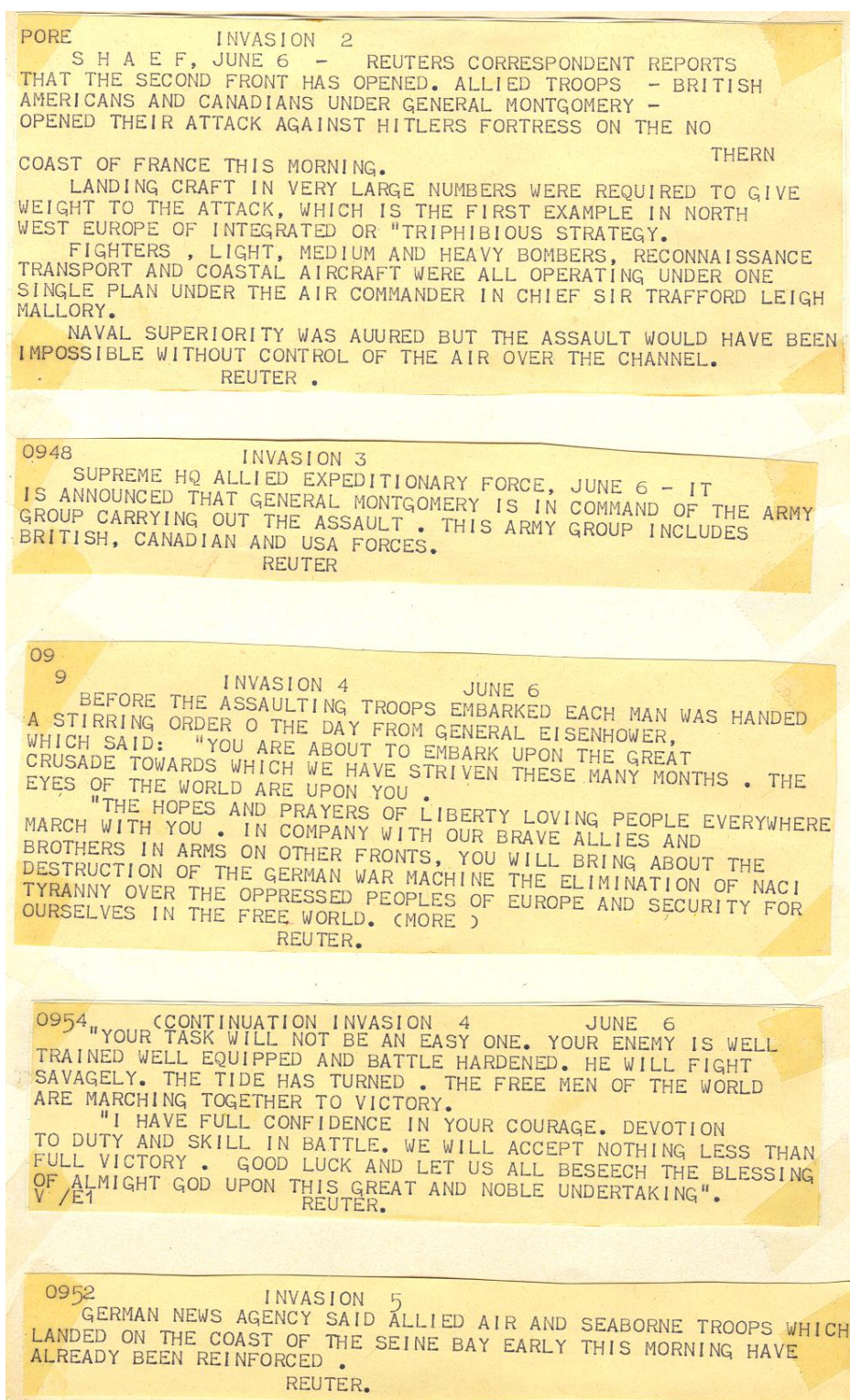
Etter dette sendte Reuter rapporter om utviklingen ved fronten nærsagt fra minutt til minutt. Rapportene fra den første timen er tatt med i dagboken. Erling har også samlet rapportene helt frem til 16.58 samme dag (rapport nr. 41 fra fronten den dagen). Jeg har imidlertid ikke funnet at disse minuttrapportene er nødvendige i denne sammenhengen. Derimot bruker jeg hans skisse for dagene 6., 7. og 12. juni. De er høyst instruktive og taler for seg selv.

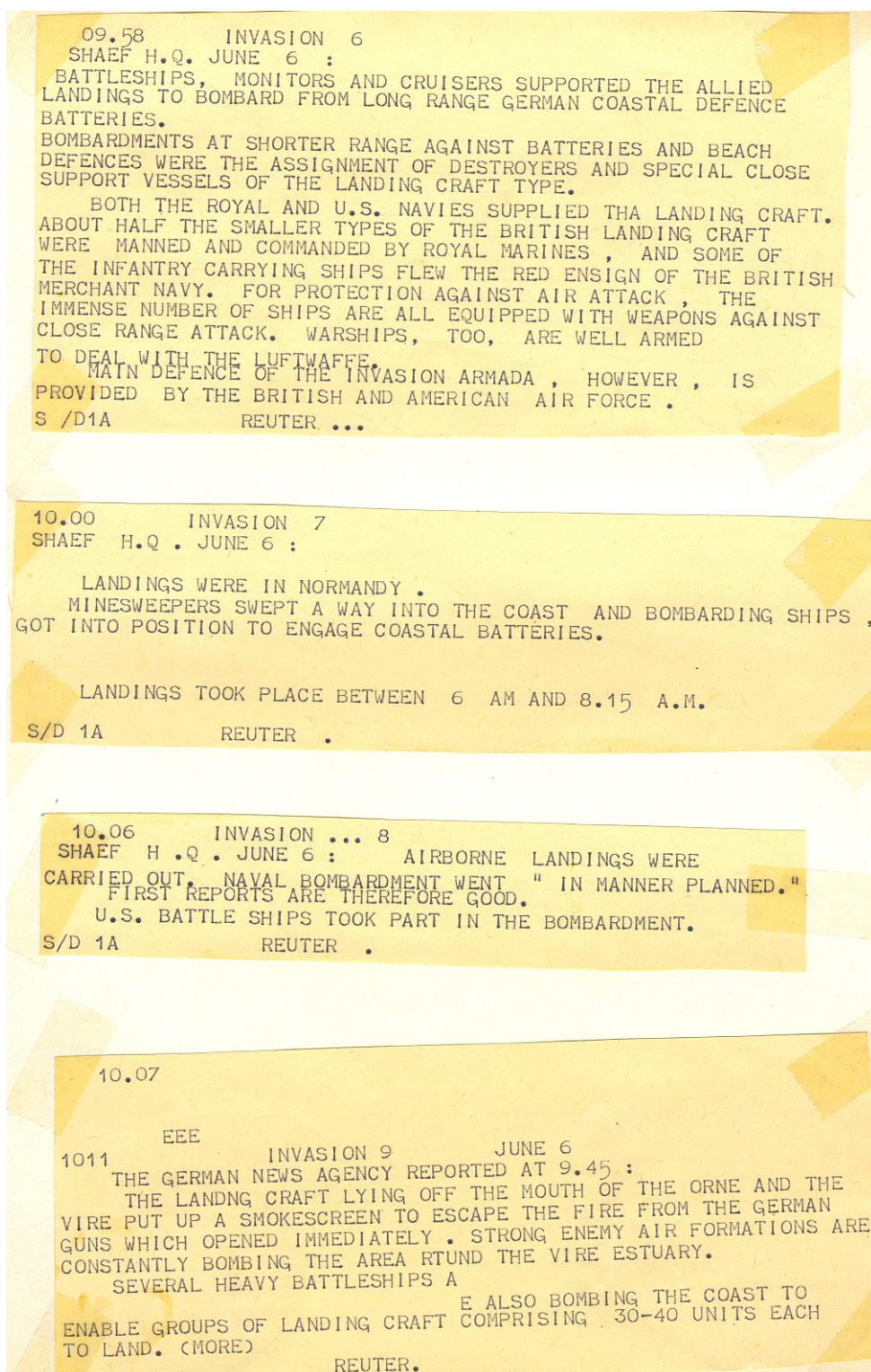
Figur 55: Reuters dekning av innvasjonen – minutt for minutt (I)

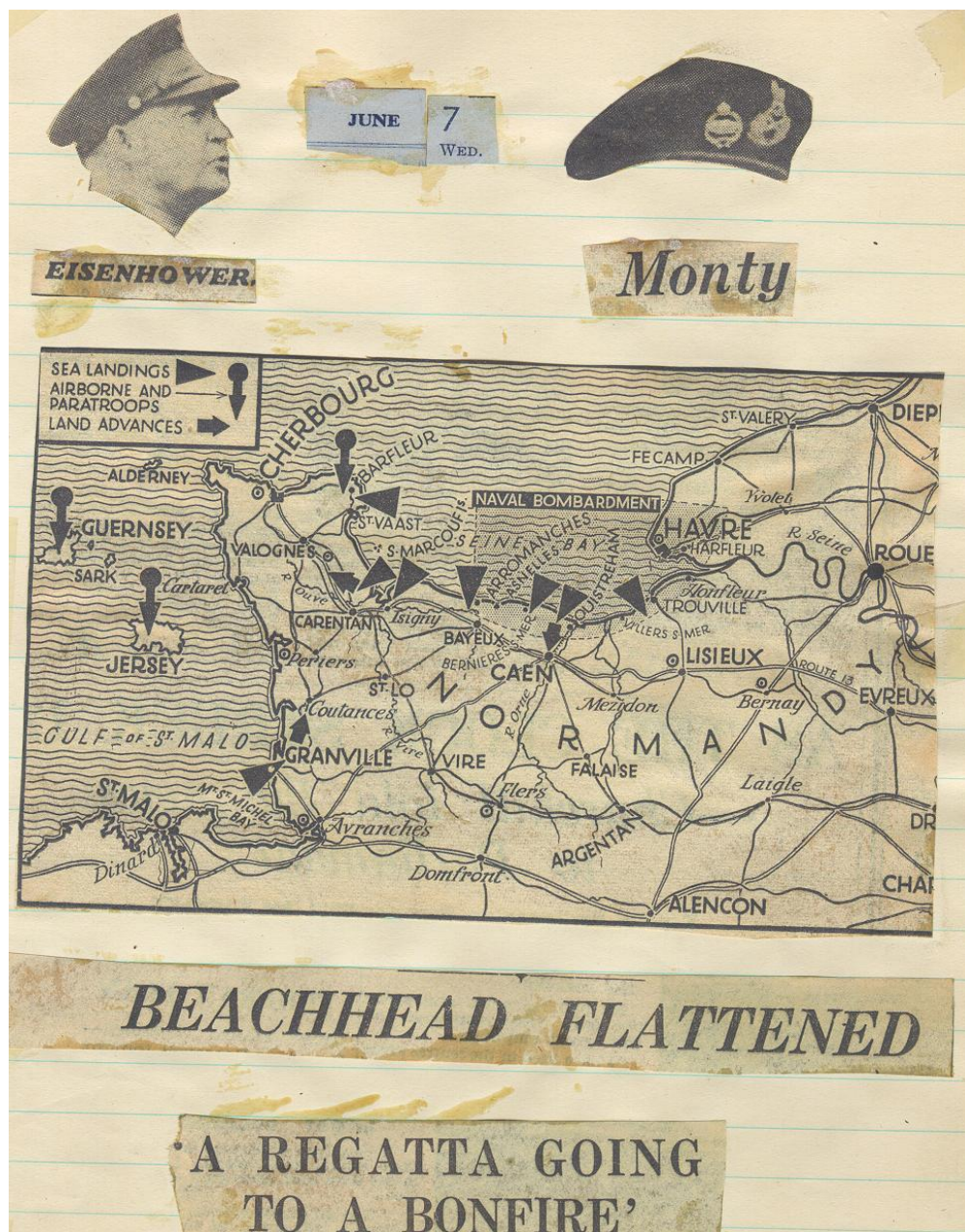
Figur 56: Reuters dekning av innvasjonen – minutt for minutt (II).

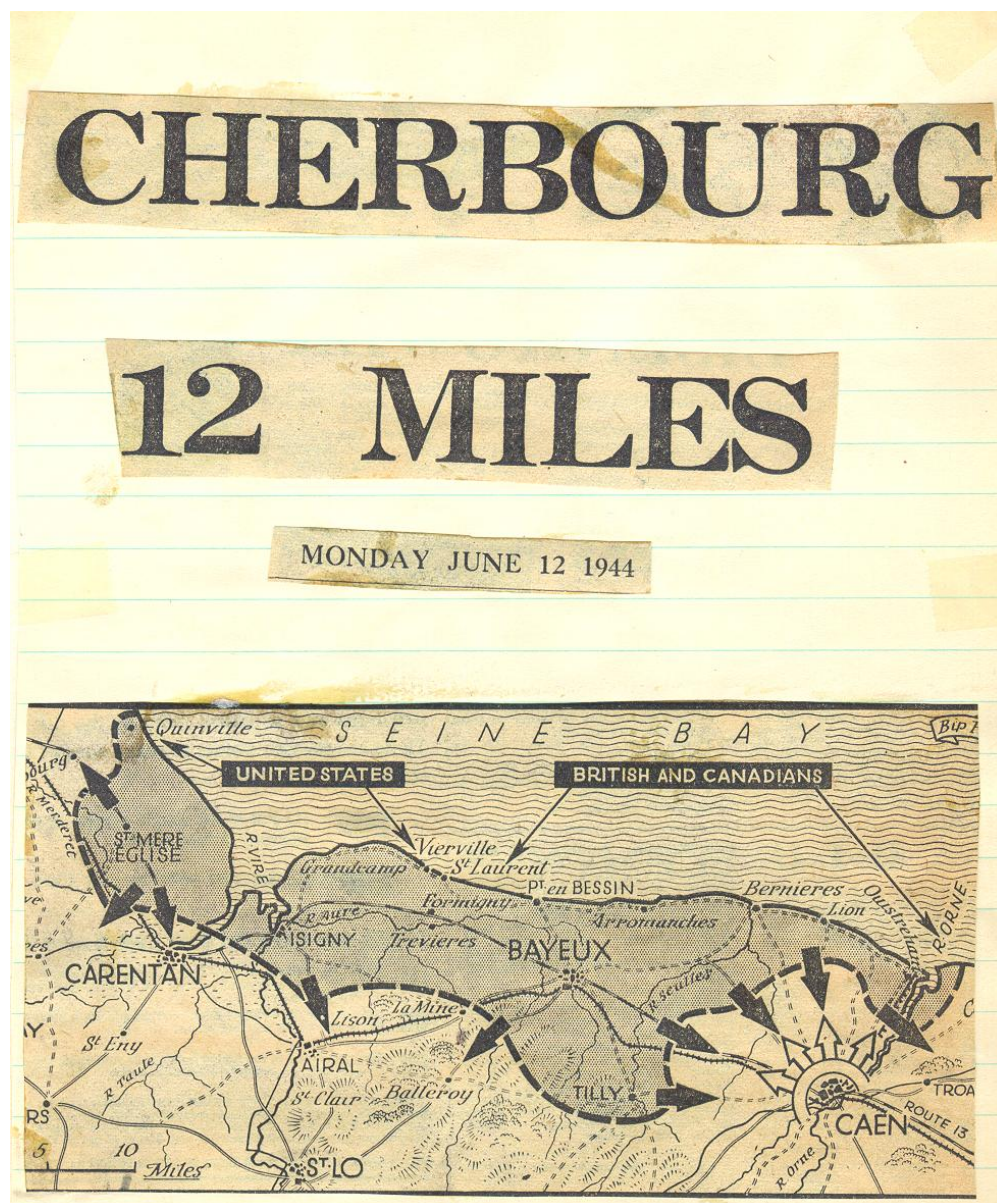
Figur 57: Reuters dekning av innvasjonen – minutt for minutt (III).

Figur 58: Reuters dekning av innvasjonen – minutt for minutt (IV).

Figur 59: Skisse over innvasjon (7. Juni)

Figur 60: Skisse over innvasjon (12. Juni)

Hemmelig våpen

19.06.1944

Hitler hadde som han sa virkelig hemmelige våpen, i alle fall for oss alminnelig dødelige.⁶⁵ Selvfølgelig har vi skjønt at det lenge har vært kjent av den allierte krigsledelse. Det er mange måneder siden vi hørte at allierte fly hadde bombet visse fabrikker og laboratorier i Tyskland hvor man hadde oppdaget at man laget dette våpenet. Videre har vi nå i snart et halvt år stadig fått kommunikeer om bombing av "military installation across the channel", eller i "Pas de Calais area" og vi har visst at dette hadde noe med det nye våpen å gjøre. Allikevel har vi ikke ofret så mange tanker på det – har nærmest tenkt oss at det tross alt kanskje var bare bløff fra tyskernes side.

Nå ja – i hvert fall er det nu kommet. Natt til torsdag den 15. skjedde liksom ouverturen. Det ble warning sånn i 12 – $\frac{1}{2}$ 1 tiden om natten den 16.6. Så meget om den – vi ble rolig liggende. Men så hørte vi plutselig en ny tone i kanonilden – eksplosjonene i luften kom like etter selve skuddet, så vi skjønte flyene måtte gå lavt, og derpå hørte vi et fly stryke tett over oss. Det var jo nytt og pussig, ballongene var vel oppe også. Da jeg så ut av vinduet kunne jeg se dottene etter granatekspløsjoner bare et par hundre meter borte. Det var nokså lavt skydekke, og disse mørke dottene avtegnet seg tydelig mot den gråhvite bakgrunnen. Skytingen fortsatte og vi hørte rett som det var mer dur. Men som vanlig syntes vi ikke det var noe særlig å bry seg om, og sov da temmelig godt hele natten. Min tanke var at tyskerne hadde gjort et konsentrert angrep på dokkene som jo brukes som utskipningshavn for invasjonen.

Om morgenen fikk vi så høre at det var det nye våpen. Noen sa det var radiokontrollert, andre at det ble drevet av raketter. Et par hadde falt ned i nordkanten av London, et i Kensington, men ellers så vi det hele til å være nokså lite konsentrert. Neste dag – fredag – var det visst ingen som falt i London, men om natten hadde vi spetakkelet igjen. Så var det lørdag, med en del warnings, og noen eksplosjoner her og der. Jeg hadde brannvakt hjemme natt til søndag og alarmen på. Det var en mengde skyting. I $\frac{1}{2}$ 5-tiden gikk jeg opp på taket, og i løpet av de neste 1 $\frac{1}{2}$ timer så eller hørte jeg minst 7-8 stykker av dem. Den første tok over huset, og over skydekket også, så jeg kunde ikke se den. Det falt en ved Marble Arch, ca. 1 km. bortenfor. Jeg så flere eksplosjoner omtrent i sentrum og

⁶⁵De "hemmelige våpen" var V-1 og V-2, selvgående våpen som kunne gå helt fra kontinentet til London. V1 ble første gang observert over London natt til 15. januar 1944. Erling beskrev hvorledes han opplevet den første gangen og hvorledes den fungerte. V2 har han skrevet mindre om. V-1 gikk forholdsvis langsomt og vi kunne se den komme. Motoren stoppet og den fortsatte enda et stykke før den falt ned og spredte død og fordervelse ut over et stort område. Det var altså "blasten" som var farlig. Man kunne til en viss grad verge seg mot bomben ved å løpe fra eksplosjonen når man så den kom.

V-2 derimot kom meget hurtig, man hverken så eller hørte noe før det smalt. Da var det for sent. Den sendte heller ikke ut noen blast", men gikk dypt ned i jorden og etterlot seg et stort dypt krater som resultat. Erling mener at V-våpenet er "ubehagelig" men at de ikke har svært stor militær betydning. Men "hvis tyskerne hadde hatt disse i 1940 i tillegg til den ordinære bombing, ja da ville tyskerne triumferende for alvor! Men denne gangen var tyskerne for sent ute."

ned mot dokkene, enda flere mot syd.

Om formiddagen var jeg også på taket, og så da en hel del eksplodere, men de fleste temmelig langt borte. Om kvelden, da jeg kom syklende hjem fra Staines – etter å ha fulgt Hanne – hørte jeg plutselig et komme, hoppet av sykkelen, tok peiling på nærmeste hus, men kikket opp, og oppdaget at flyet var kommet så langt alt at det ikke vilde falle ned i hodet på meg, selv om jeg var nøyaktig i linjen. Jeg sprang derfor ut i gaten for å se det bedre. Nokså pussig, en tindrende klar sommeraften, solen i horisonten, masse søndagskledte mennesker i gatene, og så kommer plutselig en slik helvedesmaskin farende fra den andre siden av kanalen, mangfoldige mil borte, og sprer død og fordervelse. En meget elegant fremtoning der den kommer brusende gjennom luften med 5-600 km. fart. Og så plutselig stopper den voldsomme duren – i mitt tilfelle da det var nesten rett over hodet på meg – og det begynner å stupe ned mot jorden. Jeg tellet sekundene, kom omtrent til 10, og så smalt det. Tok sykkelen og kjørte i retningen med en gang. Folk strømmet til, det var bare ca. 200 meter borte. Et hus eller en kirke eller hva det var på hjørnet av Hammersmith Rd. var truffet. Forskjellige sårete kom gående eller løpende. Selve stedet hvor den flyvende bombe hadde truffet var et eneste ildhav. Så kom politi og brannvesen, og en mengde ARP-folk og stedet ble ryddet for uvedkommende. En del mennesker måtte være drept, ambulansene kjørte frem. Noen stor eksplosjon var det i grunnen ikke, iallfall hadde de omkringliggende hus klart seg merkelig bra. Ja, det var ett tilfelle av de mange.

Natt til i dag var det visst også en del som falt rundt om i byen, men de har sluttet å skyte på dem, og når man ikke lengre hører kanonene, så er det jo i grunnen ikke noe å være våken for. Jeg sov for min del som en stein hele natten.⁶⁶ I hele dag har de holdt på. Ikke så mange som i går forresten. I kveld var jeg på taket en tur igjen og så da ca. 6-7 komme inn og eksplodere. Det var litt nifst, en kan ikke nekte for det. Allikevel var blitzten mye verre. Disse kan man se om dagen – iallfall i godt veir – og man vil som oftest kunne fly inn i et hus eller shelter før eksplosjonen kommer. Om natten hører man iallfall lyden av flyene, man kan beregne om de er langt borte, og skjønner man at de er i nærheten, så får man fly ut på gangen, vekk fra vinduene, og så får man håpe på det beste. Vel, det er min oppfatning, mange andre synes visst dette er svært enerverende om natten, det er svært mange som sover ute i korridoren på min etasje.

Militært sett kan vel disse angrepene neppe være av så stor betydning, med mindre de rettes også mot invasjonshavnene på sydkysten. Der vil de vel for så vidt være mer sikre på å treffe, distansen er jo så mye kortere. Det er mulig at dette foregår, for tonen i de allierte kommunikeene er i grunnen mer alvorlig enn denne bombarderingen av London skulde tilsi. Det sies at en kolossal masse blir skutt enten av jagere eller av anti-aircraft-guns lenge før de når London – at det i grunnen bare er et fåtall som når så langt.

⁶⁶Erling sov vanligvis i sin egen seng om natten. Men en gang bombingene ble for ille gikk han ut og la seg i gangen. Der var det en mann som snorket noe helt forferdelig. En eldre herre listet seg forsiktig bort til snorkeren og berørte ham forsiktig: "You are sleeping on your back, sir". Det ble stille og rolig - en stund.

Den største betydning militært sett er kanskje at en mengde amerikanske og britiske bombefly blir brukt for å bombe de stedene hvor disse flyvende bomber kommer fra. Øyensynlig må tyskerne ha mange slik "launchingplasser" Det sies at man begynner å få has på dem.

Tyskerne selv har øyensynlig laget et veldig propagandanummer ut av det hele. I de tyske kommentarer heter det at hele Syd-England er i panikk, at London og andre byer blir evakuert, at London er et ildhav o.s.v. Ja, ja. Tror tyskerne at de kan vinne krigen med dette, så dem om det. I London leker barna i gatene som før, svært få, om noen, har reist ut av London, og branner er det bare akkurat i de husene som blir truffet. Men hadde tyskerne hatt dette våpenet i 1940, i tillegg til den ordinære bombingene, ja da hadde tyskerne triumfert for alvor.

At våpenet åpner uanede muligheter for dem som skal lage kriger i fremtiden, kan det ikke være noen tvil om. Men denne gangen har tyskerne vært for sent ute.

Figur 61: De første V-bombene.

01.07.1944

Efter 2-3 uker er angrepene med ”flyvende bomber” fremdeles like vedvarende, for ikke å si verre enn før. Det var en periode – ca. 10 dager etter at det hele var begynt (lørdag og søndag 24-25.6.) – at man trodde at man hadde fått has på dem. Begge disse dagene var fri for warnings. Men om mandagen tiltok det igjen, og denne uken har det vært, selv om dagen, mer ”warnings” enn ”all clear”. Om natten er det så å si konstant warnings, og vi hører til stadighet eksplosjoner eller dur fra bombene, helst begge deler. Noen er forholdsvis små maskiner. Når motoren på disse stopper, kommer eksplosjonen gjerne 5-10 sekunder etter. Det er tiden det tar for dem å gli ned til jorden. Andre har visstnok langt større vingspenn, og når motoren på disse stopper blir de lengre etterpå – det sies opp til 5 miles. Derfor hender det at man plutselig hører en eksplosjon uten at det har vært noen motordur på forhånd. Så er det noen som synes å bli styrt ned mot jorden og eksploderer med motoren i full gang. I det hele tatt er de mer uberegnelige enn det til å begynne med syntes.

I følge de allierte kommunikerer blir utskytningsstedene stadig bombet, men det synes ikke å hjelpe stort. På Cherbourghalvøya fant amerikanerne en rekke installasjoner som tyskerne ikke hadde rukket å ta i bruk. Blant disse var noen kolossalt store, som man mener var beregnet på rockets – kjemperaketter. Dette har selvsagt satt fantasien i sving. Man spekulerer på om vi snart skal få smake en del av den kosten også. Det snakkes om raketter som skal veie opp til 15 tons, andre mener at de veier fra 2 til 5 tons. Hyggelige utsikter.

Selvfølgelig har man satt i gang et kolossalt apparat for å få stoppet svineriet. Ved siden av bombingene av utskytningsstedene – som jo egentlig er det eneste virkelig probate middel – har man tatt ethvert tenkelig og utenkelig middel i bruk for å skyte ned bombene før de kommer til strøk hvor de kan gjøre stor skade. Luftskyts på land og i sjøen plukker nok ned en hel del av dem. Så er det en mengde jagerfly i luften til en hver tid, som først og fremst forsøker å skyte dem ned, men som også bruker andre tricks. Det sies at jagere går opp med nett imellom seg, som de fanger dem i. Videre fortelles det at den mest yndede metode er å legge flyet rett innpå, få vingen på jagerflyet inn under vingen på bomben, og vippe denne ut av balanse. Da går en gjerne ned. Ballonger benytter man visstnok også i stor utstrekning, men om dette er effektivt er tvilsomt.

Hvorom allting er, svært mange kommer gjennom ”forsvaret”, og bare i London eksploderer det minst 2-300 hvert døgn. Eksplosjonene er voldsomme. De trenger ofte ikke så langt ned, slik som alminnelige bomber, men slår ut til alle sider med en forferdelig ”blast”. Hvor en bombe faller, springer gjerne vindusruter i flere hundre meters omkrets. Det begynner å bli en del slike ”arr” rundt omkring i London. Svært heldige har tyskerne vært med å treffe jernbanestasjonene. Waterloo har fått ett treff, Victoria minst to.

Om dagen tar man tilsynelatende ikke større notis av dem. Selv om det er warning, går trafikken i gatene nokså uforstyrret. I Hyde Park var folk på Serpentine, men det er ikke så mange båter ute som ellers. Det bades fremdeles, men

Figur 62: Where the flying-bombs fell in Westminster.

det er god plass på badestranden. Folk ligger og drar seg rundt om i parken som vanlig, men det er ikke på langt nær så fullt som det pleier være. Kort sagt, selv om man ikke synes å bry seg så stort om disse bombene, så holder nok folk seg mer hjemme enn de ellers vilde gjøre. Folk går på kino, men det er ikke lenger vanskelig å få billetter. Teatrene som for inntil 2-3 uker siden hadde alle tiders "boom" står nå nokså tomme sies det, og restaurantlivet florerer ikke nettopp. Rundt om på kontorene innretter man seg med vakt på taket, som varsler folk på etasjene med alarmklokke når en flyvende bombe høres ut til å komme i nærheten. Man begir seg da ut i trappeoppgangen eller et annet presumptivt sikkert sted.

Shelterne er om natten overfylt, særlig undergrunnsbanen. Der ligger folk på perrongene og i trappene, enda tettere enn under blitzten, tror jeg. Allerede i 5-6 tiden kommer de første, antakelig for å få køene som står langsmed veggene på alle perronger, idet hele tatt for å få så bekvem plass som mulig. I større og solide hus, som det jeg bor i, sover en mengde ute i korridorene i de lavere etasjer, borte fra glassplinter og tynne vegger. Jeg har sovet ute i min korridor et par netter, men finner det høyst ubehagelig på grunn av snorking og uro. Rigger meg i regelen heller til på gulvet i soveværelset eller ute i entreen. Hvor jeg enn ligger, sover jeg eksellent, blir bare vekket hver gang en eksplosjon er alt for like i nærheten eller når en bombe surrer rett over taket.⁶⁷ Man hører dem nærme seg,

⁶⁷En natt la også Erling seg i gangen. Der var det en mann som snorket noe aldeles forferdelig. De andre fant seg i det. De mente vel at han ikke kunne noe for det "Den som sover synder ikke,

holder pusten, vil maskinen stoppe? – Og så puster man lettet ut når man hører duren forsvinne igjen. Men når eksplosjonen kommer: ”Den der var bestemt for andre, så venter man på neste” som Nordahl Grieg sa i sitt dikt om London under blitzten.

Folk er langt mer opptatt av denne bombingene enn hva de var av den ordinære bombing. Det stående samtaleemne er ikke lenger været, men flyvende bomber. Det er en viss mystisisme over dette angrepsvåpenet, og det svever alskens rykter og historier og spådommer. Folk er nervøse og de er ikke nervøse. Om dagen er det som sagt all-right, om natten er man redde. Forskjellen på dette og almindelig bombing? Vel, for det første har alle nå sett virkningen av disse bombene, og man vet hvilken død og fordervelse som kan spredes. Hører man fiendtlig fly over, så vet man nok at de har onde hensikter, og at man kan risikere å få bomber over seg, men det kan være bare brannbomber som blir droppet, kanskje vil ikke det spesielle flyet man hører droppe noe i det hele tatt. Den flyvende bombe – vel det er 1000 kg sprengstoff og død og fordervelse hvor den kommer. Det er ikke alternativ der. Man føler seg også merkelig forsvarsløs overfor en slik mekanisk helvedesmaskin som kommer uten noen menneskelig skapning til å styre seg. Inni vanlige bombefly vet man det er mennesker der oppe som man kan ta kampen opp mot.

Anyway – Hitlers hemmelige våpen er ikke noe man kan trekke på skuldrene av. Han har oppnådd å avlede en stor del av det allierte flyvåpen fra oppgaver som står i forbindelse med invasjonen, litt militær skade har han nok også gjort – skjønt det spiller vel ikke så stor rolle – men han har gjort en stor del av Englands befolkning nokså nervøse. Ikke så at de har mistet sin fighting spirit, men nattesøvn blir det dårlig med for mange av dem, adskillige arbeidstimer går tapt og det er i det hele tatt ikke særlig kjekt.

21.07.1944

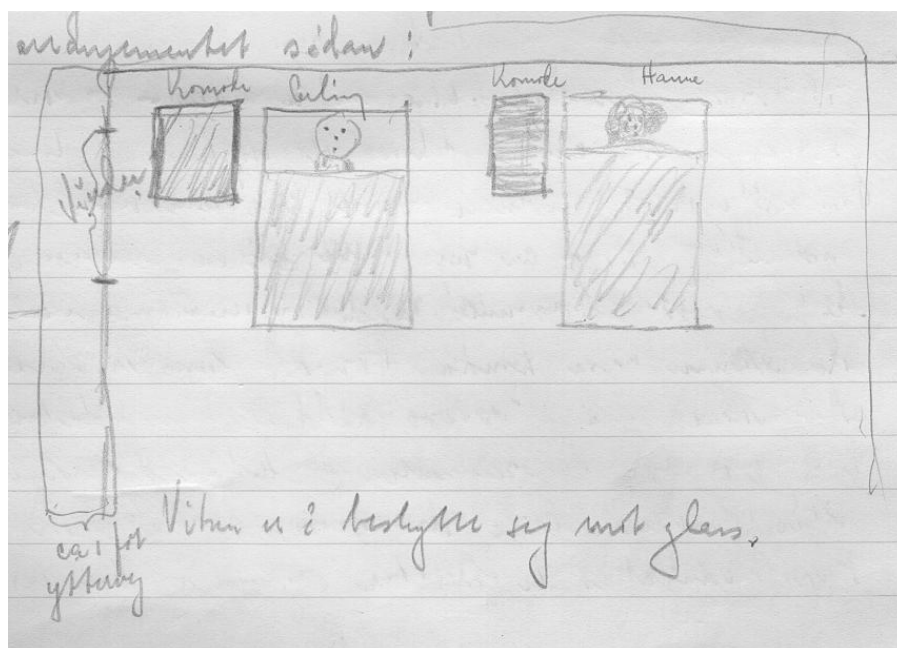
Det smeller med doodle-bugs hele natten og dagen med. Når vi sitter på kontoret går det rett som det er warning – huii-i-uhui-iu, så kommer det gjerne like etter ”local warning” – ringing på en elektrisk klokke som dirigeres fra taket (deroppe er det vakt så snart warningen går). Vel, så hører vi gjerne like etter doodle-bug komme, noen ganger et stykke unna, svært ofte rett over hodet på oss. Da flyr mange ut i trappeoppgangen, andre tar sats for å komme hurtigst mulig under et bord hvis noe skulle skje, de fleste blir rolig sittende og tar ikke særlig notis av hele doodle-bug. Så smeller det, ofte så vinduene står og dirrer, så kommer det fra taket ”imminent danger passed”, og så kommer det ”All clear” fra sirenene. Alt dette går for seg hele dagen, i ett kjøp. Det er ikke så få bomber som droppes i London på denne måten, men London er jo stor, så man ser ikke så mange hull aallikevel. I City er det kommet en del – der er vi for så vidt i skuddlinjen, men enda har vi ikke et eneste vindu knust i 144 Leadenhall street.

som bekjent, dessuten ville de ikke uroe de andre ytterligere. men til slutt orket en herre ikke mer. Han listet seg stille bort til syvsoveren, tok så vidt bort i ham og hvisket ” You are sleeping on your back, Sir”. Det ble velsignet stille - for en stund.

På Knightsbridge hvor jeg bor har vi vært særdeles heldig. Nærmeste bombehell er minst 5-600 meter borte. Men vi har hatt adskillige doodle-bugs rett over hodet på oss, spesielt om natten.⁶⁸

Folk er svært opptatt av disse bombene. Emnet diskuteres flittig i avisene, og har fullstendig avløst været som innledende samtaleemne mann og mann imellom. Undergrunnsbanen er stappfulle av folk om natten, og de nye, dype shelter er åpnet. De rommer 8-9000 mennesker hver, og skal være svært fine, rent som underjordiske hjem.

Jeg lå et par tre netter ute i korridoren på min madrass, men det var ikke behagelig – folk som snorket rundt om. Så sov jeg noen netter på gulvet bak sengen i soverommet. Etter at Hanne er kommet er arrangementet sådan:

Figur 63: Hanne og Erling følte seg trygge bak kommodene

Dagen i dag har jo for øvrig budt på en meget interessant nyhet, nemlig drapsforsøket mot Hitler. Selv om det skulde være lykkes ham å holde all oppstand, så er det den almindelige mening at dette er innledningen til siste strofe på nazistenes svanesang. Russerne står tett innpå Tysklands østgrense, og i Frankrike og Italia presser de alliertes styrker seg stadig frem mot målet, Berlin. Under disse omstendigheter anser man det sannsynlig at Wehrmacht på et eller flere felter vil

⁶⁸Vi er installert for doodle-bugs". Arrangementet med kommodene foran sengene hadde vi kommet frem til for å beskytte oss mot doodle-bugs'ene. De gikk ikke dypt, men lufttrykket forårsaket en voldsom sprut langt, langt ut til siden og sprengte alt i en stor sirkel rundt nedslagspunktet. En bombe kunne altså sprengne nabohuset i filler, og sende det med voldsom kraft gjennom vinduet og opp i sengene hvis vi ikke var beskyttet. Om kommodene faktisk ville ha reddet oss, vet vi ikke, det ble aldri satt på prøve, men det ga oss en trygghetsfølelse, og vi ville tro at det var nok - og sov utmerket.

sprekke – før eller senere.

03.08.1944

Klokken er $\frac{1}{2}$ 12 om kvelden og sirenene går igjen som vanlig. Churchill opplyste i Underhuset i går at tyskerne i alt har sendt over mellom 5 og 6000 doodle-bugs siden moroen begynte for ca. 2 mnd. siden. En million mennesker er evakuert fra London. 800.000 hus er skadet av bombene, men 600.000 av disse er beboelige., men 200.000 er kondemnerte, et veldig tall, og viser hvilken skade dette våpen har gjort. Hvor mange av de mellom 5 og 6000 bomber som tyskerne har ekspedert av gårde er blitt uskadeliggjort før de nådde London med suburbs ble ikke opplyst av Churchill, men så mange kan det ikke være, hva nu enn avisene sier. Mellom 4 og 5000 har nok nådd sitt bestemmelsessted.

I natt var det temmelig ille. Hanne og jeg sov riktignok utmerket som vanlig, men i 3-4-tiden våknet vi begge på samme tid, og like etter smalt det. Det var vel hvislingen av den glidende bomben som hadde vekket oss. Eksplosjonen var mer enn alminnelig voldsom, og ettersom vi begge var meget søvnige, begynte vi i å fable om at det måtte ha vært en rakett (som jo er hva alle frykter). Det viste det seg altså ikke å være, men en alminnelig doodleing som slo ned i Kensington Road like overfor Harrods – ca. 850 meter fra oss i luftlinje. En pub ble helt ødelagt. Googers, hvor vi gjør våre matinnkjøp likeledes. Videre min tidligere garasje. Heldigvis hadde jeg for 2-3 måneder siden flyttet bilen min til en annen garasje.

Kongen fylte 72 år i dag. Hysing var ute på landet hvor han bor før kl. 8 i morges med blomster – sammen med oberst Nordlie. De ble traktert med kaffi og kaker. Senere var Hysing i audiens hos Kongen i en time og hadde en meget interessant samtale med ham. Han fortalte Kongen om sin innstilling til britenes og amerikanernes forslag til skippingordning etter Tysklands sammenbrudd og likeledes om Regjeringens manøver i forbindelse med Hysings påtenkte reise til Sverige. Han sa at han hadde hatt kjedeligheter med Sunde i det siste, til dels meget an. . . for ham, og han så den dag meget nær da han måtte ta sin hatt og gå. Hertil hadde Kongen svaret at det måtte han ikke gjøre. Man måtte holde sammen her ute, og det vilde skade Kongens posisjon om Hysing nå brøt ut. Hertil hadde Hysing svart at Kongens stilling var så grunnfestet og at intet kunde skade den, aller minst noe så bagatellmessig som at han gikk. Men Kongen hadde insistert, Hysing måtte love ikke å gjøre noe slikt selv om han hadde aldri så gode grunner. Hysing hadde da sagt at han angret som en hund på at han i vinter ga seg overfor Sunde (den gang han hadde sagt i et regjeringsmøte at han ikke stolte på hva Sunde sa). Regjeringens medlemmer bare gjorde narr av ham fordi han bøyet seg for statsministerens henstilling om å ta beskrivingene tilbake. De mente han var en mann som bøyet seg for en slik henstilling. (Dette var noe som jeg hadde gitt Hysing inn temmelig skarpt etter en samtale jeg hadde med statsråd Wold noen uker etter at Hysing hadde trukket bemerkningene tilbake. Wold var da uhyre sarkastisk overfor Hysing, han karakteriserte Hysing som en forfengelig narr og en mann man ikke kunde ha noen respekt for. Jeg var

forferdet.) Sluttet ble vel at Hysing ikke lovet noe som helst. Jeg sa til Hysing at det var like dårlig gjort av Kongen å presse ham slik, og det tror jeg nok Hysing – til tross for hans nesegruse beundring og respekt for Kongen – var enig i.

Efter denne audiensen gikk Kongen til lunsj på Claridge, arrangert av Regjeringen. Lorentzen var bl.a. tilstede, men ikke Hysing. Admiralen og generalen var formentlig også tilstede. Hvis dette skjedde med Kongens vitende og vilje, må jeg si det er rart. At Hysing iethvertfall er falt i unåde hos de høye herrer er sikkert nok. Det har vist falt Regjeringen meget tungt for brystet at Hysing ikke deltok i de siste 3 forhandlingsmøter med de andre nasjoner om shippingplaner. De vilde nok gjerne hatt ham mer ”hugheilt(?)” på avtalen, sikkert fordi de selv er meget usikre på hvordan det hele vil virke og hva norske redere vil si. Hysing har vært meget grei og klar i den saken, har med full støtte fra Nortraship London sagt fra sin mening tydelig og klart hvordan forhandlingene burde legges opp og hvilke krav vi burde stille. Han har imidlertid ikke fått støtte hos Sunde eller Regjeringen for sin linje. Det var derfor ganske logisk at han demonstrerte ved ikke å delta. Ministrene var nok heller ikke så begeistret for det. Hans opptreden har efter min mening slett ikke skadet vår sak, tvert imot. Så gjorde det vel også et sterkt inntrykk på ham at Simonsen ledet forhandlingene i Sundes fravær. Hysing mente det vilde være naturlig at Lorentzen eller han gjorde det, men nei, Simonsen påberopte seg at Sir Cyril Husecombs hadde sagt at han forutsatte at en representant for departementet ledet forhandlingene. Antagelig oppdiktet, men iethvertfall latterlig å påberope seg noe slikt. Skal engelskmennene også bestemme hvem vi bruker som våre forhandlere?

23.08.1944

Paris fri! Frigjøringen av Frankrike er som å skjære i smør. Det går enda mye fortere enn i 1940 da tyskerne var de som skar. Rumenia har erklært at det er fred mellom dem og Russland og Kong Umberto oppfordrer alle rumenere om å ta del i ”kampen mot den felles fiende”. Det skal vel bety tyskerne.

Marseille befridd. Grenoble ditto, Alt går fint. Doodle. . . fortsetter dog, men det vil vel ikke stå på så lenge. Vil tyskerne rekke å bruke sitt V2 før alt bryter sammen? Det er i grunnen det som interesserer Londonerne mest.

Epilog – v. Hanne Mossige

Erling slutter å skrive i dagboken etter D-dagen. Det daglige arbeidet med Nortraship i London var i seg selv en strevsom hverdag. Selv var jeg fortsatt forlagt til Skottland.

I slutten av april, begynnelsen av mai var det bare spørsmål om tid før tyskerne ville kapitulere i Norge, men det var allikevel ikke utelukket at de ville gjøre et siste forsøk på å beholde Festung Norwegen". I alle fall fant ledelsen i England at det ville være nyttig å sende noen offiserer til Sverige med fly for at de skulle kunne følge begivenhetene på nært hold. Jeg var så heldig å få følge min sjef, oberst Nordlie (sjef for krigskommando Østlandet) med ett av flyene. Vi kom til Stockholm 6. mai 1945. Turen var ganske udramatisk for så vidt som vi ikke så noen tyske fly underveis, men det var betagende å se på et mørklagt Norge. Det eneste vi så var et svakt lys fra et tog som arbeidet seg oppover et dalføre.

Et par dager etter kom kapitulasjonen. Det var selvsagt en stor begivenhet, og det varte ikke lenge før det første troppetransporttoget var på skinnene med norske polititropper fra Sverige og noe befal fra England (deriblant jeg).

Efter at vi kom inn i Norge var det selv på de mest avsidesliggende steder forholdsvis store, jublende menneskemengder med svingende flagg møtt opp. Broer, jernbaneoverganger, veikryss o.s.v. var bevoktet av folk fra Hjemmefronten. De fleste hadde på seg temmelig utslitte sportsklær, uniform hadde de verken hatt råd eller tid til å skaffe seg, men armbindene var tilstrekkelig til å gi dem den nødvendige autoritet.

I Oslo var hele byen på bena. Til å begynne med var jeg luft". Ingen enset meg. De trodde at jeg var en av okkupasjonsmaktens kvinnelige soldater, men så oppdaget de det norske flagget på uniformsermet. For noen ovasjoner!

Erling kom først hjem et par måneder etter meg, - det var mye å gjøre i Nortraship London. Sommeren '46 overtok han kontoret i Oslo og foresto oppgjøret mellom staten og rederne. Det gikk "merkelig noksmertefritt, og ble - så vidt jeg vet - ikke fulgt opp av noen rettsaker eller lignende. Dette i motsetning til oppgjøret med sjømennene, som ble turbulent.

Efter krigen fikk Erling æresbevisning fra den norsk marinens sjef for sin militære innsats under krigen. (Den besto av 2-3-ukers liason-kurs.) Dessuten bar han en dag en flott marineuniform for fotograferingen! (se bildet nedenfor).

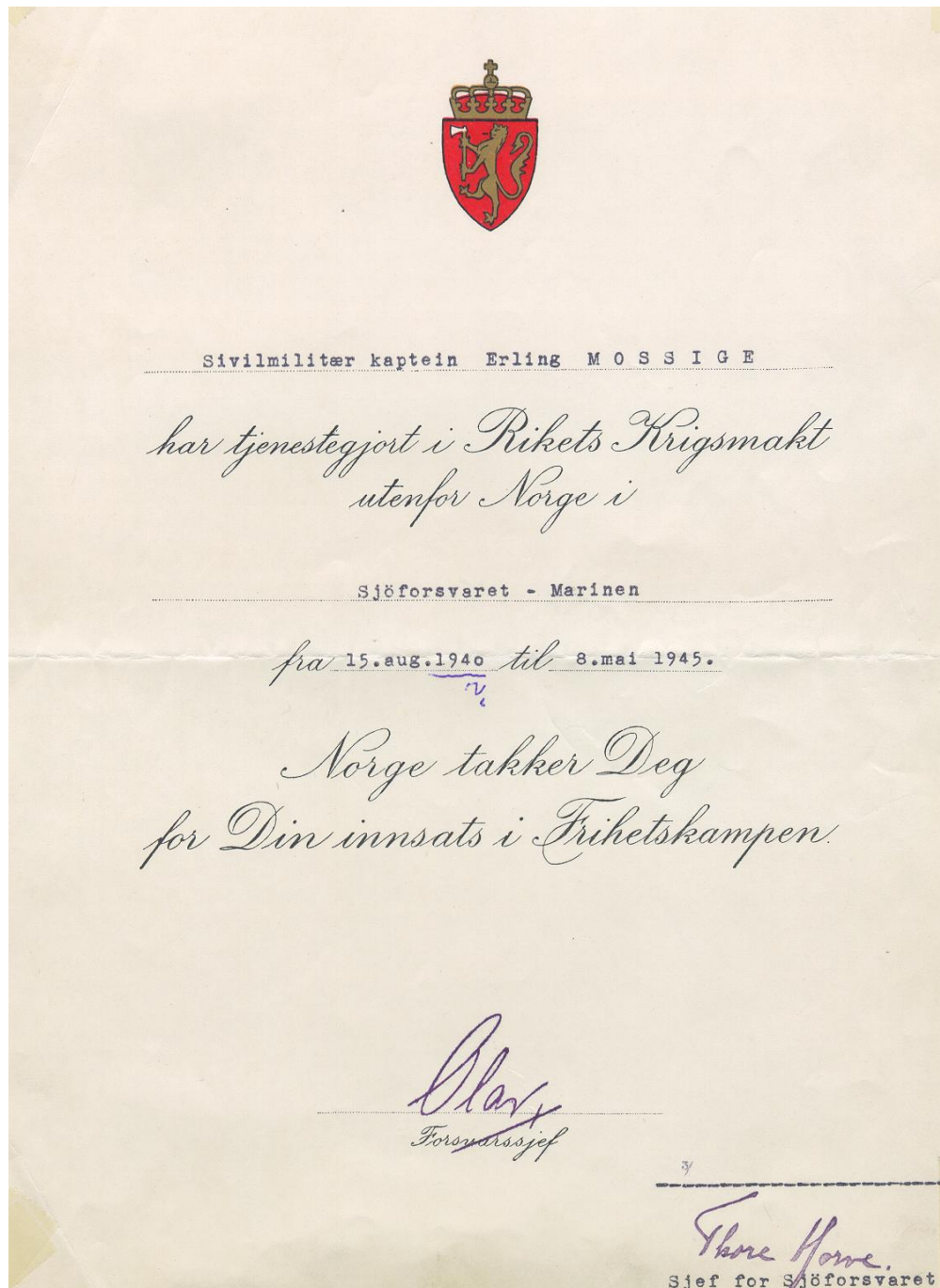
Erling fikk et personlig brev fra Trygve Lie etter krigen. (se nedenfor.) Han var Erlings sjef i Forsyningsdepartementet før krigen og de hadde et usedvanlig godt kameratskap og samarbeide, også i den første delen av krigen i London. Dessverre kjølnet forholdet mellom dem - Erling syntes nok at Trygve Lie pliktet å gjøre mer for å få meg over fra Sverige til London etter at Lie hadde satt så meget inn på å få ham med til England.

I 1950 fikk Erling The Kings Medal in the course of Freedom" overrakt av den engelske ambassadøren i Norge, Sir Laurence Collier.

På tross av de sterke opplevelsene vi begge hadde under krigen, kan jeg ikke si at krigsårene var hyppig fremme i våre tanker etter krigen. I likhet med mange andre var vi opptatt av det livet vi levde hjemme og i arbeid. Kanskje er det godt at det er slik. Det har vært en opplevelse å ta frem igjen notatene fra den gang, og tankene har utvilsomt det siste året vært sterkt opptatt av krigen. Derfor vil jeg avslutte Erlings dagbok med diktet som Nordahl Grieg skrev helt på slutten av sitt liv, Det var hjem vi sjøfolk skulle". Det signerte eksemplaret i Erlings Scrap-booker gitt ham av forfatteren.

Figur 64: Erling var blitt utnevnt til orlogskaptein, her i fulle pontifikaler.

Figur 65: Norge takker for "innsats" i frihetskampen.

DET KGL. UTENRIKSDEPARTEMENT p.t. London, 14 januar 1946.

MINISTEREN

Brev fra Trygve Lie

Kjære Erling Mossige,

Tusen takk for julebrevet Ditt fra London, som jeg mottok like før jeg reiste fra Oslo 3 januar. Jeg håper nå å få se Dig personlig, og det skulle være hyggelig å få anledning til å besøke både Dig og Hysing Olsen og få en samtale om skipsfartssakene og Nortraships avvikling. Jeg vet ikke hvilke planer Du har for fremtiden – er Du nå blitt knyttet slik til skipsfarten, at Du vil fortsette der, eller vil Du over i statsadministrasjonen i Norge? Om dette kan vi snakke når vi nå treffes. Jeg bor på Goring Hotel, 15, Ebury Str., telf: Victoria 8211. – Jeg vil Du skal vite – selv om det er saker vi ikke har vært enige om – at jeg har satt veldig pris på at Du ble med mig fra Norge, og på den innsats som Du har gjort under krigen.

Med de beste hilsner,

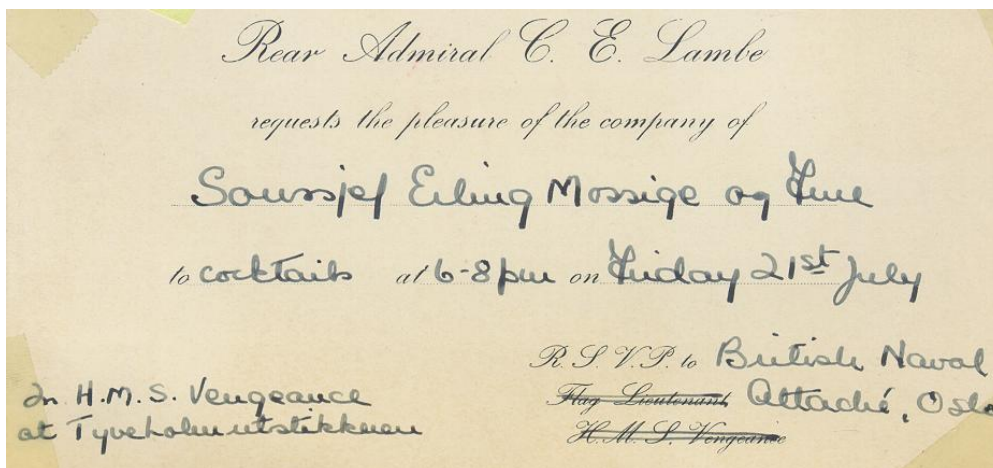
Diin hengsle
Trygve Lie

Herr Kontorsjef Erling Mossige,
Nortraship,
Kingston House,
L o n d o n .

Figur 66: Brev fra Trygve Lie.

Figur 67: Erling blir dekorert av Englands ambassadør Sir D. Collier i 1950.

Rear Admiral C. E. Lambe
requests the pleasure of the company of
Souschef Eilung Mossige og Lunde
to cocktails at 6-8 pm on Friday 21st July
in H.M.S. Vengeance
at Tyveholmen utstikkeren

R. S. V. P. to British Naval
Flag Lieutenant Attaché, Oslo
H.M.S. Vengeance

Figur 68: Innbydelse fra den engelske ambassaden.

Sang til den norske legion.

Det var hjem vi sjöfolk skulle,
Hver gang vi dro ut på reis,
det vil våre kjære huske,
om vi heftes underveis.
Når vi kommer inn fra havet
har vi gaver med til dem.
Denne gangen skal vi bringe
frihet hjem!

De som sloss i fjell og fjorder
for vårt liv som fri nasjon,
seilte med sin dröm om hjemverd
til vår norske legion. *f*
Og nå drar vi mot et Norge
som er fritt for tyranni.
Om så reisen gikk rundt jorden -
hjem skal vi!

Vi er vandt til höye himler.
stjerner sees fra et dekk.
Med en storm skal vi slå fölge
for å sope pesten vekk.
Våre barn skal være frie,
som vi selv er frie menn.
Luften over Norge skal bli
ren igjen!

Nordahl Grieg

Figur 69: Dikt av Nordahl Grieg.

Figurer

1	Passersedel.	14
2	A. Nustad, skomaker.	20
3	Meddelelse om at støvlene er halvsålet.	21
4	Molde brenner (April 1940).	22
5	Molde ligger i aske.	23
6	Gullskøyte.	25
7	Gull – meget gull!	26
8	Einar Gerhardsen – en "vanligpolitisk flykning. Politisk fange i Tyskland under krigen – statsminister i 1945 (17 år totalt).	27
9	Dikteren Nordahl Grieg.	28
10	Erling Mossige – en av de fem musketerer".	29
11	Det første britiske krigsskip – Resolution.	34
12	17. Mai 1940: Til Erling Mossige fra Nordahl Grieg.	35
13	Trygve Lie (forsyningsminister, første generalsekretær i FN) og kommandere general Ruge.	39
14	Kongen går ombord på Devonshire (9. Juni 1940).	40
15	Den britiske krysseren Devonshiresom i einsneunviernull førte kong Haakon, kronprins Olav og Regjeringen fra Nord-Norge til Storbritannia.	41
16	Norge forsvinner.	42
17	Avisutklipp fra hendeslen.	43
18	Den tyske slagkrysser Scharnhorstsom sammen med søsterskipet Gneisenau" var nær ved å senke Devonshire"med Kongen ombord.	44

19	Åtti kvartmil fra katastrofen.	45
20	Clyden – på vei inn til Glasgow.	46
21	Midlertidig pass.	55
22	Søknad om jobb på et hvalkokeri.	56
23	Minne fra vierdages u-båtjakt Atlanteren.	56
24	Sjef for Nortraship – Hysing Olsen.	62
25	Erling Mossige og hans sekretær, Inger Sømner.	63
26	Nortraship, London 1941.	64
27	Else Farstad (gift L'Orsa) her som K-soldat.	75
28	Studenterlue.	76
29	Rapport til Nortraship fra Per Valvatne.	77
30	Potters, 1. "hjem" i London (Oct. 1940).	84
31	Englefield Green, 2. "hjem" i London (Des. 1940).	90
32	Frakjenning av norsk statsborgerrett.	135
33	Svenske kongens tillatesle for Hanne til å avlegge eksamen ved kgl. gymnastiska centralinstitutet.	136
34	Greenfield Hall, vårt hjem i nesten 2 år.	137
35	Stor julaften i Greenfield Hall (1940).	137
36	Sne! Bibi Schulz og Johannes Dalstø.	138
37	Inlegg i MOTORSHIP om verdien av den norske handelsflåten innsats.	139
38	Flagget fra Nortraship	140
39	Brev til Hærens Overkommando fra sersjant H. Bull Brodtkorb (I).141	
40	Brev til Hærens Overkommando fra sersjant H. Bull Brodtkorb (II).142	
41	Nortraship, Sunningdale (assuranse-avdelingen).	143
42	Den første krigsdekoringen.	143
43	Innbydelse til Kong Haakon VII 70. årssdag.	155
44	Festmøte til Kong Haakon VII 70. årssdag.	156
45	Folketog og militærparade for Kong Haakon VII 70. årssdag.	157
46	Julehilsen fra kongen (1942).	158
47	Maxwelton House. En av Hannes forlegninger.	161

48	Dornoch – Erlings forlegning – sommeren 1942.	161
49	Menig Erling Mossige.	162
50	Fenrik Mossige og hendes mann (menig). Maxwelton høsten 1942.	162
51	A route-march across a Scottish moorland road.	163
52	Original tekst til bilde: A route-march across a Scottish moorland road.	163
53	Fenrik Mossige.	164
54	Kongen inspirerer Hanne med noen av sine K-soldater.	164
55	Reuters dekning av innvasjonen – minutt for minutt (I)	174
56	Reuters dekning av innvasjonen – minutt for minutt (II).	175
57	Reuters dekning av innvasjonen – minutt for minutt (III).	176
58	Reuters dekning av innvasjonen – minutt for minutt (IV).	177
59	Skisse over innvasjon (7. Juni)	178
60	Skisse over innvasjon (12. Juni)	179
61	De første V-bombene.	182
62	Where the flying-bombs fell in Westminster.	184
63	Hanne og Erling følte seg trygge bak kommodene	186
64	Erling var blitt utnevnt til orlogskaptein, her i fulle pontifikaler. .	191
65	Norge takker for "innsats" i frihetskampen.	192
66	Brev fra Trygve Lie.	193
67	Erling blir dekorert av Englands ambassadør Sir D. Collier i 1950.	194
68	Innbydelse fra den engelske ambassaden.	195
69	Dikt av Nordahl Grieg.	196

